

د الحاج محمد حسن حسام نثري کلیات

Ketabton.com

۱۳۹۴ لمریز کال

زه کابل یم

پيلامه

د لښکرونو ملک ته وايه

په مړو موږ شوې که لا نور کوي جنگونه

له شلو کلونو څخه زيات وخت تېر شو، چې زموږ په غمخپلي هېواد افغانستان کې د جگړې اور لمبې په غرغندو دي او زموږ ټوله معنوي او مادي شتمني يې له ستوني تېره کړه او زموږ هېواد ته غرض لاسونه را اوږده شول.

زموږ مسلمان ملت د نړيوالو استکباري او ښکېلاکي ځواکونو د رقابت ښکار شو او ددې رقابت ټول مادي او معنوي زيانونه موږ ته راوړسېدل، هېواد مو کنډواله شو، اقتصادي منابع مو فلج شول، هېوادوال مو څه له مينځه ولاړل، څه معيوب او معلول شول، مېرمنې کونډې او ماشومان مو يتيمان او يسييران شول؛ اوس د بل په دروازو د سوال کچکول گرځوي او د هر کس او ناکس نه د خیر تمه کوي.

چا زموږ هېواد ته د انترناسيوناليسټي ورورۍ تر پردې لاندې خپلې لښکرې رادننه کړې او څوک هم د «جهاد» نړيوال دوستان او اسلامي

خواخوږي شول، خو نتيجه دا شوه چې هېواد په تش کنډر بدل شو او دود شوي او لاش شوي پاليز په څېر هر چا په کې خپله هخپله برخه واخيسته.

زموږ د هېواد غربي او جنوب شرقي گاونډيانو د خپلو ملي گټو د ساتنې لپاره او د حفظ ما تقدم په منظور داسې ډلې تپلې جوړې کړې چې په ډېره بعيده راتلونکې کې هم ترې زموږ د هېواد د ملي منافعو په تاوان او په خپله گټه کار واخيستلای شي، زبرځواکونه هم د خپلو ستراتيژيکو گټو د تامين لپاره ددغو ډلو او تپلو تر شا ودرېدل او له يو بل څخه يې د خپلو تاريخي شکستونو غچ زموږ په بې صاحبه هېواد کې واخيست.

کله چې يې ددغه ډلگيو جهاد سرته ورساوه او د هېواد واگي يې په لاس کې ورکړې، نو ددغه بې نظمه تنظيمونو غړيو داسې نادودې راواخيستې چې د اسلامي او کفري هېوادونو اوسېدونکي ورته گوته په غاښ شول.

دغه بې نظمه تنظيمونو په ټول هېواد او په تېره بيا د هغه په سياسي کلتوري او تجارتي مرکز(کابل) کې داسې ناروا اعمال ترسره کړل چې د کابليانو فغان اووم اسمان ته پورته شو.

راډيويي اژانسونو، ژورناليسټانو، افغاني ليکوالو او شاعرانو او نورو د بشر د حقونو ساتندويه موسساتو ددغه ايله جاريو له خپلسره کړو وړو څخه په خپل وخت او زمان کې پرده پورته کړه او د بې نظمه تنظيمونو په «حکومت» او ټوپکمارانو باندې يې لعنت او نفرين ووايه.

ددغې غميزې په اړه په بهر مېشتو افغانانو په خپلو امکاناتو سره د هېواد د اوسېدونکو فغان د نړيوالو غوږونو ته ورساوه او د خپلو کرېدلو او هسکيرونو وروڼو په غم يې د اوبسکو پرځای په وينو وژړل او خپل دغه تاثرات يې په هنري نثرونو، سياسي او حقوقي تحليلونو، اشعارو، ادبي ټوټو په ژانر او نورو هنري او ادبي پيړيو او سفرنامو کې څرگند کړل.

د هېواد څخه بهر خپلواکو خپرونو لکه ((ايننه افغانستان)) (امريکا چاپ)، ((مجاهد ولس)) (ناروي چاپ)، ((دعوت)) (ناروي چاپ)، ((فرياد)) (المان چاپ)، ((وفا)) (د ازاد افغانستان د ليکوالو د ټولني خپرنی ارگان، د پېښور چاپ) ((پيام زن)) (د افغانستان د بنځو د انقلابي سازمان، راوا، خپرونه، د کوئټي چاپ)، ((افغان ملت)) (پېښور چاپ)، او داسې نورو خپرونو زموږ پر هېواد روانه برېښه ديکتاتوري وغندله او د پرديو بريځو د نارواوو څخه يې پرده پورته کړه.

د روانې تراژيدی، د سياسي تحليل په ترڅ کې کولای شو د پروفیسور عبدالرسول امين ((د افغانستان تاريخ له خطرناک پېچومې تېرېرې، وفا- ۱۳۵۷ل)) کتاب، د ښاغلي عبدالجلیل وجدی ((افغانستان د لويې لويې ستيج- وفا- ۱۳۷۶ل)) کتاب او د حقوقي تحليل له مخې د پوهاند دکتور ودېر ساپي ((مساله افغانستان از نگاه حقوق بين المللی، وفا- ۱۳۷۶ل)) کتاب د یادونې وړ دی او د شعر په ژبه زموږ د در په دره هېوادوالو بده وضعه کولای شو د پوهاند عبدالشکور رشاد ((د افغانستان بدې ورځې- وفا- ۱۳۷۳ل)) کې د بېلگې په

توگه ووينو، همدارنگه ددغه روانې تراژيدۍ او غميزې په ترڅ کې هېواد ته اوبستي فرهنگي زيانونه د پوهنيار محمد اسمعيل يون د ((افغانستان ته اوبستي فرهنگي زيانونه- وفا- ۱۳۷۶ل)) اثر کې په څرگنده ليدلای شو.

له بلې خوا بڼاغلې شهرت ننگيال په خپلې سفرنامې ((د دوزخونو په لمبو کې سوځېدلی جنت)) کې د هېواد، کنډوالو د حسرت اوبښکې تويې کړې او په عاملينو يې نفرين او لعنت ويلی دی او بڼاغلې جنرال رحمت صافي په خپل کتاب ((افغانستان څنگه تباه شو)) کې د ډېرو پتيو رازونو څخه پرده پورته کړې ده.

په بين المللي توگه د عفوي د نړيوال سازمان له خوا ((افغانستان د بشر د حقونو د فاجعې په خاطر نړيواله ذمه واري)) کتاب چې په هغه کې د ((مجاهدينو)) په څلورنيم کلن حکومت کې ترسره شوي جنايات په مستنده او مصوره توگه شرح شوي دي، د يادونې وړ دي.

د همدغې روانې فاجعې څخه د ياد داشتونو او برداشتونو په سلسله کې بڼاغلې (م-ح حسام) هم قلم ته لاس کړی او د کابل د ښار د تاريخي عظمت د ړنگوونکو او کابليانو سره د جهاديانو د غيرانساني، غير اسلامي او ضد افغاني چال چلند څخه يې په مېړانه پرده پورته کړې او د دوی توره څېره يې نړيوالو ته په واقعي توگه برينده کړې ده او هم يې د سيمې د مغرضانو، ضد افغاني پلانونه افشا کړي او د بې نظمه تنظيمونو د سربراهانو پليت نيتونه او باطني خيانت يې په خلاص مټ څرگند کړی دی او په دې توگه يې د هېواد د يوه حکاک، حساس او دراک څاروونکي په څېر اوسني او راتلونکو نسلونو ته دا ښوولې ده؛

هغه څوک چې د هېواد د ازلي او ابدي دښمن د خوشالولو لپاره خپل وطن او تاريخي افتخارات د نابودۍ کندی ته غورځوي، تاريخ يې هېڅکله نه بښي او همېشني نفرين پرې وايي.

زه د ښاغلي ليکوال دغه خاطرات او تفکرات چې ده ورته د «زه کابل يم» عنوان غوره کړی دی واقعاً داسې خاطرات بولم چې موږ ټول فکر کولو ته رابولي او د عبرت درس راکوي.

د ليکوال دا يادښتونه او برداشتونه دده شخصي يادښتونه نه بولم، بلکې د هېواد د روښنفره قشر د زړه اواز يې گڼم چې ده په خپل قلم له نسيان څخه وژغورل او عاملين يې دتاريخي محکمې ته مختورن ودرول.

په مينه

ح- ابوالتقي

۱۳۷۷/۱۲/۷ ل کال

گرانو او محترمو لوستونکو!

دا کتاب چې عنوان يې دی (زه کابل يم) پر ۱۳۷۸ل کال په پېښور کې په لومړي ځل په ډېرو سختو او اختناق په شرايطو کې په (۱۸۱) مخونو کې د م، ح، حسام په مخففو ټکو او د ح ابوالتقي قاضي حضرت گل حسامي په سريره په زرو ټوکو کې چاپ ته ورسېد.

کله چې کتاب د وخت مطبوعاتو وکوت ليکوال يې د کلک تعقيب لاندې ونيو. خو د کتابو لوستونکي هم په دننه او هم دباندې داسې زيات شول چې د اوونۍ په دننه دننه کې د کتاب ټول ټوکونه د خلکو گوتو ته ورغلل که دروغجن نه شم، نو ما سره يې نمونه هم پاتې نه شوه.

د لوستونکو د مکررو تقاضاوو له مخې چې کتاب دې د دويم ځل لپاره چاپ شي، خو د کتاب ليکوال محمد حسن (حسام) د خپلو مالي نيمگړتياوو له مخې په هغه وخت کې نه شول کولای چې کتاب د بل ځل لپاره بيا چاپ او د لوستونکو تونده پرې ماته او د ظلم، استبداد، بربريت او وخت څېرې لاسې بربنډې او وطنوال د کابل په غميزو نور هم اگاه کاندې. اوس اوس چې له نېکله مرغه د سولې او دموکراسۍ لمر زموږ د بارود په ډک اسمان کې نوی په ځلا راغلی او هم لا ډېر داسې شته چې ځانونو نه يې پاس په اسمان کې د ورپخواوښان او فيلان جوړ کړي او په ځمکه کې د دموکراسۍ د رينښود قطع کولو لپاره موږه کان شوي ترڅو دا خدايي حق له موږ څخه د يو بل ځل لپاره په دغه او هغه واخلي او د نړيوالې ټولنې په موجوديت کې يې زندۍ کاندې، نو کتاب د دويم ځل لپاره د ليکوال په اصلي نوم

(محمد حسن حسام) له خوا کټ مټ د طبعتي غلطيو د نيولو وروسته په هماغه پخواني متن قطع او صحافت د نبراسکا مطبعې له خوا په يو زر ټوکه کې چاپ ته ورسېد او لوستونکو ته د دويم ځل لپاره د دموکراسۍ په فضا کې وړاندې شو. زه د کتاب ليکوال د محترم احمد شاه دراني د نبراسکا مطبعې د رئيس څخه مننه کوم چې (زه کابل يم) کتاب د دويم ځل په نشرېدو او (اوپرنگي) د پشه يي ژبې د اشعارو مجموعې په اول ځل خپرېدو کې له ماسره پوره پوره بې الايشه او د ورورگلوۍ نه په ډکه فضا کې وطنپرستانه او سولې ته په وفاداري همکاري کړې ده.

په احترام

محمد حسن حسام

قومندان صيب

خبرې خو بېشانه ډېرې دي، څه سر به دې خوږوم، څه چې مې په غوږونو اوږېدلي وو هغه مې په خپلو گنهکارو سترگو وليدل او څه چې مې په سترگو وليدل، نو زما غوندي بېوسه بنده سره نور څه وو؟ هغه مې د څو توبو په ويلو سره وزغمل او لاسونه مې غوږونو ته وروپل او ومې ويې چې:

توبه خدايه! توبه.

زموږ په ايل شوي بنار باندي د مړه بنامار كيسه شوې وه، هر چا به توره پر وینو سره کړه او خپل پاچا ته به يې ويل چې بنامار ما وژلی دی.

نه، نه داسې خو نه وه.

زموږ بڼايسته بنار په دې نوم ايل شوې وه چې نور د بناريې هېڅ کوم تن دې بې ځايه مړ نه شي، خو افسوس چې خبره بل شان وخته.

هر څوک چې به نوی زموږ بناريې ته په نوي ماډل گاوو (پيچارو، ډاټسن، فلاينکوچ) او نورو کې په ډېره منډه او بيړه راوړسېدل، د بناريې په تندي به يې ژر ژر د بغاوت مهر ولگاوه او په ډېره چالاکۍ به

ورڅخه په څو دقيقو کې ووتل او په بناريه به يې د اور لگولو اډر ورکړ. ايل شوي بناريه يې د اور څخه وويسته لمبه او لولپه يې کړه.

بناريه په تشو اير و بدله شوه، دا بناريه ځانته د يو چا نه وه شريکه تاريخي بناريه وه، دې بناريې له مورځه پر دوی حق ډېر درلود، ولې چې دوی ددې بناريې د ازادۍ په نوم بې شانه ډېرې قربانۍ ورکړې وې. زه هېڅ نه پوهېږم، هډو لازما سر پرې نه خلاصېږي چې دوی دې بنايسته بناريې ته ولې دومره کينې اخيستي وو، د دوی د غضب نيلى څومره تند او تيز و، د دوی غوصه هېڅ سرېدونکې نه وه، د ملک د ابادۍ نه په وړاندو او کنډوالو او د ژونديو نه په هډيرو خوشاله و.

دا څومره مستعد او پوه خلک دي!

دوی څومره بڼه زده کړه کړې وه!

دوی لوستلي وو چې په مړو بڼه حکومت کېږي ((گنج در ويرانه است)) دوی خزاني په تشو کنډوالو کورونو او کنډرو کې لتولې.

د دوی استادان د (وژلو او وړانولو) فرمولې ورکونکي مې هم وليدل څرمنې يې ډېرې تورې وې، د سر ويښته يې کورۍ، کورۍ و، شونډې يې ډېرې پلندې وې، د جني نه بڼه غټ خلک وو، زموږ د خلکو نه يې په هرڅه کې توپير درلود، په عربۍ کې به يې سندرې ډېرې ويلې، مست شانته وو، مېلې يې خوبېدې.

خو ډېر بدرنگ او پيکه خلک وو، دا خلک زموږ د خلکو نه خوبېدل، زموږ د خلکو تور شی نه خوبېږي. دا تور خلک د يو څو په گوتو شمېر افغانانو بڼه يسي.

افغانانو چې ((سره)) خوښ نه کړل ((تور)) به هېڅ وخت خوښ نه کړي. خبره رانه اوږده شوه، خپل مطلب ته راځم.

له نن څخه يو کال مخکې زما يو هم وطن د خپلې ډلگۍ سره په ايل شوي بناريه ننوت، ده ته خپلې ډلگۍ قومندان صيب ويل. دا ډلگۍ برعکس په گډو او ډاټسنونو کې نه وو راغلي، قومندان صيب د لارې په اوږدو کې نارو شوی و، دده سره د خپلې ناروغۍ د تداوی رويۍ هم نه وې، قومندان صيب د خپلې ډلگۍ سره په درملتون ننوت، د پلاستيک شلېدلې خپلۍ يې په پښو وې، خپلۍ يې دوه درې ځايه په ستن او تار گنډلې وې، پونډې يې داسې چاودلې وې چې په هر چاود کې د چا خبره چې ((خړې په کې لنگېدلې)) د پښو دواړه غټ نوکان يې شنه اوښتي وو، د پرتاگه دواړه پيڅکې يې سپرل شوي وې د قومندان د پښو تلي سپين او خرمن يې تکه توره وه، نيم زالو جامو يې خپل رنگ خپرو ته بښلی و، د سر وښته يې گرد قيچي کړي وو، ږيره يې زما له ږيرې څخه يو څه اوږده او د موتي څخه يو څه زياته د سنت په طريقه بالکل برابره وه، د نسوارو په اچولو يې غاښونه تک ژير اوښتي وو، د مسواکو لرگي يې هسې په مخامخ جيب کې ټومبلي وو، د ملا وستنې هرول يې داسې ريچې ريچې تللي و لکه ته به وايې چې په تبرگي وهل شوی دی، د قومندان صيب ټوپک بنايسته و د چاينا ساخت و، د خپل ځان يې هغه ښه ساتلی و، د قومندان د ډلگۍ وسله د هر ملک وه، ډول ډول مارکونه پرې لگېدلي وو، قومندان صيب د خپلې خپرنې ډلگۍ سره په پاک هدف او مرام کابل ته د جهاد لپاره راغلی و، هغه په خپلو وروڼو غزا کول، هغه په وروستيو کې ځان غازي

کاوه، هغه به د تسبو په اړولو کې له خپل خدای (ج) څخه د شهادت درجه غوښته د لمانځه په نیت کې به یې خپل لاسونه تر اوږو پورته کړل، په لمانځه کې به یې پښې ارتې ایښودې، لمونځ به یې د مساپرۍ کاوه، د لمانځه څخه به یې وروسته دعا نه کوله، قومندان صیب په ډېرو کیسونو پوهېده، د ښار هرې ودانۍ ته یې اوتر اوتر کتل، کومې لوړې ودانۍ ته چې به یې وکتل لاس به یې په خولۍ کلک کېښود، له دې نه مې په ولگوله چې قومندان صیب ((هلته)) په کوم لري کمپ کې ساتل شوی دی او که ((دلته)) په کوم لري غرنۍ سیمه کې اوسېدلی دی.

قومندان صیب د ښار سره په کم تماس کې پاتې شوی و، هغه د ښار د ډېرو شیانو سره نا اشنا و، هغه ته زیات شیان عجیب برېښېدل، ده ته چې په هر قدم کې څه مخ ته ورتلل، د ځان سره به پرې وپوښېده، هغه به هر څه ته په سوچ کتل، هغه به خپلو ملگرو ته په اشاره کې څه وویل او بیا به یې سر وخوراوه چې: ((نه، نه هغسې خو نه وه))؟!

((دا خو زموږ په څېر خلک دي، موږ او دوی خو سره هېڅ توپیر نه لرو، ددې ښار خلک خو زموږ سره ډېره مینه لري، هغه ډاکتر صیب زما مفتتې تداوي وکړه، زه یې له ناروغۍ څخه وژغولم، موږ لاپه چا سلام نه وي اچولی چې دوی وعلیکم وايي، ما خو ډېرو خلکو ته وکتل، گوندې د کوم چا پورې لکۍ ووينم، ما خو د چا پورې لکۍ ونه لیده، زه خو چې هر جومات ته ننوځم، هلته خلک په لمانځه ولاړ وي، هر کور ته چې ورشم، الماریو او تاخچو کې قران شریفونه یې په اوو دسمالونو کې پوښلي وي، دلته خو په گاډو ډرېوران کمې روپۍ اخلي، د هوټلونو

خوراک يې څومره ارزان، سوتره او مزیدار دی، دلته خلک هم پښتو وایي او هم په پارسو خبرې کوي، پښتانه او پارسیوانان په اکثره ځایونو کې یوځای ناسته پاسته کوي، ددې ښار ښځې خو خپلې لارې ته گوري، دلته چې هسې څنگل دې په چا ولگي هغه سرې درنه په څو څو وارې بښنه غواړي، دا څومره نرم او پاسته خلک دي.!

هو کې ((ډېر ښایسته خلک دي، دا خلک څومره د یو بل سره مینه لري، دوی څومره د یو بل سره په پسته ژبه خبرې کوي، دلته هر سرې خپل کاروبار کوي، د هېچا دروازه خو مې پرانیستې ونه لیده، خود ښار د خلکو څېرو ته چې گورم یو څه خفه معلومېږي، شونډو یې له خفگانه پتري نیولي دي، توپک ته په بد نظر او کرکه گوري، د جنگ او جگړې نه ستومانه شانتنه دي، یوه ورځ دوه نور هم صبر کوم ټول شيان له نږدې څخه څارم داسې نه چې غلطه نه شم او دا به هسې پرویاگنده وي.))

هو کې! ((هر کله چې زما زړه څه ومنل بیا نو هغه سات او هغه مصلات.))

قومندان صیب د خپلې ډلگۍ سره ماښام زموږ کور ته راستون شو، سترې ستومانه او جوو، جو د هر ارگمي سره به یې خپل لاس خولې ته یوږ دېواله ته یې تکیه وکړه او یوه پښه یې په بله واړوله خپلې ډلگۍ ته یې مخ ورواړاوه چې:

((ستري شوي یی ځی شاباس خوب وکړی، خو گوری چې پهره مو هېره نه شي.))

قومندان صیب د یو څه سوچ څخه وروسته ماته مخ کړ او ویې ویل:

((راځه عزيزه په څنگ کې مې کېنه.))

زه پوه شوم چې د قومندان صيب په زړه کې څه شته، خو په خوله يې نه راځي، خبره به يې سازه کړه خو بېرته به يې ځان ونيو.

په دې مهال زه پرې لومړی شوم چې: قومندان صيب! ((په ښار کې مو څه وکړل څه مو خوړل او څه مو وڅښل، څه مو وليدل، څه مو خوښ او څه مو ناخوښ او بدې شول، کوم شی سم او ناسم و))؟؟؟ دی غريب د اخري کليمې سره بيا په سوچ کې لږ، زه په دې مهال د يو څه پسې پاڅېدم چې ده راباندې غږ کړ.

عزيزه! ((زه درته يو څه ايم او تاته يې وایم دا خبره يوازې تاته کوم ولې چې زموږ دې ډېر دارمدار وکړ له موږ سره په تکليف کې شوي، زموږ دې ډېر عزت وکړ، خدای دې ستا عزت وکړي، خدای پاک دې په خپل امن کې وساته))!!! گرانه! ((موږ خو په اصل کې ددې ښار د وړانولو، نړولو او د خلکو د وژلو پسې رالېږل شوي يو، موږ ته يې ويلي وو چې: څومره يې وژلی شی مړه يې کړئ او چې څومره يې وړانولای شی وړان يې کړئ، سرونه يې لوټ او مال يې تالاکړئ.))

نو ما له قومندان صيب څخه پوښتنه وکړ چې قومندان صيب!

((دا خبره چا تاسې ته کړې وه؟)) نو قومندان صيب خپل وچولی په دوو گوتو کې کلک کړ او په نيولي اواز يې راته وويل: ((په دې بره غره کې يو څو تور شانتته خلک دي چا ورته عربيان ويل او څوک ورته سوډانيان وايي يحب ال، يحب ال کوي نور يې پته نه لگېږي، هسې بدرنگ غوندې خلک دي، موږ ته يې د خپل ملک په بابله بدرنگې، بدرنگې

خبرې بنودلي دي، دې تورو به مورې چېرته لرې غرونو ته د تريننگ لپاره بوتلو، دې تورو زموږ زړونه د خپلو خلکو څخه تورول، مورې ته به يې ويل چې: د کابل په ښار کې هر څه د حيواناتو په څېر دي، په کابل کې خلکو ته په اخور کې ډوډۍ ورکول کېږي، د کابل په ښار کې مور او خور نه پېژندل کېږي، په کابل کې هر څه اشتراکي دي، په جوماتونو کې ډمې نخول کېږي، کمونستان د ځناورو په څېر غټ، غټ خلک دي، د هر چا په مخ چې رېږه ووينئ او يا يې پټکۍ په سر وي، د هغه نه سر پرې کړئ، د ښځو او نارينه وو حماونه يوځای دي، د هر چا د کور دروازې پرانيستې پرته دي، اوس چې مې په يوه دوه ورځو کې وليدل، هر څه په شرعي لحاظ سم او ټيک و، د بدرنگو ټولې خبرې بدرنگې او دروغ وې.)) ډاکټر صيب! ((مورې ته به يې د جگړې په دوران کې ويل: که مې شوې شهيد يې او که دې مې کړ، نو غازي يې، چور، چپاول او لوتول مباح او روا کار دی، هغه غنيمت دی، هغه ستاسې دی، د کابل نارينه اوسېدونکي ستاسې غلامان او ښځينه يې ستاسې وينزې او کنيزې دي، خوشاباس کار وباسئ کار.))!!!

نو گرانه بې پروا سرپه! ((مورې د جگړې په دوران کې په دې نومونو په ډېر شمېر کې شهيدان شو او شهادت د ټولو غريبو، بېوزلو او کم بختو خلکو په نصيب شو، چې اوس يې اولادونه له ولېږي مري او په ښځو يې نکاح وتړل شوې، افغانانې څوک عربو ته ورکړای شوې او څوک عجمو ته، چا د ځان سره بوتلې او چا د الوتکو د ختلو پرمهال په هوايي ډگرونو کې په ځای پرېښودې او هغوی ورڅخه وتښتېدل، چې تر ننه پورې د هغوی په تمه ناستې دي او د خپل برخليک نه په سوږو، سوږو

ژاړي)). ډاکټر صيب! (هغه څوک چې نوکټي مالدار شاتته و او عرب يې ښه غولولای شول، غازيان او بې له کومې ارکان حربې او شهادتنامې څخه د اولې درجې قومندانان شول، غازيان غله وختل ډاکې کوي، خلک وژني او کړۍ ورځ په لوتولو او شوکولو لگيا دي اميران مو بې تخته او بې تاجه پاچايان دي، د پردو په اشاره او سترگه هر څه يې چې له وسه وشي اسره پرې نه کوي)).

د قومندان صيب مشغولتيا ډېره خوږه وه، په ما ډېره ښه ولگېده، که څه هم قومندان سواد نه درلود انپر و، خو ذکي او ذهين سپر و. د يو وار نسوارو اچولو نه وروسته بالښت يې په بل اړخ کېښود او پښې يې په توشکې وغځولې او بيا يې مخ ماته راواړاوه.

گوره وروړه! (موږ ټول د يوې ابې زامن نه يو دا ښار به حتماً وړانږې دا ښار به په کنډواله بدلېږي، دلته به کوڅه، په کوڅه او کور، په کور جنگ وي دلته به د ډېرو خلکو کورونه وړان شي، دلته به ډېر خلک په مردکو ولگېږي، دلته به ډېرې معصومې پېغلې کونډې شي، دلته به ډېرې ميندې بورې شي، دلته به ډېر پلرونه په ملا کروپ شي او داسې به کروپ شي چې هغوی ته به خپلې لکړې تاب نه شي راوړلای، دلته به وېره وي، وېره! يو وحشت، يو قيامت به وي قيامت...)) ما په اول کې د قومندان صيب په خبرو يو څه تعجب وښود او بيا مې ورو، ورو غونۍ ځير او په نيولي اواز مې وويل: چې ((ولې قومندان صيب!؟ اوس خو شکر دی اسلامي انقلاب بري ته ورسېد، دلته خو تا وليدل چې ټول خلک مسلمانان دي شکر دی خلک پنځه وخته خپل لمونځونه کوي، روژې نيسي او ذکاتونه ورکوي. دا خک خو د وژلو خلک نه دي او نه دا

ښار د وړانولو او لوټولو ښار دی، دا د ژوند کولو ښار دی.» نو په دې مهال بیا قومندان صیب له ما څخه خبره ونيوله او ماه يې وويل چې:

((په کم عقله او ساه! دا خوزه او ته وايو چې دا خلک مسلمانان دي او دا ښار د وړانولو ښار نه دی هغه تور خلک نه دي؟!)) هغمخکې چې مې ياد کړل هغوی زموږ غوندې په زرگونو خلک روزلي دي، هغوی زموږ په څېر خلکو ته بده ښوونه کړې ده، دا ښار بايد وران او خلک يې بايد اواره شي. هغوی اوس هم وايي چې افغانان لا ازاد نه دي. د دوی په عقیده (چور، چپاول، گډوډي، د بل شتمني په غلا وړل، د پردیو ښځې خرڅول، په ملي شتمنيو خپته اچول، بې عدالي، بې قانوني او بلاخره د ټولني ټولو ناوړو او منفي کارونو ته ازادي وايي) اوس نو ستا خوبه وروره! که دغه شان ازادی ته زړه ټينگولای شي، خو همدلته ووسه او که نه شي ټينگېدلای، نو همدا وخت د ملک څخه د وتلو دی. بايد د اوس لپاره ځان وباسې)) ما د قومندان صیب خبره واورېده خپل کور او ژوند مې په ځای پرېښودو و شپږو مياشتو وروسته چې زه کله د کوزې پښتونخوا څخه راغبرگ شوم همغه خپل محلي کور او کلي ته ږم چې کتل مې په زرگونو بې هيلې، بې اسرې او بې دفاع خلکو قبرونه د کورونو په انگرېونو کې د سرکونو په غاړه او حتی په پارکونو کې جوړ شوي وو، هر څه وران ويجاړ پراته وو، د هېچا کور سلامت او دان نه و پاتې شوی، د هر چا عزت ته صدمه رسېدلې وه، د ښار د خلکو په عزت لوبې شوې وې، د هغې محلي اوسېدونکي جو جو شوي وو او پاتې خلک يې اوراه وو، د هغه ښکلې محلي شکل داسې اوښتی و چې ته به وايې دلته کې له سره انسان نه و اوسېدلی.

د تورو زړونه لايخ نه وو، جگړه روانه وه او ورځ په ورځ يې لازور اخیسته او اورېدل کېدل چې ددې ښار يوه لوبښت خاوره بايد وتوړل شي.

په دې ښار کې لا اوس هم نيمگړی ژوند روان دی، ددې ښار انسانان بايد ژوند ونه کړي، ژوند ددې ښار د خلکو خدايي حق نه دی. ددې ښار د خلکو ژوند د يو څو خرڅ شويو پاچايانو او اميرانو په لاس کې دی. د خرڅ شويو بې تخته او بې تاجه اميرانو او پاچايانو هر څه چې زړه وغواړي همغسې کوي. دوی د سره په وژلو او وړانولو نه ستومانه کېږي، د هر افغان په وژلو او د هرې ودانۍ په نړولو او لوتولو د دوی ناپاک احساسات لاسپسي پارېږي او ددې ټولو ناباسامانيو او بدبختيو علت او انگېزه د خدای پاک رضا او اراده بولي.

په همغه کنډواله محله کې چې هلته ډېرو کمو خلکو ژوند کاوه روان وم چې همغه قومندان صيب په يو نوي ماډل پيجارو کې د خپلو بدماشانو سره سترگې په ما ونښتې خدای دې ورسره ښه وکړي. موټر يې ودراره د گاډي څخه راکوز شو، دوسيه په تخرگ نيولې وه، شتري پکول يې په سر و ښه ښايسته واسکت يې په غاړه کې و. خبرې يې په گوته کولې او د خندا نه تک شين و، ماته يې وويل عزيزه!

((ما درته نه ويل گوره زما خبرې رښتيا شوې. زه اوس د يوې موسسې رئيس يم په کابل کې مې درې څلور کوره په بيه اخیستي، پيجارو موټر مې په اختيار کې دی، څلور ښځې مې په شرعي نکاح په نکاح کړي دي، خو تنه مې په کورونو کې په تشه مړۍ کار کوي، ډېر بې زړه مزدوران لرم، د جهاد په برکت اوس زما روزي پراخه ده.)) د قومندان

ساتوبات ډېر جوړ و، طبي يې غونډاري ويشتل کنډرو ته ډېر خوشاله و، قومندان صيب چې کله رانه مخه ښه اخيسته نو ما ورته وويل چې: قومندان صيب! ((سواد دې کله زده کړی دی؟)). ده راته خوله رانږدې کړه او په غوږ کې يې راته پت شاتنه وويل: ((چوپ شه چې خلك راسره دي تراوسه پورې سواد نه لرم، کله چې مديران او ماموران په مياشت کې کوم مکتوب راته راوړي، مکتوب په هغوی لولم په اخره کې هسې کړي پري وکړم چې يولاسليک مې له بل سره سر نه خوري، د ږندو پاچايي ده، زه لاپه دوی کې د يوې سترگې والایم.))

قومندان صيب رانه رخصت شو، خپل لاسونه مې غوږونو ته وروړل او ومې ويل:

چې توبه خدايه!

توبه.....

۱۳۷۱ ال کال، زمري مياشت

کوزه پښتونخوا، پېښور، چارسده

د پساتونو مور

د جهان وگړي خومره بختور دي، په تېره بيا د نوې نړۍ پاچايان او وزيراعظمان يې په يو منټ او سيکنډ کې بدل رابدل شي. هر څه يې په خبره حل شي، ماښام وزيراعظم او سهار کې بيا د ملک عادي وگړي وي، قهر، غصه، سپکې او سپورې نه وي، پاچا گړدي وشي سر خولا پرېږده چې غاښ هم په کې مات نه شي. خلک پرې د سره خبر نه وي چې په ملک کې څه خبره ده.

خوزار، زار مور ته چې مور دوه لسيزې د اوږده عمر د بې بقا تاج او تخت د حصول لپاره د يو بل وينې وڅښلې، افغان د افغان خامې او بوتۍ غوښې پرله پسې وخورې په دغه خوراک دوی ډنگر او نور د ناورسۍ په طرف روان دي، خو برعکس د پاکستان پنجابيان د ايران اخندان او د سعودي عرب شيخان پرې څاربه شول. عجيبه شان معما ده خوراک يو څوک کوي او څارېږي پرې بل څوک.

هوکې! مور خپل کورونه وران کړل او ومو سپزل اورېدلې مو و چې په ((بازار کې ايرې ښې خرڅېږي))

ياد مې دي چې ډېر کلونه تېر شول زموږ شونډې بيا د خدا لپاره خلاصې نه شوې، د نړۍ خلک چې موږ له ورايه وگوري، موږ پېژني ډېر ځل مې د دوی بونډېدل په خپلو غوږونو اورېدلي دي چې دا بدبختان! ((مېرې ته چې خدای په قهر شي وزرې وباسي)) دوی ته خدای په غضب شوی دی خدای!!

هېڅ مې له ياده نه وځي چې زما د وطن پېغلي لاهمغسې سياه پوښې دي، زما د وطن د ځوان نسل اوږې او ملاوې د پردو ټاټکو او پټيو په چلولو کړوېې بنسکاري، دوی د نورې نړۍ د ځوانانو سره بالکل فرق لري. زمزور د ماشومانو تعليم او تربيه د ضربا گردان په درياب کې غوتې وهي. هېڅوک نه پوهېږي، دوی نه پوهېږي او هغوی هم نه پوهېږي، چې زموږ د ماشومانو بنوونه او روزنه په کومه ژبه، کوم نصاب، په کوم بنوونځي کې څه وخت، په کوم فصل کې په کوم معيار، د کوم بنوونکي له خوا شروع کېږي؟؟؟

که سر مې د لحد په تيرې لگېږي هم مې نه هېرېږي، چې زموږ د ځوانانو د لوړو تعليماتو د زده کړې په ځايونو په (کابل پوهنتون)، کې پوځي اېډې جوړې شوې دي، هلته پوځي تمرينونه کېږي، هلته مذهبي، قومي، قبيلوي او ايتنکي تعصبات او کينې راژوندۍ کېږي، هلته د تفرقي کتابونه تدریسېږي. هغه کتابونه، کتابخانې، فرنيچرې، ورکشاپونه او لابراتوارونه چې په هغو باندې د پروفيسرانو، انجنيرانو، ډاکترانو او مهندسينو کلونه، کلونه وخت ضايع شوی و، په هغه کې علمي اثار چاپ شوي و، ټول اومه او پاخه مواد يې د بهر څخه په جگو روپو خريداري شوي و، د چاپ ماشينونه يې په ډېر زحمت سره فعال

شوي و، کارگرو ته پرې تنخوا ورکړې شوې وه، مسلکي کسانو پرې حق الزحمې اخیستې وې، کتابونه د لارښود په شکل آماده شوي وو، هغه قيمتي اثار د تېرو څلو کلونو د بې بجلۍ ژمي له امله د ځان د تودولو او د چايو د جوشولو وسيله شول.

ټول تاريخي او ملي اثار د سيمې هېوادونو او د نړۍ په بازارونو کې په خرڅلاو وليدل شول. د کابل پوهنتون په ټوله ساحه کې يو شعار ليدله کېده چې: ((يك ثانيه غفلت صد سال جوالیگیری)).

که هر څومره يې هېر کړم، خونه مې هېرېږي. نړيوالو او هېوادوالو د ملک د لوټ او تاراج په هکله به يې ډېر څه ليدلي او اورېدلي به يې هم وي، ليکوالانو، شاعرانو او ژورناليستانو به پرې يو څه ناڅه ليکل هم کړي وي.

که ښه لوټ او يغماوي لکه د شخصي او دولتي گاډو تېنتول، په گمرک کې د تجارانو مالونه غلا کول، د مالدارو څخه د کمونست په پلمه د جگ رقم اخیستل د ښو، ښو ودانيو د کړکيو او دروازو نړول، د غټو، غټو اوسپنو ذخيره کول او کبارول د دولتي ودانيو څخه د فرش او ظرف پټول دا خولا يوه خبره ده:

ماته د دوو شيانو تاراج، لوټ او غنيمت ډېر جالب او په زړه پورې و، دا لوټ هغه ملا صيب کړی و چې: مور يې په څو ورځو کې د لمانځه څخه تېښتې ته اړ ايستي وو.

د هر لمانځه څخه وروسته به ده دوه ساعته وعظ کاوه، په اکثره خلکو به يې لمونځونه تېرول، مامور به د ماموريت څخه پاتې و او معلم به د

معلمی څخه، زده کوونکي به د زده کړې څخه پاتې و او دوکاندار به د دوکاندارۍ څخه...

دا خبره مې د ملاصیب هېڅ نه هېرېږي، ده به په وعظ او تقرير کې ويل چې:

((حبيب الله د سقاو زوی خادم اسلام او امان الله خان کار و، دې ملا صيب به په وعظ کې ويل چې: کله لمونځ کوئ بجلي مه لگوئ دا د سنت طريقه نه ده.)) دې ملا صيب اکثره لمونځونه په مور باندې به تورتم کې کول. ملا صيب د بجلی او روښنايي ډېر مخالف و او په خطاب کې به يې ويل چې:

((بجلي د پي اتونو مور ده، په دې باندې راديو اورېدل کېږي، د راديو اورېدل بدعت دی، په بجلی باندې تلوېزيون ليدل کېږي، د ټي وي ليدل گناه ده او په (وي، سي، آر) کې د فلم ليدل خود کفر درجه ده.)) ملاصیب د پخوانۍ ډيوې چې هغه هم شرشمي تېل سوزوي ډېر شوقي و.

خير خو په هر حال د ملاصیب سره شپې او ورځې سختې وې، ده چې به هر څه ويل زموږ د مقتديانو قبول و.

د ۱۳۷۱ل کال د زمري د مياشتې په ۲۱ نېټه د جنگ په سخته شېبه کې چې مې کتل زموږ د جومات همغه ملاصیب دوه زړې دولتي کرسی او د بگراميو د ټوکرانو د اوبدلو د فابريکې سل دانې نچې او توتې دده په برخه رسېدلې و، نو ما ملا ته وويل چې: ((ملاصیب))! ((تا چې د سقاو د زوی صفت کاوه هغه خاص ددې لپاره و چې ((هغوی)) او

((تاسې)) د يوې ابې زامن واست ستا په برخه دا دوه زاړه څيزه ورسېدل!؟))

دا متل مې ورته ووايه چې د ((خوارو برخې خوارې وي)) نو استازې!

((ته د کابل نه تر پېښوره پورې دا زوړ سوغات (ډالۍ) وړې کوم نوې څيز نه پيدا کېده که څنگه؟)) ملا صيب لږ څه مسکې شانته شو او په وښکو کې يې په خندا، خندا راته وويل: ((که هر څه وي، خو بيا هم غنيمت دی او موږ لپاره روا دی.))

نه پوهېږم چې په موږ څه ټکه پرېوتې په کابل کې هر څوک هر چېرې چې دی خو چې ټوپک ورسره دی. هغه د خپلې ډلې ټپلې سره يوڅه دی يو بې تخته او بې تاجه پاچا دی، خبرې اترې ورسره نه په پسته ژبه کېږي او نه په څيړه ژبه...

په طنز يې سر نه خلاصېږي، په اشاره نه پوهېږي، ټوکه او ټکاله يې بدې راځي، د تور سرو او ماشومانو ژړا اورېدی نه شي، په سر سرتوره د پښې ايبله ښځې او ماشومان چې د جگړو د لمبو له لاسه په منډو وي، هغه ليدی نه شي، معصوم او بې گناه انسانان ((افغانان)) چې د دوی په پښو کې ساه ورکوي په هغوی پښې ږدي، جنگي ماشينونه او گاډي پرې تېروي او په ډېره بې ننگۍ ورڅخه تېرېږي، د هغوی لاش (جسد) ورته د يو افغان او د يو انسان لاش نه ښکاري.

زه يوې ډلې ته ځير شوم، ښه دقيق مې ورته وکتل په تېرېدو کې مې بيا مخ ورواړاوه، خو ماته پته ولگېده چې هغوی هم رانده دي او هم کاڼه. دوی نه څه ليدی شي او نه څه اورېدی، نه کوم درک ورسره شته

او نه کوم درد، ددوی د پوهې کچه دومره ده چې څنگه باید افغان مړ شي، څنگه يې باید شتمني چور شي او څنگه يې باید کور ونړېږي؟؟

موږ پانده او کاڼه نه يو درک او درد مو تېز دی، په طنز بڼه پوهېږو، هر څه اورېدی شو، خو په ژبه توتله او گونگ شو، ستونی مو ناست دی، غابښونه مو په ډېر زور ارت شول، زموږ اواز اوس د نړۍ هېڅ سیاستدان نه اوري، څه شول هغه ((دوستان)) چې موږ ته به يې د ځمکې په سر خیالي جنتونه جوړول او ماڼۍ ابادولې؟

څه شول د سوډان تورپوستي؟

څه شول د بنگال تېگان؟

څه شول د بحرين او قطر شېخان؟

څه شول د سعودي عرب چهل تاريان؟

څه شول د ايران اخندان؟

څه شول د پنجابي امير منو وارسين؟

څه شو تاسمن دا خود عرضه او بې وطنه سفیر؟!

څه شول هغوی، څه شو موږ او څه شول دوی دا ټول څوک و او څه شول؟؟؟

نه پوهېږم چې دوی چېرته ځي، موږ چېرته ځو او هغوی چېرته ځي؟؟؟

نه پوهېږم چې دوی څه کوي، موږ څه کوو او هغوی څه کوي؟؟؟

نه پوهېږم چې دوی څوک وژني، موږ څوک وژنو او هغوی څوک وژني؟؟؟

نه پوهېږم چې په جگړه کې خوم مات شول، وروستی بری د چا په نصیب شو، چا ډېر مړه کړل او ملک چا په بڼه کنډواله بدل کړ؟؟؟

نه پوهېږم چې اوس څوک غازي، څوک شهيد او څوک صحيح سلامت کور ه راستون شو؟؟؟

زموږ د پېړيو، پېړيو پوځي ماشين د خود غرضو او لاسپوڅو په اشاره او ديکتته لکه چې زموږ د خوږ همسايه زمامدارانو د بيا قدرت د لاسته کولو د خلکو د رايو خاصولو لپاره بڼه معيار وگڼل شو.

منفجر او له پښو وغورځېده، وسايل يې پرزه پرزه شول، درې وړې شو کبار شو، تاراج شو او د ليلام په قسم په ((خواره همسايه)) په هسکه غاړه او تیتو سترگو خرڅ شو، د هر چا زړه پرې يخ شو ((موږ)) او ((دوی)) پرې خوشاله شو، مگر ((هغوی)) پرې جشنونه ونيول. خو زړه او ابرومنده په ملا کړوپه مور پرې خفه شوه، هغه پرې ډېره خفه شوه، هغې پرې ډېر وژړل، هغه په قهر شوه، په غصه شوه، هغه په نارو، نارو او سورو، سورو وژړل، ډېر وخت کېږي چې هغه بې خوبه ده، سرگردانه ده، نا ارامه ده، ستړې او ستومانه ده، په تشویش کې ده، په داسې تشویش کې چې خدای مه کړه دده عزت ته صدمه ونه رسېږي.

هغه چې رانده او کاڼه دي د مور حقوق نه پېژني، چې مور لاشه ته وايي او د مور خبرې ته هډو لاغوږ نه نيسي، موږ چې بينا يو په ژبه توتله او گونگ شو او هغوی چې دانايان دي او ځانونو ته يې يو څه ويل او د جهاد لپاره يې اسباب او وسايل جوړول او ترتيبول، زموږ د مور په ژړا خاندي د خوشالی نه ټقې کوي. څوک په لندن کې جشنونه نيسي او څوک په نيويارک کې...

د رياض، تهران او د اسلام اباد پاچايان خوشاله ناست دي، د غمونو وړی (پېټی) يې زموږ د افغانانو په اورېو بار کړ او د قيامت د ورځې پورې به يې په شا گرځوي، تر څو يې ملا بڼه کړوپه او تندي يې ځمکې ته ورسېږي او پروني دوستانو ته د نن بادار په شکل کې په سجده پرېوځي او بيا د بدبختو افغانانو سوال که خدای قبول کاندې.

۱۳۷۲ ش کال د وري مياشت

کوزه پښتونخوا، پېښور، چارسده

لوونه

پسرلی دی، رنگ په رنگ گلان غوړپېري، د ځمکې مخ يې په مخه کړی دی، باغونو او بڼونو په خپله غېږه کې هر څه شنه کړي دي، داسې يې شنه کړي دي چې له ډېر شينوالي څخه سترگې برېښوي، د سهار نسيم په چلېدو سره ډېر د هجران سوزېدلي ساه اخلي او راژوندي کېږي.

زموږ د هېوادوالو غوړونه د وطن د بلبانو اوازونو ته لک پک دي او په زړه کې وايي چې نن به د وطن بلبل څه پيغام راوړي وي؟ خو چې اورم د غوړونو په شپېلۍ کې مې هماغه زړې ترانې دي د پسرلي تورانکو اوازونو زما د پېښور د دهقان په ملا کې دلو البته د غنمو لو لپاره لور وټومبه.

د خواوشا په ملکونو کې د غنمو لوی دی، په بختورو ملکونو کې غنم لويېږي، خو زما په کابل کې د ځوانانو لو او د تنکيو رږېدل ورځ پر ورځ زياتېږي. تاسې به له ما سره په دې خبره انشاالله اوس متفق ياست، د افغانانو د بدبختيو جنگ او جگړې ته به اوس د ځوانانو لو او د تنکيو د رږېدو نوم ورکړو، ولې چې: خبره سرچپه وخته خبره په بل

ځای کې وه خبره په قصر او حرم کې وه خبرې د جومات نه راووتې او په قصر او حرم ننوتې.

وو د جومات او قصر ترمنځ د ځوانانو لویو او تنکیو رږېدل په نړۍ کې ساری نه لري، د ځوانانو لویو هوكی؛ د ځوانانو لویو پخوانۍ خبره پاتې وه. دا به زموږ سپین رېږو او مشرانو په خپلو خبرو کې ویل چې د پښاپښ غزا او د کرپې جنگ د پرنګیانو سره زموږ د ځوانانو په لویو تمام شو، ځوانانو لویو وشو جګړه د ځوانانو په لویو تمامه شوه.

خو هغه د ځوانانو لویو موږ په خپلو گنهکارو سترگو ولید، البته میندو به خپلو نازولو زمانو ته بښرا کړې وه، خدایه خیر، د میندو په بښرا هغوی تنکي ورږېدل د ځوانانو او د تنکیو رږېدل کومه ساده او اسانه خبره نه ده، د ځوانانو په لویو او د تنکیو په رږېدو ډېر پلرونه په ملا کړوپ شول او حتی داسې کړوپ شول چې په سینه روان دي. د لویو شویو ځلمو د ناوو جوړې مې د بزازه هتۍ کې د گزونو په سر پاتې لیدلي، اخیستل شوي زېورات یې د زرګر په دوکانونو همغسې پراته دي، په زرګونو ناوو تنۍ څیرل او په سر خاورې بادول مې په خپلو گنهکارو روندو لیدلي، د هغوی داد او فریاد نه تور لوگی او د تورو لوګو نه د ورپخو پامپولۍ په رښتیا جوړې شوي په دغه آه او فریاد اسمان ژړلي دي اسمان!!

خو خدای مې دې غاړه نه بندوي، چې غیرتي میندو له خولې څخه مې هېڅ نه دي اورېدلي، د هغوی له سترگو څخه مې اوښکه په بهېدو او څڅېدو هم نه ده لیدلي. پښتنې میندو خپلو ځلمو زمانو په ویر کې خپلې ملاګانې تړلې، خپلو لویو شویو زلمو ته یې یوازې دومره ویلي

دي، چې: ((په همخه مو بڼه شه، نر گلوان په قربانۍ کې حلالېږي.)) د ځوانانو لو او د تنکيو رژېدل زما د کابل هر پلار ابدالي هره مور زرغونه او هره خور ملالی کره، خو افسوس چې نه د زرغونې غږ چا واورېده نه د ملالی تپه او نه د ابدالي نارې.

ډېر کلونه تېر شول د کابل د پېغلو مستي مې نه د پغمان په پلندو ورشوگانو او نه د لغمان د مهترلام بابا په مېلو کې وليده.

د ځوانانو لو هر څه ساړه کرل، خو ځمکه يې سره کره، زموږ هيلې د سرې ځمکې نه د سرو گلانو راټوکېدل و، خو اوس چې گورو زموږ په ځمکه سرې او تنکۍ غوتۍ له تندي سوزي او اور اخلي، رژېږي او پانې، پانې توندي سيلۍ په مخه کړي دي.

سره پوهېږم چې ډېر کلونه تېر شول د ځوانانو لو د ازادۍ په اميدونو وشو، خو ناخبره له دې چې بله غلامي زموږ برخه او بنده شوه. ((غورونه موږ گټل خو سرونه موږ بايلودل)) ي زموږ د هرې سهوې نه خطا او د هرې ټوکې نه پتاکه جوړه شي او پتاکه زموږ د وينو په سېلاب بدله شي، بيا نو زموږ د وينو په سېلاب کې ډېرې ((پنځوس کلنې جونگې)) او ((اتيا کلن اوبنان)) ورغري. کلونه تېر شول وختونو، وختونه وزېږول، وختونه ځلمي شول او ځلمي لو شول، تنکي ورژېدل او ځمکه يې سره کره، داسې سره چې د پين دوکان ورته له ډېره شرمه سترگې نه شي غړولای، هېوادوال دي که غير هېوادوال خير خوا دي که بدخوا، د کابل په ځمکه پېنې نه شي ايښودلای، د درېيم گړي پېنې په کې وسوځوي، لولپه شي، هېوادوال ناره کړي چې ((آخ ايره شوم، خو ايره مې درڅخه سيلۍ يو نسي او لاش مې درڅخه سپي او کارغان ونه

خوري)) ډېر کلونه تېر شول زموږ ژوند د مرگ په تلي کې لاغلی پلی نه دی، زموږ ژوند د مرگ سره په لوڅو پوڅو کې دی. زموږ رڼا د تيارو سره غېږ په غېږ ده زموږ او درايي (راتلونکي) سره رستم او سحراب شول.

ډېر کلونه تېر شول د ځلمو لو د نړۍ د ډېرو ملکونو نه زموږ په ملک کې ډېر وو. ډېر لوگري په دې لو ستري شول. ستومانه شول. لوگرو زموږ د ځلمو په لو کې ډول ډول لرونه په خپلو پښانو جوړ او تيره کړل او بيا يې زموږ په نادانو لوگرو خرڅ کړل، بې انصافو په دې لرو، نو بڼه بې وټه او بې درېغه څو کلن پسرلي يې لو کړل، ستري يې بېشانه ډېرې وې، خو حاصل يې د غويانو د غوبله او د لوگرو د لويۍ قرباني شو.

لوگرو څخه اوس خپل لرونه ورك دي، كله يوته وايي چې لرونه مو راكړئ او كله بل ته.

چا چې د ځلمو په لو کې حلوا ویشله هغوی د خپل حلوا په ویش پښېمانه دي او د ((كجورو والالامرور راته ښكاري))

۱۳۷۲ل کال د ثور میاشت

کوزه پښتونخوا، پېښور، چارسده

د قلم ملگري ته يو ليک

عزيزه! د اپريل د ۲۲ نېټې مضمون مې دې ولوست حقيقت ته دې ښې لارې چارې ښوولې وې، مضمون د ظرافت له پلوه ډېر اوچت و.

مرغلرې دې په مشکين تار کې ډېرې ښې پېيلې وې او ډېر ښکلی امېل دې ترينه جوړ کړې و. کاشکې په دې مهال زما د وطن ليلا د اوږدې بيمارۍ څخه رغېدلې وای. په ننگرهار کې ما او تا دواړو په شريکه يو د گلوهار هم پرې اضافه کړې وای او د وطن د ليلا په غاړو کې مو څړولې وای، هغه ته مو په شريکه مبارک باد ويلې وای، د هغه سره موږ په شريکه راز او نیاز کړې وای.

خو افسوس چې زما د وطن ليلا لاهمغسي بيماره ده او ورځ لاندې شانته ښکاري. دده بيماري گړۍ په گړۍ زياتېږي، پوره تندي راخيستې تبجنه ده، تبه يې خدای مه کړه په والگي وانورې په هغه والگي چې دارو يې وخت او خذمانه يې حوصله غواړي.

دوسته او نا آشنا دوسته! ستا ليکلو ته القاب نه شم موندلی، کله په دې لټه کې شم چې ستا ليکلو ته القاب بيا موم. بيا مې په خيال کې راشي په فکر کې مې غلې شانته وگرځي چې ستا په دې لويو کارونو څه؟

خير خو په هر حال د ښه ليکلو اتلوال القاب به تاته زمانه غوره کړي او تاته به يې ډالۍ کاندې. تا خو ډېر لرو او برو پښتنو ته وليکل چې ماته ((غورډ شه)) خو زما پښتون زړه يو وار په ناخپه ډول پښتو وکړه او دا پښتو يې زړه نا زړه وه. ددې لپاره چې تاته څوک جرائت کولای شي چې ووايي: ډېر نه يوځل ته ماته غورډ شه بيا مې ستا هغه ليکل رايا د شول چې تا ويلې دي ((د ژبې کليمې او حروف د چا جاگير او مال نه دی)) نو ددې حقيقت په رڼا کې گرانه عزيزه:

ته يوځل ماته غوږه شه په غوږ کې دې يو څو پټې او ډېرې پټې خبرې کوم، خیر زه خو ستا په غوږ کې دا پټې خبرې کوم، خو زه له تا څخه يوه هيله کوم بيا هم هيله چې زما خبرې د ځان سره پټې ونه ساتې، زما بدبخت قوم ته دې ډېر څه وليکل په رمز او طنز کې دې ورته ډېرې اشارې وکړې، خو د دوی پرې سر خلاص نه شو، اوس اوس ددې وخت رارسېدلی دی چې هغه په برېښې او ډانگ پېيلې وليکه دا په تا داین دی. ښکاره هر پښتون ته يې وليکه او په رسا ډول د هغوی غوږونو ته په خپلو هغه نازکو او خوږو ليکونو کې ورسوه چې هغه تاته قدرت درکړی دی.

عزیزه! زه چې ستا په غوږ کې پټې خبرې کوم او تاته يې وایم چې ته يې مه پټوه دا به دا معنا نه لري چې زه وېره او ډار لرم، نه نه داسې نه ده، زه هېڅکله نه ډارېم، زه احساس لرم، زه تور ته تور او سپين ته سپين وایم خو څه وکړم چې وسایل نه لرم. نو په دې وجه گرانه عزیزه!

غوږ دې رانږدې کړه، زر کوه قلم راواخله، کاپۍ پرانیزه، بسم الله کړه په اوله کرښه کې افغانانو ته وليکه:

«چا په زهرو مړه کړی او چا په شاتو تباه کړی چا په چرو مړه کړی او چا په لرو، بيا ورته ورزیاته کړه چې ورور وژنې څه درکړل؟ ځانونه وشمېري چې څومره کم شوي یاست او پوښتنه ورځنې وکړه چې بشري مادي او معنوي قوت مو څنگه دی؟»

بس دی تېست شوی پر تاسې د پرمختللي نړۍ د ساینس او ټکنالوژۍ ټولې وسلې هم تېست شوې گوره! چې ددې نه وروستو دې څوک د شهید او غازي په نوم ونه غولوي او مړې نه کاندې.

افغانان په نړۍ کې په سر لورۍ د ژوند حق لري ژوند زموږ خدایي حق دی موږ چاته اجازه نه ورکوو چې له موږ څخه زموږ ژوند په دغه او هغه

واخلي. په اخره کرښه کې ورته وليکه چې ولې د ابدالي په پل مو پل
کېښود؟

اوس خو غنمو هم وږي ايستلي دي، د غنمو وږي خو ډېر دي، د غنمو
وږي ته ولې لاس نه شی اوږدولای؟ د غنمو وږی خو زموږ د خپل ملک
دي که نا د غنمو وږي هم د پرديو دي ولې ستاسې لاسونه نه رسېږي؟
شاباس! لاسونه اوږده کړی یو د غنمو وږی غوره کړی او هغه د خپل
هېواد په هسکه شمله کې وټومبی.

گوری افغانانو! وخت تاسې ته صبر نه کوي بیا به اخ کوئ وخت به
درڅخه تېر وي. ستاسې د وطن هسکه شمله مخ په کېښته کېدو ده،
ددې شملې بیا تړل به په گرانه بیه تمامه شي، زمزور د مور پورني څخه
اجنبیان د ثواب او تبرک په نامه څنډې پرېکوي، که د مور پورنی چنډه،
چنډه شو نو که په غج کې يې ټوله نړۍ ایل کړی گټه به يې څه وي؟

۱۳۷۲ل کال سرطان میاشت

کوزه پښتونخوا، پېښور، چارسده

خوب

خوب مې لیده چې: خدای تعالیٰ پر موږ رحمت نازل کړې دی، دا داسې رحمت دی چې متعال خدای (ج) د اسمان ملایکې د انسانانو په جامه کې را استولي دي، دا ملایکې دي ملایکې!!

سپینې جامې اغوندي، زيرې يې بڼې اوږدې او لويې دي، د سنت په طريقه بالکل برابرې دي، دا ملایکې څوک ملا وستني په سروې او څوک پکولونه، د مسواکو لرگي يې هسې مخامخ جيونو کې دوه درې تومبلي وي، په گردې مخونو کې نور او روښنایي له ورايه ځلېږي، خوراک او څښاک نه کوي او که ويې هم کړي، هغه به ډېر معمولي او ناخيزه وي.

خوب مې لیده چې دوی څخه هېڅ انسان او خاصتاً ((افغان)) نه دی ازار شوی دوی افغانانو ته په ډېره درنه سترگه گوري، دروغ خود سره نه وايي. جوماتونه که د جهازونو په بمونو ونړوي او په راکټونو يې سوري، سوري او شهيدان کاندې په زلزلو او طبعي افاتو يې ور وټپي. هره وعده چې وکړي هغه په ډېره ايماندارۍ سرته رسوي.

خوب مې لید چې په دنيایي اسبابونو او وسايلو باندې هېڅ غم غرض نه لري، ددې عصر په پرمختللي تخنيک کې گړندی گاډی يې نه

خوښېږي. دفتر او دفتر داري يې خوښه ده، خو په تيب باندې تيب شوي مکتوبونه يې بدې ايسې، نو په دې وجه ټول دفتری تيبونه يې کبار او دوی ته يې قيمتي درجه ورکړه. د لاس خط د ليکلو په مکاتبو ډېر خوشالېږي، ولې چې دوی د سره سواد زده کوي او خپل لاسي خطونه او امضاگانې پخوي. په دفترونو کې يې تېلفونونه ډېر خوښ دي، خو د تېلفونونو ماشينونه پتوي او د ځانه سره يې وړي.

په هره وزارت خانه کې د قرطاسيې د خريدارۍ بازار تود دی، د دوی روپۍ خوښې نه دي، د هغه دفترونو امران او ماموران په ورځ کې درې څلور ځله بدلېږي، په داسې دفترونو کې هېڅ رش او گڼه گونډه نه وي. د راکړې ورکړې بازارونو کې د شپې او ورځې له پلوه د صرافانو هټۍ د شهزاده په سراي کې لوکسې مغازې په نادر پښتون جاده کې، د بزازی دوکانونه د چوک په سر کې د گاهو پرزې د چندولو په سراي کې د (وي، سي، آر)، ټي وي، او د يخچالونو دوکانونه د محمدجان خان په څلور لارې کې د کلکې څارنې او پاملرنې لاندې نيولي وي، چې د خدای مه کړه غله او ډاکوان يې په غلا يو نسي.

خوب مې لیده چې دوی په خبرو اترو کې د چا سره دومره ډېرې شولې، نه نيالوي ډېر ښه قوانين او مقررات لري، امنيتي پرسونل، څارنوالي، قضايه او مقننه قواوې شپه او ورځ د خلکو په خدمت کې دي د دوی په ټولو قوانينو او لوايحو کې د ځنگله قانون معتبر او په زړه پورې دی.

خوب مې لیده چې دوی د اسلام د مبین دين د پنځو ارکانو څخه يو رکن نه تبليغاو او د زکات په ورکړه يې هېڅ نه ويل او تبليغ يې

کمزوری شانتته و، ولې چې دوی اوس مالدار او بډایان شوي نو په دې وجه د زکات د ورکړې دومره پروا نه ساتي.

خوب مې لیده چې د جومات په ممبر کې د امر بالمعروف او نهی عن المنکر په وینا ډېر مېرني وو. مگر په پټه او عمل کې به یې د دې برعکس کار کاوه او امر به یې کاوه په بدو کارونو او منع کول به یې خلك د نېکو کارونو څخه.

حجاب کلیمه یې د بنځینه وو لپاره هسې په خوله کې اړوله را اړوله د بنځو د حجاب نه په بې حجابۍ خوښ شانتته و. لکه چې د دوی په یوه شعار کې مې لوستلي و.

((حجاب پت ما است)) (!) دوی حجاب تر ورانه پورې غوښته د خپل ټول عمر په اوږدو کې په یو ناقص او کم وخت لپاره په اصلاحاتو کې په یوه اصطلاح یې ډېر ویاړ درلود، چې هغه هم ((نارینه به د ملي بس په وروستی دروازه او بنځینه به په لومړنۍ دروازه موټر ته ختل)) (!)

خوب مې لیده چې دوی د ښار په اوسېدونکو او د بازار په گړځېدونکو هېڅ غم غرض نه درلود، چا چې څه کول هغه به یې کول. دوی د خلکو او خدای (ج) د مسولیت څخه مېرې او بري الزمه دي، د دوی مسولیت فقط او فقط خپل بال و بچ ته دی چې هغوی ته په کوم چل ول پیسې پیدا کاندې.

خوب مې لیده چې لکس اپارتماني کورونه یې نه خوښېږي، ولې چې دا په شرعي مهندسۍ نه دي اعمار شوي، د نړولو نه یې خوند اخلي.

خوب مې لیده چې د دوی د پاچایۍ سره سم د کابل ښار بیا برېښنا پړق ونه لیده د رڼا نه په تورتم کې خوشاله دي. د ماشومانو زده کړه يې بدې راځي، د ځوانانو تعليم څخه وېره لري، ديني او عنعنوي مدرسې يې خونېږي، خو هغه هم ورنه پوره نه ده دوی اوس په دوو کې پاتې دي، چې کومه لاره غوره کړي.

جوماتونو ته گواښېږي چې وران يې کاندي ممبرونه او محرابونه ورته په نوې طريقه او ميتود اعمار کاندي، په دوی کې لځينې شته دی چې د اسلام او اسلاميت په نوي والي کې طرز تفکر لري، دوی د يو ملک جغرافيوې حدود او سرحد نه مني. د دوی جنگ او جگړه دومره خوبه نه ده او نور څوک هم جگړې ته نه هڅوي. ما د دوی د يو مشر له خولې نه د يو لوی مشر له خولې په کراتو مراتو اورېدلي دي چې «موږ د اسلام بایلدووزران يو موږ دا د غلغلې (کابل) ښار بايد وران کړو او اسلامي ښار جوړ کړو، ځکه چې په بت خانه باندې سجده نه کېږي.» (١)

د ښار ودانيو څه گناه کړې ده، گنهکار خو يې افغانان وو، ولې چې ددې ښار تاريخي شمله يې هسکه ساتلې. ما د دې شريپسنده مشر څخه اورېدلي دي چې «د کابل ښار خلک دې فقط ډوډۍ وخورې، دوی په سياسي ژوند کې هېڅ حق نه لري» (١)

د سياسي ژوند فرمان خو يوازې دې شريپسنده ورور د لوح محفوظ څخه راوړی دی دا ورور عربي ريالونو مست کړی دی، عربي ريالونو!!!

ريالونو له ده ثاني فرعون جوړ کړی ، فرعون!!

دده ټول کړه وړه د فرعون او خزاني يې د قارون په څېر دي، د قارون!!
دې فرعون خپلو خلکو ته او خاصاً د کابل ښار خلکو ته د څارو په
نظر کتلي د څارو په نظر!!

څاروي هم وابنه خوري او هم خوب کوي، نور د هېڅ شي حق نه لري د
هېڅ شي!!

خوب مې لیده چې د کابل د ښار د ودانيو په دېوالونو تاوده شعارونه
ليکل کېدل چې د هغې له جملې نه يو شعار و ((جنگ هنر ما است))
(!)

په لوستلو مې ورته په کړس، کړس او بې درېغه وخنډل او په زړه کې
مې تېر شول چې که د انسان هنر جنگ وي، نو د سپي هنر به څه وي؟
ددغه کړس، کړس خدا سره سم له خوبه پاڅېدم او خپل پروردگار ته
په زاريو شوم او په دعا کې مې خپل لاسونه د هغه دربار ته پورته کړل
او ومې ويل چې:

ای زما او د مخلوق خالقه!

ته ما وېښه او ماته په خپله پراخه لمن کې امن راکړه. ما چې څه وليکل
هغه مې په خوب کې وليدل، وینن نه وم، نو کله چې له خوبه بيدار
شوم، په وېښه مې يو افت وليد يو افت!!

چې دا افت د شلمې پېړۍ دا د کمپيوټر د عصر سړي وژونکي او سي
تېستونکي دي، د انسان وژنه ورته هېڅ نه ده. دا د دوی عادي حرفه
ده. دوی زموږ د ټولني د ټولو منفي او ناوړو کارونو ټيکه داران شول.

دوی د جنگ او جگړې په تودوښی کې د اسلام مقدس او د عدالت او ورورۍ نه د ډک دین رینسې له بېخه او بڼه نړوي. دوی هډو لاد خپلو عقایدو پروا نه ساتي د دوی اعمالو کړو او وړو ته چې گورو دې نتیجې ته رسو چې:

دوی په اخرو دوو لسيزو کې د بل کوم مذهب، عقیدې او لارې پیرو شوي دي.

د ۱۳۷۲ ال کال د لړم میاشت

افغانستان، کابل درېم پروان

جگره، جگره وه!

خو دا جگره سره نه وه، توده وه داسې توده چې: په لمبه يې ډېر مخونه وسول او لولپه شول، خو د جگرې لېوانو او کارغانو به په کې د خوشالۍ نه ټکې کولې کورونه يې لوتل، ودانۍ يې نړولې دفترونه يې چورول او ځانونه يې مړول، نو نور يې شووکول.

جگره، جگره وه.

خو دا جگره ورکه نه وه لاپرته وه. داسې پرته چې: د جگرې سپو، کارغانو او لېوانو خپل فکري او ذهني اختلافات پرځای پرېښي و، قومي، قبيلوي او ايتنکي تعصبات يې راژوندي کړي وو، چې په دغه ميتود او طريقه دوی د جگرې اوږد عمر غوښته.

جگره، جگره وه.

خو دا جگره د زهرو نه هم ډېره ترخه وه، داسې ترخه چې د گوډ سره به يې کلمې رېبلي، مگر د جگرې لېوانو او کارغانو به په کې مېښوکې وهلې او بيا به يې خولې څنډلې.

جگره، جگره وه.

خو دا جگره رښتيانۍ نه، تشه دوکه وه، داسې دوکه چې د جگرې لېوانو او کارغانو زموږ خوارکي ولس د شهيد، غازي او وطنپرست په

نوم وغولوه چې اوس يې بنځې کونډې ماشومان يې يتيمان او ميندې يې بورې ناستې دي، د جگړې لېوان او کارغان خپلې مزې او چرچې کوي.

جگړه، جگړه وه.

خو دا جگړه يو مخی نه چې دوه مخه وه، داسې دوه مخه چې د جگړې کارغانو او لېوانو په ښکاره کې يو څه غوښتل او په پټه کې د تاج او تخت په تمه و، د هغه تاج او تخت په تمه چې نه تاج په هوا کې کارغانو په سر کړای شو او نه په تخت لېوان کېناستلای شول.

جگړه، جگړه وه، خو دا جگړه ډېره پيکه وه، داسې پيکه چې هېچا له ستوني نه شوه تېرولای، هر چا به له خولې څخه ارتوله ځينو به ورپسې دوه درې ځله توکانيې تف کړل، خو د جگړې لېوانو او کارغانو به ترېنه په ډېره مزه شخوند واهه.

جگړه، جگړه وه.

خو دا جگړه په ژوند نه په هديره وه، په داسې هديره چې د جگړې کارغانو او لېوانو په تشو هديرو حکومت کاوه، د جگړې کارغانو او لېوانو هديرې خونېدې او مړي خونبول.

جگړه، جگړه وه.

خو دا جگړه هم غدی وه هم تاره وه هم داړه وه، داسې داړه چې د جگړې کارغانو او لېوانو په شپه او ورځ داړې کولې، ډاکې به يې اچولې او د تارک ميدان به يې تود او گرم ساته.

جگړه، جگړه وه.

خو دا جگړه وږې نه وه، ډېره مړه وه، داسې مړه چې د جگړې کارغانو او لېوانو د ځان پورې، ډالري، پونډونه، کلداري، ريالونه، تومنونه او

روبلونه تړل، د سرمايي لېوان او کارغان به يې په هغه څه خوشالول چې هغوی پرې نه خوشالېدل.

جگړه، جگړه وه.

خو دې جگړې کې نهيلي وه، نه اسره وه، داسې اسره چې، د جگړې کارغانو او لېوانو د يوې سپرې لپاره ټول پوستين ته يې اور واچاوه، چې اوس پوستين له اغوستو څخه ووت.

جگړه، جگړه وه.

خو دا جگړه سسته نه ډېره تېره وه، داسې تېره، چې د جنگ لېوان او کارغان د غرونو او بانډو څخه راکښته شول او په ډامبر او پخو سړکونو د شوکې غلا او ((محصول)) لپاره ځالي جوړې کړې.

جگړه، جگړه وه.

خو ا جگړه هم په تادی او هم په حوصله وه، په داسې حوصله چې، د جگړې کارغانو او لېوانو د ملک ټولې ماشينری پرزه، پرزه کړې. په سره سينه بې له کوم غم و غش څخه وسپرلې، کبار يې کړې او په ټيټو سترگو او هسکه غاړه يې د غنيمت په نوم خرڅې کړې.

جگړه، جگړه وه.

خو دا جگړه تازه نه وه زړه وه، داسې زړه چې د جگړې لېوان او کارغان به هم زاړه شي، غابښونه به يې خوزېږي او وزرونه به يې سوزي، په رڼېدلو غابښونو به بيا د افغانانو غوښې نه شي خړلې. لکۍ به يې شاته ټومبلې وي او ځانونو ته به غارونه پيدا کوي.

جگړه، جگړه وه.

خو دا جگره د ټولو عربو نه، د کوم چهل تاره وه د داسې چهل تاره چې اوس د جگرې کارغان او لېوان يې خبرو ته غوړ نه نيسي او چهل تاره يې په خپلو کړو پښېمانه کړې دي.

جگره، جگره وه.

خو دا جگره به بل څه نه، په پيسه وه او څه په ټکه وه، په داسې ټکه چې د جگرې لېوان او کارغان د وينو په بهولو ټکې راټولوي، قصرونه پرې جوړوي، ماڼۍ پرې ابادوي، ترانسپورتونه پرې چلوي، شرکتونه پرې پرانيزي او دولتي شتمني لکه د ((چمتلې دښته، د بېرک چمن او باغ زنانه)) پرې رانيسي.

جگره، جگره وه.

خو دا جگره په خوله بنايسته، په زړه کې غله وه، داسې غله چې د جگرې لېوانو او کارغانو د جگرې ټول ماهيت او ارزښت برېښي او نړيوالو ته يې په مينه وښود او څه چې د پنجاب، ايران او د سوډان لېوانو او کارغانو څخه يې په ارث اخيستي و، خپلو هېوادوالو ته يې وړاندې کړ.

جگره، جگره وه.

خو دا جگره هسې خوشې شانه پلمه وه، داسې پلمه چې د جگرې لېوانو او کارغانو زموږ د خوارکي ولس په ټوله شتمنۍ خپته واچوله، سامانونه يې چپاول شول کورونه يې ونړېدل او هغوی اواره شول.

جگره، جگره وه.

خو دا جگره په دوه نه، په يو ناره وه، په داسې ناره چې د جگرې لېوان او کارغان په هغه ناره څوک اوس نه شي راټولولای د هغې نارې ټول

اصول د جگړې کارغانو او لېوانو د پښو لاندې کرل او په خپته کې واچول.

جگړه، جگړه وه.

خو دا جگړه په ډول نه، په نغاره وه، په داسې نغاره چې اواز يې په اوله کې د لرې نه غوږونو ته خوږ راته، اوس خولادوی څه چې د سرمايي لېوان او کارغان په غوږونو کې پښې ږدي، د نغارې اوازونه پرې بد لگېږي او ځان ترېنه گوښه کوي.

جگړه، جگړه وه.

خو دا جگړه هم په توپ وه، هم په ټانک او په چرپه وه، په داسې توپ او ټانک چې د وچوله کبله يې لاسه هم وسپړل. د جگړې لېوانو او کارغانو زموږ بڼار په تشه کنډواله تبديل کړ. زموږ خلک او ولس هسې د خاورو په تشو ډېرې ناست دي، لېوان يې په شاوخوا پرڅېدلي گرځي او کارغان يې په سر الوزي.

جگړه، جگړه وه.

خو دا جگړه هم پياده وه، هم سوره وه، داسې سوره چې د جگړې کارغان او ټپوسان زموږ د کابل شين اسمان تور اړولی و، دا اسمان داسې تور شوی و چې د هغه ځنې لمر خپلې وړانگې نه شوې تېرولای، تورتم و، تپه تياره وه زموږ د ملک په وگړو شپه او ورځ يوه وه زموږ په اسمان يو تور خادر خپور و، د باروتو لوگو دا خادر نور هم لاسې توراوه. هېوادوالو د تازه هوا پرځای د باروتو او د تورو باروتو ککره هوا اخيسته.

جگړه، جگړه وه.

خو دا جگړه د خپلونه د پرديو په لمسه وه، په داسې لمسه چې، د جگړې لېوانو او سپو زموږ د ځمکې مخ په مخه کړې و، د جگړې د ځناورو غاښونه په وینو سره و، د هر یوه لېوه د خولې څخه وینې څڅېدې، سرې وینې د افغان وینې د انسان وینې او د یو معصوم مسلمان وینې.

جگړه، جگړه وه.

خو دا جگړه سپکه نه وه، ډېره درنه وه، داسې درنه چې د جگړې لېوانو او کارغانو، د افغانانو غوښې وخورې، هډوکي یې ورته وشپېلول او څرمنې یې ورته د خرڅلاو لپاره وساتلې.

جگړه، جگړه وه.

خو دا جگړه لنډه نه، ډېره اوږده وه، داسې اوږده چې د جگړې لېوان او کارغان په ساړه ژمي کې او سره اوږي کې په غوښو ماړه و او داسې ماړه و چې د ډېر مړینت له لاسه په لاره ارت ارت روان وو، خو ددې ملک افغان انسان دومره وږی و، چې له ولېرې یې نور سونگ له خولې نه شو ایستلی.

د جوزا میاشت ۱۳۷۳ل کال

درېم پروان- کابل- افغانستان

نړيوالو!

نړيوالو! د ملت نه وپوښتئ او بيا هم د مظلوم افغان ملت خخه و
وپوښتئ په خپلو راپورتاژونو او مرکو کې د ملت ټول قشرونه راتاله
کړئ، چې زموږ ملت د زړه له کومې څه غواړي؟

د څو کلونو د ځنگله په قانون او د وحشت او بربريت په ملاشاهۍ کې
زموږ خلک بې عزته شول، د اقتصاد او تجارت نېپرازي يې ونړېدې،
زارعت او صنعت يې ويجاړ شو، مالداري او باغ داري يې په سين لاهو
شوه، زموږ ټول پوځي تجهيزات په گاونډيو هېوادونو کې د کباړ په
شکل خرڅ شول، خارجي اسعار، داخلي بانکونه موټروې (ترانسپورت)
مو يرغمل او غلا شول، د هستوگنې ټاټوبی مو غير حق د شلمې پېړۍ
په درنو وسلو غلبېل، غلبېل شول، د کلونو، کلونو کړي کورونه مو تالا
شول، زموږ د خوارکي ولس د کور لوبښي او سامانانونه د چپاولگرو له
خوا په بازارونو کې ليلام شول. د ملک هر څه لکه ((جيت او نورې
پوځي الوتکې، ټانکونه، د افسوتر او کاماز د باروړولو دولتي موټران
پوځونه)) او د ملک ټوله عامه شتمني د افرادو او اشخاصو پورې وتړل
شول. لکه زموږ وگړي لاشه چې د جهان خبر لوڅي په خپلو مرکو او
مصاحبو کې هم وايي، د چا الوتکه! د مسعود صيب الوتکه، د چا

ټانک؟ د دوستم صيب ټانک، د چا پوځ؟ د حکمتيار صيب پوځ. د چا راډيو ټلوېزيون؟ د رباني صيب راډيو ټلوېزيون. د چا هوايي ډگر، د لوی امير اسماعيل خان صيب هوايي ډگر، د چا ودانۍ؟ د حجت الاسلام و المسلمین ایت الله (محسنی) ودانۍ، د چا قصر؟ د پوهاند صيب سياف قصر، د چا پوهنتون د مزارې صيب پوهنتون، د چا لاره او سړک؟ د قوماندان صيب شېرعالم خان، زردادخان، امان الله خان او د قاري بابا لاره او سړک او نور په زرگونو لکه چې په جلال اباد کې حضرت علي قومندان په طياره ليکلي دي: «اين طياره از زشخص حضرت علی است هر کس که دعوه نمود دعوه شان باطل است!!» مثالونه يې ښکاره ليدل شوي او موندل شوي دي.

نړيوالو!

د ښوونې او روزنې، لوړو تعليماتو، دفتر او دفتردارۍ، د حکومت او حکومتدارۍ، دولت او دولتدارۍ، قانونيت، عدالت او مصونيت په هکله زموږ مجاهدينو وروڼو د خپل زاړه پلار «حبيب الله د سقاو زوی» چې دوی ورته خادم دين رسول الله او د مومنانو امير وايي کړنلاره عملي کړه د هغه په پله يې ټيک خپل پل کېښود.

زموږ مشرانو به ويل کله چې «بچه سقاو» د کابل پر تخت کېناسته، نو په خپله لومړنۍ خطابه کې يې وويل: «مرددم کابل! مکتب ها دفاتر، ماليات برعايدات و همه چیز برای شما معاف وبخشيديم، برين سگ جنگی، مرغ جنگی و بودند بازی تان بکنيد و چرسايتان بکشد» (!!!)

نور اخی چې وگورو څه د پاسه څو کاله وشول چې ټولې تعلیمې، تریبوي، دفتری کارگري، صنعتي، زراعتي، تصدي او ترانسپورتي موسسې تړل شوي دي او په نورو کلونو دې لا خدای خیر پېښوي چې څه به کېږي؟

زموږ خلک نور بې بندوباریو، خودسریو، لوږې، تندي او د ځنگل قانون لېوني کړي دي. زموږ په ملک کې د کبار نه هیولې د خارجي اسعارو پورې او د تعمیراتي لرگو نه نیولې د بدخشان او بنجشېر د قیمتي ډبرو پورې ختم او په دې ود شوي ملک کې آن د گرد پز د میرزکې افسانوي خزاني او د کونړ د ځنگلونو پورې څه پاتې نه شول.

د پاکستان د پنجابي پانگوالو لاپه دې زړه یخ نه دی، پنجابي صایبان لاوس زموږ په بې عزتۍ، بې حرمتۍ، توهین او تحقیر لاس پورې کړی دی. زموږ مولاناگان دا تحقیر او تعجیز د پنجابي له خړلې څخه اوري او زموږ مولاناگان ورسره هم سر خوزوي خپله مولانا صیب(ح) د ۱۳۷۲ بل کال د دلوې پر ۲۹ مه نېټه په چهاراسیاب کې د قومندانانو په یوه لویه غونډه کې د حکمتیار صیب سره د - پا، (رادیو پیام ازادی) په سهرنۍ خپرونه کې اعتراف کوي او په خپلو خبرو اترو کې وایي چې ((څه موده مخکې ما د کابل د نویو مهاجرینو په هکله د پاکستان پنجابي حکامو سره په پېښور کې د تورخم د سرحد په پرانیستو خبرې کولې د پاکستان مشرانو ماته وویل چې دا تاسې پخواني مهاجرین چې اوس هم دلته بودوباش کوئ باعزته، با شرفه او با عفته خلک یاست موږ ته مو عزت، شرافت او عفت زده کړی دی. دا د کابل نوي مهاجرین چې د ناصر باغ کمپ او یا د پېښور په ښار کې

ځای پرځای شوي دي هغوی د کابل څخه فحشا او بې عزتي راوې ده. دا نوي مهاجرین د اروپایانو څخه ازاد خلک دي، نو په دې وجه مور د تورخم سرحدونو افغان (کابل مهاجرو) په مخ وتاړه. ۹.

نو مولانا صیب په عوض ددې چې د پنجاب حکامو ته منطقي ځواب ورکړی وي، نو ده به صرف ورته خندا کړي وي په اوږده پیره به یې لا راکنښلی وي او د دوی سره به همغږی او هم نوا شوی وي او د خدای (ج) شکر به یې ادا کړی وي.

وگورئ! چې دا څومره خوار او ذلیل مولانا دی، چې دی نه ملي نوامیس پیژني نه ملي عزت او هه ملي گټې.

دوستانو! مولانا صیب خو د پنجاب حکامو ته ځکه منطقي ځواب نه شي ورکولای چې دا خوارکی څوارلس کاله نه، بلکې شل کاله د هغوی تالي ختی او بازره وکړو.

دده خدمت او د جگې شملي ماموریتت نسبتت نورو شیخانو او مولانا گانو ته بې سابقه، سابقه درلوه. نو د مولانا صیب ددغې ننگني وینا په اورېدو مجبور شوم چې د پنجاب حکامو ته یو څه رد ځواب د تاریخ زړه ته وسپارم.

کله چې افغان زرو مهاجرو او مجاهدو تاسې ته عزت، غیرت، عفت او شرافت زده کړل، د افغان زرو مجاهدینو او مهاجرینو خو صرف څوارلس کاله کېږي چې ستاسې په ملک کې پنا اخیستې، نو په دې حساب څوارلس کاله مخکې لکه چې تاسې عزت، شرافت، ... زده کړی وي تاسې نامردانو ورته په بدل کې څه ورزده کړي؟

ځواب يې روښانه دی چې ټولو نړيوالو وليدل. ورور وزنه، وړانکارې، بې شرفي، بې عزتي، بې عفتي، بې ننگي، بې سوادې، چورچپاول، نړول، غلا، لارې نيول، سړي تښتول، پيسه دوستي، مقام پرستي، بې اتفاقي، شرارت، پسات او نور زر قسمه مرضونه. اوس چې زموږ په وډ شوي او بې مالکه ملک کې د ځمکې په سر او په غير فني شکل د ځمکې د لاندې هر څه خلاص شول او هر څه د پنجاب پانگوالو په جيب کې ولوېدل، نو د افغانانو د نيکونو او پلرونو لارې او دروازې د افغان بدبخت او ناپوه ولس په مخ وتړلې او پنجابي صايبان نور توهين، تحقير او تعجيز ته خوله پرانيسته.

حال دا چې موږ خپلو پلرونو او نيکونو څخه چې کله به پنجاب ته تلل او د پنجابي امير (منو) څخه به يې باج اخيسته د چا کلی، کنچنې خانې او رانې خانې کليمې اورېدلې وې، په افغان ولس کې لادا کليمې رايح نه دي.

په اسلام اباد، لاهور او کراچۍ کې خو د فحشا مشخص او ځانگړي ځايونه معلوم دي، به هغه باندې پنجابي دلان په زړه پورې عايد ترلاسه کوي.

پنجابي چې د اروپا په څېر د ازادۍ کليمه له خولې ايستله، نو څه خبر يم چې په مولانا صيب(ح) باندې به ښه لگېدلې وي او که بده!!؟

مولانا صيب خو به شل کاله کېږي چې د پاکستان په لويو ښارونو کې گشت وگزر کوي، هلته به يې د ښځو ازادې ليدلې وي او که نه مولانا صيب د روژې د چيلې د ايستلو لپاره به هلته تللی و او يا مولانا صيب چې د پاکستان کوم لوی ښار ته رسېدلی وي د بهلول په څېر به يې

سترگې پټې کړې وې او د هغه بنار د واټونو او څلور لارو څخه په پټيو سترگو تېر شوی وي او يا مولانا صيب د ډېر قوي زاهد او پرهېزگار په څېر د پاکستان په لويو بنارونو کې په مخ او لويه رېبره شادر رابنکلي وي چې دنيروي ناخوالي ونه گوري، نو ځکه دې څوارکي د پاکستان په لويو بنارونو کې د بنځو ازادي نه وه ليدلې چې پنجابي صايانو ته يې ځواب ورکړې وای. د تورخم د تش په نامه دروازې پورې کول او تړل و نو افغان مهاجرو په مخ څو منطقي دلايل لري:

لومړی: پنجابيان هغه چاته د مهاجر په نوم ځای ورکوي چې هغوی د خپل ملک وړانکارۍ ته وهڅولای شي چې دا خبره په څو وروستيو کلونو کې په افغانستان، مصر، تاجکستان، الجزاير، کشمير او په اذربايجان کې په علني توگه ثابته شوې ده.

نوي افغان مهاجرين خو خپل ملک نه وړانوي، هغوی خو صرف د جنگ نه او د دوی د تربيه شويو وړانکارانو نه ځانونه په ډډه کوي.

نوي افغان مهاجرين خو د افغانانو روښانه قشر دی، په دوی باندې خپل ملک ډېر گران دی د خپل هېواد په وړاندو ډېر خفه کېږي. پنجابيان خو د غرونو ځناورو سره ډېره مينه لري، نه د ملک روښانه قشر سره.

ثانياً: که پنجابيان وايي چې اوس په افغانستان کې روس نه شته په اکثر و لاياتو کې امن دی، نوي مهاجرين دې همغلته مېشته شي، نو په دې طرحه موافق يو ولي چې زموږ سرنوشت اوس د پنجاب په لاس کې دی، نو پنجابيان دې لطف وکړي، زموږ د قومندانانو، شيخانو، مولاناگانو او حتی د جهاد رهبرانو بنځې، ماشومان او خپلوان دې د

پاکستان د پنجاب او پښتونخوا د (کوټيه او پېښور) څخه وباسي او د کوزې پښتونخوا پښتانه وروڼه دې د دوی له شر څخه خلاص کاندې او د افغانستان پر امنو ولايتونو ته دې واستوي.

ثانياً زموږ په ملک کې نور څه د وړانولو پاتې نه دي، د ملک څه چې و هغه پنجابيانو په ((زرو مجاهدينو)) او مهاجرينو درې وړې کړل، نو په دې وجه نويو مهاجرينو او مجاهدينو ته په افغانستان کې د وړانولو او کبارولو کوم شى پاتې نه دی.

له بلې خوا د امريکايي ډالرو، انگليسي پونډونو او د عربي ريالونو رش هم کم شوى دى، نو پنجابيان څه کوي چې په خپله خاوره کې نور افغان مهاجر مني.

که داسې نه وي، نو د شرط لپاره دې يو غربي هېواد د نويو افغان مهاجرو سره د کومک او مرستې اعلان وکړي، نو هغه وخت تاسې څه چې ټول نړيوال به د سر په سترگو وگوري چې د پاکستان اجنتيان، پوليس او ټول استخبارات به يې کابل، جلال اباد او کندهار ته منډې وهي او افغانان به په زور او زارى مهاجرت ته اړ باسي. يو ډالر به د مهاجرو په خوله کې او سله ډالره به په خپل جيب کې اچوي، نو په هغه مهال به نه د اروپا په څېر د ازادۍ خبرې وي او نه د فحشا او نه به نور څه. ما د افغانستان په اوسني شيخانو او مولاناگانو کې يو بل څه، بل څه وليد زه د جهان ټولو ډله بيزو اطلاعاتي او بين المللي ادارو ته ليکم چې: په کلکه ددې اصل مراعات دې وکړي که په راځي (راتلونکي) کې افغانستان ته هر خبر لوڅى، جرگه مار او يا مرکچي راته نو بايد زېره ولري ولې چې زموږ شيخان لا اوس وايي څوک چې په

مخ ږيره ونه لري، هغه په جرگه مرکه کې د خبرو کولو حق نه لري. دا خبره ماتېره موده د کابل د بگراميو په ولسوالۍ کې د يو لوی شيخ صيب له خولې څخه واورېده، يو څه د احمد شاه بابا مېنې سپين ږيري او مخورين چې د کابل د روانې جگړې څخه په تنگ راغلل، نو د جرگې او مرکې په شکل دوی د سيمې پاچا (قومندان صيب) ته د اور بند په هکله مراجعه وکړه، چې په هغوی کې د يو مرکچي ږيره په مخ نه وه، دې مرکچي چې کله د خبرو رسته په خوله کې واخيسته نو د سيمې پاچا (ټولواک) مرکچي ته ډېر بد بد وکتل لکه له مرکچي چې کوم لوی جنايت ترسره شوی وي د سيمې ټولواک او پاچا مرکچي ته وويل: چې ته خبرې مه کوه بس کړه ته د خبرو حق په جرگه او مرکه کې نه لري، ولې چې تا ږيره خړيلې ده، له مرکچي بېچاره سره کلاشينکوف نه و او نه کومه د بد ماشانو ډله ټپله ورپسې وه، هغه يو مخور و، د هغه يو خادر په اوږه پروت و، هغه رښتيا وينا کوله، هغه حيران دريان پاتې شو، هک پک شو. په خوله کې يې لارې وچې شوې د قهر نه تک تور واوښت او بيا يې سونگ له خولې ونه خوت.

نو راحی وگورئ چې زموږ قومندانان او شيخان خومره هوښيار او د دين په احکامو مين او ښه پوهېږي. ښه مې په ياد دي کله چې د ۱۳۷۲ کال د وري په مياشت کې زموږ د پاچايانو او اميرانو د پنجاب د مشرانو سره په اسلام اباد کې سرمشريزه وه د افغانستان د مسلې د حل لپاره يې لارې چارې لټولې، نو دې قومندان کله وويلې چې نواز شريف او غلام اسحق خان ږيري نه لري، دوی په سرمشريزه کې د اميرانو سره د خبرو اترو حق نه لري او خبرې نه شي کولای. دا د

کابل د بگراميو د ولسوالۍ ټولواک او قومندان صيب راولپينډۍ او پېښور په بدنامو او خود غرضو معاهدو کې په کومه سوږه کې ناست و؟ هلته ټولو ډير خريلو پنجابيانو نسخې او ديکتې ورکولې او زموږ ملک يې د تباھۍ کندی ته غورځاوه. دا مولانا صيب هغه وخت په څه لگيا و چې د سعودي عربستان ډير خريلي شاه فهد په مکه معظمه کې زموږ رهبرانو ته په ښکاره کې قران شريف نيولې و او په پټه کې ورته ويل چې يو افغان درځخه ژوندی خلاص نه شي، دا قومندان صيب هغه وخت چپړته خوب وړی و، چې زموږ رهبران او اميران د يو بل پسې ايراني بې ږيرې اخند رفسنجانې د ترکي سليمان د ميرل د مصر ډير خريلی حسن مبارک په پښو کې يې ځانونه غورځول، جرگې او مرکې يې ورسره کولې او ودان ملک يې د خاورو په تشه ډېرې بدلاوه. د ټولو اسلامي هېوادونو ښځينه رهبرانې او مشرانې خولا په ځای پرېږده، چې د نارينه رهبرانو يې هم ډيرې نه شته، د مولانا، قومندان د شيخ او د سيمې د ټولواک په قول هغوی په اسلامي او ورو نړيوالو غونډو، کنفرانسونو کې د خبرو حق نه لري. نو لازم دی چې زموږ پياوړي ((رهبران او اميران))^(۱) د ډير خريلو مشرانو سره د ملک په بابله په هېڅ قسم د هغوی خبرې سلا او مشورې ونه مني ولې چې دا ټول ډير خريلي دي. محمود مستيري، دا د تونس مسلمان خو به ډيره هم نه لري. زه به هغه مولانا نر وگنم چې په پاروتس غالي باندن غږ وکړي چې دا د افغانستان د مسلې د حل نوې مامور دا د ((تونس مسلمان)) خو ډيره نه لري، نو کله چې ((مستيري)) زموږ د شيخانو په عقیده ډيره ونه لري، نو په هغه صورت کې دی په جرگه او مرکه کې د خبرو حق هم نه لري.

عزيزانو! ځينو نه بلکې اکثر و ليکوالو، شاعرانو، رېسټرکټرانو او اهل خبرو توره وکړه ځانونه يې پناه کړل. موږ ناخوالو ته پاتې شو. موږ ته نوره هېڅ اسره او هيله نه ده پاتې، موږ د کابل اوسېدونکي د يو سخت بربريت سره لاس په گرېوان يو. زموږ هر قدم د تپې تيارې په لور دی ترورېمې ده د سبا ستوري له موږه خفه دی او مخ نه راکوي، زموږ د هر هېوادوال د وينستو تارونه د ورځنيو وپرونکو پېښو له امله ځيرې ودرېږي، هغه پېښې چې زموږ په ملک کې روانې دي، د نړۍ په هېڅ گوټ کې دې راڅرگندې نه شي.

پرېږدئ، عزيزانو پرېږدئ!!

چې دا وحشت او بربريت افغان انسان او پاک مسلمان په افغاني صبر او حوصله او په اسلامي سپېڅلې عقیده تحمل کړي. د نړۍ بل هر انسان او مسلمان ددغه وحشت څخه په امان کې پاتې شي (امين يا رب العلمين).

عزيزانو! زما په عقیده ظلم خو چې هر چېرې وي ظلم دی، که يو مسلمان يې په بل مسلمان او يا کافر په سلمان او يا د هرې عقيدې او ژبې انسان چې د بلې عقيدې او ژبې په انسان يې کوي خو ظلم ته بايد ظلم وويل شي.

خو د نړۍ اوسني مشران او سياست دانان څه عجيبه شان خلك دي په ظلم کې توپير ته قايل دي چې دا فرق او توپير په خپل ذات کې ظلم دی د بېلگې په توگه:

که په افغانستان کې په يوه مياشت، شلو ورځو او يا په يو توغندي باندې زر تنه مړه او لس زره تنه ټپيان شي، معيوب لاس او پښې ايسته وغورځول شي انسان يې له ولرې مړ شي د منځنيو پېړيو د وحشت او بربريت ښکار شي، نو په دې ملک کې خیر و خیریت دی، هېڅ خبره نه شته، د سره پرې نړيوال او د نړۍ سياست پوهان خبر نه وي. که په سراياگو، بوسنيا او د نړۍ په بل اروپايي او غربي هېواد کې په يو هاوان او يا توغندي باندې پنځه شپېته تنه مړه او خو تنه ټپيان شي. نو ټوله ناپوځو لاپرځای پرېږده چې مړه شوي سنتوهم راژوندی شي او لتيما تومونه ورکړي دباونه ترسره شي، غونډې وي، جرگې او مشورې وي د پوځ سوقيات او خوځول وي، په عامه مفاهمه ييزو او د نړۍ په ډله ييزو اطلاعاتي وسايلو کې يوهای هوي بگيرونمان بې درېغه ناتار او ماتم وي.

د غربي نړۍ دې يو طرفه قضاوتونو ماته وښودله چې: د افغانستان د انسان وینه د نړۍ د نورو انسانانو د وینې سره بالکل توپير لري ولې چې د هغوی وینه سره او زموږ د افغانانو وینه سپينه ده.

هغه څه چې د نړۍ په هېوادونو او د نړۍ په نورو انسانانو کې ډېر ارزښت لري د انسان ژوند او د هغه مقام ته ((اشرف المخلوقات)) په اساس احترام دی.

خو برعکس زموږ د مولاگانو او شيوخانو د افغانانو وژنه حرفه گرځېدلې د انسان او مسلمان ژوند او د هغه مقام ته درناوی ورته هېڅ ارزښت نه لري، د افغان وژنه ورته د هغه چا خبره ((يو وار نسوار هم نه ښکاري))

خو لنډه دا چې: زموږ په هېواد کې وژنه، لوټل او نړول ډېر ارزانه او اسانه کار دی، نور هر څه زموږ په ملک کې قيمته او د اور په بيه دي. گورئ! فلپس ارماکورا (!) دا د بشر د حقوقو مدعي او ساتندوی، خو اوس هډو لازموږ تپوس نه کوي، هغه ته خپل ژوند څومره گران دی، هغه د خپل ژوند د حقوقو څخه څومره په کلکه دفاع کوي اوس چې زموږ د هېواد په زړه (کابل) کې د راکټونو او د شلمې پېړۍ پرمخ تللو وسلو د گوليو باران دی، هغه هېڅ زموږ په خاوره کې قدم نه ږدي.

پام وکړئ! مشوريش (!) ته او د کابل نه ورته بڼه وگورئ چې هغه په پېښور او اسلام اباد کې ناست دی، هغه څومره د راکټونو او توغنديو نه کرکه لري. ما فکر کاوه چې د هغه زړه خو به د فيل زړه وي په پښتو کې متل دی «اوبڼ چې درانه بارونه وي خوراک يې زوز دی».

هوکی: ټامسن صيب (!)

خو پخوا په پېښور کې زموږ د مجاهدينو ورونو سفیر و د هغه اوس درک او څرک نه شته دا به چېرته ولټوو او د چا نه به يې تپوس وکاندو. هغغه سکرشل، سکرډېرش او شپېتم قسم سکر چې زموږ وروڼو ته يې په خلاص لاس بخشول او په شا به يې ټپول چې شاباس ډېر بڼه....

اوس خو دې د يو څو منټو لپاره کابل ته راشي خپل درې، ورې او سورې، سوورې سفارت دې وگوري او د خپلو سکرونو اوازونه دې وگوري او واورې او که نر وي، نو دوه منټه دې ورته ځان ټينگ کاندې. لږ تر لږه خپلو انډيوالانو ته دې ووايي لاتراوسه سم غازيان شوي نه ياست او په شهادت کې مو نيمگړتياوې شته.

ټاچره بي بي (!) لکه چې زړه شوه او يا د دنيا د سياست نه لاس په سر شوه او که نه مجاهدينو وروڼو ناخوالو ورته مزه ور نه کړه.

بي بي (!) دې هغه وخت په زړه کاندي چې په پښو کې يې مجاهدينو وروڼو د بدرقې په بدله کې پسونه حلالول او د خيبر په تاترو او مورگو کې په هغه مورگو کې چې عجب خان افريدي انگرېزۍ ((مس ايلس)) د خان سره گرځولې وه. مجاهدينو وروڼو انگرېزۍ بي بي (!) ته په خپلو درندو عنعناتو مېلمستياوې جوړولې او د خيبر دره يې ورته تره، په تره بنووله.

په هغه وخت کې د مجاهدينو وروڼو په څارويو او پسونو زور رسېده اوس د مجاهدينو وروڼو زور په هر مظلوم افغان رسي.

انگرېزۍ دې د خداى په پار د يو ځل لپاره کابل ته راشي د خپلو اشنایانو زور زياتي ننداره دې په خپلو سترگو وکړي، دا ځل به وروڼه په ډېر فخر او سرلوړۍ د هغه په بدرقه کې بې وسه او بې چاره افغان حلال کاندي.

زموږ قومندانان او ملوک الطایفان وروڼه اوس د غلامانو (برده گانو) او کنيزو په فکر کې دي يو قومندان صيب بايد څلور ښځې او څو کنيزې ولري او حتی ((ښکلي او پى مخي هلکان ودوي)) د خوښې هلکان په گړندو ټیوتیا گاډو باندي ښه تبادلې کېږي، زموږ په ملک کې نسبت ښځو ته د پى مخو هلکانو بازار گرم او بيه يې جگه ده!!!

زموږ هېواد د مرکزي حکومت څخه لاس ووينځه د يوې شتمې پېړۍ پيل دا د کمپيوټر عصر په موږ افغانانو ښه رانغی زموږ اميران سرزوري

دي د نړيوالو او د نړۍ پرمختگ سره په مخالف لوري په حرکت کې دي. دوی ځانونه د نړۍ د ټولونو څخه جلا گڼي ملايکې او فرېسټې دي!!!

د ساينس او ټکنالوژۍ پرمختگ نه سترگې پټوي زموږ د مولاگانو د ملک پرمختگ ته هېڅ ډډه نه لگېږي دوی په تورتم کې خوبن دي په دوی کې د منځنۍ بېړۍ خويونه ډېر ليدل کېږي. زموږ شيخان د پوهو او دانشمندو کسانو سره هسې تش په تشه کينه لري، د دوو لسيزو جنگ عمده عوامل مکتبونه او پوهنتونونه گڼي، زموږ د مولاگانو او قومندانانو يوازې مدرسې او کليوالي زده کړه خونېږي، زموږ شيخانو او زاهدانو د ټولني اکثره ناپوه قشر په څنگ کې په دروغو ودرولي دي، ناپوه د جوړولو نه په وړانولو بڼه پوهېږي.

عزيزانو!

نو زموږ د خوارکي ولس ټول وخت له نوم نه يې قربان شم په يو ځواب ((انشاله)) کې واوښت. د هر امير، پاچا، ټولواک، قومندان او مولا نه چې تپوس وشي.

کله به په ملک کې سوله او ثبات تامين شي؟

کله به درندې وسلې يو مرکز ته راغونډې شي؟

کله به د افغان ولس ژوند خپل عادي حالت ته راستون شي؟

کله به د حکومت کابينه د مساپرۍ له لمانځه څخه خلاصه شي؟

کله به دولت او حکومت په کار پيل وکاندي؟

کله به يوه ملي اردو جوړه او د ملک امنيت تامين کاندې؟
کله به اختلاف د ورونيو په منځ کې حل و فصل شي؟
کله به ورور وژني ته د پای ټکی کېښودل شي؟
کله به د چور، چپاول او د پاتکونو خبرې ختمې شي؟
کله به لارې د لومړني موادو پر منځ خلاصې شي؟
کله به مهاجرين خپل هېواد او ختین ټاټوبو ته راستانه شي؟
کله به مو يو موقت حکومت جوړ شي؟
کله به انتخاباتو ته لاره هواره شي؟
کله به د خلکو واقعي استازي پارلمان ته لاره پيدا کړي؟
کله به د ولايتونو شوراگانې د مرکزي حکومت بيعت قبول کړي؟
او نور په سلگونو دا ټولې هغه پوښتنې دي چې اميران او پاچايان ورته
يو ځواب لري.
چې هغه ((انشا الله ډېر ژر به وشي)) او بس.

ددې ځواب په ورکړه به زموږ مومنان او خدای پالونکی ولس نور څه
ووايي ((انشاالله)) کليمې سره که زموږ خوارکي او مظلوم ملت او يا چا
يو څه ورزيات کړل په همغه ساعت کې به يې له خولې څخه کڅوړه
جوړه شي، د ټکه به د کمونست او دهرې په نوم د روان ((جهاد)) ټولې
فتوې پرې تطبيق شي او د ژوند څکه به پرې حرامه شي.

که يو روان لاروي د کابل نړل شوې جادې او واټونه په پنبو لنډوي، د خپل کنډر او خرابه کور ته د تشې نندارې لپاره ورځي د پخوا، هغه خوا گوري چې په خپيره سرک او شاپو کوڅو کې بې له سپيو، کارغانو، ټپوسانو او لاشونو نور څه نه وينی د واټونو او کوڅو په دواړه اړخونو کې ځای پرځای څلور پنځه داړه ماران د شگو او خاورو په پنډغالو کې د چرسو په څکولو او د قمار په کولو لگيا وي.

هوکی: ددې مجاهدو داړه مارو وروڼو کار دې ورانو جادو او کنډواله کورونو کې قمار کول، چرس څکول د پيمخو هلکانو ساتل ((بچه بازي)) د لارو د جیبونو شوکول دي که د چا په جیب کې پیسې وي په وهلو او ټکولو يې ترېنه اخلي او شوکوي يې او که د چا په جیب کې څه نه وي د وهلو پر وخت ورته په لوړ اواز وايي: ته چې زموږ له وېرې په جیب کې څه نه گرځوې موږ غله درته بڼکارو که څنگه؟

موږ مجاهدین یو مجاهدین!!

موږ د غلو او لوټمارو پسې ټوپک اخیستی دی.

زموږ ولس څو کاله کېږي چې په بلا ککړ دی په هر حال په هر صورت په هرځای کې رټل کېږي، څپکې، تحقیقېږي او ځورول کېږي. اوس زموږ د ولس رټل، ځورول او تحقیقېږول په ملک کې معمول گرځېدلی دی، زموږ ولس اوس وهل، ټکول، شوکول دومره باک نه گڼي، دا نادودې اوس زموږ ورځنی خوراک دی. هر یو مجاهد ورور د خپل تنظیم په سطحه دویم سړی دی، د هر ورور سره چې په تماس کې شوی او ږیره یې یې یو څه اوږده وي، په خبرو کې ډېرې باتې ولې په خپلو څو کلنو بدو کړو وړو افتخار کوي، که ټپوس ورنه وکړي چې:

ولې جگره پای ته نه رسېږي، ولې بې دفاع خلك وژل کېږي، ولې د خلکو جیبونه شوکول کېږي، ولې په هستوگنځایونو باندې راکټونه ورېږي، ولې عامه شتمني لوټېږي، ولې جوماتونه شهیدانېږي، ولې زیارتونه او مقدس اماکن وړانېږي او سوځول کېږي؟؟؟؟ او داسې نورو په سلگونو پوښتنو ته مولاناگان او شیخان یو ځواب لري او وایي چې ((دا به د خدای رضا وي په دې کې د خدای (ج) اراده ده په دې کې به هم د خدای پاک حکمت وي په افغانستان او خاصاً په کابل کې چې څه کېږي دا د انسان د واک او اختیار څخه وتلی کار دی، په کابل کې لا اوس هم د خدای فضل دی د کابل یوه لوېشت خاوره باید وتورل شي، کورونه یې باید د یو ځل لپاره ږنگ او لمر وويني، په کابل کې ډېره شراب خوري شوې ده. بنځې په دفترونو کې د نارینه وو سره اوږه په اوږه ناستې وي، په دې ملک کې هېڅ د حجاب مراعات نه دی شوی، په کابل کې د اروپا په څېر زنا شوې ده، په هوتلونو کې ودونه ترسره شوي دي...))

د مولاناگانو او شیخانو زړونه لا اوس هم د کابل او د هېواد په وړاندو او عامه وو په وژلو ساړه نه دي. مولاناگان ټول تخريبي کارونه عامه وژنه د شتمنیو لوټول، نړول او د خلکو بې عزته کول، د پروردگار رضا او حکمت بولي.

په موږه (د کابل په اوسېدونکو) دنیا سره تېره ده، ځمکه کلکه او اسمان لرې دی، په خوله کې مو لومه ده که څه وایو خو په غم ککړېږو او ((جانې کله کوي)) او که څه نه وایو دې ناخوالو ته څوک ځان ټینګولای شي.

ددې ټولو بې عدالتيو او فاجعو سره سره زه د يوې بلې فاجعې څخه پرده پورته کوم چې دا فاجعه د کابل په اصطلاح د اوبو مالگې (يوڅه شتمن) خلکو تېنټول او يرغمل او د هغوی څخه د لوړ رقم اخيستل دي. نو کله چې زموږ مجاهدينو وروڼو د کابل په تخت او تاج باندې خپته واچوله د پلان سره سم د څو کلونو په اوږدو کې د اول ځل لپاره لوی تجاران، په دويمه مرحله کې د شرکتونو لमितدونو خاوندان ورسې ترانسپورت لرونکي خو اوس خبره عادي دوکاندارانو، درملتونونو او د کورونو خاوندانو ته ورسېده، چې دا خبره د يرغمل نيونې او د سړي تېنټونې مرحله په تېره بيا د (۱۳۷۲ل) کال د جدي د لسمې نېټې څخه راپه دېخوا سخته شوې ده. په زړه پورې خولاداده چې په کومو ځايونو کې لکه (ډکو، شکر دره او پغمان) کې چې هلته د ملک جمهور رئيس (!) د جنگ او جگړې په وجه پناه اخلي په همغه منطقو کې يرغمل شوي ساتل کېږي، يو متل دی چې وايي: «د څراغ لاندې تياره ده.» د کابل هغه منطقي او هستوگنځايونه چې د محترم جمهور رئيس (!) د قلمرو لاندې دي او دده فرمان په کې نافذ دی، په سلو کې لس الی پنځلس خلک تېنټول شوي دي، څه يې وژل شوي او پاتې د لوړ رقم په بدل کې خلاص شوي دي، خو څوک حامل نه وايي. زموږ په ولس باندې د هغه مړي کانه وشوه چې ډېر بوی يې کړی دی وايي «کوم ژوندي سړي په قبر کې ځان بنځ کړی و د يو څه وخت په تېرېدو د کلي خلکو وويل چې راځئ د فلان سړي قبر وسپرو چې بوی يې کړی دی او که نه، کله چې د کلي خلکو قبر سپړلی و، هر يو چې په نوبت قبر ته سر تېتياوه د هغه څخه به يې پزه پرېکوله، هغه چا چې به د قبر څخه سر پورته کړ، پزه به يې کلکه نيولې وه او غږ به يې کړل چې

مړي خو سخت بوی کړی دی. حال دا چې د هغه به یې پزه پرې کړې وه یو بل ته به یې سره حال نه وایه)).

زموږ ولس خو د وپرې اوس یو بل ته حال نه وایي ولې چې یرغملگرو تښتول شوي خلک داسې تهديد کړي دي چې د خلاصېدو سره سم یې یا وطن پرېښی او یا د خپلې تښتونې څخه انکار کوي. زموږ خلک ډېر ځيرک او هوښيار دي، هغه چا چې دوی د پیسو لپاره یرغمل کړي او په میاشتیو یې په سمخو کې ساتلي دي، هغه ځایونه او هغه خلک دوی ښه پېژني هغه نه شي خطا وتلی، د هغو له اورو څخه به حتماً ټوپک کښته کېږي، دا خلک به ترېنه خپلې پانگې څو چنده اخلي، خیر دی که دوی د هېواد په دننه او دباندي چوپ ناست دي. دوی د یوې ورځې په انتظار کې دي چې د یو رښتیني انساني دولت په راتگ سره به زموږ وگړي زموږ د پېرې سړي تښتونکو په گروانونو کې لاس اچوي او رښتیني بشري محکمې ته به یې راکاږي په کابل کې د یرغمل شویو شمېر او د هغوی مکمل شهرت به په بل کتاب کې چاپ ته ورسېږي.

۱۳۷۳ل کال د حمل او ثور میاشت

کابل - افغانستان درېیم پروان

زمورډ مشران څه وايي؟

د نړۍ ژورنالستان او خبرلوخي د تل لپاره په دې کش و گير کې وی چې زمورډ د مشرانو ويونکي په کابل کې دي که په پېښور او يا په مزار شريف کې په ډېرو ستونزو بيا مومي او د هغوی سره په تېلفون کې مرکې وکاندي.

دا دومره دروغجن ويونکي دي چې د دوی په وينا اوس زمورډ وگړي د سره باور نه کوي، زمورډ وگړو دوی ته اوس د پاتيانو لقبونه ورکړي دي. د دوی خولې خولاورې دي، نو کله چې وار لويو خولو ته ورسېږي د لويو خولو خاوندان (مشران) بيا د دروغو بناخي راواخلي داسې بوس پرې باد کړي چې د خپل قوم او ولس سترگې پرې ړندې کړي، په يوه ساعت کې د پچې نه پېچومی، د غرونو نه غوښې او سيندونو څخه بنوروا جوړوي.

زمورډ د ملک مشران د خپل واک د غزولو او ساتلو لپاره ډېرې چنې ووهلې ډېر لغمونه يې وايستل او ډېرې چلوټې وکړې د څلورو مياشتو موده يې کله د حل و عقد د شوراى په نوم، کله د سترې محکمې په حکم کله د اسلام اباد او ننگرهار د غونډو پر اساس او کله د هرات د شورا د پرېکړو له مخې څو کاله اوږده کړه او لاپسې د واکمنۍ په زين

خپلې قوي قيصې لپاره خپرې او منگولې بنځوي. زموږ مشرانو د خپلې واکمنۍ لپاره ډېر بې گناه افغانان په بل چا مړه کړل، ډېرې موسسې فلج کړې ډېر کورونه يې ونړول، ډېر خلک يې اواره او خېمو ته کېنول، ډېر خلک يې مهاجرت ته اړ ايستل، ډېر افغانان يې د بې پتۍ او بې حرمتۍ په درشل ودرول، ډېر دروغ يې د مسلمانانو او مجاهدينو په نوم خپل مجاهد او مسلمان ولس نه درېغ نه کړل، خپله غاړه يې ښه ډېره بنده کړه، خپل ځان او خپل ولس يې ډېر سرگردانه او لالهانده کړ. که د نړۍ ژړونالستان د يو مشر څخه تپوس وکاندي چې د هرات د شورا پرېکړه څه وه؟

په ځواب کې ويل کېږي چې: زما ټاکنه، د يو شل زره کسيزې اردو جوړښت او د لويې جرگې لپاره زمينه برابرول.

د هرات شورا تاسې د څومره مودې لپاره په دې ذمت بيا وټاکلې؟
د هرات شورا زه د دريو مياشتو لپاره بيا په دې ذمت وټاکلم. ستاسې اردو به کله جوړه شي او دا به څه ډول اردو وي؟؟
زموږه اردو به په دريو مياشتو کې جوړه شي. د دريو تنظيمونو په سطحه به يوه ملي اردو وي.

او لويه جرگه؟

په داخل کې مو ورته درې کمېسيونونه ټاکلي دي.

زموږ د بعضې مشرانو په ويناوو کې د همېش لپاره رقم درې وي:

لکه درې میاشتې درې کاله درې تنظیمه، درې نماینده گان، درې پوستې، درې کمپسیونونه، درې ولایته، درې هېواده، درې جهازونه، درې گاډي، درې قصره، درې ناحې او نور...

زه نه پوهېږم چې د دريو په رقم کې کومه معما پرته ده او که کوم نېک فال، په هر صورت. کله ناکله بل کوم امير او مشر د لويې جرگې د اصل سره موافق نه وي. هغه په يوه لويه اسلامي شورا ټينگار کوي، د اردو د ساختار او جوړښت په هکله ډول ډول خبرې او مرکې يې له خولې وځي، کله هغه بل امير او مشر د ملي پوځ په جوړښت موافق وي او کله د اسلامي اردو په ساختار.

د دريو کلونو په اوږده موده کې کله يوه ډله په داخل کې ((کمپسيون)) جوړ کړي او بله ډله په خارج کې ((کمپشن)) (!!)

داخلي کمپسيون او خارجي کمپشن خپل کار هېڅ وخت سرته ونه رساوه. ددې کمپسيونونو کار همېش نیمگړی پاتې وي او لويه جرگه کې د بنځو په شموليت، په بد مسلمان او ښه کافر باندې هر څه پاتې شي. په جرگه کې د دوستم اشتراك او نه اشتراك په وجه خبره سره شي. خو جنگ تود شي، کله چې جنگ سوړ شي، نو بيا ميری تود شي. جرگې، مرکې جوړې شي، کله د ايران اخندان کوربانه شي او کله د سعودي عربستان شيخان کله د پېښور د نشترحال تالار تود وي او کله د کويتي سرينا، کله د اسلام اباد ملك فيصل د جومات جمع غټه وي او کله لاهور د ريونډ شريف په جومات کې يو د بل سرونه مات کاندې. څوک په غرب او اروپا کې اوسېدلي افغانان مسلمانان بولي او څوک يې کافر، څوک ورته ښه سياستدانان او کارپوهان وايي او يو نيم لا

ورته وايي چې د دوی لاتراوسه لمونځ نه دی زده. دوی د جهاد لپاره څه کړي دي چې د ملت لپاره به يې وکاندي.

يو مشر جلال اباد ته منډه واخلي بل په هرات ورستی وي، يو که په پېښور کې خپل ځان جمهور رئيس اعلان کاندي بل يې کابل ته د معاون په توگه ځان ورورسوي، يو که يو موټی روپۍ د بانک نه د خپلو مصارفو لپاره وباسي بيا يې هغه بل مرور وي او د مرچو په سټيه ناست وي.

کله يو مشر په يوځای کې يو څو تنه ملیان په ځان راټول کړي، توده او خوږه حلوا ورته ورکړي په بل مشر د کفر فتوا ورکوي. کله بل مشر په بله سيمه کې څو تنه په بدو او رشوت پيدا کاندي د کفر فتوا هسې په خوله کې د جاولې په څېر اړوي را اړوي. کله يو مشر کافر شي، کله بل او کله بل.

کله پر يو چا باندي د شهيد نوم ورپورې کړي او کله پر بل باندي کله يو غازي کړي او بل چټي.

گډې وډې خبرې د گډو وډو خلکو څخه اورېدل کېږي هغه د کفر فتوا چې تر پرونه پورې زموږ په ملت په ناحقه ورتپل کېږي، شکر الحمد لله اوس دا فتوا زموږ مشران په خپلو منځو کې پر يو بل ورکوي. يو متل دی چې وايي: «چاه کن در چاه است» بڼه دی زموږ سر لوړی قوم د کفر د بهتان څخه بري الذمه ووت. د پرون ورځې د جهاد سالاران نن کافر شول او د کفارو مخکښان د نن ورځې مجاهدين او د خالد بن وليد او د مجاهد کبير په نومونو وستايل شول.

زمور په ملك كې د كفر او اسلام مهر لگول ډېر اسانه او ارزانه كار دى، دا كلمه نه په بيه اخيستل كېږي او نه په وينا يې څه له جيبه ځي. نه په كې كوم مسوليت شته او نه وېره. هر چا چې هر څه وويل همغسې وشول او كېږي لا.

لومړى به ويل كېدل چې سل خبرې او سر يې يو، خو اوس سل خبرې زر سرونه لري، دلته د ملك په دننه كې او د باندې د سولې او سلم لپاره طراحان ډېر شول هر چا يوه طرحه په دوسيه كې ايښودې وي. څوك په هرات كې د سولې طرحه جوړوي او څوك په ننگرهار كې، څوك په لويه پكتيا كې قومندانان راغونډوي او څوك په شمالي صفحاتو كې سياسي نمايندگي پرانيزي، څوك په غرب كې لاس تر زني ناست دي او څوك په پېښور او اسلام اباد كې د ملي يووالي او تفاهم شورا گانې جوړوي، چا د ملگرو ملتونو نماينده ((مستيري)) رادمخه كړې دى، څوك د امريكې او روس نه سوله په سوال غواړي، څوك گاونډي هېوادونه زمور په جنگ جگړو كې مقصر بولي او څوك ټوله پړه په بينسوان او د افغانستان پر پخوانيو كمونستانو اچوي.

څوك د اسلامي كنفرانس مداخله پرځاى بولي او د هغه په مشر ((الغابد)) باندې بې ځايه رسا د توغندو ډزې كوي، چا قاضي صيب حسين احمد او مولانا صيب فضل الرحمن رامخ ته كړي وي، چا پير صيب پگاره په پنجاب كې په تمه كېنولى وي، څوك د جنرال حميد گل او اسلم بيگ سره په زړو كيسو لگيا وي خپل سر خوږوي، څوك د سوډان تورپوستي ډزوي او څوك د هندوستان د هندوانو مرستې غواړي، چا د ايران د اهل تشيع پورې ځان پيوند كړى او څوك د

ازبکستان په ازبکو افتخار کوي او خوک فرانسويانو ته په پټه خوله لاجورد ورکوي.

دا ټولې هسې خبرې دي او وي به، عمل يې هېڅ نه شته. د هېچا طرحو عملي جامه وانه غوسته ((هسې سيند ته تبي ورکول دي)) دوی څه کوي افغانان وژل کېږي، ملک د افغانانو په کنډواله بدلېږي ((پردي غم له واورو سوږ دی)) او ((سوزي هغه ځای چې اور پرې بلېږي)) پردي خو پردي دي، خو په ملک کې خپل هم پردي شول. له بل پلوه راضي مور د خپلو مجاهدينو ورونيو احساسات د خپل هېواد او د خپلو خلکو پر وړادې وگورو:

کله چې ژمی شي او د کابل هوا مخ په سپېدو شي، خبرې هم سپرې شي. هر يو د تنظيم له مشر نه نيولې د تنظيم د واړه سليمانه پورې تودو سيمو پېښور، اسلام اباد او لاهور ته کښته شي، ژمی ښه ارامه او اسوده له خپلو بچو سره د تيمورشاهانو په دود په ((پدر وطن)) کې تېر کړي، وران، ويجاړ، وږی، تږی او ټوک، ټوک کابل مور ته خوشې کړي، دفترونه لاپسې شاپر شي، تشې جادې لاپسې تشې شي، لنکروزرونو او ډاټسونونو نه سرکې خالي شي او د پېښور ساخت ارنونو (د ارنډونو نه)) زموږ غوږونه هم ارام شي. د کورونو کراگانې ښې شي او د کرنسۍ په بازار باندې رش هم کم شي.

خو کله چې پسرلی شي او د کابل هوا لږه شان ښه شي، کش و فش بيا زيات شي وزيران هم پيدا شي او ماموران هم، د کابل څلور لارې او جادې يوڅه گڼه گڼه ومومي د کابل اوسېدونکي هم خوشاله شي چې څه له خيره سر کال به حتماً مور ته سوله راشي، ولې چې زموږ وروڼه د

لښکي نه په بڼه جوش او خروش راوختل. مگر ورونيو به عوض ددې چې سوله او وروړي راوړي وي، دې خدای ناترسو د جنگ جگړو لپاره په نوي ميتود او طريقه پلانونه راوړي وي او گوري چې د کابل ښار کوم ځای او کومه کوڅه ودانه پاتې ده، چې هغه د سرني ماستر پلان له مخې ړنگه کاندې. موږ د کابل اوسېدونکي کړی، شپه او ورځ په سوچونو او اندېښنو کې يو. زموږ ټول وخت په خوشې اندېښنو کې مصرف شو. زموږ د وخت زياته برخه په کړاو کې تېره شوه د ژوند خوږه مېوه په موږ د زهرو نه هم ترخه شوې ده، نه د کابل ځمکه موږ ته مزه راکوي او نه د پېښور.

زموږ د مشرانو زړونه د کايو نه هم کلک دي. نه پوهېږم چې د دوی زړونه له غوښې څخه جوړ دي او که له اوسپنې څخه؟

د بل هر چا زړه که د هر څه نه جوړ وي او زموږ حالت يې کتلی وي، نو زړونه به يې له کوم شک او شوې څخه نرم او پاسته شوي وي، خو زموږ د مشرانو د زړونو تنده لانه ده ماته شوې. زموږ مشرانو موږ په داسې بلا ککړې او کړې چې اوس مو نه سرخلاصېږي او نه پښې موږ افغان قومونه يې په داسې تربگنۍ واړولو چې دا تربگنې زموږ ورځ په ورځ تودېږي او د سړښت يې هېڅ نښې او نښانې نه شته.

۱۳۷۳ل کال د اسد مياشت

کابل - افغانستان، درېيم پروان

زموږ پوځونه

زموږ اميران او شاهان هر يو ځان ځانته پوځ لري، دوی ته خداى (ج) ډېر بې زړه پوځي مزدوران ورکړي دي. دا داسې پوځي نوکران دي چې زموږ اميران يې له سره په خرڅ او خوراک خبر نه وي. د اعاشې او اباتې قاغوشونه يې معلوم نه دي، د تعليم او تربیې میدانونو ته يې حاجت نه شته، تعليمي نصابونه يې لاپخوا تکميل کړي دي، په کين گرز او شاگرز باندې ډېر ښه پوهېږي، په پروت او زهف باندې يې ډېر وخت ضايع کړی دی. لکه چې يو قومندان صيب يوه ورځ خپل غونډ ته قومانده ورکړه او ويې ويل: «ځی په هغه لاس راوگرځی چې پرون پرې گرځېدلي وئ» سفر بري يې په خپل سر ده د توپچي، هوايي او پياده قطعاتو تفکيک يې ډېر مشکل دی، پوځي يونيفورم د هر چا په خپله خوښه مرضی دی، تشکيلاتي سيستم يې په زړه پورې دی. هر چا چې په هرځای کې هر څه جوړ کړل، مشر ته د قبول وړ دي، تنخوا، منخوا به کې نه شته، سپاهيان د جلب او احضار او د مکلفيت له لارې او يا د پچې پر اساس نه څېره کېږي کڼدک مشر، غونډ مشر او فرقه مشر په کې معلوم نه دی، د لږه قومندانان دي. قومندانان ډېر او سپاهيان يې

کم دي، په تشکیل کې قومندان ته موټر نه شته، خو قومندان ته دوه درې قسمه د وخت ماډل گاډي ولاړ دي، تنخوا يې نه شته، خو د پيسو سره لوبې کوي، د قومندان په نوم کور نه شته، خو د څلورو، پنځو کورونو کونجی ورسره دي، به قطعې کې يې ټانک مانک درک نه لري، خو د قومندان د کور د امنيت لپاره څلور پنځه ځنځيره ټانکونه ولاړ دي.

د پوليسو درک او څرک نه شته، يو تن نيم که په ټول ښار کې په زړه او خپرنه دريشي کې تر سترگو شي. د ترافيکو عمر ډېر څوار و زار دی. د دوی په چورک هېڅوک موټران نه دروي، په ترافيکي حادثو کې د سره د دوی خبرو ته څوک غوړ نه نيسي، په هر حال د پوځونو تفکيک د هغوی ارتباط يونيفورمونه او تشکيلاتي سيستم يې:

د مسعود صيب د پوځ يونيفورم:

د اشخاصو او افرادو اکثريت يې د پنجشېر، خوست و فيرنګ، چاريکارو او د کاپيسا د خلکو نه تشلکېږي، خپر فرانسوي ساقداره بوتان، برګه پيکداره خوله او کم رنګه پيکه پلنګي برګه دريشي، يو دانه د اوږې دسمال او د سر پکور.

د جنرال بابه جانه او مومن د پوځ يونيفورم:

د افرادو او اشخاصو اکثريت د بگرام او نهرين د خلکو څخه تشکيلېږي، تور چکي صاداره بوتان برګه پيکداره خوله او تېز رنګه برګه پلنګي دريشي.

د رباني صيب د پوځ يونيفورم:

د افرادو او اشخاصو اکثریت یې د بدخشان، تخار د شمالي کوهدامان او کوهستان د خلکونو تشکیلېږي، هر قسم بوتان، واسکتونه، جگې د بدماشانو قره قلی، پتکي او پکولونه اوږدې جامې بدو هلي پرتوگونه لنډې او بونډۍ ږيري.

د سیاف صیب د پوځ یونیفورم:

د اشخاصو او افرادو اکثریت د کبال په ښار کې د پغمان او قندهار له خلکو تشکیلېږي. امریکایي ساقداره کرمیچ او نسواري بوتان، کوریایي جمپرونه اوږدې ږيري او د ملنگانو په څېر بېر سرونه.

د حجت الاسلام والمسلمین آیات الله محسنی صیب د پوځ یونیفورم:

د اشخاصو او افرادو اکثریت یې د کابل د تایمینیو اهل تشیع څخه تشکیلېږي. تورې جامې، سپینې خولۍ، څلور خانه «چارخانه» دسالمونه، رنگ په رنگ جمپرونه، بونډۍ ږيري او اوږدې تسبې.

د مزاری صیب د پوځ یونیفورم:

د اشخاصو او افرادو اکثریت یې د هزاره جاتو نه تشکیلېږي.

اوږدې ږيري، تورې جامې، لنډې پوزې، پلن تندي او تور پتکي.

حکمتیار صیب د پوځ یونیفورم:

دده پوځیان د هر ولایت اوسېدونکي دي، د کومې خاصې سیمې او ولایت پورې تعلق نه لري، پکولونه، پتې، سپینې خولۍ، پاکستانۍ چپلکې د غټو پینځو وطني جامې او به نکریزو رنگ شوې ږيري.

د دوستم صیب د پوځ یونیفورم:

د اشخاصو او افرادو اکثريت يې د ملک شمالي صفحات او خصوصاً ازبکان تشکيلېږي. د برستونو گوييچې، بد وھلي پرتوگونه، برگ پټکي، کم خلک يې ږيري لري.

څه غاړه به بندوم او د اخرت پټی به درنوم د پير صيب مجددي صيب، خالص صيب او د محمدي صيب پوځونه مې د کابل په جنگ جگړو کې نه دي ليدلي، نه يې د يونيفورم او نه يې د تشکيلاتو په هکله څه ليکلی شم. خدای شاهد دی د دوی د پوځونو زور زياتې مې هم نه دی ليدلی، د دوی پوځونه که د نورو پوځونو سره په انفرادي ډول يوځای شوي وي، د همغه پوځونو رنگ به يې اخيستی وي.

زموږ د مشرانو د پوځونو ډولونه:

لومړی نمبر پوځ:

دا پوځ چې تنخوا او امتياز يې د پخوا په څېر ورکول کېږي، اعاشه او اباته يې په خپله غاړه ده اعاشه او اباته لري، خو د قرارداديانو سره د سازش په اثر نغدې روپۍ اخلي د جنس دومره شوقيان نه دي، د دريو ناحيو په څلور لارو کې دندې اجرا کوي، په محاربو او جنگونو کې ونډه اخلي، دا پوځ بڼه دی. نظم او دسپلين يې هم بڼه دی، خلکو ته دومره ازار نه ورکوي، مگر کمزوري خلک بڼه تلاشي کولای شي، بڼاري ټکسيان ورڅخه بې تلاشي نه شي تېرېدلای، او زورور ته يې ملا ماته ده، زورورو ته هېڅ نه شي ويلای، د دوی په ساحه کې چې زورور هر څه وکړي مخه يې نه شي نيولای او که کمزوری څه وکړي په هماغه

ساعت بيا بې زندانه زنداني وي، دې پوځ ته کله ناکله خلک د بابه جان گارنيزيون هم وايي.

دويم نمبر پوځ:

دا پوځ هغه پوځ دی چې مشران او اميران د سره پرې اگاه نه وي، د ښار په څلور لارو او کوڅو کې ښې کلکې ښزي (مورچلې) د شگو له بوجيو او د بايلرونو څخه جوړې کړې وي، د کابل څلور لارې او کوڅې يې له منطقوي قوماندانانو څخه په ټيکه اخيستي وي. نه د دولت بودجې ت څه ورکوي او نه د دولت د بودجې نه څه اخلي، د تنظيمونو د قوماندانانو سره يې پيسې او نورې گټې شريکې وي اکثراً د ملک جنایي مجرمين په دې قطعاتو کې تنظيم دي.

دا کټه گوري خلک سلاح او مهمات په خپلو پيسو اخلي، په تيته او پرکه جگړو کې تیت او پرک گډون کوي، دا پوځ د ښار تیت او پرک جنگ ته بډ وهلې ناست وي. د شپې له پلوه په قيمارونو کې د خلکو دوکانونه، مارکېټونه، نغدې پيسې په نسيا ډول په داو کې ږدي، د کابل د ښار د کارته پروان او خيرخاني تر چور او چپاول پورې د خپلو دوستانو او انډيو لاهو څخه په پور روپۍ اخلي، د ښار په پاتې برخه ډېرې نسيا او جگې معاملي کوي. دا پوځ جنگ جگړې ته ډېر خوشالېږي، ولې چې د دوی د چور او چپاول بازار د يوڅ ساعتونو پورې ډېر تودوی وي. ددې ايله جاري ټول تمويل او تجهيز د کابل خوارکي ولس په غاړه دی. دا پوځ ډېر ناکاره او نارامه پوځ دی، ددې پوځ له لاسه څوک د کابل په ښار کې نغدې پيسې په جيب کې نه شي گرځولای، ساعتونو خو د ټکه د سړي له لاسه وباسي، بايسکل، ټيپ او

ورې جيبې راډيوگانې خو د دوی مال دی، تېزر رفتار ه گډاډو پسي ((چشم درد)) گرځي او په شپو، شپو ورته شوگيرونه تېروي.

درېم نمبر پوخ:

دا ډېر کاپر او سر تمبه پوخ دی په چل او هنر کې د انگرېز نه خور اخلي، هغه چلونه او دوکې چې د دوی زده دي، دشيطان، لغماني او پغماني په خيال او خاطر کې لانه شي گرځېدی. دا پوخ د قوماندانانو او د بعضې امنيتي اراکينو په سلا او مشوره جوړ شوی دی، دا پوخ په جنگ او جگړه کې دومره گډون نه کوي، د جنگ او جگړو په ورځو کې دوی ډېر خوښ وي. سړي تېستونو ((يرغمل نيونو)) ته ډېر ښه دقيق پلانونه ترتيبوي، د دوی په واک کې روسي جيفان او د امنيت ملي د دستگيري تيب شوي مکتوبونه په جيب کې گرځوي، د دستگيري دوسيه راکټ لنچري او کلاشينکوفونه د تورو پردو او د فلم داره جيفانو سره کښته پورته گرځي، ددې پوخ کار د پانگه لرونکو سره دی، ددې پوخ وظيفه د هغه کمزورو افغان پيسه لرونکو څارنه او تعقيبول دي چې په واک کې سلاح نه لري.

ددې پوخ اشخاص او افراد د کورونو، دوکانونو، شرکتونو او ترانسپورت لرونکو پسي کوڅه په کوڅه او کور په کور سرگردانه گرځي، د ماښام له اذانه وروسته که د چا زړه د فيل نه هم غټ وي له خپله کوره نه شي وتلای. شپه خو لاپرځای پرېږده، زهز خو به هغه څوک نر وگڼم چې هغه د ورځې له پلوه هسې څلور کنجه ډبه چې د افغانيو يو مليوني ډېې ته ورته وي د ځان سره دې حمل کړي.

دا قوت او قدرت په چا کې نه شته، په دې ډبو باندې د کابل د ښار ډېر صابون خرڅونکي تښتول شوي او ډبول شوي دي. درېيم نمبر پوځ ته هر څلور کنجه شی د افغانیو کاپی برېښي او کره بند د افغانیو نوټونو پسې يې سا وځي او تېې ورته نیولي وي.

څلورم نمبر پوځ:

دا ډول پوځ د تنظیمونو د مشرانو له خوا او د هغوی په اجازه سلا او مشوره جوړېږي، دې ډول پوځ ته د تنظیم له ډډې په موقت ډول سلاح او مهمات ورکول کېږي. د مکلفیت دوره يې هم د پنځلسو ورځو څخه تر یوې میاشتې پورې ده. دا ډل پوځ د نړولو او وړانولو پوځ دی څه چې يې مخ ته ورشي د قحطي ملخانو په څېر پرې ورتوی شي، د بجلۍ مزي او کیبلونه، د ودانیو سیخ او گول، د برېښنا میترونه او ساکتونه د برېښنا د برجونو ترانسفرمرونه، کرکۍ او د کورونو دروازې، لاري، د تخریب شویو گاډو او جنګي وسایطو پرزې، زړې بوجۍ، د اوسپنې د کبار ټول ډولونه زاړه تیمان (زړه پردانه) د کارخانو پرزې، د ټلېفونونو مزي او ماشینونه راټولوي د میدان ښار، چهار اسیاب او د پلچرخي مارکېټونو ته يې په ډېره بېره د پاکستان د لاثو ته يې رسوي او په ټیټه بیه يې پرې پلوري.

دا ايله جاري (څلور نمبر پوځ) جنګ د خدای لپاره په بیه اخلي ولې چې به نړولو کې د دوی گټې زیاتې دي. دا پوځ کله ناکله د (خودکفا) پوځ په نوم هم یادېږي. دا پوځ له ولایاتو څخه په همدې نوم جنګ جگړې ته هڅوي چې په کابل کې هر څه د سپړکونو پر سر پراته دي. ددې پوځ

محاربوي توان او مورال لوړ دی، ددې پوځ شعار دادی «سريې وهلی او مال يې لوټ» (!!)

پنځم نمبر پوځ:

ددې پوځ دنده او مسولیت په لویو لارو او اوږدو جادو کې دی. د ملک په ټولو لویو لارو په هره یوه پنځه کیلو مترۍ کې یو «پاتیک» موجود دی د «پاتیک» او د «چلو» کلیمې زموږ نه دي دا دواړه کلیمې د پنجاب نه راختلي موږ به پخوا «پاتیک» ته د تالاشۍ پوسته او «چلو» ته به موږ زه په خیر استازو ویل.

مگر اوس ورته «پاتیک» او «چلو» وایو چې خبره رانه اوږده نه شي.

نه پوهېږم چې د پنځم نمبر پوځ وظایف او دندې مشرانو ټاکلي او که پوځ په خپل سر دې مقدسې دندې ته رونق ورکړی دی. تر کومه ځایه چې ماته ثابته شوې ده او ما د څو کلونو په جنگ جگړو کې څو ځله د تورخم په لار پېښور ته د چمن په لار کویتي ته او د سالنگونو په لار مزار شریف ته کله کله کول وکړل د پاتیکونو پوځ ډېر بې رحمه او بې دینه پوځ دی، ددې پوځ سپاهیان ډېر نارامه سر تمبه او د یوې خبرې والادي. ددې پوځ سپاهیان لایو بل هنر هم لري، ښه مجاهد او ښه کمونست د څټ په بویولو پېژني د هر هغه چا چې څټ او غاړه لږه څه پاکه وي او څه پاکې جامې يې په ځان کړې وي، هغه ښه کمونست دی او که برعکس ددې وي، نو هماغه ښه مجاهد دی.

دا پوځ د هېچا مخ او څټ نه گوري، چې نورې هېڅ څه گوتو ته ورنه شي د راکیبینو څخه د سر خیرات غواړي.

د کورونو په قيمتي لوبنو او سامانونو باندې جلا جلا محصولونه ږدي. زموږ د خوارکي ولس د کورونو لوبني او سامانونه د ((پاتکونو)) پوځ په څو څو ځله په همدوی خرڅ کړل. زموږ د خوارکي ولس د کور لوبني دوی ته په ډېره جگه بيه تمام شول.

څلورم نمبر پوځ ((د وړانولو او خود کفا)) پوځ چې کله ملت ته راکتونه راواړوي او د توپونو او ټانکونو خولې د کابل اوسېدونکو ته ورسې کاندې، نو د کابل اوسېدونکي زر، زر خپل د کور لوبني راټول کړي او په موټرو کې بار کړي، تش کورونه څلورم نمبر پوځ ته خوشې وي، بڼه سامان لکه قالينه، ټلوېزيون، ويډيو، يخچال او بادپکې د موټر نه کښته کړي، يو نيم سپاهي لاپر کور والا وغږمېږي او پرې ورغږ کړي.

((گوره کمونست ته: ده لاپه وي، سي، آر کې فلمونه ليدل په ټي وي کې به يې څومره جينکۍ ليدلي وي، د فريچ يخو اوبو ته په کابل کې ناست و.))

بل سپاهي د لرې نه ورغږ کړي ((زر، زر يې ورکښته کوه. گوره دې کمونست ته چې د روس په سامانونو نه يې موټر تر خولې پورې بار کړی دی.)) او داسې نور د پاتې لوبنو دومره لوړ ((محصول)) د کور والا نه واخلي که هغه لوبني بيا يې خاوند بازار ته وړاندې کړي ځانته د ((محصول)) قيمت نه پوره کوي.

د کابل خلکو د څو کلونو په ملا شاهۍ کې څو څو ځله کډې کول وکړل، د گاډو مالکين بڼه ماږه شول، خو د پنځم نمبر پوځ له خوا يې بڼه ډبول وخورل. داسې ورځ به ډېره کمه وي چې د گاډو مالکانو او ډرېورانو سر او غاښ مات نه وي.

دا پوځونه ټول د يو بل سره په خپل منځ کې حسنه او نېکې اړيکي لري، د څلورم او پنځم نمبر پوځونو گټې سره شريکې دي، د جنگ او جگړې پر وخت يو د بل په مورچل ولاکه ډز کوي، ټولې درنې او سپکې ډزې په خلکو باندې وي، چې خلک د خپلو کورونو څخه باڅوي او وروڼه د مظلوم ولس پخه وڅوري او اومه يې په چرسو، ورکاندي))

زموږ د ملک ((خودکفا)) پوځونو په هېچا کې د حيا نسته پرېښوده. ورو تجارتانو د دوی له لاسه تجارت پرېښود، کوچان په سرکونو او لويو لارو باندې خپل څاروي او رمې نه شي بيولی، دې ملک کې د هر چا مال، سر او عزت ته صدمه ورسېده. د پنځم نمبر پوځ د سپاهيانو عجيب او غريب نومونه دي لکه:

سپي، کونگري، لېونی، لېوه، تازي، چارپای او نور دا لاشه کوې چې ددې پوځ سپاهيانو د خلکو غوږونه هم پرې کړي دي، د شکر درې دوه تنه اوسېدونکي گل مير او خان مير چې دواړه سره وروڼه وو. د دوی د غوږونو غوڅول ډېرو خلکو ليدلي. ددې بېچاره گمانو د گنډو په نفقه کې خپل غوږونه له لاسه ورکړل خپل غوږونه!!

لومړی به ويل کېدل چې غوږ گټې سر به بايلې، زموږ په دې سرچپه ملک کې هر څه سرچپه شول اوس نو که سر ساتي غوږونه به بايلې.

هوکی: نصرالله بابر صيب د پاکستان د کورنيو چارو وزير خپلې بازارموندنې ته ډېر وارخطا شاتته و، په منځنۍ اسيایي هېوادونو کې د بازارموندنې لپاره بايد د تجارت وزير او د پاکستان د صنعت وزيران وارخطا وای، په ده کې بله خبره وه هر سړی پوهېږي چې غوا توره ده او شيدې يې سپينې دي. د ملايانو نه چې په افغانستان کې

کوم ځای روغ پاتې دی، پاکستان یې اوس په طالبانو وړانوي. بابر صیب غریب منځنی اسیا ته د ځمکې له لارې بې له کوم باز خواست او بې له کوم پاسپورت او اجازتنامې څخه د افغانستان په شاپو، کنډو او کپرو لارو واچول چې دا طلايي مارکېټونه ورنه بل کوم هېواد ونه نیسي.

د پاکستان غریبانانو خو د مجاهدینو د حکومت د کامیابۍ په اول کال اعلان وکړ چې د تورخم کابل سرک به په درېو میاشتو کې ډامبر او پوخ شي. د درېو میاشتو په تمه څو کلونه تېر شول. د سرک پخلی څو لا پر ځای پرېږده په کوم ځای کې چې د سرک پخې د ډامبر او قیر چنډې وې هغه یې هم ونړولې. نو اوس څنگه کېدی شي چې په دوامه اوږده او لرې لار بابر صیب په منځنی اسیا کې د مارکېټونو او د ځمکې له لارې د مالونو د کاروانونو خبرې او د منځنی اسیا د مشرانو سره لوظنامې دستخط کوي.

که د بابر صیب خبرې رښتیا شي، نو زموږ د پنځم نمبر پوځ قوماندان او سپاهیان به د جهاد خوبونه په سپین بولدک، کندهار، لښکرگاه، ګرشک، هرات او تور غنډۍ په بندرونو کې ووينې.

زموږ د پنځم نمبر پوځ قوماندانان یوبل ته په مخامخو کې کلکې مبارکۍ ورکوي او وایي چې که خدای کول زموږ پوځونه به نور ددغو ولایتونو په لارو ګودرو کې قوي جهاد پیل کړي. جهاد دغو ولایتونو کې د سره پیل ته ضرورت لري. اگر چې بابرصیب یو څه طالبان مالبان په دغو لارو ګودرو کې د کاروانونو د سلامت تګ راتګ لپاره

کېنولي، خو زموږ د پنځم نمبر پوځ او د طالبانو په منع کې به شخړې
حتمي شي.

د طالبانو د سرکونو د ساتلو، تجارتي مالونو او ورکړې راکړې سره څه
دي، طالبان په مدرسو او جوماتونو کې بايد سبق ووايي چې ديني
عالمان ترېنه جوړ شي.

بابر صيب ته به مشوره ورکړو چې د وطن سوې د وطن په تازيانو
وينسه او يا د وطن لارې د وطن په سپاهيانو وساته.

میزان ۱۳۷۳ ال کال

کابل - افغانستان، درېيم پروان

قوماندان مُلك

پاخېره! سترې مشي ووايه چې زموږ د اوسني پاچايانو او اميرانو اخیستل ډطړ دي او که ورکول؟ بې غمه پروت يې څادر دې د سر نه تر پښو پورې په ځان راکښلی او د پښو په گوتو کې دې د څادر پيڅککې تينگ کړي دي. د کت پياړمې دې زړې کړې. نه خوب لري او نه خواړه، هسې دې په سوچونو او چورتونو کې ځان زور کړ، ږيره دې بې ځايه سپينه شوه، ځان نه دې عالم غمگين جوړ کړی، کړی ورځ کابل (قوماندان مُلك) په غام کې يې رښتيا د څادر لاندې په پتو سترگو په څه چورت، سوچ او فکر کې وي؟

د کابل (قوماندان مُلك) په فکر کې وم.

په کابل کې دې څه وليدل، څه دې واورېدل او څه دې وخورل؟؟

عزيزه!

څه مې سر خوږوي زما خو ليکل او لوستل نه دي زده اوسنی کمپيوټري زمانې ته انډر يم، زما ليک او لوست سوچ او فکر دی. نو هغه څه چې مې په خپلو سترگو وليدل او په فکر او سوچ کې مې تېر شول، ته بسم الله کړه قلم راواخله کاغذ خور کړه. زه چې څه درته وایم

دا که ټول رښتيا نه وي، نو دروغ به هم نه وي، خپل خدای پاک ته غاړه نه شم بندولای. خپلو خلکو او ولس ته مخ نه شم تورولای، کوم حرف، کوم ټکی او کومه کلیمه چې زما له خولې وځي کټ مټ يې همغسې وليکه. څه چې زه درته وایم په هغه کې کمی او زیاتۍ رانه ولې. زما له وینا نه به یو وخت که خدای کوله تاریخ جوړ شي، که په لیکلو کې دې وړانۍ وکړې، تا به د افغانانو تاریخ ونه بښي، بیا دې زه له افغانانو څخه نه شم خلاصولای، په ډېر احتیاط او پام يې وليکه او په ساده او شلډله پښتو يې وليکه چې: ټولې سمې لارې اوږدې شوې، ((مورډ بدبخت شو ولې چې زموږ د ښار دروازې اوس غله ساتي)) زموږ ملک د غلو په لاس کېوت دولتي ترانسپورتونه شخصي شول، روغتونونه له بېخه ونږېدل، مکتبونو خپل ځای پوځي اډو ته پرېښود، پوهنځي شاړ او د سرور کاینات او امام اخر زمان د جوماتونو ودانۍ پوهنځي شول. استادان يې په لوی لاس رخصت کړل. اکاډميسنان يې وشرل عامه موسسې ړنگې شوې، جايدادونه او ملکیتونه ضبط شول، د ملک مالیاتي عواید به جیبونو کې وراسته شول، د بانکونو راکړه ورکړه په خپله خوبه شوه، د ملت سره ثانيه په ثانيه جفا او ظلم زیاتې کېږي او رمې په لېوانو پول کېږي، خپلو خلکو ته د ورکړې هېڅ علایم نه شته، د راکړې ورکړې معاملو خپل ځای يې اعتباریو ته پرېښی، خلک د خپل ملک پرېښودو ته اړ ایستل شول. زموږ یو موټی خاوره په نننۍ بشري نړۍ کې موقعیت نه لري. زموږ ملک د بلې کومې نړۍ په یوه بله کره کې د قوماندان په حیث پروت دی.

زمور په مُلك كې قوماندان صيب هر څه دی. قوماندان صيب هغه کيلي ده چې: هر ماشين پرې چالابېري، قوماندان صيب هم شاگرد دی او هم معلم، هم امام دی او هم جنگجو، هم ملا دی او هم مولا، هم اقتصاد دان دی او هم سياستدان، هم محصل دی او هم استاد، هم په کابل کې دی او هم په پېښور کې، هم وزير دی او هم مامور، هم غل دی او هم د غلومل، غله نيولای شي او هم يې پرېښودلای شي. قوماندان صيب هم کارگر دی او هم بورډ تخنيک. د ماشينريو پرزي په ډېر بڼه شان د يوې ((فابريکې)) څخه سپرلای شي او بل ((ميل)) ته يې وراچولای شي، قوماندان صيب هم دهقان دی او هم بڼه لاره ساتونکی، قوماندان صيب هم قوماندان دی هم تجار، قوماندان صيب هم برمه کار دی او هم د زمرودو، ياقوتو او د ټولو قيمتي ډېرو ټيکه دار، قوماندان صيب هم نجار دی او هم د ځنگلونو د خرڅولو دلايل، قوماندان صيب هم سرباز دی او هم جنرال، قوماندان صيب که د پرديو قصرونه نړوي، خو ځان ته بڼې ماڼۍ ابادوي، قوماندان صيب هم په مېخ وهي او هم په نعل، کله د يو سره ملا وتړي او کله د بل سره، کله د يوه جيب ډک کړي او کله د بل نه.

دې قوماندان مُلك کې هر يو تن قوماندان شو او هر څه د قوماندان شول، پيسې د قوماندان شوې، بانک د قوماندان شو، وزارت خانه د قوماندان شوه، بنکلي مکتبۍ جينکۍ د قوماندان شوې، پي مخي هلکان د قوماندان شول، شرکتونه او ترانسپورتونه د قوماندان شول، ټانکونه، طيارې، کامازونه، مواصلاتي لارې، هوايي ډگرونه، دولتي ودانۍ او ان تر زراعتي غواگانو پورې د قوماندان شول.

په دې قوماندان ملک کې سپاهيانو ته هېڅ ونه رسېدل، په دې ملک کې سپاهيان د ژوند کولو حق نه لري، زموږ په قوماندان ملک کې قوماندان هر څه دی او هر څه يې له وسه او واکه پوره دي، خو له يوه کار نه ډېر عاجز او بېوسه دی، هغه چاته د هغه ژوند نه شي راژوندي کولای. د دنيا په سرخو به دې د خپل ځان د براءت لپاره ژوندو ته وايي چې د هغه بې گناه مسلمان او افغان په مرگ کې چې دده له لاسه شوی دی، په هغه کې د خدای (ج) رضا وه، مگر د حساب او کتاب په ورځ دی خپل پروردگار ته نه شي ويلای چې دا مظلوم او بې گناه افغانان چې ما وژلي او د هغوی کورونه مې نړولي او د هغوی مالونه چې مې د غنيمت په نوم چور کړي، په دې کې ستا اراده وه او دا کار مې خاص ستا درضا لپاره کړی دی.

دده دا دليل به پروردگار قبول نه کړي، ولې چې خدای (ج) زموږ د رهبرانو په څېر بې خبره او دوه مخی نه دی. هغه په هر څه بڼه پوهېږي، هغه دانا او توانا دی، هغه په نړولو، وژلو او چور کولو نه راضي کېږي. د هغه رضا او اراده د تل لپاره په نېکو کارونو او په ښو لارو چارو کې ده.

د نړۍ د ملکونو، دولتونو او حکومتونو اميران، شاهان او امپراتوران خپلو خلکو ته که څه ورکوي او که نه خو په ټي وي، ټلکس، ټلېفون او په نورو وسايلو کې چې اول حرف يې په «ټ» شروع کېږي، هسې لايې، شاپې او غوراډې بې بڼې ډېر کوي. څه چې خلکو وي هغه خو ترېنه نه اخلي. مگر زموږ څو کلن حکومت زموږ خوارکي ولس نه هر څه يې په عام ډول او د کليمې اول حرف يې چې په «ټ» شروع کېږي په خاص

ډول په غيرقانوني د خپلو غلو په واسطه واخيستل. زموږ ولس يې په سپين ډاگ او سپيره درينگه پرېښود. ملي او شخصي پانگې يې په خپلو خپتو کې واچولې. ددې حکومت اقتصادي سيستم يو عجيب شان سيستم دی، د نړۍ اقتصاد دانان دې د يو ځل لپاره زموږ قوماندان ملک ته راشي او زموږ د قوماندانانو نه دې وپوښتي چې دوی ددې اقتصاد تعليم په کومو هېوادونو کې سرته رسولای دی. دا کوم قسم سيستم دی، سيستم ته کوم نوم ورکولای شي؟؟؟

د ملت غوندي يې تش کرل، مگر د غلو جیبونه ډک نه شول، هر څه يې له ستوني تېر کرل، خو ماږه نه شول، د وينو په ډنډونو کې يې ولائبل خو نه سره شول او نه شنه شول، دا ولسونه په کړاوونو کې دوی خپلې بې غمۍ لټولې، خو بې غمه نه شول. د ډېرې پرهبزگاری نه يې د خلکو په مخکې د ریا لپاره انگور نه خوړل، خو د پردې تر شا يې خمونه تش کرل او نشه نه شول.

لنډه دا چې له موږ سپاهيانو نه زموږ مشرانو او قوماندانانو هر څه په دغه او هغه واخيستل او لاخلي يې.

دوی په دې کمکي او کوچني قوماندان ملک په خوراک باندې کله مړېږي؟

دا خو خپتې نه دي، جوالونه دي جوالونه!!

دوی ته کوم لرې لوی او بې تاريخه ملک په کار دی.

بس دی نور په دې قوماندان ملک کې جهاد بس دی، یوازې خود د دې
قوماندان مُلک خلك کافر نه دي، کافرو دنیا په سر اخیستې. د دنیا
کافر دومره ډېر شوي دي چې پښې په کې ځي پښې!!
په هغوی بڼه جهاد کېږي. ځی ورشی له هغو پسي ورشی هغه کافرو
سره هر څه ډېر دي او په ډېره اسانۍ یې ورڅخه لاسته راوړلای شی.

سنبه ۱۳۷۳ ال کال

کابل - افغانستان، درېم پروان

د فکر ازادې او سوله

ډېر کلونه تېر شول چې دا خوارکي بندي دی، دده د زندان موده هېڅ نه پوره کېږي، دلته ډېر مجرمين په خپل سر د زندان دوره د گيرۍ له سوري نه ووتل. دلته ډېرو سياستدانانو د زندان دروازه ماه کره، دلته ډېر غله د زندان له وېرې وتبتهدل، دلته اوس زندان، مندان نه شته، خو هغه خوار بې زندانه زنداني دی.

پخوا به دا بېچاره په يو يا دوو توتمو کوټو کې بندي و، خو اوس دی په ډېره ارته او پراخه ساحه کې زنداني دی، هر څه په خپلو گنهکارو سترگو ويني، خو خبل غوږ نه شي گرولاي، د خپلې ماتې خولې څخه سونگ نه شي ويستلی، د زخمي زړه آه او فرياد يې په گوگل کې غولۍ وهي، هر څه يې گډوډ دي، ژبه يې گونگه ده، غابښونه يې وړقيدل، خوله يې وگنډل شوه، غوږونه يې کاڼه او کسي يې پرېوتل، د قلم رنگ يې وچ او مشوانۍ يې ماته شوه، ليکوال يې په گوليو او راکټونو سوری، سوری شو د شعر ژبه يې ټوټه ټوټه شوه، کاغذ يې وسو، فرهنگ يې لوټ او کتاب يې خرڅ شو. زده کوونکو له بنوونځي نه مخه بڼه واخيسته، بنوونکي لادرکه شو.

پرېږدئ دا خوارکي پرېږدئ!

ډېر بنديان خوشې گرځي، دې غريب خو کوم جرم نه دی کړی، دا خو له تاسې څخه کومه غوښتنه نه لري. دا څومره آرام د لويې حوصلې او د قوي هوډ څښتن دی، دا بېچاره کت او پوزی نه غواړي، جيب خرڅ ته محتاج نه دی، د چا پلو او چلو ته تمه نه لري، تخت او تاج يې نه دی په کار، د چا په ښو او بدو غم غرض نه لري، د هېچا په غم او ښادۍ يې پروا نه شته، دا ډېر بې گناه بندي دی. دده د زندان شپې او ورځې څومره اوږدې دي، دده جرم د وخت مستنطيقينو او د زمانې څرانوالو ثابت نه کړای شو. دا څومره بې ضرره بندي دی. دده هرڅ درې وړې شول، خو بيا هم په قهر او غوسه نه برېښي.

زمانې ته ننوتې کوم او د وخت له قاضيانو نه غوښتنه لرم چې دا بندي له زندانه پرېږدي.

د وخت قاضي ته وایم چې دا کوم ساده او چټي، پټي بندي نه دی، دې گوډ شل او کاڼه بندي سره داسې څه شته چې زموږ د کلونو کلونو دښمني او ترېگني پرې پای ته رسېږي. دې بندي سره هغه څه شته چې زموږ د ولس تونده پرې چورلټه ماتېږي.

ددې بندي ازادول او زموږ د ملت غوښتنه لارم او ملزوم ده... دا بندي به د جهان د امپراطورانو په عذر او زاری هم له زندانه ونه وځي. دې بندي زموږ د مودې مودې د خوشبختۍ ناوې يرغمل کړې ده او له ځانه سره يې کلکه ساتلې ده. زموږ د ولس يرغمل شوې د خوشبختۍ ناوې له ده څخه په توپ، طياره، ټانک او ټوپک نه اخیستل کېږي، يرغمل شوې ناوې که زور اخیستل کېدای، خو نو د روسانو سره ډېر

زور و. که يرغمل شوې د خوشبختۍ ناوې په زر اخیستل کېږي، خو نو
د عربو سره ډېرې بې حسابو روپۍ دي.

دا ناوې نه په زور لاس ته راځي او نه په زرو، زموږ ولس ته نه زور څه
ورکړل او نه زرو.

نور اځي چې دا بندي (د فکر ازادې) په گډه خوشې کړو او له ده څخه
خپله يرغمل شوې د خوشبختۍ ناوې (سوله) لاسته راوړو.

او که دا بندي څومره ټينگ کړو او ويې ځوروو هغومره به زموږ د
خوشبختۍ ناوې زيانمنه کړي.

۱۳۷۳ ل کال، میزان

کابل - افغانستان، درېيم پروان

بېوسه کوچی

ای د تورې پیوندي او سوری سوری کپردي مالکه!

ته خو ډېرې رمې لرې، ډېرې رمې دي ډېر شپانه غواړي شپانه!!

شپنو ته شپېلی جوړې کره او رمو ته شپانه ولتوه.

ستا شپېلی کني دي. په کڼو شپېلیو هېڅوک او هېڅوک له خوبه او له درانه خوبه نه وینسېري.

ای بېوسه کوچیه!

رمې څوک په لېوانو نه پيايي، ستا رمې ستا لېوانو ماتې کړې، تا هېچا ته کورت ورنکړل.

ستا د شیدو نه هېچا څکه ونه کره.

ستا پېروی او ماسته پیشوگانو وختل.

پوڅه دي خوسا شوه او په غوښو دي سپي، لېوان او کارغان ماړه کړل، پسرلی درنه په اوتو، بوتو او دغه و هغه کې تېر شو، ستا رمې څه وترهېدې څه له لوږې مړې شوي او څه درنه لېوانو ماتې کړې. ستا د

رمو وړی په ولاړه ونړول شوي. د رمو وړی دې تندې سيلی او ترخه باد په مخ کړي دي.

ته خومره کمبخته، بېوسه او بېواکه مالدار کوچی يې (!)

ته کمزوری زورور او بې ځایه سرتمبه يې.

په نارامۍ دې د څر ټول ځایونه لولپه کړل.

ته داسې مالدار کوچی يې چې د خپلو رمونو نه خپل لېوان ښه ساتي، رمې دې د لوړې مري خو لېوان دې د ډېرو غوښو په خوراک چوي، ستا زړه هېڅکله په خپلو خوارو رمونو نه سو، ستا زړه سوی په خپلو لېوانو ډېر دی.

عقرب، ۱۳۷۳ ل کال

کابل - افغانستان، درېيم پروان

زموږ د زمانې بڼاماران

موږ چې واړه و په هوجرو او د پرو کې به موږ ته مشرانو کيسې کولې، په کوچنيوالي کې خو به په دومره څه نه پوهېدو، لږ چې غوټ ي شو، بيا به مو په دې کيسو باور نه راته او ويل به مو چې دا ټولې د دروغو کيسې دي. دا هسې له ځانه جوړې شوې دي، لکه د خونکار پاچا کيسه د شادمان او د هغه په څېر نور ديوان او يا په ښار باندي د اموخته شوي بڼامار کيسه او نورې.

خو اوس چې موږ زاړه شو او د يوويشتمې پېړۍ په درشل کې د ژوند سره لوڅې پوڅې کوو، زموږ له ياد نه وتې کيسې يو ځل بيا زموږ په ذهنونو کې وگرځېدې او مړې کيسې راژوندۍ شوې، زموږ د ملک دوو لسيزو جنگونو دا اوبنودله چې پخوانۍ کيسې رښتيا وې او دروغ نه وې. انسان هر څه کېدای شي. د انسانانو نه، ديوان، بڼاماران او خونکاره شاهان او اميران جوړېدای شي.

د هغه پخوانيو کيسو نه يوه دا دوه چې: د خونکار پاچا په ښار باندي داسې يو بڼامار اموخته شوی و چې د خلکو څخه به يې په باج کې د ښار يوه پېغله نجلۍ په سره ډولۍ کې اخیسته او هغه به يې ژوندۍ له ستوني څخه تېروله. د دې ښار په خلکو کې جرئت سلب شوی و، هېچا د بڼامار مقابله نه کوله، بڼامار ته د ښار د خلکو ايمان بڼه معلوم و، د ښار د پاچا مزه هم نه وه، هغه هم د بڼامار څخه وپره لرله او ان دده يوه لور هم د پچې او نوبت پر اساس بڼامار خوړلې وه. پاچا بڼه و د ښار د

عادي خلکو په خېر يې د بنامار باج پرېکاوه. ده د خپلو بناريانو څخه برتري نه درلوده، پخوا خو ډېر بڼه و يو بنامار دوه به په بنار موخته کېدل او په باج کې به يې يوه يا دوه پېغلي اخيستي او دا باج به په عادلانه توگه په شاه او گدا يو ډول و. مگر زموږ په زمانه کې ډېره بې عدالتي روانه ده، بناماران بې شانه ډېر شول او باج يې هم ډېر لوړ دی. ددې لوړ باج نه شاهان خلاص گدايان، فقيران او بېوزلان پرې اخته دي، گدايان په بلا ککړ شول.

شاهان خپل بايل بچ او خپل پردي بنامار ته نه مخ کوي. شاهان او اميران د باج نه خلاص دي. زموږ د بنامار ټول غريب او غربا خلک بنامارانو مات کړل. زموږ د بنار بېوزلانو ته بنامارانو هېڅ شى پرېښودل، په هره ورځ زموږ په بنار کې د ډېرو بنامارانو او ديوانو له ستوني دېرش، څلوېښت تنه تېرېږي. بنامارانو زموږ بنار لوټ کړو، زموږ بنار نور د نابودۍ کندي ته گوزار شو. د بنامارانو باج اخيستنې ورځ پر ورځ زياتېږي. بناماران زموږ د بنار د امير خپل خپلوانو او دوستانو سره غم غرض نه لري.

زموږ د بنار د پاچا خپلوان، دوستان او اشنيان له موږ بېوزلانو سره يوځای نه اوسېږي، هغوى په کوم لري او بېگانه بنار کې اوسېدل خوښ کړي دي.

له کومې ورځې نه چې زموږ په بنار باندې بناماران موخته شوي دي، زموږ پاچاهانو هم له موږه سره سمه شپه سبا نه کړه، د بې مهاره اوبنانو په خېر کېښته او پورته ځغلي. زموږ بې وزلانو نه دوى ډېر کم زړي دي. دوى له مرگه ډېر ډارېږي، دوى هېڅ وخت کې شهادت ته ځان نه شي مخته کولای. شهادت ته همېش غريب او غربا رامخته شوي دي، د بنامارانو باج د بېوزلو پر غاړه دی.

دا څومره وړې بڼاماران دي چې په هره يوه نيمه ورځ او ان په دقيقه، ثانيه او سکينته کې د دېرش څلوېښتو تنو په خوراک نه مړېږي. دا بڼاماران نه پوهېږم چې په کومه کربلا کې جل وهلي، د دوی تونده دومره زياته ده چې زموږ د ښار د انسانانو وينه په ژبه خټي، د دوی جل وهنه نه په توده وينه ماته شوه او نه په سره او پرنده وينه. د پخوا زمانې بڼاماران ډېر ښه وو. دومره بې انصافه نه وو په ورځ نيمه کې به يې يوه يا دوه پېغلې خوړلې، خو د اوسنۍ زمانې بڼاماران ان ماشومان او زاړه له هم ستوني تېروي، د ماشومانو له چيغو او فرياد څخه خوند او مزه اخلي، ماشومانو ته خپل حق خداي (ج) بښلی، خو بڼاماران يې نه بښي. دا بڼاماران بخيل دي، د بخيلو بڼامارانو نه وېره په کار ده، وېره!!

ډېرو غريبو او غرېاوو به ويل چې موږ څه کوي. ډېرو معلمانو، مامورانو، استادانو، شاگردانو، محصلينو، دهقانانو، کارگرانو، پوهانو، روحانيونو، مليانو به ويل چې په موږ يې څه کار دی. ډېرو غير ژوندي شيانو لکه موټر، فابريکې، اوسپنو، تيرانو، دروازو او د کور سامانونو به ويل چې موږ د هر چا په خدمت کې يو، خو ناخبره له دې چې:

د شلمې پېړۍ راکټونه زموږ ښار ته بڼاماران وگرځېدل، اميران مو خونکاره پاچاهان او بريخي يې زموږ د زمانې ديوان شول.

قوس، ۱۳۷۳ ال کال

کابل - افغانستان، درېيم پروان

دلته د ټوپک قانون حکم فرما دی

ټولې جگړه مارې ډلې ټپلې غلې وې، غلو به په ټول ملت د غله گومان کاوه.

ملت به په جنگ جگړه کې د خپلو کورونو لوبني او سامانونه خوندي ځایونو نه شول چلولای، د مظلوم ملت هر یو بې اسرې تن به د خپل کور په لوبنو غل نیول کېده، څوک چې غله او تاراګر و هغه به د ملت د هر مظلوم تن د کور مالک شمېرل کېده. غله او تاراګر د نورو د کورونو څښتنان شول او د کورونو څښتنان غله او تاراګر ووتل.

په دې سرچپه ملک کې هر څه سرچپه شانته وو، ولې چې د ټوپک قانون حکم فرما و.

هېچا خپل غوږ نه شو گرولاى، چا خپل سر نه شو خوځولای، له خولو څخه سونگ نه خوت، د زړه د فریاد څوک نه پیدا کېدل. بنکنځلو خپل ځای سړو اسوبلو ته پرېښی و، ژبې توتله او لنډې وې، هرچا په خپلو غوږونو خپېرې اچولې وې، د سترگو دید ورځ پر ورځ کمزوری کېده،

د هر چا سترغلي پرسېدلي وو، فرهنگيانو خپل فرهنگ پرېښی و او مکتبپانو خپل مکتب، ولې چې د ټوپک قانون حکم فرما و.

جومات که شاپر و خونو شهيد و، ملا مر و او هم پر و، طالب هسې په چارچوبی کې کښته او پورته منډې وهلې. د جومات جمعې نه وې، هر چا به لمونځ په يوازې ځان کاوه، د سهار او ماسخوتن جمعو خپل ځای وېرې ته پرېښی و.

په هغه ځای کې چې د الهي فرض ادا کېدل، د مليانو وعظ او نصيحت هېڅ ځای نه نیوه، مليانو سازشونه کول، د جگړې اخته خوا له يوې خوا د ملت په وینو اودسونه کول، له بلې خوا په ممبر باندې د قتلولو امر يې هم کاوه.

د يزيد او شمر د کارنامو سترگې دې حالتو ته ډېرې خړې او ټيټې وې. زموږ د ژوند په هديره کې هر چا د «نکیر» او «منکر» له ډډې ډبول خوړل. زموږ خلکو چنگېزخان او هلاکو ته اورنگزېب او جهانگیر ته دعاگانې کولې، روس او پرنگ لادومره نه و ځورولې، زموږ د ملت نه عادل نوشيروان او پير روښان وړک وو ولې چې د ټوپک قانون حکم فرما و.

جگړه مارو به دلته جگړه کوله او خپل ملک به يې پايمالاوه، خاوره او ولس يې خوشې پرېښی و. په وډشوي خاوره بې سرپرسته ولس او بې مالکه ملک کې هر څه خوشې خوشې و.

زياتو به د مشرۍ دعوه کوله، خو يو هم مشر نه، هر چا د مسلمان، مسلمان چيغې وهلې خو يو هم..... نه و هر چا به د ملک دعوه کوله،

خو يو هم مالک نه و، دلته هر څه پيکه و، خو ورور وژنه خوره وه، وينې خورې وې لاشونه بڼه خوړل کېدل او هډوکي بڼه شپېلېدل. ولې چې د ټوپک قانون حکم فرما و.

دلته هر څه تېر شول او لاتېرېرې، خو هېرېرې نه، دلته هر څه هر څه لا ژوندي دي داسې زر مړه کېرې نه، د ژونديو، ژوندي بېلگې پرته دي، خاورې کېرې نه، دلته د وينو سوداگر زموږ د کلي په مخ وستل کې اوښ چو کېرې، وينه په بيه او په لوړه بيه اخلي. د وينو لپاره نغدې روپۍ گرځوي په نغدو يې تباه کېرې، دلته نسيه معاملي نه شته، دلته هر څه لاس په لاس دي، سوداګرو مې ملک مې او تاريخ خپ کېرې، خو افسوس چې دلته د ټوپک قانون حکم فرما دی.

د ۱۳۷۳ ل کال قوس میاشت

کابل - افغانستان، درېم پروان

زورور او کمزوری

کاکا! بیا دې څنگه شونډې وچې او وار دې خطا شاتته دی. پکول دې هسې په غوړونو راکښته کړی دی، زمورډ جومات ته په خیر راغلي. د خپلې وندوی دې هم شلېدلې، نه پوهېږم چې څه درپښ شوي دي. اخ! اخ جامې دې ولې چن، چن او په وینو سرې دي، زر کوه وایه! زر، زر یې ووايه!

تاسې کره راکت نښتی او که د هماسیه په کاله کې. څوک خو به یې وژلي او یا تپي کړي نه وي. نه، نه زویه بلا وه خو برکت یې نه و، زمورډ ماشومان الحمدالله روغ رمټ دي او گاونډیانو ته مو هم خیر و خیریت دی، هېڅ خبره نه شته.

زه به د جومات په چارچوبی کې اودس وکړم، په کوم ځای پورې مې چې وینه پورې شوې هغه به هم ومینځم، لمونځ به په جومات کې وکړو، شپه مې درسره ده. بیا به کړی شبه د نننۍ پېښې په اړوند خبرې کوو.

ولې کاکا ځان دې له وینو څخه پاک نه کړو؟

په چارچوبی کې اوبه نه وي که څنگه؟

نه بچيه!

د جومات چارچوبی له وینو ډکه وه له وینو!!

د جومات د چارچوبی په لښتي کې وینې روانې وې. چارچوبی په وینو ککره او لیت، پیت وه. زر کوه بچیه اوبه پیدا کړه چې لمونځ مې قضا کېږي. ملا هم په ممبر وعظ کوي.

مخکې شه کاکا په لومړي صف کې ښي لاس ته کېنه. نه بچیه د چا په اوږو نه شو تېرېدی، وروستی صف ښه دی. ولې پاڅېدې کاکا څه کوي او چېرته ځي??

راځه بچیه چې له دې جومات څخه ووځو، لمونځ به په کوم بل جومات کې وکړو. ددې جومات د ملا له خولې څخه د فتنې بوی راځي. دا بې خبره ملا دی، په چارچوبی کې یې د اوبو پرځای وینې بهېږي وینې!!
د انسان وینې او بیا په انسانانو کې د مسلمان وینې او په مسلمانانو کې بیا د افغانانو وینې.

زویه!

دې ملا د خدای احکام نه بیانول، دده زړه لاتراوسه په افغانانو سوړ نه دی. دا لاوس هم افغانانو خپل منځي جگړو ته په ډېر قیل و قیل هڅوي.

ده ته هر څه کفر، کفر دي. دا لاوس هم به ممبر باندي د قتلولو امر صادروي، دا لاوس هم د شهید او غازي په غم کې دی. دا لانوري کینې هم راپاروي. دا لاوس هم د شمر او یزید په صفتونو بوخت دی.

بچيه!

هغه د برگ چمپر بدو هلی او د اوږدې ږيرې خاوند څوك دی؟

كاكا!

هغه زما په خيال چې زموږ د منطقي قوماندان دی.

ورپسې څوك روان دي او په اوږو يې څه بار دي؟؟

كاكا! ورپسې يې بړيڅي دي، د خلکو سامانونه يې په شاه کړي دي.

راکت لنچرې او ماشينونه ورسره دي. غلا يې کړې غلا!!

په دې لاز نه څو بچيه! له دې خلکو نه به لاز بچ کړو. په دې نبي لاس

راوگرځه. اخ، اخ هغه د کوم کمبخت کور اور واخيست، په دې نیکلي

کور خو ډېر بدرنگ اور لگېدلی دی. زوی مړي راکت خو په سرگلوله

کې اور راوړی اور!!

هله زويه هغه قوماندان ته ورنارې کړه د جومات د امام پسې ورمنده

کړه چې ددې مسلمان کور د سوځېدو نه وريچ کړو.

قوماندان صيب!

قوماندان صيب!

هله چې ددې مسلمان کور اور اخيستی او په راکت لگېدلی، کومک او

مرسته وکړی.

هله ملا صيب چې د نږدې مقتديانو کور اور واخيست اور.

مرسته!!

د قوماندان د شا پېټې کښته نه شو او يې په خپلو سترگو لیده او په ډېره بې پروايۍ يې وويل چې: په کابل کې د ورځې دوه زره کورونه او اخلي، زه خويې د اور وژلو گنهکار نه يم. ملا هم له جومات څخه ونه ووت، هسې يې خپله غاړه صافوله او له جومات نه يې نارې وهلې چې بل راکټ هم راځي بل. څه فرق کوي راکټ د گنهکار او کافر په کور کې لگېدلی دی دا کور بايد وسوځي.

بچيه!

زما په سترگو ښه نه ښکاري، هغه خلکو څه را اخیستي څنگه په ډېره چابکۍ روان دي؟

اخ! کاکا هغه خو د څلورو پنځو تنو جنازې دي، گومان کوم چې هديرې ته يې د ښخولو لپاره وړي، دا څلور پنځه جنازې لکه چې د يوه کاله دي. لاره په وينو تکه سره ده، د هرې جنازې نه د لښتي په څېر وينې بهېږي وينې!!

زر کوه بچيه د پواله ته کښه د پواله ته!! بل راکټ راغی.

اخ راکټ ډېر نږدې ولگېده. بيا به يې د چا خونه ورانه کړي وي، ته دې سر له د پواله نه پورته کړه چې توغندی په کوم ځای کې ونښته.

کاکا!

زما په خيال چې توغندی په جومات کې ولگېده، هغه د جومات نه لمبه پورته شوه. جومات بې گناه شهيد شو. توغندی که د چا په کور کې نښلي، هغوی خو گنهکار دي، جومات خو گنهکار نه دی. جومات خو د گناه نه پاک صاف دی. دا توغندي څومره بې حيا دي، توغندي

خومره رانده دي. د گنهکارو او بې گناوو کورونه نه پېژني دا توغندي
ان د خدای (ج) کورونه ولي او لوخره کوي يې.

کاکا!

هغه وړې ډزې دې واورېدې، ته راشه چې هلته خلك غالمغال لري، گڼه
گونه زياته شوه چې هلته څه پېښه وشوه. وگوره د هغه سپين ږيري په
غاړه يې پرې اچولی او راکاږي يې. دې سپين ږيري به څه خطا کړې
وي. دا خلك يې ټول ننداره کوي او هېڅوک څه نه وايي، د هېچا له
خولې سونگ نه خپرې، دا خومره بې رحمه او کاپر خلك دي، سپين
ږيري بېچاره يې په کندغونو شين واراوه.

ورونو څه خبره ده!

مه يې وهی خبره مو په خبره حل کړی.

((برو، برو برادر بتو چی تو سر پياز کون پياز)) دا سپين ږيري مجرم
دی مجرم!! جيب ته يې وڅېږوی، تالاشي يې کړی، جیبونه يې ولټوی،
وه ورور جانه ددې غريب په جيب کې به څه وي؟

ددې غريب په جيب کې به راپورونه وي راپورونه!!

حزب اسلامي ته يې وړي، حزب اسلامي ته!!

دده يوه پښه په چار اسياب کې ده او بله دلته. دې سپين ږيري پسې
مورښپه او ورځ لالهنده گرځو. د سپين ږيري له جيب نه يې په تالاشۍ
کې دوه لکه کلداري وويستی. سپين ږيري او مورښپه ځای پاتې شو،
ورونه جيب ته وختل او وتښتېدل.

دې غلو او سړي تېنتونکو سپين ږيری له پخوا نه تعقيب کړی و. کله چې خپلې افغانۍ په کلدارو بدلې کړې وې، دی مجرم و. کله چې کلدارې وروڼو د ټوپک په زور واخيستې بيا نو سپين ږيری له زندان څخه خلاص او د حزب اسلامي د راپورونو په هکله بري الذمه شو.

کاکا!

دا پېښه مو هم وليده، ناوخته شو څه مخکې شه چې کور ته لاړ شو، د خپلې پېښې په اړوند هم کيسه وکړه.

بچيه!

زما پېښه هم دې اخرنۍ پېښې ته کت مټ ورته وه. له ما سره يو څو کلچې روسی صابون په کڅوړه کې پروت و. پياده د کور پر لور روان وم چې د ډاټسن موټر څخه راباندې په سم بازار کې ډزې وشوې. جامې يې راباندې چن، چن کړې بعضې ځايونه يې راباندې هم وگرول، د روسي صابون کڅوړه يې رانه په زور د افغانیو په تير کې وتښتوله. دادي زموږ ورځنۍ پېښې او حوادث.

دادي زموږ وگړي.

دادي زموږ امنيت.

دادي زموږ حقوق او د هغوی وجايب.

د ۱۳۷۳ ل کال قوس میاشت

کابل - افغانستان، درېيم پروان

اوس څوک ديوت ((دووس)) شو

وزير صيب نوى په يوه وزارت خانه کې د وخت د امير په فرمان مقرر شوى و. دده پاتې شونو او بلل بچ لاد مهاجرت په هېواد کې شپې ورځې سبا کولې.

نوي وزير صيب بايد نوې نوې خبرې کړي وای. د وزير صيب اولنۍ خبرې ډېرې ښې پيل شوې، وزير صيب خپلې خبرې د قران شريف د څو اياتونو په لوستلو پيل کړې. خو خبرې چې څومره زياتېدې او اوږدېدې، هغومره پيکه او بدرانگه کېدې. د وزير صيب اخرنۍ خبرې ډېرې پيکه او خوشې وې. ادبي فرهنگ ماته اجازه نه راکوي چې هغسې پيکه او خوشې خبرې د کاغذ پرمخ راولم.

د وزارت په تالار کې ټول ماموران ناست وو. مامورانو د وزير صيب خبرو ته ښه په زور او زېر غوږ ايښى و. په هر يو مامور باندې له ډېره وهمه خولې راماتې وې. په خبرو کې د وزير صيب سوال چا نه شو ستنولى. وزير صيب په خپلو خبرو کې هم سوال کاوه او هم يې په خپله ځواب ورکاوه. ښځينه مامورينو به له ډېره شرمه سر و نه ځوړند نيولي وو. له شرمه به يې سترگې نه شوې پورته کولای.

د وزارت په تالار کې يوه لويه چوپه چوپتيا او خاموشي وه، د هېچا له خولې نه کوم احساساتي شعار نه ووت، د لاسونو چک چک او پر قول خپل ځای غاړو صافولو ته پرېښی و. پوس بوس او ټوخ، ټوخ نه اورېدل کېده. وزير صيب چې کله په احساساتو راغی، نو د تالار د اول صف يو مامور يې له ځايه د لاس په اشاره پاڅاوه او ورته ويې ويل:

ته، تاته يې واييم! مامور صيب!؟

((ديوث)) ((دووس)) تعريف کړه.

مامور د ((دووس)) ((ديوث)) د تعريف په هکله هغه دغه وويل. خو ځواب يې د وزير صيب د قناعت وړ نه و او د سر په اشاره يې مامور ته د کېناستو اجازه ورکړه.

وزير صيب خپله پرانستې خوله نوره هم پرانسته او ويې ويا:

ديوث هغه چاته ويل کېږي چې سهار شي ښځه يې يو دفتر ته کار لپاره روانه وي او مېړه يې بل کوم وزارت خانې ته د ماموريت لپاره. خویندې په فاکولتو او ماشومان يې په کودکستانونو کې وي. کړی ورځ نه ښځه له مېړه څخه خبره وي او نه مېړه له خپلې ښځې څخه، ماشومان له ميندو څخه خبر نه وي او وروڼه له خویندو څخه. د وزير صيب په اخره جمله باندې په تالار کې د مامورانو گونگسی او پوس پوسی پيدا شو او د تالار د اخر صف د يوې کورسې نه يوې مېرمنې په ډېر ادب سره خپل لاس پورته کړ او له وزير صيب نه يې په ډېره سره سينه د يوې خبرې اجازه واخيسته او وزير صيب ته يې وويل:

وزير صيب!

هغه مامور صيب نه چې تاسې د دووس ((ديوث)) په هکله پوښتنه وکړه سم ځواب يې در نه کړی شو او تا چې ديوث... په هکله کومې خبرې اترې وکړې دا هم سمې نه وې ديوث... ته تاسې دواړو درست ځواب پيدا نه کړی شو، که ستا اجازه وي دووس ((ديوث)) ته به زه ځواب پيدا کړم. وزير صيب وويل مهرباني.

مېرمن غږ کړل او د لاس په اشاره يې وزير صيب ته گوته ونيوله چې ((ديوث)) هغه چاته ويل کېږي، چې مېړه يې دلته زموږ وزير وي، بنځينه او ماشومان يې د جنگ له وېرې د هجرت په هېواد کې او خويندې او لونيې د ډېرو پيسو په بدل کې عربي شيخانو او د سوډان تور پوستو ځناورو او روسي کنډک مشرانو ته ورکړي وي. په دې خبره د تالار سکوت مات شو. نو ماته ثابته شوه چې د ډېرو چوپو تالارونو سکوتونه مېرمنې ماتولی شي او ډېر ناممکن کارونه ممکن کولای شي.

کابل - افغانستان

د وزارت خانې له تالار څخه

يو بازار او دوه نرخه

د اوربند ورځ وه. جگړه لږ څه سره غوندي وه. سودا پسې له كوره خودساخت بازار ته ووتم.

خودساخت بازار په دې معنا چې زموږ د ښار اصلي بازار له اور څخه وتی و. د هغه ښکلي بازار څو پوريزې ودانۍ د خاورو په تشو ډبريو بدلې شوې وې. زموږ د ښار خلکو د خپل روزگار د چلولو لپاره د سړک په غاړه څنډو، د ودانيو ترڅنګه او ان په پارکونو کې کانتينرونه د لرگو او څادرو غرفې جوړې کړې وې. د خټو په کنډرو کې سماوارونه جوش او په عنعنوي توګه د پسونو له غوښو څخه چاينکي جوړېدې، خو هغه د غږو او ګنگړو غږونه د هوټل د شاگردانو نارې د بجلۍ د ګروپونو رنگارنگ منظرې د چوپان د کبابونو بويونه د اوبو د سقاو منډې ترې نه وې. په خودساخت بازار کې هر څه ساړه و، نه سړې قالينې په سترګو کېدې او نه شنه او ښکلي مخملي ټوکران. د خودساخت بازار ماحول د غلامالونو او جنسونو نيولی و. دې بازار ته جنسونه به غلو په غلا راوړل او په ټيټه بيه به يې خرڅول.

د بازار هتې لرونکو به په يو جنس دوه نومونه او دوه بيې ايښودې. د لرگو دوکان ته ودرېدم. لرگي مې د تنور او نغري لپاره اخیستل. دوکاندار نه مې تپوس وکړ چې:

کاکا!

لرگي من په خو خرڅوې!

دوکاندار راته وويل: کوم لرگي؟

ما دوکاندار ته وويل چې:

کاکا!

لرگي خو يو لرگي وي چې خلك يې د سونگ لپاره اخلي. دوکاندار له خدا نه تگ شين واوښت او راته يې وويل:

بچيه!

موږ دوه قسمه لرگي خرڅوو. يو قسم يې جهادي او بل قسم يې عادي.

کاکا!

تاسې ولې په يو لرگي دوه نومونه او دوه نرخه ږدئ؟

دوکاندار راته وويل:

((يو د غلا لرگي دي چې مجاهدينو د خلکو کورونه نړولي او په موږ يې په زور او جبر خرڅوي. نو دا لرگي د جهادي لرگو په نوم يادېږي. د دوی بيه نسبت عادي لرگو ته کښته ده ولې چې موږ ته ارزانه پېرېځي.

او بل عادي لرگي دي چې موږ يې په بازار کې په لوړه بيه اخلو او په لوړ قيمت يې خرڅوو.)

بچيه!

((زه يوازې په دې غم ککړ نه يم په دې بازار کې چې څه گورې هغه نيم په نيمه د غلا او د چور مال دی، دوکانداران يې له وپرې د غلو څخه په بيه رانيسي. کوم دوکاندار چې د غلا مال وانخلي، هغه ډبول خوري، دلته د ډېرو دوکاندارانو ککړۍ ماتې شوې دي او غاښونه يې په وهلو وتلي دي)) د دوکاندار غريب فرياد نه خلاصېده د خپلې پېشې نه ډېر سترې معلومېده.

له دغې ورځې نه وروسته زه د بازار د جنسونو په رمز پوه شوم چې رښتيا زموږ په خود ساخت بازار کې د احتياج ټول څيزونه د سيمټو سيخ او گول څخه نيولې تر طبي دواگانو پورې او د اوږو څخه نيولې تر سونډو او سپېرکو پورې يو جنس دوه نومونه او جلا جلا بيه لري. يو بازار دوه نرخه، يو جنس دوه نومونه او دوه نومونه دوه قيمته لري.

د قوس مياشت ۱۳۷۳ بل کال

کابل - افغانستان، درېيم پروان

درې فقره ييز اساسي قانون

د ملک لپاره اساسي قانون جوړېده په اساسي قانون کې مې دريو اساسي ټکو ته پام شو، د هغه قانون درې اساسي ټکي دا وو.

۱- د حکومت د چارو واگي به هغه څوک مخ ته بيايي چې حنيفي مذهب به وي.

۲- بنځې به تر شپږم جوماته پورې لوست او ليک کوي، د متوسطو او لوړو تعليماتو حقوق يې سلب دي.

۳- بنځې په افغاني ټولنه کې نه ځان انتخابولی شي او نه خپله رايه چاته ورکولای شي. بنځې بايد د څلورو دېوالونو په منځ کې خپل اولادونه تربيه کاندې او بس.

نه پوهېږم چې دا درې ټکي اساسي قانون، قانون پوهانو تصويب کړ او که تصويب کړی وي، نو قانون پوهانو به زړه نا وړه تصويب کړی وي او که نه وي تصويب شوی په اساسي قانون کې دې ملاشاهان غور وکړي او قانون پوهان دې خپل مخونه د ملک راتلونکي تاريخ ته نه تورو. خو زما په خيال د دوی اساسي قانون تصويب همغسې د انترکاتيننټيل هوټل د تالار په مېزخانو کې پاتې شو.

ددې درې فقره ييزه اساسي قانون د تصويب لپاره د مملکت د درويشتو ولايتونو څخه نه پوهېږم چې څو تنه د سپينو پټکيو او تورو رپرو خاوندان دعوت شوي وو. دا ټول په يوه لاره روان نه وو. د دوی

لازې بېلې بېلې وې په سني او شيعه يې اختلاف و، په پښتون او پارسيوان به يې جگړه وه، په شمال او جنوب به يې ډزې وې. په شرق او غرب يې بحث و. شپې ورځې به يې په هوټل کې په توره برېښ تېرولې. د دوی مشري به دوو رهبرانو کوله هغه رهبرانو چې په انسانانو کې د انسان او په مسلمانانو کې د افغان حقوق يې نه پېژندل. هغوی فقط غلامي، ورور وژنه، پيسې، قصرونه، د ورځې د ماډل گاډي، د بې اتفاقي د تخم پاشل چورچاپول او غنيمت يې بڼه پېژنده، هغوی په هر څه سترگې پټولې، هېچا ته يې حق نه ورکاوه، د خلکو حق يې په داسې وخت کې غلا کاوه چې ورځ وه شپه نه وه شپه تېه شوې وه، هر څوک په ښو او بدو بڼه پوهېدل. دوی ټول خلکو په غلا وليدل مگر ځانونه يې غله نه شمېرل، د خلکو په سترگو کې خاورې شيندلې، مگر د خلکو سترگې يې په خاورو نه شوې ړندولای، دوی خپلې سترگې ړندولې. زموږ د ملک ټولو خلکو به دوی ته غله ويل، مگر دوی په غلا نه شمېدل او غلا ته به يې د غنيمت نوم ورکاوه. زموږ د هېواد ټولو خلکو به دوی ته قطاع الطريق ويل، مگر دوی به په پاتک افتخار کاوه او هغه ته به يې د محصول نوم باڼه.

زموږ د ملک ټولو خلکو به دوی ته وړانکاران ويل، مگر دوی به په خپله وړانکارۍ سرلوري کوله او ويل به يې چې په بتخانه مسجد نه ابادېږي.

زموږ د هېواد ټولو خلکو به دوی ته سړي وژونکي ويل، مگر دوی به پرې وياړ کاوه او ويل به يې چې کفار وژنو او اسلام تطبيقوو.

زموږ د ملک وگړو به دوی ته سړي تښتونکي ويل، مگر دوی به پرې موسېدل او ويل به يې چې موږ هم دومره زورور يو چې سړي تښتولی

شو او د هغه شتمني موږ بې له کوم زحمت څخه په خپلو جیبونو کې اچولای شو.

هوکې! د درې فقره ییز اساسي قانون جوړونکي ملاشاهان خپلو اجرائتونو ته د کمپیوټر په عصر کې څومره خوشاله و. دوی خپل ځانونه بناغلي او ویاړلي گڼل، دوی به داسې فکر کاوه چې زموږ اعمالو ته هېڅوک گوته نه شي نیولای، هغه چا چې زموږ اعمالو ته گوتې نیولي هغه مو د ناپوهو او شلډلو کسانو په ډغرو کې مات کړل. هغوی واقعاً په ډغره کې مات شول، هغوی اوس نه شته، هر څه یې تاسې ته پرېښودل اساسي قانون یې هم تاسې ته پرېښود. خو د هغوی په اساسي قانون کې فقرې درې نه وې، د هغه فقرې ډېرې وې، د هغوی سره د نر بنځې تعصب نه و موجود، هغوی شیععه او سني ته په یوه سترگه کتل، د انسان عالي مقام ته یې د احترام ځای پرېښی و، د شرق، غرب، شمال او جنوب خبرې ورسره نه وې، د تاجک او پښتون مسئله حل وه.

هوکې! درې فقره ییز اساسي قانون څومره په تنگ نظر او محدود چوکاټ کې جوړېده، دې اساسي قانون هېچاته هېڅ نه شول ورکولای، د یو څو محدودو کسانو عمر یې اوږد اوډاوه، دا خو ورځ ده څه شپه خو نه ده په ورځ کې اوس هر سړی خپله لاز لیدلای شي اوس څوک ځان په کندو کې نه غورځوي، د کندو د غورځېدو شپې اوس تېرې شوې دي. اوس هغه څوک به په کندو کې لوېږي چې بل ته کندې کني.

هوکې! درې فقره ییز تنگ نظر اساسي قانون څومره ضيق او په محدود چوکاټ کې پرې بحث کېده، به هغه درې فقره ییز اساسي قانون باندي شپې شپې بحث وشو، مگر د انټرکانټیننټل د هوټل د لوړې ودانۍ

څخه راکښته نه شو. دا اساسي قانون همغلته درې کاله ځورند پاتې شو، د هغه اساسي قانون هېڅ زړه نه کېږي چې د هوټل د غونډۍ څخه کښته شي او د کابل ښار په وړاندو جادو او کنډواله کورونو کې د يو ځل لپاره د خداى په پار چکر ووهي او خپلو خلکو ته ځان وروپېژني او ووايي چې: «اى د کابل او د هېواد خلکو زه ستاسې اساسي قانون يم، ستاسې حقوق به زه په خپله لمن کې ونغاړم.» دا بېچاره اساسي قانون دومره نيمگړى و چې هغه د ډېره شرمه خپلې سترگې کښته اچولې وې او خپل ولس ته يې د هوټل د غونډۍ څخه په جگه ناره ورغږ کړ:

اى ولسه!

«ما نه هېڅ مه غواړئ، زه تاسې ته هېڅ شى نه سم درکولای، له ما سره هېڅ نه شته، زه دومره نيمگړى او ناتکمیل يم چې له شرمه تاسې ته کتلاى نه شم، زه به ددې هوټل د لوړې غونډۍ څخه هېڅکله کښته نه شم. تر څو چې ټوپک وي، زه نه يم! د اوس لپاره ستاسې قانون ټوپک دى، ستاسې ټولې خبرې اوس د ټوپک په شپېلۍ حل کېږي.»

اى د کابل او هېواد خلکو!

«پرېږدئ چې په تاسو کې د ټوپک قانون حکمفرما وي په ما درې فقره ييز اساسي قانون باندې ستاسې د کلونو کلونو تنده نه ماتېږي.»

د جدي مياشت ۱۳۷۳ ال کال

کابل - افغانستان، درېيم پروان

مرکه

پخوا زموږ ادارو کې د ادارو مشرانو او نورو به ورته کمپسيون ويل خو اوس ورته کمپشن وايي. زموږ اوسنيو شيخانو دا کليمه د پاکستان څخه د ځان سره کابل ته راوړې، د دريو کلونو څخه را په دې خوا او خاصتاً د ملا شاهي په اول يو نيم کلونو کې چې به کوم خبرلوخي د يو چا سره مطبوعاتي مرکه کوله، نو هغه به طبعاً مسول سپری و.

مرکه به په دې ټکو پيل شوه:

پوښتنه: د کابل - جلال اباد لاره د ترافيکو پرمخ بنده ده، په دې هکله حکومت څه تدابير نيولي؟

ځواب: موږ هم خبر شوي يو چې د کابل - جلال اباد لاره د ترافيکو پرمخ تړلې ده، د لارې د خلاصولو لپاره مو يو کمپشن ټاکلی.

بله پوښتنه: په نوې کارته کې د اسلامي حزب او اسلامي جمعيت ترمنځ د درندو توپونو سخته جگړه روانه ده، په درجنو بې گناه خلک مړه، کورونه يې وړان او لوټ شول، په دې هکله څه تجويز لری؟

ځواب: دې جگړې لپاره د مختلفو تنظيمونو څخه د سولې کمپشن موظف شوی دی.

درېيمه پوښتنه: بانگي نوټونه نه شته، د دريو مياشتو راپه دېخوا مامورينو خپلې تنخواگانې نه دي اخيستي، په دې هکله ستاسې اجرات څه دي؟

ځواب: بلې مورځې خبر شوي يو خو د ستونزې د حل لپاره د مختلفو تنظيمونو څخه مو يو کمېشن ټاکلی دی، مامورين دې د اوس لپاره د خپلو شتمنيو څخه استفاده وکړي.

څلورمه پوښتنه: په خوشال خان مېنه کې د اسلامي وحدت او د اسلامي اتحاد د تنظيمونو ترمنځ د درنو توپونو ډزې روانې دي، ستاسې نظر ددغې جگړې په هکله څه دی؟

ځواب: ددغې جگړې په هکله کوم خاص نظر نه لرو هلته حایل طاقتونه پراته دي. کمېشن هم ورسره په جگړه کې مصروف دی.

پنځمه پوښتنه: په کابل ښار کې به دايمي اوربند کله نافذ شي؟

ځواب: ته د کمونستانو په څېر پوښتنې کوې، دا پته ماته نه شته، دده معلومات خدای پاک ته دي.

شپږمه پوښتنه: په سلو کې اويا برخې د کابل ښار د تنظيمي جنگ جگړو له امله په خرابه بدل شوي دي، د بېرته ابادولو په هکله ستاسې نظر څه دی؟

ځواب: خير دی د کابل ښار د راکړای شوي پلان سره سم ونړېده او په خرابه بدل شو، دا ښار به ډېر ژر جوړ شي او د کابل د خلکو د سهولت لپاره بايد ووايم چې مهاجرو ته په جوماتونو او مکتبونو کې ځايونه ورکړی شوي دي. له کومې ورځې نه چې مورځې په تخت خېټه اچولې او

تاج مو په سر کړې دی، د کابل خلکو بيا راڅخه د برېښنا پړق ونه لیده، د خلکو د سهولتونو لپاره چې څه ملي بسونه وو هغه مو ورته تاراج کړل، د صحي اوبو نلونه د وخت حکومتونو د ځمکې لاندې ډېر ژر ځغلولي دي، ډېر ځايونه مو ورپسې وسپړل، زموږ د وخت زياته برخه همدا سپرڼه نيسي، د تېلفون د مزو او برېښنا د مزو د شلولو لپاره کمېشن ته مو وظيفه ورکړې ده.

اوومه پوښتنه: درنو وسلو د غونډولو لپاره کوم اجرائت په نظر کې نيول شوي دي؟

ځواب: بلې د درنو وسلو د غونډولو لپاره کمېشن موظف شوی دی چې د مسلح غير مسول گروپونو څخه درنې وسلې ټولې کړي او که چېرې غير مسول مسلح گروپونو څخه درنې وسلې راغونډې نه شوي، نو تعهد به ترېنه واخيستل شي چې بيا به پرې ډزې نه کوي.

اتمه پوښتنه: په اوسني وخت کې ستاسې په هېواد کې پوځ نه شته، څه خيال لرئ چې کوم قسم پوځ به جوړ کړئ؟

ځواب: د پخواني پوځ ډرې وړې کولو افتخار خو خداى پاك موږ ته په نصيب کړو او موږ پرې ډېر وياړو، د نوي پوځ د جوړولو لپاره کمېشن موظف شوی دی، يا ملي اسلامي نه خير اسلامي وېښى، ملي پوځ به جر کاندې.

نهمه پوښتنه: قاضي صيب حسين احمد، مولانا فضل الرحمن، جنرال حميد گل او د شهيد جنرال ضياالحق زوى اعجاز الحق هر يو په خپل

نوبت تاسې سره د جنگ بندۍ په هکله هلې ځلې کړي دي، د دوی د سفرونو په هکله څه نظر لری؟

ځواب: د دوی سفرونه ډېر ښه و مثبت اړخونه یې ډېر لرل، په جنگ بندۍ او په جنگ اچولو کې د دوی اثر او رسوخ ډېر دی کله ناکله موږ ته موقتي سوله راوستی شي او کله ناکله موږ په جنگ اچولی شي.

لسمه پوښتنه: موږ له عوامو څخه اورو چې په کابل ښار کې مسلح گروپونه په رڼا ورځ داړې اچوي، ددې مسلحو گروپونو په هکله ستاسې نظر څه دی؟

ځواب: بلې پرون یې له موږ څخه هم یو گاډی او یو څه ډالر په زور اخیستی، د دوی د نابودۍ لپاره موظف کمېشن ته لارښوونه شوې ده.

څه سر به دې خوږوم پوښتنې ډېرې وشوې ځوابونه یې هغه او دغه و. جرگو او مرکو هېڅ سر ونه نیو، جنگ جگړو هر څه په کنډواله بدل کړل، جنگونو زموږ پېغلې کونډې کړې، میندې بورې کړې، ماشومان یې رایتیمان کړل، جوماتونه یې راشهیدان کړل. بې ځایه سر تمبگیو زموږ هر څه او هر څه بې ارزښته او بې معنا کړل او تاریخي افتخارات یې د پوزکي په څېر رانچه کړل موږ او زموږ ملک په یو ختم کې ختم شو.

۱۳۷۳ل کال

کابل - افغانستان، درېیم پروان

د شاعر واک

نه پوهېږم چې اديبان، ليکوالان او شاعران چا رابللي وو؟ دوی د نابالو مېلمنو په څېر ناست وو، خدای مې دې غاړه نه بندوي چې د پښتنو او بلوڅو ورځ نمانځل کېده او که بله کومه تاريخي ورځ وه، خو په تالار کې يو څو شاتورې کرسی پرته وې، د کومې موسسې څخه سوالي مايکروفون راوړل شوی و، د تالار کړکۍ ماتې او ټوټه ټوټه وې، د شيشو پرځای پلاستيکونه مېخ شوي وو، د بعضې کړکيو پلاستيکونه، دوه درې ځايه څېري و او باد به ورنه تېرو بېر ووت د تالار قنديلونه په بنه زور او شور نړول شوي وو، فرش مرش په کې درک نه لاره، د تالار هغه پخوانی برم او دېدبه اوپو وې وه، په دې تالار کې ډېرو غلulas گړځولی و. تالار ته يې داسې څه نه و پرېښي چې هغه دې پرې ونازېږي او ووياري. لنډه دا چې د مشاعرې د تالار غونې زېر برېښېدل او داسې معلومېده چې اديبان گوندي په زور دعوت شوي دي، يو نيم شاعر لاپه تالار کې د کاغذ پرمخ نيمگړی شعر تکميلاوه، مشاعره شروع شوه بې مقدمې او بې له کومې خبرې په تريو تندي د شاعر نه دعوت وشو چې خپل شعر ولولي.

شاعر چې کله په لومړي بيت خوله پرانيسته په نرمه او پسته ژبه، په نيولي او از د خپلو عواطفو بيان يې د شعر په ژبه چې له ماڅخه يې اوس مطلع هېره شوې خو د اول بيت مطلب يې دا و چې:

په دې کنډواله او باروتي وطن کې د نوي کال په لومړۍ ورځ اسمان له بره ژړل ما د خپلو اولادونو سره په هغه کنډواله کور کې ژړل چې زه په کې زېږېدلی وم د اسمان ژړا او زما د اوبنکو باران زما د وطن د باروتو اور نه شو مړ کولای. د شعر په مقطع کې ناستو څو خلکو خپل لاسونه وپړکول، خو نورو د تکبير نعره پورته کړه. څلورو پنځو لاد مرحبا، مرحبا چيغې ووهلې، په دې کې يو شمېر د تالار ناست خلک هک پک او حيران پاتې شو چې موږ د شاعر خپل شعر په ډېره سختۍ ولوست په شاعر خولې راماتې وې، شاعر د مايکرافون له گويا څخه مات زړه خپلې شاتورې کرسۍ ته راستون شو. شعر ډېر بنکلی و، خو ناستو خلکو د يو بل سره په زړه کې گوندې لاره. د تالار اکثرو ناستو خلکو خپل پښتانه او بلوڅ وروڼه نه پېژندل پښتانه او بلوڅ يې د جهاد په دوران کې په دښمنۍ تورنول.

د مشاعرې تالار د يو څو دقيقو لپاره سکوت اختيار کړ، مخکې له دې څخه چې بل شاعر د مايکروفون مخ ته ورشي، د تالار د ناستو خلکو له جملې څخه يو تن مايکروفون ته لاس کړ او ويې ويل چې شعر بايد په نعره تکبير سره بدرقه شي. يو بل تن د مرحبا، مرحبا په بدرقه ټينگار کاوه. کوم يو به لاويل جزاك الله ب افضل تروى! يو تن هم لاد مشاعرې پر خلاف وينا کوله او ويل يې چې په اسلام کې شعر، شاعري او سندري ځای نه لري. دا هسې الحادي رسمونه دي. دې رسمونو نه لا اوس هم موږ خلاص نه شو.

په يو سوري سوري او ړنگ تالار کې د لاسونو د پرېقولو په سر د مشاعرې ناست خلک درې څلور ټوټې شول، يوې ډلې د بل نظر نه

تائيدو مشاعره ډېره پيکه پایته ورسېده. نو د محترمو لوستونکو پام
څو پوښتنو ته راگرځوم.

په يو مملکت کې چې د شعر د بدرقې واك محدود شي، نو د هغه ملك
د شاعر واك او اختيار به څنگه وي؟

په يو ملك کې چې خپل ورور په دښمنۍ تورن شي، نو په شاعر به كوم
تور پورې شي!

په يو ملك کې چې انسان نه پېژندل کېږي او د انسان مقام ته درناوی نه
وي، نو د شاعر عواطف به څه وپېژندل شي؟

د يو ملك چې د مشاعرې تالار سوری سوری وي، سوالي مايکروفون او
شاتورې کرسی په تالار کې پرته وي د هغه ملك بښوونځی، کتابتون،
پوهنتون او روغتون به څنگه وي؟

که د يو ملك خلک د يو شاعر په عاطفي مطلع په درې، څلورو برخو
ووېشل شي د هغه ملك خلک به په نورو تجویزونو او تصميمونو په څو
برخو ووېشل شي؟

په يو ملك کې چې د شاعر عواطف د پښو لاندې شي او په خوله ورته
مهر ووهل شي، د هغه ملك د عادي وگړو حقوق به څنگه وي.

کابل - افغانستان ۱۳۷۳ ال کال

د مشاعرې له تالار څخه

بنکلي دوه ځل مري

زموږ په ښارگوټي غدي راغلي وه د غدي سره سمه د جگړې سيلۍ الوټې وه، سيلۍ ورځ پر ورځ زور اخيسته بالاخره د سيلۍ نه طوفان جوړ شو، خو د جگړې طوفان او زموږ بنکلي ښارگوټي يې په خپله ناپاکه لمن کې ونغښت، طوفان، طوفان و خو ډېر سخت ناولې طوفان، په دې کرکجن طوفاني وخت کې ټولو خوښيو غمونو ته ځای پرېښی و. د عدالت پرځای کاملاً بې عدالتي حکمفرما وه، ابادېدو ټول خپل وخت وړانيو ته بښلی و، د عالم په کرسۍ جاهل او ناپوه ناست و، د سولې او سلم نه وسله جنگ جگړې اخيستي وه، د ملا نه ممبر شيطان په قبضه کې و، د معلم او شاگرد په ښوونځي قوماندان او د هغه پرېخو خېټه اچولې وه، د کاريگرو په فابريکو باندې په گاونډيو ملکونو کې تودې سوداگانې روانې وې، په ډېره بېړه او چالاکۍ ددې ملک پوځي ماشينري اړه کېدې او خرڅېدې، د بنکلو نه ښايست نقاب ترگوټو کې و. په ميکدو کې د رندانو پرځای ديوان ناست و، د که قاف د ښاپېرو ښکلا د بنگال د ويانو وينځله او د پنجاب د جادوگرو منترونو په وجه چې د جگړې له سيلۍ نه طوفان جوړ شو. طوفان

طوفان و خو ډېر ناولی طوفان په دغه طوفاني وخت کې زموږ په ښارگوټي کې هر څه ساړه و او د زړونو زور مخ په اوبه کېدو و. ددې ښارگوټي د ټولو اوسېدونکو په مخ يوه لوېشت خاوره پرته وه، د ډېرو خلکو شونډو پتري نيولي وو، ډېرې پېغلې سپاه پوشي او خپلې (راتلونکي) ته اندېښمنې وې، خو زموږ په چم گاونډ کې ددغه طوفان سره سره يوې جدرې پېغلې تور نه اغوستل د نقاب سره يې شوق نه درلوده، هغه به همېشه او په خلاصه تڼۍ سپين پورنی په سراوه. دده له سپين پورني څخه د هندوستان د تاج محل د مغل شاهانو اروپايي ښاپېريو ورېښمين ساريگان جارېدل. ددې البته تور نه خوښېدل هغې په همېش سپين اغوستل، هغه په خپله هم سپينه وه، د هغې زړه هم سپين و، د هغې خبره هم سپينه وه، هغې به سپينې سپينې ويلې، هغه به په سپينه وينا ټولو خوښوله، د هغې اپارتمان په څلورم پوړ کې هم سپين و، د هغه سپينوالي تور نه شو زغملی، تورو ټوپکوالو به هغه د تل لپاره اذيتوله او تعقيبوله به يې. د هغه پسې به تل زري پروت و، تورو به په تورتم کې سپين ترورول او تښتول به يې اختطاف يې پېشه وه او اختناق ورته په ارث رسېدلی و. زموږ د ښار د خلکو بې عزتۍ او بې پتۍ ته بډوھلي ناست و د طوفانونو پر يو ماښام کې تورو په تورتم کې د هغه چا په کور حمله وکړه چې د هغه هر څه سپين و هغه د تورو تور داغ پرځان پرېښود، سپينې د تورو د تاراج په مهال د څلورم پوړ نه په درينگه او توره ځمکه ځان گوزار کړ او خپل پت او عزت يې د تل لپاره وساته، سپينې خپل پت تورو ته په لاس ورنکړ، هغه مړه شوه خو ښکلو ته يې ښه لاره وښوده، د ښکلو او سپينو لارې څومره ښکلې او سپينې دي. په دغه پېښه زموږ د ښار خلك ډېر ستومانه شول، په دې

ظلم باندې زموږ د ښار خلکو احتجاج وکړ، سپينه يې په سپينه جنازه کې د احتجاج په ډول د وخت زمامدار ته وره چې د هغه د پريشو زور او ظلم زمامدار ته وښايي او زمامدار پرې پوه کاندې چې د سپاهيانو او ساتونکو زور ظلم نور دې حد ته رسېدلی، د زمامدار د ماني و مخ ته هماغه تورو د دويم ځل لپاره د سپينې په سپينه جنازه بې رحمۍ او نا اشنا ډزې وکړې، سپينه يې د دويم ځل لپاره د زمامدار د ماني و مخ ته د ناهيد په نوم په وينو سره کړه د وخت زمامدار پرې خپل غوږ هم ونه گراوه او د سره پرې يې پروا هم ونه کړه.

د وخت زمامدار ډېر بېواکه بېوسه او بې صلاحيتته و تورو زموږ د خلکو سپين احتجاج په وينو سور کړ، نو په دغه وجه ماته پته ولگېده چې ښکلي دوه ځل مري خو پل پت او عزت د ناولو څخه ساتي.

کابل - افغانستان

درېيم پروان

د شلمې پېړۍ جلاد

ولې د څه لپاره په دومره بې رحمۍ دې حالو؟!

بيا يو نه دوه نه درې دې حالول!!

اوتومات ماشيندار درسره نه و که څنگه؟

راکت لنچر خو به دې څنگ ته پروت و، تمانچې خو به دوه درې درسره وې. دوی ته چې دې دومره قهر راته او ته ورته دومره سختې غوسې نيولی وې، دوی به دې د ماشيندار په گوليو وژلي وای، دوی به په اسانۍ ساه ورکړې وای او ستا به ثواب شوی وای، ته چا موندلې، تاپسې څوک د شونتۍ په رڼا گرځېده؟؟

دلته خو تورتم دی، تپه تياره ده په تورتم کې څوک خپل قاتل موندلی شي او څوک د چا پسې گرځي، دلته په هېچا خپل سر دروند نه دی، دلته هېڅوک د بل غم نه خوري هر سړی په خپلو خولو کې ډوب دی.

ای د شلمې پېړۍ جلاد خانه!

ته له دې نه خبر نه یې چې دلته سر په سر سودا ده تاته وایم تاته!!

څنگه دې په غوږونو خپېرې اچولي يو ځل خو ماته وگوره او زما خو
ليکلي ټکي په دقت سره ولوله او خپل سر گرېوان ته کښته کړه تاته
وايم!

گنهکار خو يې پلار و، د گناهونو پېټی خو د هغه په اوږو بار و اولادونه
يې خو ماشومان و ماشومان خو د هر قسم گناه څخه پاک وي، د هغوی
په دې کې څه قصور و چې پلار يې ملحد او کافر و. ايا ته به ډېر بې
رحمه او بې عاطفې وې که د هغه حلالل شوو ماشومانو پلار د خپل
زمام په وخت کې؟!

ايا تا چې دا ماشومان د مکروريانو په درېيم پوړ کې د تشناب په
سپين بلورين تنگ لنگ تپ کې حلالول ستا انساني او اسلامي عاطفه
چېرته وه؟

هغوی به له تا سره څومره لاس او پښې اچولي وي، دا يو چې دې
حلالوو دې بل به درته څومره زاری او ننواټې کړې وي، تاته به يې
څومره ژړا کړې وه، چې نه کاکا نه کاکا مور مه حلالوه.

ايا! تا د يوې ثانيې لپاره د خپل ځان سره سوچ کړی و؟!

تا چې ددغه ماشومانو په مړۍ چاره بنخوله تاته هغه نازنين اولادونه نه
په يادېدل؟!

په دغه وخت کې ستا اسلاميت، انسانيت او افغانيت چېرته و؟!
ته که په دغه سات د انسانيت او اسلاميت له چټې څخه وتی وې،
افغانيت خو به دې ساتلای وای!

افغانان او خصوصاً ستا په خېر پهلوانان خو د ځان نه کمزوري ته هېڅ هم نه وايي، کمزوری خو کمزوری دی په کمزورو باندي افغانان رحم کوي او په بنځو خو د سره لاس نه پورته کوي او د کمزورو په وژلو خو نوم نه کېږي.

ای د شلمې پېړۍ جلاده!

ته ددغه ماشومانو او ددغې پښتنې مېرمنې په پرتله ډېر کمزوری وي. ته څومره جاني او لوی قصاب يې. تا به نور څومره بې گناه ماشومان او بې دفاع مېرمنې وژلې وي.

قصاب چې قصاب دی هغه هم درې پسونه سر په سر نه شي حلالولی، مگر ته دومره کلک زړی وي چې تا درې بې دفاع او معصوم انسانان په پڅه چاره حلال کړل.

تا واقعاً د شلمې پېړۍ د جلاد اتلوال لقب وگاته اتلوال!!

زه نه پوهېږم چې اوس به ستا وجدان او ایمان څنگه وي؟

تا به خپل وجدان نه لږزوي او نه به دې ځوروي؟

ستا به زړه قرار نیسي او که نه؟

ته به په خوب کې څومره ډارېږې؟

ته څومره ډارن وي چې تا خپل غچ او انتقام د ماشومانو د پلار څخه وانخستلی شو د دوی پلار خو تر پرونه پورې د کابل په بنار کې په خلاصه تنی گړځېده، د هغوی پلار په اوخرو او خصوصاً په دې نږدېو

کې موټر، ټوپک او باډيگارد نه درلوده خو ستاسې په تور کې نجيب درې کاله زنداني کړ.

ای بې رحمه د شلمې پېړۍ جلاده!

څه دې وکړل ته څومره د کابل اوسېدونکو ته بې پته او بې عزته ښکاره شوې. ښه شو چې تا د جگړې جنايت سرته ورساوه. ته د افغانانو په تاريخ کې د جگړې جاني شوې د هغه جگړې جاني چې د اسلام او اسلاميت په نوم پورته شوې وه. تا به اوس نو څوک بيا مومي، تا به اوس څوک زندان ته راکاږي، تا نه به کوم څارنوال تحقيق وکړي، کوم قاضي به په تاباندې د اعدام حکم صادر کاندې، څه شول د بشر د حقوقو مدعيان او څه شول د اسلامي نړۍ طراحان؟؟

چې اوس تا له نږدې څخه وويني او تاته ووايي چې:

ای د يوې پښتنې مېرمنې او دوو ماشومانو قاتله او د شلمې پېړۍ جلاده! ټيک ده چې تاته به ستا په څېر خلک ښه مجاهد ووايي او تا به د غازي او د دروند غازي په القابو مسما کاندې. دا د مجاهد او غازي لقب به ستا د همېش لپاره پټ پاتې وي. ددې جنايت له شرمه او له ډېره شرمه دا لقب تاته نه شي درکولای. مگر خلک به تاته د شلمې پېړۍ قصاب او د جگړې جاني ووايي او تا به د افغانانو له خاورې څخه د لست په اوله گڼه کې د شلمې پېړۍ د قصاب په نوم ونوموي. خیر دی که نن ته د وخت د قاضي څخه په وېره او ډار گرځې، مه وېرېره ته د چا نه وېره لرې د خپل سيوري نه؟!

په ډاډه زړه گرځه ولې چې دلته اوس هېڅ شی نه شته د ځنگل قانون عام او تام حکمفرما دی، محاکم ترلې دي، د زندان مندان درک نه شته، چا چې څه وکړل هغه يې وکړل. دلته ستا په څېر خلک اوس د تعقيب څخه خلاص دي، هغه وسايل، اسباب او کرمنالستيک چې ستا په شان جانيان يې معلومولی شول هغه اوس ستا سره دي هغه دې مخکې له مخکې په غلايوړل او هغه دې چېرته ډېر لرې خرڅ کړل، اوس نو ستا په څېر جانيانو باندي درې شاهدان پکارېږي درې!!

ته خو په دې جنايت کې درې خولاپرځای پرېږده چې يو تن هم نه يې ليدلی په تا باندي درې شاهدان په درې سوه کلونو کې هم نه شي تېرېدلای، ته د زندان او اعدام نه خلاص يې او په خپلو برېتونو لاس وهه او غاړه تازه کوه او دومره وايه چې: د شلمې پېړۍ جاني ته دې خداي (ج) د نېکو هدايت وکړي.

د دلوي مياشت، ۱۳۷۳ل کال

کابل - افغانستان، درېيم پروان

پېښې

د افغانانو په خاوره کې يوه پېښه له بلې نه ډېره ترخه وي، يوه لويه لا خلاصه نه وي چې بله شروع شي. خو هېڅ يوې لوبې هم پای ونه مونده. اوس دولسو کلونو پرله پسې پېښې مورډ افغانانو ته لوبې شوي. اوس مورډ په لوبو دومره سر نه خوږوو خو بيا هم بايد وليکل شي او راتلونکي نسل ته يو څه پاتې شي.

کله چې د ۱۳۷۳ل کال په نيمايي کې د طالبانو تحريک په کندهار کې پيدا شو، ددې تحريک لمنې د ۱۳۷۳ل کال د دلوي په مياشت کې ميدان ښار او لوگر ته ورسېدې، په ميدان ښار کې طالبانو د گلبدين پياوړي قوماندان تورن امان الله ته د ملا بورجان په قوماندې سخته ماته ورکړای شوه. کله چې ميدان ښار د طالبانو په لاس کېوت د تورن امان الله طرفدارانو د اتحاد اسلامي قوماندان حاجي شېرعلم ته پناه يوره او شېرعلم د امان الله له طرفدارانو څخه وسايط او سلاح د غنيمت په ډول واخيسته چې په دغو ورځو کې د يو کلاشينکوف قيمت دوه لکه افغانيو ته کښته شو، د دلوي د مياشتې پر ۲۲مه نېټه د کابل - کندهار لاره چې د غذايي موادو په مخ خو کاله بنده وه، خلاصه شوه او په ډېره پيمانه لومړني مواد کابل ته راوړسېدل. خارجي اسعار

فوراً کښته شول د اوږو د يوې بوجۍ قيمت څلوېښت زره او د غوړيو د يو ټيم قيمت دولس زره افغانيو ته راپرېوت. د کابل د خلکو په سترگو رڼا شوه، د کابل خلکو د طالبانو نه ډېر رضایت وښود. طالبان په دې لاره تر ارغندي پورې راورسېدل او د لوگر په لاره يې د گلبدين څخه محمداغه ونيوله. په دې شپه گلبدين د خپلې راديو څخه په چهار اسياب کې اعلان وکړ چې د افغان او انگليس څلورم جنگ پيل شو، د طالبانو سره د کمک په هکله د انگلستان يو متقاعد سفير او د يو همسايه هېواد يو اسلامي تنظيم تورن کړ، حکمتيار د نظار شورا او د اسلامي جمعيت څخه د طالبانو په مقابل کې مرسته وغوښته. گلبدين، سياف او يونس قانوني په همدې مياشت کې په جلال اباد کې يوه معاهده امضا کړه. سياف او قانوني د حکمتيار سره دا منلې وه که کله په گلبدين باندې د طالبانو فشار زيات شي، نو دا دوه تنظيمه به د گلبدين سره پوځي مرسته کوي، مگر برعکس کله چې طالبانو محمداغه ونيوله، حکمتيار ډېرې چغې او نارې وهلې او په څو څو ځله يې د مرستې غوښتنه وکړه مگر رباني صيب مسعود صيب او سياف صيب په خپلو غوږونو خپېرې واچولې چې موږ د سره څه نه اورو او د جلال اباد په معاهده يې پښې کېښودې. د ۱۳۷۳ ل د دلوې پر ۲۴ مه نېټه حکمتيار بې له کومه جنگه چار اسياب طالبانو ته پرېښود. د بگراميو له لارې سروبي ته او د سروبي نه درونټې، گل غونډۍ ته ورسېد. د شپې له پلوه چې کله د حکمتيار صيب پوځونه د نوې کارټې، رحمان مېنې، شاه شهيد، بينې حصار، شيوکيو، بگراميو، حسين خېلو، شينې او احمدشاه بابا مېنې څخه وتل د نظار شورا پر بڼې کلکې بمبارۍ وکړې هغوی خپلو پښو او خپلو ډاټسونونو خلاص

کړل د دوستم يو زر کسان يې عبدالعلي مزارې ته وسپارل. مزارې د دوستم يو زر کسان د جگړې په اول خط کې ځای پرځای کړل. مزارې خپل دوامدار تماس د طالبانو سره ټينگ وساته. مزارې د نظار شورا سره د کابل په درېيمه او څلورمه کارته کې قومي جگړه توده ساتله، د نظار شورا زور په هزاره گانو نه رسطده، د هزاره گانو مورچلې د کابل په جنوب غرب کې ډېرې پخې وې. حکمتيار چې کله د جگړې نه پښې سپکې کړې، هزاره گانو چې د حکمتيار متحدین په سخت موقف کې پاتې شول، مزارې د (بي بي سي) راديو سره په يوه مرکه کې گواښ وکړ که چېرې په مورچلې باندې جگړه سخته شوه، نو مورچلې به مزار شريف څخه په اسکاټ وولو. د نظار شورا د طالبانو د جگړې څخه ډېره گټه پورته کړه. طالبان چې کله د هزاره گانو په تفاهم سره د کابل درېيمې او څلورمې کارتې ته ننوتل دوی د کابل سره نابلده و. دوی د نظار شورا د توپچي او هوايي ضربو لاندې راغلل. طالبانو هغه مورچلې د هزاره گانو څخه نيولې وې، نظار شورا ته په پرېښودو اړ وتل په دې جگړو کې ډېر مرگ او ژوبله دواړو خواوو ته ورسېده. طالبان د ميدان ښار او محمداغه پورې تر شا لاړل. راتلونکې نامعلومه ده چې جگړه به څوک وگټي.

د حوت مياشت، ۱۳۷۳ل کال

کابل - افغانستان، درېيم پروان

زه کابل يم!

له مانه يې واورئ!

تاسې ته يې وایم!

ماته غورږ شئ!

په غورونو خپېرې مه اچوئ، زه کابل يم!

زه اوس هسې خوشې شانته ډانچه د يو څو لوتو لاندې په کنډر او کنډواله کورونو کې ترمې، تالا او گډوډ، زما خو اوس هغه پخوانی برم نه شته. زه خپلو زامنو د هغه پخواني برم او د بدبې نه پرې یستم له مشهده او نیشاپوره پورې جهانيانو لیدله. خو افسوس چې اوس زما شمله دومره ټیټه ده چې زما په غاړه کې د زیندې په څېر کلکه پرته ده.

زه کابل يم هغه کابل چې په ما کې د چمچه مست سیند تېر دی، زه اوس د هغه شور او ځوږ نه اورم. زما چمچه مست ولې خفه دی؟

د هغه نوم خو چمچه مست دی، هغه ولې له مستۍ نه پرېوت، هغه خو لاتراوسه نه دی ایل شوی. لکه چې زما په وړاندې خفه دی!

نه، نه زه اوس پوه شوم د هغه درد او کړاو له ما نه زيات دی، د هغه د اوبو رنگ بالکل اوبنتی، د هغه سپينې اوبه سرې شوې دي، په هغه کې د اوبو پرځای اوس وينه او د افغان وينه بهېږي، د هغه فوارې څومره سرې دي، د هغه د اوبو داره د وينو داره ده، هغه د خپلې دارې نه څومره په وېره او ډار کې دی.

چمچه مسته!

مه خفه کېږه ته بيا هم روان يې، په حرکت کې يې، په حرکت کې برکت دی، په تا به خدای پاک مهربانه شي او څرېبه پسرلی به درباندي راشي. بيا به مست شي اوبه به دې سپينې شي، بغاوت به کوې کله به په يو اړخ اوږې او کله به په بل اړخ، خو زار، زار ماته چې زه د اخ او تيخ نه پرېوتم، کړوپ شوم، وران شوم، کنډر او کنډواله شوم، زه خوارکی په تشو تورو نو بې گناه مرجم.

زه کابل يم زما هسې خوشې تشه شانتته ډانچه په کنډر او کنډواله کورونو کې مړه پرته ده مړه!!

له مانه نور زما نا اهله زامن څه غواړي؟

زه ورته نورې کومې قربانۍ ته حاضر شم؟

زما له لاسه دومره کېدل چې ځان مې د دوی په پښو کې خاورې او ايره کړ. زه د دوی په پهلوانۍ او زور آزمایۍ کې په څو لوتيو او ماتو خښتو بدل شوم. دوی، هغوی او هېڅوک په ما او زما په وړاندو خفه نه شول. خفه خو به زه يم چې له څو لوتيو لاندې په کنډواله کورونو کې لادرکه شوم، نو زما د دارالامان او چهلستون د ماڼيو گلان خو به خود مېراوي

او غړند وي چې دا دوه تاريخي گنبدې ماني له ما سره يوځای د خو
خښتو لاندې پرېوتې او درې وړې شوې.

د چهلستون بڼه ته ولې ژاړې؟

زه او ته خو يو شان او يوځای پايمال شو، د تورو خاورو او سوو چتونو
لاندې خو زه او ته يوځای پراته يو.

چهلستونه او زما چهلستونه!!

څه دې کرل هغه گلان چې نهه مياشتې به پرې پسرلي و؟

ستا گلان به زما اصیلو شازلمو بچو د پکولونو او لنگوتوپه کتارونو
کې تومبل او زما مستو پېغلو به د تور اوربل دپاسه وړل. زما د باغ
بالا، قرغې او د پغمان مېله ځايونه څنگه تش پش پراته دي.

زما هغه دنگې پېغلې څه شوې؟

لکه چې له مانه اواره شوې!

ما خپلې پېغلې ونه ساتلای شوې، په دوی به د نورو ملکونو مېله
ځايونه څومره ښکلي او تاوده ښکاري. زلمو مې دا بې معنا جگړه
اورېده کړه او د ماشې نه لکه چې گوتې نه پورته کوي!

زه کابل يم زما او د شاه دوشمشيره د عاشقانو او عارفانو، شاه
شهيد، خواجه صفاولي، ابوفضل، سيد اسحق اغا او دده افغانانو د
ادې زيارتونو دومره فرق دی چې هغوی د يو موتي خاورو لاندې او زه د
خو لوتو لاندې په کنډواله کورونو کې خړ پر پروت يم.

بالاحصاره، کاسه برجه، شيرپوره او اسمايي غره!

په دومره لوړوالي ولې سرټيټي ياست تاسې خو خپلو کابلشاهانو ته فکر وکړئ، رتبيل شاه او زنبور کشاه به تاسې څومره نازولئ، په تاسو به يې څومره لوی حساب کاوه. د تاسو په سر به يې څومره لويې ډغرې وهلې. زما په ليدو ولې اوس شرمېږئ، ما دلته کې ددې لپاره تاسې ته د ټولو نه هسک ځای درکړای و چې تاسې به ما د غلو، ډاکوانو، چپاولگرې او يرغلگرو څخه د پخوا په څېر ساتئ، زه خو تاسې په لوی لاس، چپاولگرو او ډاډه مارانو ته وسپارلم، تاسې زه د شلم قرن ډاکوانو څخه ونه ساتلی شوم. غلو او ډاډه مارانو چې له ماڅخه غوښې بېلولې او زه يې د خاورو لاندې کولم، تاسې ماته په غټو، غټو، بټي، بټي کتل زه مو له غلو څخه ونه ژغورلای شوم. زه له تاسې څخه ډېر خفه او مایيچن يم. ماته د هغه تېر برم په سترگه نور ونه گورئ له مانه مخ واړوئ، زه به هم تاسې ته د هغه پخواني وياړونو په هغه وياړونو چې دلته تاسې عرب په گونډو کړي وو. سکندر درنه په څنگ تېر شوی و، د چنگېز لښکرې همدلته وارخطا شوې وې، د ايران صفويان همدلته ترمې تالاشول، د ازبکو شيواني محمد خان له همدې ځايه وتښتېده، د مغلو سلطان ظهرددين (بابر) په ډېر ارمان، ارمان مو همدلته خاورو ته وسپاره. د انگرېزي ميکناتېن او سرالکسندر برنس د مړو درک او څرک لاتراوسه نه شته، د روسي چپاولگرو خوبه شپه او ورځ ستاسې له لاسه خوب او خواږه نه شول کولای، د هر قدم لاندې به مو ورته اورونه کرل، د پنجابي امير منو څخه خوبه تاسې باج اخیسته، د ډهلي تخت او تاج خوبه مو له دې ځايه څاره.

زه کابل يم زه د هغه يو کم څلور سوه پښتنو مشرانو محصول يم چې الوغ بيک د ظهراالدين بابر تره درې سوه نهه نوي تنه د سوات د يوسفزيو قومونو نه نيولې د بولان د درانو او غلجو پورې د سر پښتانه مشران او خانان د يو تبغ نه تېر کړل، زما د پښتنو مشرانو سرونه پرې شول، مگر الوغ بيک ته ټيټ نه شول، ما په هغه وخت کې خپله خپته په اوسني سياسنگ کې څيرې کړه او يو کم څلور سوه پښتنو مشرانو لاشونو ته مې په يو قبر کې ځای ورکړ. خو زه اوس د يوه پښتانه لاش ته خپته نه شم څيرولاي او د هغه لاش نه شم خوندي کولای، ولې چې بېگناه مجرم يم. د پښتنو لاشونه مې کارغان خوري، سپي يې تښتوي او لېوان پرې مروي. په ما کې هر څه سرچپه شول گيدران د زمريانو په برېتونو لوبې کوي، ټپوسانو بازان په مخه کړي او بعضې لاد خپل ډېران چرگې وهي، شرمېنانو د زمرو خرمن اغوستې ما ډاروي، زه اوس د يو وهمونو کور يم. په ما کې ټول خلک ډارېري خو څوک حال وايي او څوک نه. زه کابل يم د څو لوتو، گټو لاندې خړ، پر پروت، بې گناه مجرم او په تشو تورونو درې وړې. زه به ستومانه يم، زه به خفه يم، زه به ډارم، نو زما پل خشتي، شاه دوشمشيره، شاه شهيد او د جادي د خولې جوماتونه ولې ډاري؟

هغوی لکه هم د خاورو، لوتو لاندې سوري سوري پراته دي. زما جوماتونه دې نه خفه کېږي، د دنيا داسې ډېرو باغيانو دلته سجدې کړي دي او سرونه يې ټيټ کړي دي، د دوی سرونه به هم انشاالله په تاسې کې ټيټ شي.

زه خپلو جوماتونو ته تسلا ورکوم چې تاسې د شهادت درجه وگتله. د هر چا په نصيب کې د شهادت مقام نه وي. کاشکې د شهادت مقام ماته رسېدلی وای. زه تورن شوم زما بچو د نورو په اشاره پر ما قسماسم تورو نه ولگول. زما په برخه شهادت ونه رسېده او نه زما په وړاندو څوک غازيان شول. زما په برخه هسې خوشې تشه شانتنه ډانچه د څو لوتيو او گټيو لاندې بې گناه مجرم په تشو تورو نو درې وړې او خاورې ايرې ای د کوټوالي گنبدې!

تا چې به پخوا خپلو مجرمينو ته د درو سزاگانې ورکولې او تا به باغيان رامول اوس درباندي څه وشول. هغه وخت کې خو به يوه دوه او يا څو وله ماسره خيانت کاوه. اوس خو ټولو زما د وړانولو او نړولو پسې بډې ووهلې او ملاگانې وتړلې زما د شوربازار کوڅه يې درې وړې کړه، تاريخ کوڅه او د جې جې زيارت يې راته ونړاوه، زما ريکاخانه، تخته پل او بارانه د خاورو په ډبرې واوښته د سهک بچي کوڅه او او ستر بازار (د اوسنۍ فروشگاه بزرگ افغان شاوخوا) غلبېل غلبېل ده، شمريزه انار کوڅه، خرابات، هندوگذر، درخت شنگ او قروت کوڅه مې په سينه پرتې دي. خولې يې له خاورو ډکې په وينو کې لت پت د جگړې د بې پتو په لاس وړان ويجاړ او خرابه.

ای د کوټوالي گنبدې!

زه کاييل يم زما د وړانولو مجرمين ونيسه او پيدا يې کړه، هغه پخوانۍ درې ته لاس کړه دا سرکش باغيان درنه خلاص نه شي، دوی فقط زما د وړانولو پسې راغلي و چې ما ولوتوي، دوی بې هدفه، بې

مرامه باغيان او حرامي ايله جاريان دي، دوی په وړانولو پوهېږي او بس.

زه کابل يم هسې خوشې تشه شانته ډانچه د خو لوټو او گټو لاندې په کنډر او کنډواله کورونو کې حصار.

زه اوس هغه برم او عظمت نه لرم، چې ماته به د جهان امپراطورانو، شاهانو او اميرانو د احترام په رسم سر تپتاوه او زما د پاكي هوا او خوږو اوبو خخه به يې د تبرک په نوم د يو خو لمحو لپاره استفاده کوله، د سياحت په نوم به يې خپله ډيپلوماتيکه وېزه د خو ورځو لپاره تمديدوله.

په ما کې د باروتو ککړې هوا کور دی، زه اوس گور يم د پغمان د يخو اوبو بندونو مې ځای ونه نيو امپراطوران، شاهان، اميران او حتی سياحان اوس له ماخخه په ډډه تېرېږي. هډو لا اوس ماته څوک مخ ته را اړوي، زما بچي په ما کې هم تنگ شوي دي او راخخه تېنسته کوي. زه اوس چاته پاکه هوا يخې اوبه او خوږې مېوې نه شم ورکولای، منې مې ږلې ووهلې، د انگورو تاگونه مې شول د توتانو ډډونه مې چنچو ووهل شفتلان او زردالان مې شنډ لزل، الو او الوبالو مې تروه پاتې کېږي څوک يې پخوالي ته نه پرېږدي، هندوانو او خربوزو مې مرض وکړ. زه کابل يم هسې خوشې تشه شانته ډانچه د خو لوټو او گټو لاندې په تشه کنډواله کورونو کې!

زه اوس تاريخي افتخارات نه لرم، زما تاريخي افتخار اوس د پنجابيانو، عربو، سوډانيانو او اخندانو د پښو لاندې پروت دی.

دوی چې رانه کوم تاریخي افتخارات لکه د سکندر مقدوني جام، د ابدالي توره او پتکي، د وزير محمد گل خان تمانچه او د امان الله خان کريچ يې رانه په غلا وړل، په همدغو ورځو کې يې په ما خاورې وارولې، زما فرهنگ، کلتور، تاريخي اثار او پوځي تجهيزات يې رانه لوتلي او په خپله ولقه کې يې ټينگ کړي دي.

ای زما کاکه گانو!....

څه شوې د باراني شايقه، چېرته يې لطيفه د خپل باغ سره ورك شوې، فضلو په څه مصروف يې، د چارچتي اعظمه، فرمولي زرگره، کوكه اصفه او د سردار خان د جنډې برائته په تاسو څه وشول. تاسې خو به ځمکې ته ويل چې ته څه مور نه ځو. تاسې ته خو ما مستي درکړې وه، تاسې خو زما په سر مست واست له تاسې څخه ما نيجن او گيله من نه يم. اوس زمزا او ستاسې يو حامل دی. صرف فرق مو دومره دی چې تاسې د يو بېل خاورو لاندې او زه د څو لوتو او خبستو لاندې په تشو کنډواله کورونو کې ورك پرک.

ای زما د غلجيو ميرويس خانه او نازو انا، د ابداليو احمد خانه د درانيو عاشې او زرغونې، وزير محمد اکبر خانه، لوگری امين الله خانه، غازي محمد ايوب خانه، د وردگو محمد جان خان، د اندرو ملا مشك عال، غازي محمد عثمان خانه، کونړی سلطان محمود، د جبار خېلو ارسال خانه، د محمدزو امان الله خانه، محمود طرزي، د کجوري ملاصیب، د کاپيسا د ساپيو د خانانو خانه، امير عبدالرحمن خانه، د بابري ملاصیب، د هدي نجم الدين اخندزاده، د بيتينو ملالی، د شينواریو ايمل خانه، د افریدو دریا خانه او عجب خانه، د خټکو

خوشال خان، د دوايي عبدالغفار خان فخر افغان، د اخکزو صمد خانه او عبدالله خان، د کوهدامن ميریچه خان، د کوهستان ميرمسجدي خان، د خايو نايب سالار صيب سريلند خان، د خدرانو ببرک خان، د منگلو سنک زلمی، د باجوړيو عمراخان، د چترالو امير المملکه، د ننگرهار ميا فقيرالله، د مومندو چکنور ملاصيب، د مسيدو، وزيرو او دوړو پير صيب ميرزاعلي خان، بايزيد روښانه د احمدزو احمدبابا، د ټل او د وانه د جهې عالي سرقوماندان محمدنادرخانه، د بلوڅو سردارانو او هزاره فيض محمد کابته!

ستاسې د بعضو عکسونه او تابلوگاني هسې تش د تظاهر او فريب لپاره په ما کې خورنډې دي. تاسې ته په سوړو، سوړو او چينغو، چينغو ژارم او تاسې ته نارې وهم او درته وایم چې ما خو په تاسې ځان سپارلی و. هله ژر شی زما هسې خوشې تشه شانته ډانچه چې په خو کنډواله کورونو کې د ماتو خښتو او گټو لاندې پرته ده، په خپلو اصیلو بچو يې راوباسې او که نه نو زما نوميالیو او ښاغلو!.....

زه درنه په ورکېدو یم ما ژر په خو کنډواله کورونو کې ولټوی او بیا مې مومئ اوس زما د تشې ډانچې د ملا په هډوکو باندي ماشومان چندرو کوي زه مو ولې هغه چاته پرېښودم چې هغوی ماه په قساوت او کینه گوري، هغوی زما هېڅ قدر او قیمت نه پېژني، زه مو ولې د وحشیانو وحشت ته په لاس کې ورکړم. زه خو یو امانت وم او د ټولو امانت.

ای زما په غم شریکو!

زما د وجود غوښې چنډه چنډه په پخو چرو پرېکړای شوي، چاره اوس هډوکو ته ورسېده، په هډوکو مې ماشومان ملنډې وهي، په پښو مې تپل وهي او په سپکه راته گوري.

ای هزاره فيض محمد کاتبه!

زه کابل يم که په یاد دې وي تاته مې يو وخت ويلې و چې په ما کې سراج التواريخ وليکه، شابا زر شه، اوس زر کره په ما کې د يو بل دور مجاهدالتواريخ وليکه چې درنه ورکېږم او په خو کنډواله کورونو کې درنه پوښانه کېږم.

زه اوس داسې څه نه لرم چې په هغه باندې وويارم زما د چار چتې د ورېښمو بازار زما په شان د لوتو لاندې دی، د تخته پل او شور بازار مې نښې نښانې نه شته، عاشقان او عارفان مې څو څو ځله شهيدان شول، په حضورې چمن کې مې د پستو واښو پرځای د شگو بوجی او د اوسپنو پارچې پرته دي. زما د جادې په هغه پراخه زړه کې د برم نه ډکې څو پوريزې ودانۍ او د نوم ورکې سپاهي څلی زما په څېر د څو لوتو او څښتو لاندې پروت دی. هغه بازار چې د هغې هتۍ به د مورو په قالينو فرش پروت و اوس يې د لوگو نه ډ: سوری سوری اهن خادر اغوستی زما په څېء غلی پلۍ پروت دی، د چهار شانه ازبکو منډې ترې په کې نه لیدل کېږي، د سر نه تر پښو پوې په کې يوه کامله چوپتیا ده.

او د محمد نادرخان د شنه گنبدې قبر نه شنې لوڅرې څېرې.

زه کابل يم هسې خوشې تشه شانته ډانچه په خو کنډواله کورونو کې
ورک.

فرهاده!

ای غلام محمد فرهاده! دا څه وشول چې تا جوړ کړم او چا وړان کړم؟
خوشاله، رحمانه او فخر افغانه!

راشۍ د کوزې پښتونخوا نه راشۍ خپلې لېسې مو وگورۍ، روښانه ته
دې خپله ښوونکو عالي موسسه هم ووينه، ملالی، عايشې، مريمې،
رابعي او زرغونې تاسې هم خپل ښوونځي مشاهده کړۍ، شېرشاه
سوري او سيدال (ناصره)!

ستاسې لېسې لاپېڅي درې وړې دي. سيدنورمحمد شاه، علاوالدينه
او جماله!

ستاسې مېنې خوله سره نه شته.

هوکې! زه کابل يم زما په علي مردان کې د چوپان د کبابو د بوی
پرځای اوس د باروتو بوی د سوو چتونو بوی او د وینو بوی په پزه
راځي. زما د قبایلي سوداگرو پرځای اوس زما په علي مردان کې د
سرونو سوداگر ناست دي. په سرونو سودا کوي. د سرونو سوداگر
هوکې! د سرونو سوداگر او د وینو تړي د افغان د وینو په څښلو يې
هېڅ تنده نه ماتېږي او خوا يې پرې نه سرېږي. دا د قدرت لېوني او د
کلونو، کلونو د تاج او تخت ارمانجن د افغانانو د سرونو په ورکړه،
راکړه بسوالي نه کوي دا څومره وړسترگي سوداگر دي چې د دوی هېڅ
مړښت نه شته.

زه کابل يم هسې خوشې تشه شانته ډانچه په خو کنډرو کې ورک. ما پخوا څلور دروازې درلودې. په هره دروازه کې به زما بچو ماته پهره کوله، زه به يې له دښمن څخه ساتلم هغه څوک چې به ما ځانته نه غوښتل هغه به يې له لارې نه ستانه کړل، زما ليدل په هغه وخت کې هر چاته څه اسانه او رازانه کار نه و، زما د ليدو پسې به ډېرو غريبانو جيبونه ډکول او زما د ښکلا په تکل به يې غرونه او رغونه د پښو لاندې کول، ډېرو شرق پوهانو او غرب پوهانو به په ما کې تحقيق کاوه، ډېر په دې ارمان کې وو چې موږ به کابل کله ووينو، خو اوس چې په هسې خوشې تشه ډانچه بدل شوم. زما څلور واړه دروازې د هر چا په مخ خلاصې شوې، په ما کې اوس خپل او پردی يو قسم گرځي. زه اوس يووږ شوی کابل يم په ما کې اوس د خپل او پردی هېڅ توپير نه شته. خپل او پردی اوس ماته په يوه سترگه گور.

زه کابل يم هسې خوشې تشه شانته ډانچه د څو څښتو لاندې په کنډر او کنډواله کورونو کې.

پخوا به له ما سره هر څ د تجارت او صنعت بازار مې تود و، په هره لاز به مې کاروانونه روان و، په ما کې د هېڅ شي کمی نه، پروا معمور وم ما به په هر مازيگر او ماښام کې هرچاته خپله برخه ورکړه، چې د شپې له پلوه د خپلو اولادونو سره په ښه مړه څپته وخوري. په ما کې هېڅکله، هېڅوک وږي نه و پاتې شوي زده د ټولو کور وم، خو اوس...

زه کابل يم هسې خوشې تشه شانته ډانچه په کنډرو کې ورک.

په ما کې اوس د څو کلونو راپدېخوا تعليم او تربيه نه شته، ځوانان مې د قلم پرځای ټوپکې گرځوي، ټانکونه چلوي ماشيندارې پرځوي او ما

ورانوي. سپين ږيري مې بې لارې او بډي خواړه شول، حق ته حق نه وايي. ملايان مې کړی ورځ په چغلی لگيا دي، کله يو کافر کاندي او بل مسلمان، يو غازي شي او بل شهيد، عالمانو او پوهانو مې پنبې سپکې کړې او له مانه يې سترگې پناه کړې.

بنوونځي، مدرسې، پوهنځي، کارخانې او وزارت خانې مې ماغوندي په تشه ډانچه بدل شول، کبار شول او په ټيټه بيه خرڅ شول.

ما خو د خپلو ځوانانو د زده کړې ځای علامه سيدجمال الدين افغان ته سپارلی و. چې گوندي زما ټول ځوانان به د علامه په بل، پل ږدي او د هغه د برم او د بډي نه ډکې پوهې څخه د هغه د نبوغ څخه د هغه د کړو وړو څخه د هغه د لوړ شخصيت او د لوړ انساني معيار څخه پوره پوره گټه اوچته کاندي.

زما په علامه هم چار رحم ونه کړ، د هغه قبر يې هم سوری سوری کړ، د هغه په زیارت يې ملنډې ووهلې، د هغه د خاورو په ډېری يې څو لوتيې ورزیاتې کړې د هغه قبر يې زما په څېر د څو لوتو او گټو لاندې کړ.

زه خو خیر مگر د علامه د انساني او افغاني د لوړ معيار څخه د چا سترگه ونه سوزېده، د هغه نبوغ يې هم د څو لوتو لاندې کړ.

زه کابل يم هسې خوشې تشه شانته ډانچه په کنډواله کورونو کې پروت.

ای زما طاق ظفره!

ته چې يې څو کاله پخوا په وینو لړلې او ستا د ډېوالونه يې د وینو په سره رنگ رنگول ما درته کتل زما هېڅ وسه نه رسېده چې ته مې له دوی

خخه خلاص کړې وای، ما ډېرې پغې ووهلې او په تا مې ډېر گڼوانون
خبري کړل، چې تا وران نه کاندي ستا په تاريخي عظمت به دوی خندا
کوله، په تا کې چې کومې پرېکړې شوې وې، په هغه جرگو او پرېکړو
دوی بې باوره و. ته يې په دې تورنولې چې طاق ظفر يو اړخيزې
پرېکړې کړې دي. زه او ته اوس يو شان د خوماتو لوتو او گټو لاندې
پراته يو.

طاق ظفره!

تا خپلې پرېکړې اوس زما نورو تالارونو ته وسپارلې. هغه تالارونو ته
چې په هغه کې د سر نه تر پايه دروغ ويل کېږي، په هغه کې د چل او
فريب نه کار اخيستل کېږي، په هغه تالارونو کې نوې، نوې خبرې
راوځي، چې د هغه خبرو سره زه نا اشنا يم هغه د بل هېواد او د پردیو
خبرې دي.

طاق ظفره!

ستا د جرگو او مرکو پرېکړې ډېرې پخې وې هغه زما خبرې وې، هغه
درته ما بنوولې وې، زه اوس نويو تالارونو ته هېڅ نه شم بنولای. زما
بنوونه پهره داران نوو، تالارونو ننوتو ته نه پرېږدي ولې چې زه اوس
تسه ډانچه يم او طاق ظفره! ته له مانه بد تر يې نه اوس ته خاتمه څوک
رابللی شي او نه ستا په پخوانو تاريخي پرېکړو څوک باور لري.

زه کابل يم هسې خوشې تشه شانته ډانچه د خوماتو لاندې به کنډوله
کورونو کې وريت، پريت.

ای زما درنو ليکوالو، شاعرانو او ادیبانانو!

علامه حبيبي صاحب او خادمه راشي، ما له نږدې وگورئ، چې په ما
اوس کوم نوم ږدئ او په ما کې په کوم رنگ او خوند تحقيق کوي؟

اوس په کوم نامه زېب کوم، زما به اوسنی نوم څه وي؟؟

يوه تشه ډانچه!

گل پاچا (الفته)!

د خدای په پار زما په تشو او وړانو جادو د يو ځل لپاره په ژورو فکرونو
او لوړو خيالونو گذر وکړه او ما په ژورو فکرونو او لوړو خيالونو کې
ومومه.

د پښتو بابا محمد گل مومنده!

چېرته يې خپل لمسي دې گوره لمسو دې پښتو هېره کړې، پيسې، زر
اندوزي او بې ننگي يې غوره کړې. خرڅوي مې، نړوي مې او وړانوي
مې.

چېرته ياست بهاوالدينه، بېنوا، سمندر د (بدرشو)، عبدالخالق خلیقه،
کاظم خان شیدا، حمزه شینواریه (د غزل بابا) عبدالرحمن پژواک او
ملنگ جانہ!

د غزل د بابا په دې دوو شعرونو په ما کې د خپلو ارواگانو او د پاکو
ارواگانو په ذریعه مشاعرہ جوړه کړي.

تورې سترگې يې، د يار زړه ته مې ځير دي

بيا حبشو په کعبه ترلی لام دی

او يا دا چې:

د مذهب دعوه دې پرېږده سړي خوره
ستا دعوه هلته صحيح ده چې انسان شي

ای فخره افغان^۱ نازولیه!

غني زما د پېړۍ فلسفي، ته خو لا ژوندی یې د یو ځل لپاره ماته راشه
خیر دی، که زه اوس هسې تشه شانته ډانچه یم هغه څه چې ستا
خوښېږي، لکه جام، جانان او رنگین شانته ما بنام هغه اوس له ماسره
نه شته. جام مات دی، جانان وړک دی، د رنگین ما بنام پر ځای راسره
تور ما بنام ملگری دی. راځه په تور ما بنام کې راشه او په رڼا ورځ په
تور ما بنام کې په شلو پښو په ما کې وگرځه او له نږدې نه مې وگوره
چې په ما څه شوي دي، زه څومره په وینو کې لړلی او لت پت یم، زما
په وینو یې ولیکه او څومره چې لیکلی شي په خپله فلسفه یې ولیکه
ستا د قلم رنگ به زما د وینو رنگ وي.

غني ای زما خیامه!

مات جام مې کوشېر کړه او وړک جانان مې بیا مومه زه اوس هېڅوک نه
لرم، زما ادیبانو او شاعرانو زما په وړاندې او نږدې و برېښه غمرازي
ونه ښوده، په یو مرکز راغونډ نه شول او احتجاج یې ونه کړ. په ما کې
زما د شعر ژبه غوڅه شوه او د نثر قلم مې وچ شو، لیکوال مې لیکل
هېر کړل. شعر او شاعري اوس په ما کې گناه ده د شاعري د گناهونو
پېټی اوس د بل هر وخت نه دروند دی، د هېڅ شاعر ور ته نه ورځي.

زما خیامه!

^۱ کله چې کتاب په قلمي نسخه کې ځای کېده، غني خان ژوندی و.

ته شا ورته کره او زما تشه ډانچه په خپلو فلسفي شعرونو له خاورو پورته کره، څنگه چې تهران او اصفهان په خپل خيام وياړي، زه او پېښور څه د هغوی نه کم نه يو او نه ته د خيام نه کم يې موږ دواړه هم په تا وياړو.

غني!

ستا د څو کلونو پخواني ويل اوس په ما کې صدقه کوي، لکه چې تا ويلي و:

تاج ورلی هغه سر شي

چې: وژل لکه وبا کره

او يا

د شمکورو خرو گله ده

هر يولال يې خاورې کرې

او يا

چې کبر چا کې ډېر شي

يا فرعون يا دنکا چا شي

او بيا هم

کور کې د قصاب غويان په تشو ټانټو نېستي دي

هو لنډيه، هو برگيه هو چرگيه هو.

نوټ: کله چې کتاب ليکل کېده، غني خان ژوندی و.

زه کابل يم هسې خوشې تشه شانته ډانچه د خو لوتو لاندې.

ای زما د روانو کلونو ادیبانو او شاعرانو!

پوهاند رشاده په خیرخانه کې څنگه غلی پلې ناست یې ته او ستا نوم خو په ما کې نه ځاییده، اوس څنگه په یوه کوټه کې ځای شوی.

محمود (حبیبی) او (رښتین) صاحب څنگه مو خولې په انبور نه بېرته کېږي. نصرالله حافظه تا خو به هر سهار په ما کې نذرانې ویلې او د هر نعت په وینا به دې د شیطان مخ توراوه. حافظه ستا نذرانو هېڅ ونه کړل، زه د نظره شوم او داسې د نظره چې...

د خټکو اجمله زه کابل يم او هغه کابل چې تا ډېر زما نمک خوړلی، زه که دې ونه بښم نو خدای (ج) به دې هم ونه بښي زما په باغ و بڼې کې به ته د بلبل په څېر چغېدې او ویل به دې:

راځئ چې خوارو ته جنت وگټو

زه اوس د ټولو خوارانو دوزخ يم او داسې دوزخ چې په سقر کې مې ټول خواران لولپه شول او په زمهریر کې مې ټول بېوزلي یخ ووهل او تباه شول.

د خټکو اجمله!

ته زما د جنتونو یار وې په دوزخونو کې رانه لارې او په پېښور کې دې یوه پښه په بله واروله او زما په دوزخ کې دې هېڅ ونه ویل چې چوپ یې؟ خپل سکون او زما سکون یو ځای مات کړه، وگړېږه او د پښتو په شعر وگړېږه، زما غمرازي پر تا حق ده، ته زما د غمرازی پوره وړ یې

پور دې ادا کړه. سيد شمس الدين مجروح (صديق روهي)، مجاور احمد زياره، حسن ولسمله، مولوي صيب خالصه، زلمی هېوادمه، ننگياله، بريالی باجوړيه، رحمت شاه سايله، محمد اسمعيل يون، نورالبشر نویده، اکبر کرگر، پيرمحمد کاروان، خالق رشیده، عمر جان پاخون، محمد کاتب پاخون، کاوون طوفان، صديق پسرليه، عصمت قانع، حبيب الرحمن بل، محمد ابراهيم عطايي، محمد الدين پژواک، محمد زمان کلماني، باري جهاني، انخوره، داود شهیده، نبي مصداقه، ساير افریدی، وطن دوست، بابری، شمس، عمرگل، عسکر بختانی، امان الله کاسی، جعفر اڅکزی، عبدالباري جهاني، رضامحمد رضا، رشا عبدالله غمخوره، همېش خليل، سيدصايرشاه صابر، اباسين يوسفزی، حبيب الله رفيع، پرېشان خټکه، غلام رحمن جراره، مستوره شال، کبرا مظهري، پروين ملال، وږمه سبا، عاصي اشغری، شپون د برې او کوزې پښتونخوا د قلم نه پاتې ټولو شاعرانو، ليکوالو، ادیبانو او د هغوی مينه والو!

د خپلې وسې سره سم د کابل د څو کلنو غميزو زما دا يوه ډالۍ چې عنوان يې دی زه کابل يم وايي خلی او د يو نوم ورکي مات گوډ نثر لیکونکي نه يې تسليم کړی، نقد پرې وروسته وليکي، نوم ورته څه موده پس ورکړی، په کور او سم په بڼه او بد به يې بيا گږپرېو انتقادي برخې به يې وروسته لټوو، په چاپ او صحافت به يې په بل مشوره کوو، ليکوال به يې په قراره، قراره پيداشي. خود اوس لپاره دا تاريخي ضرورت و د کابل د څو کلونو غميزو يو انخور نه، بلکې يو واقعيت او يو تريخ واقعيت په ډېرو برينډو، ساده او سرخلاصو ټکو

چې شف شف ورسره نه دی شوی، شفتالو ورته ویل شوی، دا ترخه واقعیتونه د سر په سترگو لیدل شوي او کراتو مراتو په غوږونو اورېدل شوي، باید زموږ راتلونکی نسل (کهول) ته پاتې شي. کتاب د یو څو ازادو شعرونو په وینا د کابل تر عنوان لاندې ختم شوی او افغان ولس ته ډالۍ شوی دی.

کابل - افغانستان

د ۱۳۷۳ ل کال د ثور میاشت.

مبتکر، مخرب او که بت شکن

زموږ په وزارت خانه کې کوم نوی سرپرست رئیس مقرر شوی و. د وزارت خانې وزیر صیب سرپرست رئیس ته ویلي و، شابه ابتکار وکړه چې په آینده کې دې رسمي رئیس کړم.

سرپرست رئیس به خدا زده چې د شپې له پلوه د ځانه سره څومره سوچ او فکر کړی وي او د وزارت خانې د سالون دېوالي تابلو چې: په گچو جوړه شوې وه او په هغه باندې د افغانانو د ملي عنعنې د بزکشی لویه حکاکي شوې وه، په فکر کې راغلې وي او سرپرست رئیس ته به کړی شپه څنگه خوب ورغلی و؟

خیر په هر صورت...

د ۱۳۷۵ل کال د جوزار پر ۲۸ مه نېټه سهار اته بجې چې سرپرست رئیس دفتر ته راغی یو تبریې د همسایه نانواي څخه په سوال پیدا کړی او د هغه دېوالي تابلو اسایوالي تابلو اسانوته ودرېد او د الله اکبر په نعره یې د دېوالي تابلو اسان او د بزکشی خوسی په سوالی تبریې توتیه توتیه کړ. د رئیس زړه تر هغه وخته پورې نه یخېده تر څو چې ددغه هنري دېوالي تابلو ټولې نښې او نښانې له منځه نوته ودرېد او د الله

اکبر په نعره يې د دېوالي تابلو اسان او د بزکشی خوسى په سوالي تبر
توپه توپه کړ. د رئيس زړه تر هغه وخته پورې نه يخېده تر څو چې ددغه
هنري دېوالي تابلو ټولې نښې او نښانې له منځه لاړې او په اخر کې
رئيس صيب د خداى (ج) شکر ادا کړ او ويې ويل:

راضي يم چې لومړى غازي او اوس دې بت شکن هم کړم، نو په ولاړو
مامورانو کې د هېچا سره دا جرئت نه و چې سرپرست رئيس ته يې
ويلي واى:

ښه رئيس صيب! ته خو يوازې ددې وزارت خانې د دېوالي تابلو په
نړولو او تخريبولو نه شې بت شکن کېدى، ولې چې دلته د کابل په
موزيم او ملي ارشيف کې د غلو نه پاتې مات گوډ بتان هم شته. باميان
خو د بتانو نه ډک دى، ډېر نقاشان کندن کاران او نور هنرمندان خو
خپل اثار د کابل په هنري سالونونو کې د خلکو په وړاندې نندارې ته
ږدي. بازارونه، دفترونه، ورځپاڼې او نور تبليغاتي وسايل خو د
فوټوگانو نه ډ: دي، د کابل پوهنتون د هنراى زيبا پوهنځي کې زيات
ځوانان ددغه مرض په جوړولو بوخت دي نو! نوى سرپرست رئيس
صيب به د هغلاړې او په اخر کې رئيس صيب د خداى (ج) شکر ادا کړ
او ويې ويل:

راضي يم چې لومړى غازي او اوس دې بت شکن هم کړم، نو په ولاړو
مامورانو کې د هېچا سره دا جرئت نه و چې سرپرست رئيس ته يې
ويلي واى:

ښه رئيس صيب! ته خو يوازې ددې وزارت خانې د دېوالي تابلو په
نړولو او تخريبولو نه شې بت شکن کېدى، ولې چې دلته د کابل په

موزيم او ملي ارشيف کې د غلونه پاتې مات گوډ بتان هم شته. باميان خود بتانو نه ډک دی، ډېر نقاشان کندن کاران او نور هنرمندان خو خپل اثار د کابل په هنري سالونونو کې د خلکو په وړاندې نندارې ته ږدي. بازارونه، دفترونه، ورځپاڼې او نور تبليغاتي وسايل خود فوتوگانو نه ډ: دي، د کابل پوهنتون د هنرهای زيبا پوهنځي کې زيات ځوانان ددغه مرض په جوړولو بوخت دي نو! نوی سرپرست رئيس صيب به د هغوی سره څه کوي؟ او په ده به زمور راتلونکی نسل کوم نوم ږدي؟

مبتکر، مخرب او که بت شکن؟؟؟

کابل- افغانستان، د کار دفتر

۱۳۷۱وی سره څه کوي؟ او په ده به زمور راتلونکی نسل کوم نوم ږدي؟

مبتکر، مخرب او که بت شکن؟؟؟

کابل- افغانستان، د کار دفتر

۱۳۷۵ل کال، د جوزار ۲۸مه

کابلہ

کابلہ، گلہ

پخوا د ټولو

اوس د ناټولو

يو ته جگړه

دوم ته شخړه

درېيم ته غزا

خو و ته سودا

او و ته پره (!!!)

وران شوې کابلہ

نه يو په سلہ

سلو کې سلہ

څوك دې خرڅی

څوك دې رانیسي

څوك دې شرمی

څوك دې وړانی

بیه دې جگه

سودا دې ټیټه

په یو دوه سیټه

پوهېږم نه چې؟

نور په تا څه کا

لمن د وینو

وینځي په وینو

په بدو بدو

که په بنو بنه کا

گټي به تا څوك؟

هغه په سوله

نه په غزا څوك

نه په سودا څوك

نه په شخړه

نه په جگره

په خاورو خړه

په دوو بناخو

دوو وزرو

زموږ بلبله

د گلاب گله

مات شوې کابله

اوس په تش نوم يې

هسې کابله

خوو ته بله

اوس خو به يې

ته!

په خاورو خړه

په تش تورو نو

د خښتو لاندې

لوتيو د پاسه

هر څه دې وران

ويچار په ځان

سنگسار

روا و

به تا روا و

دغه فتوا وه

د ملا جان

چا خلاصوله

ويل كتاب كې

په هر يو باب كې

دا به كېدله

څه په تقدير كې

څه په تدبير كې

نه بدلېدله

دا به ويله

ملا شاگله

په گټو وله

رجم يې روا دی

چې مسلمان شي

دا لا کافر دی

په بم يې هسك كړه

په راکټ وله

برم يې په شرم

په تاكې

واوښت

ما به ويل

تا نه منله

په دوو ښاخو

دوو وزرو

زموږ بلبله

د گلاب گلله

ماته شوې کابله

موږ ته هماغه يې

زموږ جغه يې

هسکه شمله يې

هم لويته يې

وران شوې کابله

نه يو په سله

سلو کې سله

خو و ته بله

شيشې دې نه شته

دروازې سوي

چتونه ناست

کرکۍ دې مه وې

زولفی دې ماتې

کانکرېټ دې پاتې

يورل خو چا

په فرمانونو

په فتواگانو

د کوم ملا

هر څه په تا کې

سیم نه نیولې

تر تیمګاني

ټانک خولا

پرېږده

پتکۍ یې یوړ

د ابدالي
او کريچ يې خرڅ کړ
د امانې
تحفه کې يې ورکړه

تمانچه!

د اکبري

نوم يې پرې کېښود

د غنيمت

غنيمت بيا

روا، روا دی

په روايت کې د

ملا دی

که په زور او که

په غلا دی

وخوت ارمان

د قوماندان

په دې فتوا

د ملا جان

تاكي كابله
په دوو بناخو
دوو وزرو
زموږ بلبله
د گلاب گلله
مات شوې كابله
موږ ته هماغه يې

زموږ جغه يې
هسكه شمله يې
هم لويپته يې
وران شوې كابله
نه يو په سله

سلو كې سله
خو و ته بله
زموږ وروڼو
د چا تر بورونو
په تش نومونو
كړي جهاد

شکر خدايه!

بنکاره شو

تا کي

د دوی فساد

د چا امت

کوم يو ملت

به دا منله

وران شوي کابله

پر پرده مړه

لږ شانتنه يې

پر پرده

چې ځان څه مور کړي

د تاريخ وږی

غلا يې پېشه ده

جنگ يې هنر

هغه يې کار

په شا يې بار

د خو قالينو

دوه درې توشکو

سرو گلیمونو

بل روزگار نه شته

روزگار همدا دی

تاکی کابله

په غلا وړل شوی

چپاول شوی

د ملت مال

د خلکو حال

د چا جاه او

د چا جلال

تاکی کابله!

په دوو بڼاخو

دوو وزرو

زموږ بلبله

د گلاب گله

موږ ته هماغه یې

هسکه شمله یې

هم لويټه يې

وران شوې کابله

نه يو په سله

سلو کې سله

خو و ته بله

کابل - افغانستان درېيم پروان

۱۳۷۴ ال کال د جوزا مياشت

پاخون ته

پاخونه!

کله

ناکله

بعد له خو کلو

د غرب په خپرونو

او خپو

ستا د شعر متنونه

اورم او

بنه لولم ((يو بې سازه بې سامانه نانظام ته))

غرب له تانه لوی مداح جوړ کړی څنگه؟

اور بدل خو د لیدلو په

خبر نه وي

او نه ليدل د ،

اورېدو

يو خو منته ډېره

(کمه زمانه ده)

دا وحشت ،

او دهشت

کاشکې وايې ستا ،

ليدو

دا يو سوال مې

قبول کړه؟

چې: د تمدن د دوو څلونه،

((يوه اته کلنه

زيره))

اوبل تازه خريلى،

سر

او د علم لوى درياب نه

څلور څاڅکي راواخله،

يو گردان د ضربا،

بل ضربو،

ثلث (سنت)

او ربع د (فرضو)

يو څو لنډ ټکي بڼه،

زده کړه.

بيا نو خپل وطن ته،

غبرگ شه!

او دا شاپړې کوڅې،

کنډر کورونه ووينه

په خپله

بيا به نوم په خوله

وانخلي انشالله

د چا،

او بيا د ((چا ما چا))

سور څپېړه

سماوار،

پروت دی

هغه ستاسې د،

کور لاتدي،

د انځرو،

کړلېچني

اوس ټول مات دي

که پياكوده که،

مېچني

ستاسې د وړې باغچې،

ترڅنگه

د څنځلو قطار خوا کې

د دوو چنارونو،

کوزه ځني،

او بره ځني.

چې اوس نه شته

د سين په غاړه،

لوی گټونو

په منځو،

د اوبو هماغه،

شپړپا ده.

د دوو جوماتونو په،

واتونو.

د کلي کوزه خوا کې

مسما کهن قلا کې

نری خېرمه يو،

لاز وه.

دا د سين يولوی،

گودر و.

اوس نو هغه گودر

نه شته.

هغه شور او ځوږ،

د نجونو

د سرو لاسو شنو،

پورونو

هغه مستي،

هغه دنګې

او گړنگې

پېغلي نه شته

د منگو کتار،
اوس مات دی
او منگوتي تولول،
کبړي
په گودر کې
چې:
اوس بيا ملا شاهي ده!
نه قهقا خدا د،
چا.

نه شته دواړو،
جوماتونو کې،
ملا.

نه اوس هغه علی داد
شته.

شپو
په شپو
زموږ د ماشومانو ځای،
نيولې،

کوټه،

سپو.

نه زامن شته د،

منو

نه قهر د سوبان شته،

او نه مينه د

پاتو

نه اوس هغه،

پتپتپانی،

نه خخی،

نه کلانکیچ،

نه بتی،

د جمعه گل

نه د تګي

ارتول

نه ننی شته

نه پلی شته

نه توپی شته

د شکی

نه غوزان

نه مرهني

ته په هماغه مينه مست يې

ای نادانه

دلته مينه

مينه

نه شته

هر څه دلته

فتنه

دي.

نه چندرو

د ماشومانو

نه پتي شته

د غوربت

او د سرپيت

نه هگی د

جنگېدو دي

د کیکرو

نه گجری شته

د کوټرو

اوس شکېدلي

دي لمنې

مټاق

چا لمن

ته واچوم

توشلې ټولې

ړندې شوې

او نښه ويشتی

نه شي

د جابو پراخ

سر مې په

ټولو

نه پروړې شته

د شولو

اوس د تور بابا

د بېرو مزه نه شته

څه چنجن دي

ټولو يې

عېشېږي

په يو سر نه خوړل

کېږي.

غرندې مې

جيب کې

په خو ورځو

پاتې کېږي

د خوردي واليې

نه شته

چې يې ورکړم

په مليونو رانه

لرې

مسافر دی او

ويرجن دی

د جيبې د شهيدانو

ارواگانې دې
وي بنادې
حلواگانې يې
اوس نه شته
خه تروې
او خه ترخې دي

پراتې يې
چقمتين دي
نه مېلې د
خمنك شته
نه تالونه د
اختر

نه حجرو کې
غل باچا
نه دېرو کې
په خو قوتو
د بيکاهو
او د پچو

په دانو چې مورې

کولې

لوبې د هغه

ميرا کاکا

نه تپې د

يا کوربان شته

نه کوم مشر

مهربان شته

نه گلان د پسرلي

شته

نه نرگس

اورده ژمی

نه بوی د

کشمالی شته

نه د مني

ډمبرگل

کونړی

اوس خونړی دی

په هر حال کې

د خونونو بوی

ترې خېږي

شيلې نه شته

چرې مات دی

تاپوگان يې

تپوسانو دی

نيولی

اولامبوزن يې

خه تالاشول

خه ترغی شول

خه سترگی شول

خه سپرغی شول

ماهیان يې اوس

باغیان دي

او خپل خلك

ترېنه ورك

شول

نيول يې
يو څه گران دي
خمبه جال
مريو جال
او چړی جال کې
ته اوس اوږ شوی
او زه زوږ شوم
د همغږي جالې

سفر کې
هسې کله چې:
په دې کلي او په دې ځودر
گذر کړم
ته مې ياد
او ستا مې ياد
هغه مې ياد
هغوی مې

ياد شي
هغه ټول د خوب لیده
وو
مور نه تېر شول
دا زما يو نيمگړی

ناتکميله او

بې ادرسه

ډالۍ

واخله

ای پاڅونه

که په شرق کې يې

که په غرب کې

د خپل ماشومولۍ

او ځلميتوب

تسل پرې وکړه

او دا کلی کنډر

دی

نور يې هېر کړه

۱۳۷۷ل کال، د خوت میاشت

کونړ

انساني دالان

د يوويشتمې پېړۍ انساني دلان د يوه جنایې ((ناول)) په توگه

کله چې د پښتو او پشه يي ژبو د نثار ليکوال او خوږ ژبي شاعر محترم الحاج محمد حسن حسام (د يوويشتمې پېړۍ انساني دلان) اثر کوت، ورسره سم د ايراني ليکوال ربعي انصاري ((جنایات بشر يا ادم فروشان قرن بيست)) کتاب نوم او محتويات را په زړه کېدل او يو په بل پسې سترگو ته درېدل. په هغه اثر کې نه يوازې به روښانه ټکو د زورواکانو، بلکې د پانگوالو د ظلم او ستم په باب يو غږ جگ شوی او په حکومتي دستگاه باندې هم سخته نيوکه شوې ده. د ښاغلي حسام ((د يوويشتمې پېړۍ انساني دلان)) اثر هم هماغه کتاب ته ورته او مشابه مميزات او ځانگړتياوې لري. دا کتاب په يوه خوندور نثر ليکل شوي او په خو واري لوستلو ارزې.

هو، دا کتاب د خپل ماهيت، شکل او مضمون له پلوه د ادبي رپوټ او منځنۍ کيسې مميزات او خصوصيات هم لري، مگر د جنایې ((ناول)) يو نوی شکل بولو، چې د ليکوال د نثر ليکنې په ځانگړي طرز او

روش ليکل شوی دی. په دغه کتاب کې مهمه خبره داده چې ليکوال په خپله په پېښه کې دخپل دی او په پېښه شوې موضوع څرخي راڅرخي. دا کتاب له يوې خوا د پېښې د رښتينوالي او د ليکوال د رياليسټيک ميتود له پلوه او له بلې خوا د کتاب د حجم له مخې د يو جنایي ((ناول)) څېره لري. په دغه اثر کې د يوه غمجن پلار د يوه پاک، معصوم، تعليميافته او ډاکتر زوی د تښتوني له غمونو ډکه کيسه، په رښتيني طرز بيان شوې ده. دا کتاب نه يوازې يو رياليسټيک داستان دی، بلکې کټ مټ او ټکي پر ټکي، خپل ولس او ټولې نړۍ ته د يوې پاکې او بېگناه کورنۍ له افسوس او فرياد نه د نثر رباب جوړ شوی دی. په دې کتاب کې د ليکوال د فکر ژورتيا، د احساساتو تندي او د تښتوني او اختطاف حالت، د خواږه نثر په بڼه عکاسي شوی دی. زه دا کتاب په پښتو کې د بڼې، ماهيت او مضمون له پلوه، د سرخپلو کتابونو به لومړۍ ليکه کې شمېرم.

خبره داده چې ليکوال په خپل بې پروا او بې باکه قلم باندې، ددغې ځورونکې پېښې تر ډېرې اندازې پورې يو بشپړه عکاسي کړې ده. ليکوال خپل دماغ اوبه کړي، له خپل قلم نه يې ډيوه جوړه کړې ده او تاسې رڼا ته کېښولي ياست.

اوس تاسې ددغې رڼا په برکت، د جنگ د خونړۍ بلا د وړ وړليبو او بدمرغيو يو مخ او وخت کتلی شئ، دغه کرغېړن حالت زموږ په بې بندو باره ټولنه کې لا اوس هم روان دی، دوام لري او پای ته نه دی رسېدلی. ليکوال د کورنۍ جگړې په کلونو کې د کابل په ښار کې اوسېدلی او په دې ښار د جنگ داسې بدمرغې څپې راغلې دي چې د افغاني ټولني

ټول معيارونه او مقياسونه يې تر پېښو لاندې کړي دي. دا پېښه دومره ځورونکې ده چې د يوه ډبرين انسان له سترگو نه هم اوبښکې بهوي. موږ په دغه کتاب کې د جگړې له وژونکې او ځورونکې بلانه د ليکوال يوه ډېره حيرانوونکې بديني، کرکه او تېښته محسوسولای شو.

تاسې ځي، شى، څومره سخت دى هغه حالت چې تښتونکي د زوى له پلاره پرېمانه پيسې غواړي او د زوى پلار يې نه لري او کله چې د هغه زوى په مرگ تهديدوي او د وژلو گواښ ورته کوي، نو پلار يې په ځواب کې ورته وايي: ((زر زړ يې حلال کړئ، چې درنه مردار نه شي!)) او يا کله چې د خپلې کورنۍ غړي، مېرمن، زوى او لورانې خپل مشر ته ژاړي او د زوى له پلار نه ډاډ او تسلي غواړي هغه په دغه جمله ډاډ ورکوي: ((تاسې خو ښه ياست، ماته وژاړئ، زه به چاته وژاړم؟))

د کابل ښار د خونړيو او بې وړه جنگونو دروازې هم زموږ د بېگناه هېوادوالو پر مخ بندې او تړلې ښکارېدې. ان دا خو لاشه کوې چې شينکي اسمان هم خپل مخ د جگړې د تورو لوگو په ښه لوى او ارت خادر باندې پټ کړى و. په يوه دغسې دردونکي حالت کې د ډاکتر احمد همدرد حسام تنکۍ اوبښکې د پلار په ځيگر کې راجذب او غونډې شوې وې او همدغو اوبښکو د ځمکې پر مخ د رڼو اوبښکو يو داسې سپلاډ جوړ کړى دى، چې د ډبرې په څېر سړي له سترگو هم اوبښکې څڅوي.

په دغه ((ناول)) کې هڅه شوې ده، چې ليکوال يو شمېر هغه عناصر بيان کړي کوم چې ده ته ددغې پېښې په دوران کې ډېر مهم ښکارېدل. دغه کرکټرونه خيالي او داستاني نه، بلکې رېښتيني کرکټرونه دي.

د يوه ليکوال لپاره په ژوندانه کې د يادښتونو او خاطرو ليکل لوی صفت دی. د جنگ پېښې او حالات په کروډولوژيک سيستم ليکل، چې تاريخي تسلسل ولري، دا ډېر ارزښتناک قلمي کار دی او که بيا يو سپړی دغه وړ غمچنه پېښه لکه د يو څو روپو په بدل کې يوه کورنۍ د غم په تېره کېږي، د يوې کورنۍ يو غړی تېښتول، د کورنۍ له غړو او دوستانو بېلول، دا ټول بدمرغه حالت په خواږه نشر بيانول، بيا ډېر لوی کمال دی، ځکه موږ ته او بيا په ځانگړې توگه ليکوال ته دا نه ده لږمه چې د جنگ په وړانيو باندې پټې سترگې تېر شو.

په دنيا کې هر څه خپل رواج لري، دا کتاب تاسې د جنگ د ناوړه پېښو له کرغېړن رواج او دود سره بلدوي. که څه هم په دغه کتاب کې يو منفي جريان تمثيل شوی او دا کرغېړن حالت په يوه ځوان او يا يوه کورنۍ باندې راغلی، مگر به هېڅ وجه د نورو هېوادوالو او لوستونکو لپاره له گټې نه خالي نه دی. دا کتاب په ځانگړې توگه د بشر د حقوقو د ننگې او ملاتړ د مدعيانو لپاره هم ډېر زيات مهم او ددغې ليکل شوې موضوع په برخه کې ډېر مستند او په پياوړي دليل او منطق ولاړ نه انکار کېدونکي مواد لري.

که موږ ژور سوچ وکړو، د ليکوال احساس د يوه ختيځ پوه احساس ته ورته ښکاري چې خپل ناول د جنگ د ستونزو په ځينو مسايلو او د هغو په بدلون او تحول باندې ليکي.

زه فکر کوم چې دا کتاب په پښتو کې د کابل ښار د جنگونو په دوران
يو ډېر ښه ليکل شوی «ناول» دی چې ټول اثر په مستقله او خپلواکه
توگه، د تښتونې او اختطاف پر موضوع باندې ليکل شوی دی. له دې
امله د اثر ليکوال ته ددغه کتاب په ليکلو مبارکي ورکوم او د قلم،
علم او ادب په ډگر کې يو په زړه پورې او نادر اثر گڼم.

کور مو ودان

محمد نبي صلاحي

کابل - نوی ښار

۲/ ثور / ۱۳۸۶ ل کال

سريزه

ځينې کسان د خپلو کتابونو او اثارو له وجې مشهور وي او خلک يې درناوی کوي او يو شمېر کسان د خپل شخصيت په سبب دروند او منلی شخصيت وي.

خوشبختانه حاجي صاحب الحاج محمد حسن حسام هم ښه شاعر او ليکوال دی او که شاعر او ليکوال هم نه وای، د درنښت وړ به و. له ښه مرغه دی د پښتو او پشه يي ژبو تکړه ليکوال او شاعر دی، تراوسه پورې يې اووه کتابونه چاپ شوي دي او دا يې اتم کتاب دی، چې اوس چاپېږي. په هغو غونډو کې چې د حاجي صاحب د بېلابېلو کتابونو د مخکتنې لپاره جوړې شوې وې، ليکوالو او ادبپوهانو هغه يو نوبتگر او نه ستړی کېدونکی شاعر بللی دی، دی په پشه يي ژبه کې د سپين شعر بنسټ اېښودونکی بلل شوی دی. په پښتو ژبه يې ښکلي کتابونه ليکلي دي او له يوه کتابه پرته چې د افغانستان د قلم ټولني له خوا چاپ شوی دی، نور يې ټول په خپل ځاني لگښت چاپ کړي دي. دی د هغو کسانو له ډلې څخه دی چې ماديات تر معنويت جاروي.

حاجي صيب حسام د هغو شاعرانو له ډلې څخه دی، چې تل له شعر او ادب سره اوسي. هر څه ته په ژور نظر گوري، شاوخوا اشياوو ته ژوره کتنه کوي او د شعر په ژبه يې راژباړي. دده خوبونه هم د عادي وگړو د خوبونو په څېر نه دي. خپل دغه خوبونه يې په شعرونو اړولي دي او په يوه کتاب کې يې خپاره کړي دي. الحاج محمد حسن حسام د افغان ادبي بهير او رشاد کره کتنې فعال غړی او د افغانستان د قلم ټولني د مشرتابه پلاوي غړی دی. د رشاد کره کتنې او افغان ادبي بهير په اوونيزو بحثونو کې برخه اخلي خپله هم د ادبي ناستو او بانډارونو مبتکر دی.

حاجي صاحب د هېواد په ادبي کړيو کې د يوه رسالتمند شاعر په توگه پېژندل شوی دی، خو دا ځل يې ناول ليکلی دی. ما دغه ناول له سره ترپايه ولوست. ناول د حاجي صاحب د سترگو ليدلی حامل او درد دی. ناول له پيل څخه تلوسه لري او دا تلوسه ترپايه ساتل شوې ده. که لوستونکي يې لوستل پيل کړي، ډاډ لرم چې په ډېره تلوسه به يې ترپايه ولولی او دا د هر کتاب يوه کاميابي بللی شو.

دا ناول په حقيقت کې دوه برخې لري؛ چې هره برخه په زړه پورې ده. د ناول پېښې يو په بل پسې راځي، بې له دې چې اضافي خبرې په کې وي، د پېښو تسلسل ترپايه ساتل شوی دی.

ما د ناول د لوستلو په وخت کې په قلمي نسخه کې خپلې يادونې او مشورې محترم حاجي صاحب ته وليکلې، هيله ده په پام کې ونيول شي. په ناول کې د ځينو کسانو واقعي نومونه راغلي دي، کېدی شي يو شمېر کسان په ناولونو کې د واقعي نومونو پلويان نه وي، خو

حاجي صاحب لکه څنگه چې په شعر کې ځانگړې طرز لري، په ناول کې يې هم خپل استقلال ساتلی دی. د ناول په ځينو ځايونو کې د ليکوال خپل احساس او قضاوت هم کله کله تر سترگو کېږي.

لکه داږه ماران، غله، جنایتکاران

او يا ډېر بد خلك او

چې دا ډول ستاینومونه هم تلوسه او هم د راوي بې طرفي زیانمنولای شي.

د ترڅو او کرکجنو شېبو له یادولو څخه باید درس واخلو او د مینې او صمیمیت لارې ولټوو.

که حاجي صیب همداسې په نه ستړي کېدونکې توگه خپلو ادبي فعالیتونو او لیکنو ته دوام ورکړي، په راتلونکي کې به که خدای (ج) کول دده د نورو ناولونو شاهدان واوسو.

حسام صاحب ته په دې لاره کې د لاریاتو بریو لپاره د دعا لاس پورته کوم او تاسې گران لوستونکي ددغه ناول لوستلو ته رابولم.

په مینه په درنښت

علم گل سحر

وزیر اکبرخان مېنه

لمر تلو بزیون

۱۳۸۶/۱۲/۲۷ ل کال

د جگړې له ناخوالو نه

زما خیال دی هر څه چې د زړه له تل نه راوځي او وجه یې درد وي، که د شعر په ژبه و یاو که د نثر په ژبه، تر ټولو ښه اثر گڼل کېږي. په خوا به کله کله دا خبره کېدل چې لیکوال په سختو شرایطو کې ښه اثر بنځولی شي او په عادي شرایطو کې تر ښه د ښه اثر تمه نه شي کېدی. په دې خبره کې د کره کتونکو او څېړونکو ترمنځ اختلاف و، خو دا خبره بېخي د ردولو هم نه ده. شته داسې لیکوال چې د ژوند په سختو شرایطو کې یې ډېر ښه اثار لیکلي دي. یو له دغو لیکوالو نه حاجي صاحب حسام دی چې د کابل د تنظيمي جگړو په ناوړه شرایطو کې له تېري سره مخامخ شوی او ځورېدلی دی. ده چې څه لیدلي، څه پرې تېر شوي او یا څه ورسهر شوي دي، هغه ټول یې په دغه لیکنه کې راخیستي دي. زما په خیال تر ټولو ښه مشاهده د لیکلو لپاره هغه ده چې سپری په خپله په حوادثو کې دخپل وي. ددې اثر ښېگڼه په دې کې ده چې لیکوال په خپله له پېښو سره مخامخ دی او په خپله یې لیکي. د بل چا روایت نه دی او نه کومه تخیلي کیسه ده. بس هغه څه چې پرې تېر شوي هماغه یې کټ مټ لیکلي دي.

حاجي صاحب حسام په دې لیکنه کې د خپل زوی د ورکېدو کیسه کوي چې د یوې ډلې له خوا نه تښتول کېږي او بیا دده سرگردانه لټون چې له کومو ستونزو او کړاوونو نه تېرېږي او په پای کې په دې بریالی

کېږي چې خپل زوی د مرگ له کومي روغ رمت راباسي. په دې کيسه کې دده د کورنۍ غمجن حالت دده خپله بې وسي او د کابل د خلکو د ژوند مظلوم حالت تر سترگو کېږي. که د شکل له پلوه دې ليکنې ته وکتل شي، نو مشکله ده چې کوم نوم ورته وټاکل شي، لکه منځنۍ کيسه، ناول او که گزارش؟ ځکه چې ددې درېواړو خصوصيات په کې شته. ددې ليکنې شکل کله کيسې ته پاتې کېږي، کله د ناول جوړښت نيسي او کله د گزارش بڼه غوره کوي، خو ليکنه په زړه پورې او اغېزمنه ده. د بيان ژبه يې خوږه او روانه ده.

د ځينو حساسو شېبو ډېر بنکلی ترسيم کوي. کله کله په ځينو برخو کې ډيالوگونه هم راوي، خو ترپايه يې نه پالي. داستان دوي برخې لري چې يوه برخه يې د ليکوال خپله مشاهده ده او دې په خپله له پېښو سره لاس او گربوان دی. د داستان بله برخه دده د زوی سرگذشت دی چې د زوی له خوا نه يې روايت کوي. حسام صاحب د کيسې په بيان کې د خپلې سيمه ييزې لهجې لغات زيات استعمالوي چې کله کله يې ژبه نوره هم خوندوره کېږي او کله کله پرې پوهېدنه گرانېږي. خو ددې ټولو خبرو ترڅنگه کله کله داسې خوږ نثر ليکي چې په لوستلو يې د سړي تنده ماتېږي. زه د نمونې لپاره دده د بيان يوه ټوټه دلته راوړم:

«د عالم په کرسۍ ناست و، د سولې او سلم نه وسله جنگ جگړې اخیستې وه. د ملا نه منبر شيطان قبضه کړې و، د معلم او شاگرد په بنوونځي قوماندان او د هغه پرېڅو خېته اچولې وه، د کارېگرو په فابريکو باندې په گاونډيو ملکونو کې تودې سوداگانې روانې وې. په ډېره بېره او چالاکی. ددې ملک پوځي ماشينې اړه کېدې او په جگه

غاړه او ټيټو سترگو خرڅېدې. د ښکلو نه ښايست نقاب تر گوتو کړې و، په ميکدو کې د رندانو پرځای ديوان ناست وو، د کوه قاف د ښاپيرو ښکلا د بنگال دو بيانو وينځله او د پنجاب جادوگرو منترونو او د عربو د دعاگانو په وجه په مورې باندي ښاماران نازل وو. دا څومره وړې ښاماران وو چې په هره يوه نيمه ورځ او ان په دقيقه او ثانيه کې به د دېرش، څلوېښت تنو په خوراک نه مړېدل.

لکه مخکې چې ما ورته اشاره وکړه حسام صيب په دې ليکنه کې ځان د کوم فورمول لپاره نه مقيدوي، بلکې خپله کيسه کوي او خپل د ترڅو ورځو سرگذشت بيانوي. په دې کيسه کې ده پېښو ته کوم خاص رنگ نه دی ورکړی او نه يې له کوم تخيل نه کار اخيستی دی.

په دې ټوله ليکنه کې دده احساس په ډېره ښه توگه څغېدلې دی. نه يوازې د خپل زوی پر وړاندي، بلکې د کابل د ټولو اوسېدونکو په حال درد پري. کله کله دا کيسه يو جاسوسي ناول ته هم پاتې کېږي، هغه وخت چې دی د خپل زوی په لټون پيل کوي او د مختلفو مشکوکو اشخاصو سره مخامخ کېږي، نو دلته په ډېر مهارت سره د هغوی سايکالوجي تر څېړنې لاندې نيسي، اشخاص او افراد ځان ته معلوموي او د هغوی په پاب له ځان سره قضاوت کوي، خو دا بايد هېره نه کړو چې به دې ټولو حوادثو کې دی ځان نه بايلي او صبر او حوصله له لاسه نه ورکوي. لنډه دا چې کيسه ډېره په زړه پورې ده د جگړې د کلونو يو عام تصوير او په خاصه توگه ددغو کلونو د يوې پېښې بيان دی. ښه خبره ده چې د جگړې د کلونو کيسې وليکل شي او

چاپ شي. همدا کيسې که د يوې خوا د کيسو د مينه والو تنده ماتوي، نو له بل پلوه د تاريخ ليکنې لپاره په زړه پورې مواد برابر وي.

زه حاجي صاحب ته ددې اثر د چاپولو مبارکي وایم او هيله من یم چې دی به په خپلې دغې ځانگړې لارې کې نور اثر هم د ادب مينه والو ته وړاندې کړي. ځانگړې لارې همې ځکه ياده کړه چې حاجي صاحب هم په شعر کې او هم په نثر کې ځانته لاره لري او زه فکر کوم که ده ته قيود وضع شي، نو له ليکنو به باټې شي.

زما هيله همدا ده چې کومه لاره يې نيولې ده، په همدې دې روان وي او شاته دې نه گوري.

بريالی باجوړی

خيرخانه مېنه، کابل

۲۰۰۷/۶/۷

لنډې خبرې

په شعر کې کله ناکله څو ټوټې وهم. زما شعر، شعر ته نه پاتې کېږي، کله رانه سپين شعر شي، کله يې رانه فورم خطا شي، يو بل څه ورنه جوړ شي، کله قافيه پيدا کړي، بيا وزن ورنه ورك شي، کله يې په شکل او محتوا کې راته دوه سوه شکه پيدا شي، خو په هر حال لگيا يم، لوړې ژورې ته راکاږم. په دري کې متل دی وايي: «قطره قطره دريا ميشود» دا څاڅکي کتابونه شول، د چاپ نه راووتل، اوس زما د شعرونو مجموعې د خلکو مخ ته پرتې دي. دا اوس د ولس مال دی، د ښه او بد د سم او ناسم شعر قضاوت د هغوی حق دی. هغوی چې پرې هر حکم کوي، د نظر خاوندان دي، حق لري.

دوستانو! ما په ناول کې کوم خاص لاس رسی نه درلود، خو زه چې کله د جگړو په کلونو کې د يوې پېښې سره مخامخ شوم او زما ځوان ځلمي زوی اختطاف شو، نو ماته يو څه ژوندي مواد څو ټوټه راغلل. په دې موادو مې هماغه مهال چې د ډېر فشار سره هم مخامخ وم، د هغه چا خبره «ځمکه ډېره سخته وه او اسمان لرې» کار وکړ. هر څه مې هو به هو په کومه شېبه او په کوم وخت کې چې به ورسره مخامخ شوم، د

کاغذ پرمخ به مې راوړل، ما په ناول کې هماغه نومونه راوړي وو چې د پېښې په وخت کې ورسره لاس او گړېوان وم، هغه مهال امکانات ډېر محدود وو چې ددې ناول ځينې تخنيکي اړخونه لکه عکسونه، د نوار ثبت او يا نور مې تر گوتو کړي وای. اختطاف کوونکي له مانه ډېر هوښيار او خلاق وو او په ملاقاتونو او نورو موقعو کې به يې پر ما ساحه دومره تنگه کړه چې زما به هېڅ ځای ته لاس ونه رسېده. زه د خپل زوی ژوند ته هم ډېر متوجه وم.

دا اثر مې په قلمي شکل کې ډېر وخت په دې اميد وساته چې څه که خدای کول حق به په حقدار وسپارل شي او د هېواد جنګي جنايتکاران به محاکمو ته رابښکودى شي، خو اوس چې گورم په پښتو کې هغه متل دی چې وايي:

(ستا له خيراته زموږ توبه ده خو دا سپي دي کورې کړه) زموږ په ملک کې د فقيرانو او مظلومانو حقوق لاهماغسې تر پښو لاندې دي. زموږ د زړونو پراسونه او ارمانونه په جنګي جنايت کارانو ونه وتل، همدغسې په زړونو کې مو پاتې شول.

عام ولس ته خو موږ ليکوالو هېڅ ونه کړای شول، زموږ په ولس کې په هرو لسو تنو کې يو تن همداسې دردېدلای چې د هغوی د دردونو نه ناول او کيسه څخه چې نالونه او کيسې جوړېږي او کتابونه پرې ډکېږي. دا خو ډېره کماله نامردي ده چې په يوه ليکوال د يو څو غلو له خوا تېرى کېږي او هغه بيا ورته غلی پاتې شي.

زما په اند او عقیده دا لويه گناه ده. ددې گناه د جبران لپاره ليکوال يې بايد وليکي، دې پسې دې نه گرځي چې فورم يې څه دی، شکل به

بې څنگه وي. رپوټ به شي، ناول او که لنډه کيسه، بڼه خبره داده چې ليکوال واقعيت وليکي او د هر قسم تهمت، بهتان، افتراح او افتراح څخه ځان وساتي او که دا عناصر د ليکوال په ليکلو کې شامل شول، بيا د ليکوال او د غله توپير په څه شو؟ تر څو به مو خولو ته قلفونه پراته وي، تپوس والا خو هسې هم نه شته، په دې ملک کې هر څوک په خپله خپل ځان شي بڼلی، نو ما هم توکل وک او خپل ځان مې په خپله وبښه او کتاب مې د چاپ لپاره وړاندې کړ.

په دې کتاب کې ماته دوستانو يو لړ مشورې او سپارښتنې وکړې، د کرکټرونو اصلي نومونو ته مې ورته نومونه بيا موندل. د هغه چا چې دې خلکو سره سروکار دی، بې له کوم مشکله دا خلک پېژندلای شي. په ناول کې مې وخت او مکان ته تغيير او بدلون ور نه کړ. غله او داړه مار ته مې هم معادله کلیمه پيدا نه کړای شوه، ولې چې؟! غل، غل دی نو...

ستاسې دوست

الحاج محمد حسن حسام

کابل - افغانستان

درېيم پروان

۱۳۸۶/۳/۲۳ ال کال

د ۱۳۷۳ ل کال د وري ۶مه نېټه وه، زما په ژوند کې ترڅه او بدمرغه ورځ، چې دغه ورځ مې لاتراوسه بده راځي، د جگړې سختې شېبې وې، کورنيو ډوډۍ غوښته او جنگ جگړو مړي!

د کور نارينه وو بايد د وينو په بدل کې کار کړي وای او نفقه يې پيدا کړي وای زما دوه زامن هر يو:

ذبيح الله جان چې هغه مهال د نهو او يا لسو کلونو به وو او بل ډاکتر احمدجان چې هغه وخت د کابل د طب انستيتيوت د درېيم کابل محصل و، خو له بده مرغه جنگ جگړو ورته انستيتيوت پارچاو^(۲) کړی و. د هغې علمي زانگو د زنگولو لپاره استاد او محصل څه چې مرغۍ پرې هم پر^(۳) نه شو وهلی. د جگړې اور ورته وزرونه سپزل او د کابل پوهنتون په ټوله ساحه او چاپېريال کې يو څو شعارونه تر سترگو کېدل.

((يك ثانيه غفلت صد سال جوالیگری)) او يا ((جنگ هنر ما است)).

د پورته نېټې دا مهال اته بجې وې، په کور کې مو د چايو په سر فيصله وکړه چې زه به مارکېټ ته ولاړ شم او تاسې دواړه وروڼه به درملتون ته چې په کلوله پشته کې و، ولاړ شئ. په نصيحت مې ورته وويل:

^۲ د يو وخت لپاره تړل

^۳ الوتل، پرواز

گورئ چې له درملتون نه ونه وځي، چې توغندي راځي!! په همدې خبرو خبرو کې له کوره ووتم، د کوڅې په جنوب اړخ کې مې يو جيب موټر تر سترگو شو، د کوڅې په کوزه برخه کې ولاړ و، په شيشو يې بڼه ډېر تور فلمونه تپل شوي وو، داسې جيب موټر به چې په هغه وخت کې چا لیده، نو لار به يې ورڅخه بچوله^(۴)، ما له وېرې خپله لار هم بدله کړه. پلې مارکېټ ته ورسېدم. ډېر وخت لانه و تېر چې کوچنی زوی مې ذبيح الله جان چې له ژړا يې سترگې سرې وې، ترڅنگ ودرېد وارخطا شوم او ورته ومې ويل:

زويه! ژر ژر يې راته وايه چې څه پېښ شوي؟

ذبيح الله جان:

((پلاره! ورور يې راته په وهلو ټکولو بوت، له څلوېښت متره سړک څخه يې د تورو بښينو جيب ته پورته کړ.))

ورور دې چا بوت؟!

((پلاره! نور يې نه پېژنم، ريرې يې ډېرې اوږدې وې او ان تر نامه غوتې پورې رسېدې، خټونه يې بېر، پرتوگونه يې بدو هلي او کميسونه يې د پښو تر بښنگرو^(۵) پورې رسېدل، د چا جگې قره قلی او د چا پکولونه په سر وو. يو نيم لاپکې گوييچې^(۶) هم اغوستې وې. پنځه شپږ کسه به وو، په مټ قوي خلك وو، زما د ورور زور نه ورسره رسېده.))

^۴ - گوښه کول، ځان يا بل په ډډه کول

^۵ - په پښتو کې انسان ته تر بجلکو پورې او حيوان ته تر نوکانو پورې کارول کېږي.

^۶ - دا مخصوص لباس دی چې زموږ د هېواد ازبک ورونه يې د ژمي په موسم کې اغوندي.

د ذبيح الله ددې خبرو په اورېدو په بېرته کور ته راستون شوم. په کور کې د ډاکټر مور بې هوشه وه، لونی مې په چيغو، چيغو ژړل. د شاوخوا گاونډيان په کور کې راټول شوي وو. «چا راته ويل مه وارخطا کېږه، نه يې وژني، ژر به يې پرېږدي، چا به ويل چې ډاکټر يې د پيسو لپاره تېنټولی، چا به ويل چې نه والله دا ډېر خطرناک خلک دي. د چا زامن يې چې بيولي، هغه بېرته ژوندي نه دي راغلي، مړي يې د کور په مخکې ورته اچولي. يو څو نورو به د خیر غوښتنه کوله، د چا د خولې نه به وختل چې څه اوس درته پېښه شوه، د پېښې نه تېښته نه شته. يو نيم به لاپه کې غږ کړل چې حکومت ته ورشه، بل به په کې غشی رابښکوده حکومت شته گڼي؟! »

که حکومت وای نو ډاکټر به يې ولې تېنټاوه، ورور جانه! حکومت مکمت^(۷) نه شته، په خوله دې لاس کېده، ځان دې غلی کړه. که درباندي خبر شول چې حوزې او يا بل کوم ځای ته تللی يې، په والله چې زوی به دې بيا په سترگو ونه گورې. زوی به دې له تانه تېر کاندې او تا به له زويه! »

چا به کښته دموله او چا به پورته، خو زما په زړه پراتې پخېدې.

ما له هر څه نه لومړی د خپل درملتون قلفونه بدل کړل. نور ټول کارونه مې يو اړخ ته کړل. يوازې به مې د درملتون پرانيستو ته ډېر پام و. زه په دې پوهېدم چې د زوی پته به مې د درملتون له لارې مومم او همداسې هم وشول. زه په درملتون کې د درملو په رانيولو او خرڅولو نه پوهېدم. ځکه درملتون خپل مسلکي سپړي غوښت، خو ما درملتون د

۷- مهمه کليمه ده.

خپل زوی د موندلو لپاره د سهار نه تر ماښامه پرانیستی ساته هسې به په کې د فکرونو په دریا بونو کې ډوب ناست وم، په ډېره لږه موده کې مې خپل وزن و بایله ډېر ډنگر او خوار شوم.

زما د زوی د اختطاف درېیمه ورځ وه. مازیگر مهال و چې زما د دفتر یو پخوانی ملگری (سادو) چې زما د درملتون تر شا یې کور و، د درملتون و مخ ته یو دوه واړه تېر و بېر شو او د سترگو د لاندې یې درملتون ته وکتل، لږه شېبه وروسته درملتون ته ننوت. د معمولي روغې نه وروسته یې د ډاکتر تپوس رانه وکړ، ((چې ډاکتر جان چېرته دی؟))

ما ورته وویل:

ډاکتر مې ننگرهار ته لېږلی دی، موسکي شو او یو څه تابلیت یې رانه واخیستل، مگر دده د سترگو لاندې کتو او موسکي کېدو په وجه زه یو څه شکمن غوندې شوم، ولې چې دی په نورو ورځو کې کله چې به درملتون ته راته، کوم داسې په خاص اکت باندې یې نه وم پوه شوی، په لسو ورځو کې به یې یو ځل درملتون ته سر راښکاره کاوه، زه ددې سړي په هکله یو څه وینس شوم او زړه مې راته وویل چې (سادو)^(۸) به د مشکوکو کسانو په اول کتار کې ونیسي. (سادو) له ما سره په ۱۳۶۰ لسیزه کې د هغه وخت د دولت د ادارې په یوه څانگه کې کار کاوه. زما کور یې پېژانده او زما د شخصي ژوند ځینې اقتصادي اړخونه لکه درملتون، یو تېز رفتار کړول مو تر چې زه به په کې گرځېدم، ورته معلوم و.

^۸ - د امیر عبدالرحمن خان په وخت کې د یو غله نوم و.

ان زما په تېز رفتار موټر باندې دده په واده کې گل وهل شوی و او دده ناوې يې د (لعلو) په ډېرې لېږدولې وه. زه خو ورځې وروسته دده د واده مبارکۍ ته هم ورغلی وم، زه نور نه پوهېدم چې ده د چا خور لور واده کړې او د چا سره يې خپلوي کړې وه. ما يوازې او يوازې خپل همکار پېژنده او بس.

د کار په ځای کې مې له ده سره بڼه سلوک کاوه، زما له خوا ده ته هېڅ ډول ضرر نه و رسېدلی، ان د نورو همکارانو په پرتله مې له ده سره ډېره مينه بنودله او دی به مې کار ته ډېر هڅاوه هغه شپې او هغه مرحله نوره تېره وه، کابل نور هغه پخوانی کابل نه و، کابل د تنظيمي جنگونو په منگولو کې پرېوتی و، هره خوا د راکټونو او ټانکونو غره‌هار وو، د جنگ جگړې کارغان او لېوان د افغانانو د وينو په څښلو او د غوښو په خوړلو ماړه وو او له ډېر مړينې نه ارت^(۹)، ارت گړځېدل. خو افغان انسان داسې وږی و چې د لوږې يې له خولې نور سونگ^(۱۰) نه شو ايستلی.

زما د زوی ډاکټر احمدجان د اختطاف په شپږمه او اوومه ورځ د ماسپينين له خوا د درېيم پروان نه چې هلته مې کور و، د کلوله پشته په لوري درملتون د پرانيستو لپاره د فکرونو او سوچونو په ټال کې ځنگېدلې روان وم. کله چې د کلوله پشته پخواني تمځي^(۱۱) او څلور لارې ته ورسېدم. په نابېره ډول (سادو) د لارې په اوږدو کې راسره

^۹- پراخ.

^{۱۰}- غير مخصوص اواز او فرياد.

^{۱۱}- د موټرو د ودرېدو ځای (اسټيگاه)

ملگری شو، د ستړي مشي خوار مشي څخه وروسته مو په خبرو پيل وکړ. ما ورته وويل:

سادو جان!

((کجا رفته بودی))؟!

ده په ځواب کې راته وويل: ((خانه خسر)) خبره يې وغزوله:

مدیر صاحب!

((اوس خو مې خسر د نظار شورا او د مجاهدينو بڼه لوی قوماندان دی، تکړه عسکر لري، د هېچا نه يې سترگه نه سوزي، په خپل کار او پوځي عملياتو کې ډېر ماهر دی.

د امنيت او داخلي وزير صاحبانو سره له نږدې پېژني، دده دويمه ماندينه د پنجشېر ده او حتی چې د امنيت د وزير صاحب له کورنۍ څخه ده. نن يې د نظار شورا جگ پورې قوماندانان مېلمان و، ما يې کور ته چې په تايمينيو کې دی، سود سودا وړې وه.))

دلته (سادو) راته خپل خسر په ډېر مهارت راوپېژانده، نو زما شک يې لاپسې زيات کړ.

ده زياته کړه.

((تاخو به هغه د کادر و پرسونل کارمند (دادو)، هزاره پېژانده هغه هزاره))؟

هوکې په هغه څه شوي دي؟!

له ماڅخه يې بيا خبره ونيوله او راغبرگه يې کړه:

د هغه ورور چاتښتولی و، بيا نو زما د خسر سره دې خدای بڼه وکړي، زه يې ورته واسطه کړم، ډېر ورپسې ښکته پورته وگرځېده د ډېر لالهندي او سرگرداني نه وروسته د اسلامي حزب د گروپونو سره يې پياموند او د پيسو په بدل کې د يرغمل نيونکو څخه يې خلاص کړ. دادی حسنه، چې د نر زوی هم په مېخ وهي او هم په نال.

(سادو)^(۱۱) راته د (دادو) هزاره بل سگنال هم راکړ. ده د درملتون په مخکې رانه مخه بڼه واخيسته، ما د قلفونو کليانې راويستې، دواخانه مې پرانيسته، کېناستم او د (سادو) خبرې مې د ځان سره وڅپړلې.

په زړه کې مې وويل:

ته صبر کوه، که په نږدې ورځ دوو کې (دادو) هزاره ماته د لارې په سر، دواخانه او يا په بل کوم ځای کې گوډ^(۱۲) په چنه شو، نو يقين به مې بېخي خاص او ننگه شی چې د زوی په اختطاف کې مې د (سادو) پوره پوره لاس دی.

په دې ورځو کې مې فکر ډېر خراب و، نږدې وم چې لېونی شم. ځان مې ډېر نيمگړی احساساوه په کور کې مې خوراک او څښاک نه کېده، زموږ د کور يو ډېر نازولی او نازنين غړی وړک و، کله چې به کور ته راستون شوم د کور ټول لوی او واړه به رانه راچاپېر شول او کلک به راسره ونښتل چې گوندي پلار به مو د ورور په هکله کومه نوې خبره راوړي وي.

(۱۱) (۲) دا د امير عبدالرحمن خان په وخت کې دوه غله وو، کله چې په شينوارو کې ونيول شول، د کابل په بت خاک کې په پنجره کې خورند کړی شول او همدلته په پنجره کې يې ساه وخته.
(۱۲) دا اصطلاح اکثره وخت کليوال پښتانه په هغه وخت کې استعمالوي چې يو څوک د چا په تعقيب کې وي.

په دې ورځو کې زما د کورنۍ د غړو خوراک خپلې اوبنکې وې، شپه او ورځ به مې په کور کې ژړا او انگولاه، څوک به په زیارتونو گرځېدل، چا به د بډیگر^(۱۳) (رمل انداز) پسې منډه واخیستته د نزانو د ورکړې خو حساب او کتتاب معلوم نه و، د کور یو تن به مو د جگړې په هغو سختو شپبو کې هره ورځ د شاه دو شمشپره ولي د زیارت کوتري د غنمو په دانو مړولې.

د ډاکتر مور به زمور د یو نېک او خوشبرخورده گاونډي په بنځه هره غرمه او ماښام درې څلور تنوره ډوډۍ پخولې، د لارې په سر به یې په خپله د حلوا سره خیراتولې، هر لاروي او مسکین به د ډاکتر مور ته ویل: «مادر مراد دلت حاصل شود، خیرات قبول گردد.» او داسې نورې ډېرې دعاگانې...

یوه ورځ وروسته مې کتل چې هغه د کادرو پرسونل مامور (دادو) هزاره درملتون ته راغی، د پخوا نه د جوړې شوې لوبې لپاره یې یوه جعلی نسخه لاس کې نیولې وه. دی په تایمینیو کې اوسېده. هلته څومره ډېرې دواخانې دي، خو دلته دوی راته پروڼ د لارې په سر یو غیر مستقیم مقصد ټاکلی و چې د یو ځل لپاره (دادو) زما دوکان ته راشي او جعلی صحنې د «ورور د اختطاف په هکله ورنه پوښتنې او گروپړنې وکړم.» حال دا چې دده وروڼه و اختطاف شوی. دا یوه جوړه او غوټه شوې خبره وه چې ماته په بل ډول کې د (سادو) خسر سردار (کوټه) راوپېژني.

ماله (دادو) څخه تپوس وکړ چې په دې نږدې ورځو؟! کې کومه واقعہ خو به درته نه وه پېښه شوې (دادو) راته وویل: هو!

^(۱۳) پېشین گو - یا پیش گوی

ښه نو کيسه وکړه چې څه و؟!

(دادو) د خپل ورور د اختطاف کيسه په جعلي له ځانه جوړ شوي شکل کې تېره کړه او د هرې خبرې په کوزه او بره کې يې د (سادو) خسر سرددار (کوټه) مېړانه او باتوري ښکاره کوله او ځلوله يې راته او ويل يې:

((که دا سپړی نه وای، نو خدای خبر چې د ورور غوښې به مې کارغانو او لېوانو چېرته خوړې!!))

دا بل فاکت او حدس و چې دې شيطانانو او (... ماته په لاس راکړ، خو دومره مې (دادو) ته وويل، که سبا او يا بله ورځ دې (سادو) په دفتر کې ولېد، يو ځل يې ماته راولېږه.

(دادو) رانه رخصت شو، ما د سردار (کوټه) د اهليت او شخصيت په هکله تجسس او پلټنه پيل کړه. د هغې ورځې په سبا اول وخت و، چې تياره کوردينه او غوټه شوې خبره وه، روند له خدايه څه غواړي؟ دوه سترگې.

(سادو) خو ما او زما ځواب ته په دوو پښو ناست و چې، کله به زما له خولې نه زما د زوی د اختطاف خبره ووځي د (سادو) او (دادو) خوله پخوا نه خبره سره يوه وه. (سادو) راته په دواخانه کې نېغ ملاتړلې د بې زره مزدور په څېر ودرېد. ((مدیر صاحب!

کدام خدمت بود))

((امر کوی پرون مو د (دادو) په لاس کې ځواب رالېږلی و، څه خدمت شته که څنگه؟!))

هو کي شته، يو څه شته، نه پوهېږم چې درته وي ويې وایم او که نه خو بیا هم ما ورته په لنډو څو ټکو کې د ډاکټر د اختطاف کیسه وکړه او ده راته د خپل خسر (کوټه) امکانات ټول تشریح کړل چې توبه! ((دده پیژندگلوې په کابل زمين کې جوک^(۱) نه لري او بیا ستا په کار کې! خو د هر څه سره سره بیا هم خسر مې بېگناه ته زموږ کره راځي، زه به ورسره خبره شریکه کړم. بیا به نو تاته احوال درکړم، چې څه کولای شي؟))

سبا سهار چې مې کله دواخانه پرانیسته، (سادو) د دواخانې په منځ کې راته ودرېد او ويې ویل: «بېگناه خو مې خسر زموږ کور ته راغلی و. د ډاکټر د اختطاف خبره مې ورسره شریکه کړه، خونن د غرمې نه وروسته یې (۳۱۵) نمبر لوا چې د خیرخانې په هزاره بغل کې ده، غوښتې یې هلته به یوځای ولاړ شو.» ما ورته ښه کړل خو له بلې خوا د سردار (کوټه) د اهلیت په هکله مې پلټنې چُستې کړې او یوازینۍ هیله مې همدا وه چې زه اوس داسې څوک پیدا کړم چې د سردار په هکله معلومات راکړي، خو په دې لنډ او تنگ وخت کې مې هېڅ ونه کړای شول.

ماسپښین شو، (سادو) له کوره راغی او په ټکسي موټر کې (۳۱۵) نمبر لوا ته ورسېدو. دا نو د (۱۳۷۳ل) کال د حمل اتلسمه ورځ ده، مه کوه چې په دې نېټه په کابل کې داسې واوره اوري چې ښی او چپ لاس سره نه پیژندل کېږي. څادرونه مو په ځان کوډۍ کړل، د لوا انگرې ته ننوتو، د اوږده دهلیز دواړو خواوو ته ماتې چوکۍ او ښې ډېرې د

(۱) ساری عوض.

اوسپنو ټوټې پرتې وې، د دهلېز په اخر کې په کين لاس يو لوی د کنفرانسونو وړان وېجاړ تالار ته ننوتو چې ددې تالار ټوله اثاثيه د قنديل او شيت نه نيولې، تر سټېچ او چوکيو پورې په ډېر زور او شور نړول شوي وو. د پوالونه يې د گوليو او توغنديو په پارچو سوري، سوري وو. له ځانه سره مې وويل: تالار به په خپل وخت کې څومره بنکلی و.

خو اوس پنگ بنگ پروت و، د تالار په بره څنډه کې يو څو تنه په مات گوډ پوځي يونيفورم کې د غلو په څېر رابنکاره شول هلته يو شاتوری مېز او يو څو ماتې، وړانې وېجاړې کرسۍ پرتې وې او دا خلک پرې هم وړان وېجاړ ناست وو، لکه چې په اشر غوښتل شوي وو. په مات مېز يوه د پيکا ماشينداره هسې د تظاهر لپاره پرې نصب وه. دوه، درې زاړه او سولېدلي کلاشينکوفونه د تالار په بر کنج کې ډېر بې قدره پراته وو.

دا (کوټه) سردار د خپلو داړه مارانو سره د تالار په بله پېڅکه کې ناست وو، ددې لپاره چې اوس نو ماته ځان قوماندان راوېښني، ولې چې په دې شپو ورځو کې د قوماندان باب و او بازار يې ډېر تود و، هر چا چې به يو يا دوه کلاشينکوفونه درلودل، هغه قوماندان و، د خپلې ډلې ټپلې سره يو څه و، د وخت بې تخته او بې تاجه پاچا و، خبرې ورسره نه په پسته ژبه کېدې او نه په ځير، په کابل کې هر څوک قوماندان و او سپاهيان ورک وو!

موږ دې سردار ته نږدې شو، له روغېر څخه وروسته ځينو لغړو مږ ته لغړې او کروپې چوکۍ پرېښودې، پرې کېناستو، د يو څه څنډ څخه

وروسته (سادو) خپل خسر سردار (کوټه) ماته راوپېژنده او ورزیاته یې کړه دا نور یې چې په اشر غوښتي وو، «چریکان یې دي»!!... (سادو) په جعلی او ساختګي ډول په ډېر احترام ځوړند سرد (کوټه) سردار مخې ته ودرېد او زه یې ورته داسې معرفي کړم.

دا مدیر صاحب!

بېچاره چې اوس دلته هېڅوک نه لري، بڼه سپری دی! یو وخت کې موږ سره یې کار کاوه.

بېګاه مې دده د زوی د اختطاف په هکله تاسره خبره شریکه کړه، دادی مدیر صاحب مې د تا پورې راوړساره، زه بېرته کور ته ځم، له ده سره دې خپلې خبرې مېرې وکړه» سردار داسې وښوده چې پسیشا (غیاب) کې خو دی (مدیر صاحب) بڼه پېژنم، اوس چې خدای (ج) په ګوتو کې راکړې، نو دلته خو خبرې نه شو کولای، د مدیر صاحب کور ته به ولاړ شو هلته به خبرې وکړو او ده سره به دا غم شریک کړو».

سردار صاحب زما د غم شریکۍ په غم کې نه و، سردار صاحب زما وزن کوت چې د مدیر نه څومره بودولی شم. ده زما ژوند له نږدې نه معلوماوه چې څومره خوله پرې لګولی شم او د وخت په اصطلاح په کابل کې د (کوټه) په څېر قوماندانانو به ویل «ونډم خورده»!!

او د مدیر صاحب نه د خپل پلار او نیکه شتمني په کوم چل و فرېب اخیستی شم. سردار خپل کار کړی و او «ونډم خورده» شوی و.

دا خو د سردار اضافي معلومات و چې ځانته یې غوندې ول او په ما یې ځان قدر مناوه (کوټه) خپل په اصطلاح (چریکان) د ځان نه مخکې

رخصت کړل، ورپسې موږ درېواړه د جو، جو او توتې، توتې تالار نه ووتو. د (۳۱۵) لویا دوره مخکې په ټکسي کې کېناستو، په لاره کې مې سردار صاحب ته وويل: سردار صاحب!

زموږ په کور کې مړی نه شته، خو ژړا يې شته، موږ بخاری گانې او د تودوخې نور وسايل ايستته کړي، د کور خونې مو ډېرې سپرې دي، خير دی تاسې د خپل زوم کره تشریف یوسئ، ستاسې قدر به انشاالله ان هلته وشي (سادو) ته مې د هغه وخت يو لک څه زیاتو کم افغانۍ په پرده کې ورکړې چې خپل خسر په خپل کور کې ونازوي.

ما چې کله د سردار (کوټه) خبرې کنټرول او دی مې د سایکالوجۍ په لحاظ وڅېړه، ماته ډېر يو بد، اوباش، قمارباز، توطیه غوښتونکی او لاوبالي سپری راملوم شو.

د شپې او د ورځې له پلوه به ې خوب او خواړه چېرته وو؟ اشتهای مې ورکه وه، سگرېټه به مې دم په دم لگول او رانېکودل، سينه يې راته تخته کړې وه. د غذا نه مې بد راتلل، د شنو چایو په څښلو مې خوله څو وارې پلۍ شوه، دوستانو به مې تسکین راکاوه او ډېر به راباندې خفه وو، ځینې ځینې به راسره په شپو پاتې شول چې غم مې غلط کاندې، خو ما په خپل ژوند کې همدا یو زوی روزلی و، زما او د مور يې همدا ډاکتر یوازینی هیله او امید و، چې دده نه به که خدای کول یو څه جوړ شي او دده د سیوري لاندې به کېنو او دده له مېوو څخه به موږ او زموږ وطنوال پوره پوره گټه اوچته کاندې.

کله چې درېیم پروان څلور لارې ته ورسېدو، زه له ټکسي څخه کېښته شوم او دوی مې رخصت کړل.

کور ته راغلم، په کور کې مې ټوله کيسه وکړه، مصلحت په دې شو چې موټر د يو همسايه کره ودروم او د سالون فرش مرش سره راټول کړو او د دواخانې قيمتي دواگانې د الماريو خخه وباسم، پناه يې کړم. اوس نو خپل شته راپورې اور شول. بايد سردار (کوټه) ته ځان غريب او بېوزلی وښيم.

د سبا ورځې د لسو بجو په شاوخوا کې (سادو) راپسې راغی، ترڅو د دوی په کور کې دده د خسر سره لومړۍ خبرې وکړو.

زه (سادو) کور ته رهنمايي کړم په سالون کې (کوټه) سره د اړې بېرې او روغېر نه وروسته کېناستم ماته يې مخ کړ چې: ((مدیر صاحب!

څه فکر کوئ، ستاسې زوی به يې په کومه ډډه وړی وي؟))

ما لنډ ورته وويل:

شمالي ته

نو... سردار راته وويل:

((که ډاکتر يې شمالي ته وړی وي، خو نو هېڅ غم مه کوه، دا خو به ډېره ښه خبره وي، زموږ کار به ډېر اسانه شي. د قره باغ خان زوی پروڼ شپه ما سره دلته مېلمه و، د گذر خان، تاج اله خان، قوچي خان او داسې نور په سلگونو قوماندانانو سره له نږدې نه شناخت لرم. د جهاد په وخت کې دوی زما د يو سنگر او مورچل ملگري دي.))

ای های جهاده! ته خو داسې اوباشانو او قماربازانو زموږ خلکو او نړۍ ته يې (... کړې). د ((لارې خرچه مرچه برابر وه، شابه ته خو پوه سپړی يې

زما تگ ځانته هم چېرته نه کېږي، څلور پنځه چريکه خو د هر وخت لپاره راسره وي، په جيب دې لاس راکاره چې ناوخته کېږي.))
مجبوريت ب شى دى، د وخت څلور پنځه لکه افغانۍ مې ورته ونيولي.

دادي سردار صاحب!

خداى پاك مو په ډكه منگول له شمالي څخه راستانه كړه، خداى پاك دې زما د اولادونو عرض واخلي، خداى پاك دې زما زوى پيدا كړي، زما د زوى د پيدا كېدو افتخار دې خداى پاك ستاسې په نصيب كړي او داسې نورې ډېرې دعاگانې مې سردار (كوټه) صاحب ته له خولې وايستي.

ما غريب سره نور څه و، د ډاكتريو قطعه عكس يې هم هسې د تش نامه لپاره راڅخه واخيست.

سردار (كوټه) هوکې! دې ناچله سردار چې کله جيب خرڅ جيب ته کړ، نو ډېر خوشاله او موسکى شانته شو بيا يې راته وويل:

((د ډنډ شمال ځمکه به چان کړم، غلبېل به يې کړم او ستا زوى به د نقرې په څېر له شگو څخه راوباسم، مې فهمي مديء! مرا مردم (کوټه) ميگن از ربگ روغن ميکشم!))

ته پوهېږې (کوټه) په دې ورځ ډېر څه وويل، ډېرې غوړې خبرې يې راته وکړې، شنه او سره يې راته ډېر وبنودل، اسمان يې قوي، قوي په توقو وويشت او د ورېځو نه يې راته بڼه غټ غټ او بڼان جوړ کړل او بڼې باټې يې وويشتې.

زه خو لان په هماغه د حمل په ۶مه نېټه دده په دام کې کېوتی وم، زما زوی دده او (سادو) په دللی تښتول شوی و. په زړه کې مې وویل، توکل په خدای په قوي دپره مارانو او قماربازانو واوښتم، خوبیا هم د سردار د پېژندگلوی په لټه کې وم یو چا راته وویل، هغه پورې انجنیر د قرعې دی انجنیر مې د چایو د څښلو په پلمه درملتون ته راوباله، انجنیر زما بلنه په پراخ تندي ومنله. په خبرو کې مې ورته دپره خوشامندي کوله، کله به مې یو قسم چاکلیټ او کله به مې بل قسم ممیز وروړاندې کړل، خبرو مو دوام پیدا کړ. د قرعې د آب او هوا، مېله ځایونو، باغونو، ځمکو د کارېز او چینې حتی د پخوانیو خلکو او بیا د حضرت صاحب د کور او قصر په هکله چې په قرغه کې لري، خبرې مو کولې. په قرغه کې د پخوانیو مخورو سردارانو خبره پورته شوه، نو زه په دې مهال ورو ورو خپل هدف ته نږدې کېدم، انجنیر صاحب زیاته کړه. «د قرغې ټولې ځمکې چې اوس گوري، دا د سردار پاینده محمد خان څه کې وې او بیا دده نه وروسته سلطان محمد خان (طلایي) ته پاتې شوې، خو دې اوسنیو سردارانو ورته ښکرونه اړم کړل، د خپلو پلرونو هډوکي یې کله په دولت او کله په عامو خلکو څو څو واري خرڅ کړل او دوی خدای پاک ماږه نه کړل.»

ما د انجنیر صاحب نه تپوس وکړ چې ددې سردارانو نه به اوس څوک پاتې وي که نه؟!

انجنیر راته وویل:

«دلته یو، دوه درې شته یو یې د سردار دوپه په نوم او بل یې د سردار کوټه په نوم خو اصلي نومونه یې بل څه دي. کوم چې په سردار کوټه

مشهور دی، سخت قمار باز سپری دی، ټوله ورځ په قمار لگيا وي، غلاوې کوي او شوکماری يې اوس پېشه گرځېدلې، خو حرامي د يوې ځوانۍ نېشه هم لري، بڼه ډوډۍ مار او يو پر خرابات او کاکه دی.

ما د انجنير صاحب نه خپل مقصد تر گوتو کړ، زه اوس نور د (کوټه) په مشخصاتو پوره، پوره پوه شوم. زما ټول گومانونه او د خوبونو تعبيرونه ورځ په ورځ سم راوتل.

(کوټه) په درېم مازيگر د (سادو) په لاس ځواب راولېږه چې ته يوځل د (سادو) دوی کور ته راشه، د (سادو) کور اوس زموږ په ملاقات خانه بدل شو، زه ورغلم، په لاره کې مې د ځانه سره وويل: په واللّه که (کوټه) له کوره هم خوځېدلی وي، د (سادو) له جوسې نه داسې معلومېده چې ډاکتر په شمالي کې نه شته، زه د دوی په سالون کې کېناستم، سردار د جاينماز سره سالون ته ننوت، د لنډ روغې نه وروسته په لمانځه ودرېد، د مازيگر لمونځ يې وکړ، ډېرې دعاگانې او زارۍ يې خدای پاک ته وکړې، بيا پاڅېده او زما ترڅنگ کېناست په غريو نيولي په ټيټه اواز په قوي تاثر په ډېر مکر او فرېب په ژرغوني څېره او نيولي بڼه يې راته وويل:

((متاسف يم او ډېر خفه يم، ستاسې ارجمند مې په ډنډ شمالي کې بيا نه موند. د شمالي ټول قوماندانان يې راته بيا راپره کړل، زه نه پوهېږم چې دې سردار دا د قوماندانانو نومونه چېرته زده کړي وو، خو بالاخره ما سردار ته وويل:

سردار صاحب!

ستاسې دې هر قدم د ايمان په تله کې پرېوځي، ستا نيت، ديانت او بڼه تقوا ماته ثابته شوه، ته ډېر نېک، زړه سواندي، زهير او مسلمان سپری يې...!!!

زما برخليک به همدا شان و، خير دی خدای (ج) مهربانه پاچا دی، زوی به مې خدای (ج) پيدا کړي، مه خفه کېږه. زه به خپل خالق ته صبر کوم، خو زما او ستا همدا اخرنی ملاقات و، زه به په بل ځای کې سر او تندي ووهم، که گوندې زوی مې پيداشي. د اخرنی ملاقات په کليمه سردار صاحب ډېر وار خطا شو، ويې ويل:

((نه، نه مدير صاحب!

ملاقات اخرنی کوه مه.

زه ستا په زوی پسې گرځم دا زما عندالله او عندالرسول وظيفه ده.))
ما لږ په غوصه او رډېد وويل: زما په زوی پسې مه گرځه، سردار صاحب زه چې په زوی پسې مې نه گرځم، نو ته څه مجبوريت لري؟!
سردار صاحب!

د خپلې (مور نه ميره مهربانه نه وي) په دې خبره سردار لږ څه سست شو. سردار خو په يوه غشي دوه مرغۍ ويشتلې وې، په يوه لومه کې يې موږ دوه (پلار او زوی) نيولي وو. زما نيت و چې زه ورنه ځان خلاصوم، پاتې شو زوی مې بيا به يې گزوو، سره.

خو سردار د سترگو په اشاره کې په زوم يې چای راوغوښتې، ماته پخوا دوی هېڅکله چای نه وې راغوښتې، اوس يې ددې لپاره چای راوړ چې

دا دواړه ټگماران د شعبده بازانو او يا د مداريانو په څېر بله لويه پيل کړي او ما د يو څه وخت لپاره معطل او بوخت کړي.

بيا سردار صاحب خپلې ناوزونه خبرې شروع کړې چې خبرو يې يو د بل سره هېڅ تړاو نه درلود. هغه او دغه يې ويل او د يو بل چل ول په فکر کې و، چل يې ډېر زر جوړ کړ.

ويي ويل: (مدیر صاحب!)

((اينمی کارا حوصله ميخايه، دلت کلان بساز، نديدی که چقدر بردن و کشتن)) بيا هم ((زه په قطعه کې يو ميل کلاشينکوف باقي يم سبا ته د ميدان بناړ په طرف ځم، يو ميل کلاشينکوف په بيه رانيسم او په څنگ کې ستا د زوی تپوس کوم. بلديت مې زيات دی. ددې سمت قوماندانان لکه حاجي صاحب شېرشاه خان نه نيولې او تر واره سليمانه پورې پرې گران يم، د خبرې نه مې نه تېرېږي، دوی مې هم د جهاد د دورې ملگري دي.

بله د ټولو نه مهمه خبره دا ده چې بېگانه مې خوب وليده او په خوب کې زما پير ماته يو د گلابو د گلونو گېډی راکړه، نو ددغه خوب تعبير همدا ستا د زوی ميندل نه دي که څنگه؟!...!!!))

نو ما په زړه کې وويل:

چې گوره د يوويشتمې پېړۍ شرمېدلي سردار ته، ده خو ډېره زر افسانه جوړه کړه. ما په هماغه پخوانۍ خبره ټينگار وکړ چې... سردار صاحب ستاسې وظيفه زما د زوی د پيدا کولو په برخه کې ختمه شوه، د خدای په امان زه درنه لارم.

په دروازه کې يې راته ډېرې سورې او نارې ووهلې او ډېرې جزې پزې وکړې خو زه ورته ونه درېدم، زما ټول گومانونه او حدسونه نور دې اندازې ته ورسېدل چې سردار (کوټه) او (سادو) زما د زوی د تېنټولو د معاملي طرف دي.

درملتون ته سترې ستومانه راستون شوم، ډېر خپه وم او داسې مانيجن وم چې ولې دا سردار ماته په سپکو سترگو گوري، دی ولې په ما د پانده گومان کوي، دی خو په دې پوهېږي، چې زه په ټولو شيانو پوهېږم، ماته خدای عقل او شعور راکړی، ما د دولت په ادارو کې شل پنځه ويشت کاله کار کړی دی، زه خو ډېر اجتماعي سړی يم او له ډېرو خلکو سره راشه درشه لرم، زه خو په افغاني ټولنه کې لوی شوی او زوړ شوم. خو دې سردار زما د مجبوریتونو څخه ناوړه استفاده کوله، زما زوی له همدې سره او دده په دلایي يرغمل و، دی پوهېده چې حکومت نه شته او سر په سر سودا ده، ده ته پته وه چې دا سړی يو څری دی. دده شاته اوس څوک نه شته، د کوم قوماندان مماند سره اړيکي او پيوند نه لري، چې څومره يې غولولی شي غولوه يې.

زه يې تېرايستی نه شوم، ده په حقيقت کې خپل ځان تېرايستی دی. زما ژوند لاهماغسې دی، خو ده خپل ژوند او خپله کورنۍ د خدای (ج) پر وړاندې تباه کړي دي، په مادي لحاظ دی او دده زوم له هماغسې پمن او د يوې مړې ډوډۍ پسې شل ځايه سرکونډۍ وهي. ده چې څومره خيانت له ماسره کړی دی، خدای خبر د جنگ او جگړې په کلونو کې د نورو څومره بېگنا کابليانو سره به يې جنايت کړی وي.

ده به زموږ د ټولني دا ساده شېل او شارپواري انسانان څومره غولولي وي، څومره ميندي به ده ژړولې وي، څومره بېگناه ځوانان او تنكي د هيلو نه ډك زلمي به په تورو او تورتمو خونو كې د خپلې قماربازۍ، اوباشۍ او د نامشروع او نامقدسو انساني او بشري ضد خواهشاتو د پوره كولو لپاره په ډول ډول نومونو او پلمو ساتلي وي.

دې... (كوټه) سردار به څومره پلرونه په شا كړوپ كړي وي او څومره خويندې به لارواوسه سپاوشې وي او څومره پېغلې به يې كوندې كړې وي. دې چالاكه په تش نوم سردار به زموږ د مظلوم او خواركي ولس څومره شتمني لوټ كړې وي او څومره بېوزلې كورنۍ به يې د پولۍ ټق ته كېنولې وي. دده به په هغو پيسو هېڅ نه وي شوي. يو څو ورځې به يې د قمارميدان تود ساتلي وي، هغه به هم د بل جيب ته تللي وي او دى به په تش ميدان پاتې شوى وي، خو د كابلې مظلوم انسان به يې پرې سټه ايستلې ي او له جايداده به يې خلاص كړى وي لكه زما په څېر.

ددې (كوټه) سردار چابكي په ما بڼه چلېده، هلته يې راته زوى او گران زوى نه پوهېدم چې په كوم ځاى كې د كومو تورو تمبو تر شاه ساتلى او دلته په بناړ كې يې زه يرغمل كړى وم. دده چې به هر ډول خوراك ته زړه وشو، ځان به يې د غرمې پرمهال درملتون ته راوړساره. ټكسي به يې راباندې ونيوه، په تايمينو كې يو هوټل و هلته به يې ډوډۍ وخوړه. د هوټل مالك ته يې زه د خپل لوژستيک مدير په نوم ورمعرفي كړى وم. كه به د هوټل والا يو لك افغانۍ كېدې، نو دوه لكه به يې رانه واخيستي.

ما په داسې حال کې څه ويلی شول او زما په وس کې څه پوره و. زه د خپل زوی د ژوند په غم کې وم.

سردار صاحب په زاړه کلاشینکوف پسې میدان بنار ته نه ته او نه په خوب کې ده ته خپل پير د بېوختو گلونو گېډۍ ورکولې دا خو يوه افسانه وه افسانه.

ده ته خو خپل پير زما زوی د حمل میاشتي په شپږمه ورځې کړی و، چې درنيسه يې او په تورتمو کوټو کې يې ساته که دې وهلو، ډبولو، د سکنجو او تورتمو کوټو نه ژوندي ووت، نو بېچاره پلار به يې درنه په بيه واخلي، ستا او ستا د جاني پير خواهشات به انشالله چې څه ناڅه پوره کاندې.

يوه ورځ وروسته مازيگر و چې (سادو) زړه ختلی او يو ډول اوتر او وارخطا په درملتون رانوت په ډېره وارخطایۍ يې راته وويل:
(مدیر صاحب!)

دواخانه را زود بسته بساز، زود کو، که خسرم منتظر شما است.)

زه پوه شوم چې اوس به د مشورې سر څه ناڅه معلومېږي او سردار صاحب به ماته د پروني خوب تعبیر په څومره شدمد او په ښه انداز کې کوي.

ما (سادو) ته وويل:

زما او د سردار خبره خو پرون ختمه شوې وه، هغه ته خو ما هېڅ وظیفه نه وه ورکړې، نو څنگه يې په بېره بيا غوښتی يم. متل دی چې وايي:

((گرگه زه پرېږدم که گرگه ما پرېږدي)). په ما هغه کانه وشه، دی مې رخصت کړ خو په مخه ښه کې راته وویل:

((خسرم این کار را فی سبیل الله انجام داده))

ما په سره سینه درملتون وتاړه او د سردار پسي د (سادو) دوی کور ته په شمېرلو قدمونو روان شوم. کله مې چې (سادو) دوی د کور په وره پښه ولگېده، نو سردار مې اوچته مخې ته رامنډه کړه او راته یې وویل: ((که مانه گفته بودیم پیریکه پري شو برایم سبت گل گلاب داده بود اینه تبریک، تبریک میگویم!))

کېناستو سره سردار بیا خپل دروغ او درم شروع کړل، چې داسې میدان ښار ته لاړم او هغسې په قوماندان صاحب شرم خان باندي راتاو شوم او بیا مې ملا صاحب جلات خان ولید او د لکه خان سره مې چای وخورې. د خپل کلاشینکوف په لټه کې دومره وم او که نه، خو ستا د زوی په لټه کې مې، مې وم. خو زوی دې په خیر سره پیدا شوی دی، نو به خفگان نه کوي په کور کې به ډاډ ورکړې او په ماشومانو به زېری وکړې.

ښه، ښه سردار صاحب ... خانه!

چې زوی مې پیدا شو نو ووايه چې چېرته دی؟

((والله داسې خاص ځای یې راته نه دی معلوم)) چې ځای یې درته نه دی معلوم، نو سردار صاحب! ته د څه نه ماته وايي چې زوی دې پیدا شوی دی؟

((نه ورورجانه!))

ما په میدان بنار کې پته ولگوله او راته معلومه شوه چې زوی دې د حزب اسلامي له گروپونو سره دی.)

بڼه سردار صاحب!

زوی مې د حزب اسلامي د کوم گروپ او سرگروپ سره دی؟ ((نه گروپ درته نه بنایم، گروپ او سرگروپ ته یې د سر خطر دی.)) گوری د سردار منطق ته چبرته لکه چې له ماسره پلټنې او پوځونه وو گنې؟ چې گروپ او سرگروپ مې وژل هغه متل دی چې، (بسخه دې قاضي.... شریعت د چا سره کوي.)

((ځای یې هم درته افشا کولای نه شم، خو دومره درته وایم چې زوی دې په میدان بنار کې دی.)) بڼه چې داسې ده نو سردار صاحب زما دې خدای په امان وي ته هسې ټوکې کوي چې نه مې د زوی ځای درته مالوم دی او نه یې تښتونکي نو دا هسې کیسې دي.

((نی، نی مدیر صاحب!

يك دقيقه باش! ته کېنه هلهه سادو جان به مدیر صاحب چاي بیان)) نه سردار صاحب مننه چای نه خورم، زه ځم دواخانې ته مې یو قلف اچولی چې څوک یې په رڼا ورځ رانه یونسي.

((خوب که اینطور است، ساعت هشت صبح این جا بیاید!))

په دروازه کې یې بیا راته د ((فی سبیل الله)) کلیمه واوروله.

دې مداریانو او خدداناترسو به ماته د فی سبیل الله، عندالله او عندالرسول جملې ډېرې استعمالولې او بیا چې وخت راغی او دې

لويې ته مې د پای ټکي ايښوده، نه بيا عندالله او نه عندالرسول او نه في سبيل الله و بيا ټوله پيسه اله وه.

کور ته راغلم، ماته خو د سردار په اول ملاقات کې پته لگېدلې وه چې ډاکټر (کوټه) د پړانگانو په منگولو کې د (کوټه) او (سادو) په دلالي ورغلی.

ددغو (کوټه او سادو) سره په ژبه پوهېدل او د دوی سره په لاره تگ څه اسانه او ارزانه کار نه و. ولې چې دوی ته انسان کوم ارزښت نه درلوده. انسان وژنه، انسان ځورونه او تښتونه خو د هغه چا خبره چې ورته يو وار نسوار هم نه ښکاره کېدل.

په کور کې مې د ډاکټر مور سره خبره غوټه کړه چې اوس بايد د (کوټه) سره معامله وکړو، خو دا معلومه نه وه چې سردار به له مور څومره باج اخلي، خو زه دې ټکي ته متوجه وم چې سردار به په خپله خوله باج نه غواړي. باج به رانه په درېيم گړي خوله غواړي. همداسې هم وشول. له وعدې سره سم زه لاسبا د دوی د کور کوڅې ته نه وم رسېدلی چې سردار له کوره ووت. البته زه يې لکه د چا په وسيله څارلی وم، د کوڅې په خوله کې يوځای شو، سردار صاحب په دې ورځ بڼه اوږد څادر اغوستی و، د لاس په اشاره يې په ځان پسې کړم. د گلاب الدين (شېرزوی) له کوره تېر شو، په کوڅو، کوڅو کې علي اباد روغتون ترشاه راتاو شو، د شهر آراء د برج ترڅنگ د تندورسازي په کوڅه ورسم شو.

په لاره کې خبرې مېرې سره نه کوو. سردار مې مخکې او زه د هغه په پل، پل ږدم. ردار سر نه تر پښو په خپل اوږد څادر کې ځا پېچلی او

يوازې دوه سترگې يې بنکاري. پکول يې په غوړونو رابنکودي، کميس يې د دود سره سم د وخت په غوښتنه بڼه پوره اوږد دی، پرتوگ يې بد وھلی او د سليپر تور بوتان يې په پښو دي. بنځينه باغ ته نږدې دلته د اوبو يو نل دی، ددې نل مخامخ هوټل ته ننوتو، سردار صاحب د ښو او پرېمانه کبابو اډر(فرمايش) ورکړ، ځکه چې د سردار صاحب سره د سردار د لوژستيک مدير شته او دده په پيسو خو يې هېڅ زړه نه سوزي، هغه متل دی د (پردي غوړ د لمشي په څېر غوڅېږي) نه پوهېږم چې ده څومره ډېر کباب وخور. د هوټل د تخت په سر خدازده په کومو چورتونو کې تللی وم، خو سترگې مې په سرک نښتې وې، کتل مې چې د هوټل د دروازې په څنگ کې يو بې نمبر پلپټه د تورو شيشو د هغه جيب موټر په څېر چې ما د حمل په (۶) تاريخ د خپلې کوچې په جنوبي اړخ کې ليدلی و، تر سترگو شو سمدلاسه ترې څلور پنځه تنه ټوپکوال راکښته شول، له موټر څخه لرې او نږدې ودرېدل، يو کس يې چې ترې ډېر بدبوی خاته، زما ترڅنگ کېناست، ږيره يې بڼه اوږده او د سنتو په طريقه لاخته چې په نورو ډېرو طريقو برابره او سمباله وه. دې مسلمان په نږدې يو کامل دوو کې مخ او ځان ته اوبه نه وې ښودلې، د سر اوږده اوريچو له ډول او شمېر نه به يې يو الله خبر و، د سينې گردنې جيبونه يې په لاسي بمونو ډک وو. د کلاشينکوف شاجورو ته يې په يو بل پورې تړلي وو، د سينې او ملا په کتار کې يې نور د روسي کارتوسو ځای نه وو، د کلاشينکوف له ماشې څخه يې گوته نه پورته کوله، گوته يې پرې داسې بنځه کړې وه لکه چې دی له مانه ډېر ډارېده. په داسې مهال ما سره څه ؟

معلوماتو چي هېڅ راسره نه و.

د يوه نيمگړي سلام څخه وروسته يې اول سردار سره په سترگو کي يو څه وويل، بيا يې په ډېر تريو وچولي د درملتون کليگانې چي د ډاکتر په جيب کي وې او دې داړه مارانو ورڅخه اخیستې وې، د نښې په توگه راوغورځولې او ويې ويل:

((نشانيت درست است!))

ما ورته وويل:

هو کي، دويمه خبره يې راته داسې وکړه:

((معامله ما و تو يهزار لکه است!))

ما ورته سر وخواوه

((اگر يك هزار لك دادی خوب ورنه؟؟؟))

نو ما وويل چي بيا...!؟

ده راته وويل:

((که... خوب مي فهمي))

باز چي!؟

ده راته مخ کړ.

((میکشمش مرده شان در چمندی ببرک و یا پیش خانه تان بگي!))

ما خپل خادر ته لاس کړل او په اوږه مې واچو. د هوټل د تخت نه کوز شوم، په تگ، تگ کې مې په لوړ اواز چې د هوټل ټول خلک هک پک شول، داسې وويل:

((ډر ژر يې حلال کړئ، چې درنه مردار نه شي!))

سردار راپسې ډېرې چيغې ووهلې ((که بشين که بشين)) زه په يو ترانټ د هوټل نه ووتم او راساً درملتون ته راغلم. په درملتون کې لاناست نه وم چې.. سردار راورسېده.

سردار راته وويل: ((که تو خوب کار نکړدی.)) په دې کارونو دې خپل زوی او د زړه ټوټه ضايع کوي. په نصيحت يې راته شروع وکړه، کله به يې د پچې نه راته پېچومی جوړ کړی. حوصله کوه، دا ډېر بد خلک دي ((دوی چې څوک وژلي هغه ل تراوسه مړه دي او نه دي ژوندي شوي!))

په رښتيا چې، د (کوټه) خبره دلته منطقي وه. دې داړه مارانو چې په اخرو څو کلونو کې په کابل او يا د هېواد په نورو برخو کې يې څوک وژلي او يا يې تښتولي دي، د هغوی مسووليت په غاړه نه اخلي او وايي چې په دې کې به د خدای پاک رضا وه، د خدای پاک په رضا کې نو موږ خواران څه ويلی شو.

(کوټه) په خپلو خبرو کې زياته کړه: خير دی زه به دې ننني قوماندان ته سوال او زاری وکړم، ستا بېوزلي به ورته وژروم، پيسې به پرې يو څه کمې کړم، ددغې معاملې د سرته رسولو لپاره زه بېگانه ته ستنا مېلمه يم. په کور کې به په تفصيل سره وگړېږو. مازيگر شو، د مازيگر نه پيسې ما بنام او د ما بنام په تورتم کې مې سردار کور ته راوست. ښه و

ځينې فرشونه مې د سالون نه لرې کړي وو او موټر مې هم له گراج څخه ايستلی و. سردار (کوټه) زما کور ته په راتگ کې ډېر مقصدونه درلودل، چې زما ژوند له نږدې نه وگوري او څومره چې په ما خوله لگولی شي، هغومره مې وينې بايد وڅښي. کله چې سالون ته ننوتو، ده سملاسي د يو چالاکه غله په څېر د کړکيو د پردو شاگانې وکتلې چې د پردې تر شاه څوک پټه نه وي. ما وخنډل سردار ته مې مخ کړ ((مطمین باش!)) اوس دلته هېڅوک نه لرم. خپل، خپلوان، وروڼه او عزيزان مې د جگړو له امله د مهاجرت په وطن کې شپې او ورځې سبا کوي. زما د يو پرتوگانې^(۱۴) (يو نيکه) نه د اتياوو زلمو د برېتونو نه په اصطلاح وينې څاڅي. زما هر زلمی له ډېره خياله کور او رمپې وړي. څه وکړم چې اوس مې په کار رانغلل. د حکومت حال خو په خپله گورئ حکومت د گلبدين او دوستم د راکټونو له وېرې سر خو لاپرېږده چې خپل غوږ هم نه شي گرولی، د حکومت مشران د بې مهاره اوبنانو په څېر شپه يې د ډکو په زېرخانو او ورځ يې خدازده چې چېرته وي؟ د کابل ځمکه پرې سور اور ده، ځای ورته، نه ورکوي، دوی د خپل شهادت نه دومره په ډار کې دي، چې ولس يې په سپين ميدان کې د شهادت راکټونو او ستاسې په څېر داږه مارانو ته پرېښی اوس نو د کابل ولس ستاسې او د شهادت راکټونو په لاس کې دی، څنگه چې ستاسې د دواړه خوښه وي، همغسې پرې کولای شئ لوټ، تاراج، سرپټنټونه، د عامه شتمنيو په غلا وړل، ترور او نورو ډېرو منفي او ناوړه کارونو ته وخت ډېر جوړ او مساعد دی، دا نو بالکل ستاسې

(۱۴) دا اصطلاح په شرقي پښتو کې د يو نيکه اولادې او حتی يوې قبيلې ته کارول کېږي.

ووخت دی، وطن درته عام او تام وډ^(۱۵) دی او په ځنگل کې هغه څوک
پاچا دی چې زور لري، سردار صاحب!!!

د سردار صاحب لکۍ زما په دې خبرو نوره هم ډډه او بیرته شوه، نه
پوهېږم چې د جگړې په اوږدو کې او که یاده د خپلې بدماشۍ په وجه
پخوا چې کوم تپونه یې خوړلي وو، راته ویې ښودل چې دا تپونه مې په
جهاد کې خوړلي. په رښتیا چې تپونه یې بد ژور او د ډډ پوستکۍ یې
سوری سوری او چن چن وو.

زما په غالب گومان چې سردار صاحب ته تاراج، لوت او اختطاف
جهاد و، ده په خپلو ننگینو تپونو بې ځایه او خوشې افتخار کاوه او په
خوا کې یې د خبرو په مهال ډېر بې شمېره د پېژندگلوی کار تونه یې له
جیب څخه وایستل چې کوم د جمعیت، کوم د حزب اسلامي او کوم د
اتحاد ملي لنډه دا چې د افغانستان د ټولو تنظیمونو مگر دده د
وزارت زراعت د ماموریت په کارت کې لیکلي و چې سردار (...)
له هغه پوه شوم چې د (کوټه) اصلي نوم (.....) دی سردار یو ناخپه رانه
پوښتنه وکړه چې: ((ته ولې د خپل زوی پسې خپه نه یې؟))

ما ورته وویل:

چې خپه شم، څه مې له لاسه پوره دي، خو دومره زه اوس په دې ټکي
خوشاله یم چې ما خپل مدعیان پېژندلي دي، زما زوی اوس څوک نه
شي وژلی، په دې خبره یې رنگ د کورکمن په څېر زېر واوښت ماته یې
ووویل:

^(۱۵) د زراعت ځمکو نه چې فصل غونډ شي د هغو ځمکو واښه د هغه کلي د خلکو د څارویو گډ واښه
وي.

ته ډېر سخت زړی سړی يې.) دننه د زړه نه مې يو الله خبر و، چې په ما او زما په کورنۍ څومره ترخې شپې ورځې تېرېږي، خود کوټه په مخکې مې هسې ځان خوشاله، خوشاله کاوه.

د يوڅه چوپتيا او سوچ څخه وروسته يې ماته مخ کړ: ((مدیر صاحب!

ډېرو خلکو په دې نږدې شپو ورځو کې زما په غېږ او پښو کې سر اېښودی او ژپلي يې دي. دا د خلکو خلاصول د تېنتونکو نه زما حرفه ده. زه اوس په دې هکله خاص مهارت لرم او بېخي حرفوي شوی يم.) په زړه کې مې تېر شول چې، رښتيا ډېر مظلوم او زما په څېر بېگناه پلرونه تا ژپولي دي. د هغو بې دفاع انسانانو سره خو يوازې يوه ژړا وه بل څه ورسره نه و. که ژړا ورنه اخیستل کېدای، نو په والله که دې پرې اسره کړې وای سرداره! هغه به دې هم ورنه په کوم چل ول اخیستې وای.

ای خدایه!

د خپل زوی غم وژاړم او که د نورو مظلومانو.

په خبرو خبرو کې مې سله زړونه يو کړل او سردار ته مې وويل:

کوم رقم چې نن هغه قوماندان صاحب ماته وښوده، هغه زما په وس کې نه دی پوره. سردار صاحب وويل چې: ((مدیره!))

دا ډېر بې رحمه او بې دينه خلك دي، چې يو مېخ دې هم په کور کې وي خرڅ يې کړه او زوی دې ورنه خلاص کړه!) ما ورته وويل:

که سيخ د سرو دی د ځيگر د منډلو نه دی.

تاسې اوس لږ څه فکر او سوچ وکړئ چې د سردار صاحب راتگ زما کور ته ماسره کارکول او زما هڅول د خپلو نامشروع اعمالو لپاره چې د قمار بازار يې گرم او د فحشاوو نغری تود وساتل شي، نور خو لاهر څه په ځای پرېږده، حتی د کور يو مېخ يې هم په ما نه لورېده او راباندې خرڅول يې.

خير خو کړۍ شپه ده زما سره سر وخوراوه خو له ما نه يې څه بود نه کړل. سهار شو، دی مې رخصت کړ. زه د کور پاس منزل ته وختم. د ډاکتر مور سره مې بېگانی ټولې خبرې چې د (کوټه) سره مې کړې وې، يو په يو تکرار کړې چې دا خلك له مور نه زر لکه افغانۍ غواړي، چې دا هر څه خرڅ کړو او حتی که لځانونه هم خرڅ کړو، سل مليونه افغانۍ خو نه شو پوره کولای هغه وخت زر لکه افغانۍ ډېرې پيسې وې، نو څه به کوو؟

په دې خبره د ډاکتر مور ډېره خپه او ستومانه شوه اخر د هغه ډېر نازبين زوی د يوويشتمې پېړۍ جنايتکارانو سره يرغمل و، دې به ټوله شپه خوب نه کاوه، دا به ټوله شپه د ډاکتر تشباتي تخت ته ناسته وه، ژړل به يې يا به يې نفلونه او تهجد لمونځونه کول او يا به يې د قران شريف تلاوت کاوه. ددې خو په دې ساعت تېرېده او يو څه تسکين به يې کېده خو په ما هر څه تنور وو، په اولو شپو کې مې بېخي مزه نه وه او ډېر وار خطا وم، وار او پار مې خطا و خو وروسته وروسته چې مې جعلي صحنې ليدلې او خپل مدعيان مې پېژندل، خپل مورال مې له لاسه نه ورکاوه.

نو ما به د خپلې کورنۍ غړو ته ويل چې تاسې ډېر بختور او نېک بخته په دې ياست چې زه کور ته راشم، ماته وژاړئ، زړونه مو تش کړئ او بڼکې مو وبهوى، غړيو نيولې مړۍ ازادې کړئ، زه دومره بدبخته يم چې زه نو چاته وژاړم ستاسې خو د ژړا ځاى شته چې زه يم، خو زما د ژړا ځاى نه شته.

دا (کوټه) سردار چې به کله له ماسره ملگرى شو، ده به خپل ځان په خادر کې له سره ترپايه پتياوه، يوازې دوه سترگې به يې ښکارېدې. زه په دې نه پوهېدم او لاتراوسه نه پوهېږم چې په دې کې کوم سر و وپه دغه ورځ چې ما خپله ټوله شتمني وسنجوله، د اته لکه کلدارو په شاوخوا کې وه، چې شپږ لکه کلدارې مې کور او دوه لکه کلدارې مې موټر حساب کړي، په دې شرط چې دا دواړه جنسه له مور نه په دې جنګي او بدو شرايطو کې څوک په بيه راويسي.

ما چې په هغه وخت کې د انسانانو انصاف او عدالت ته وکتل، په انسانانو کې د ځينو مسلمانانو او په مسلمانانو کې مې بيا له دغسې افغانانو څخه بد راغلل. ددې پرځاى چې له ماسره کومک وکړي او همدردي راسره ښکاره کړي، زه به يې د خوږې گوتې نه نيولم، څومره چې به يې زبېښلى شوم، دومره به يې زبېښلم، خو هذالقياس څه سر به دې خوږوم، د شپږ لکه پاکستاني کلدارو کور مې په دريو لکو او د دوو لکو کلدارو موټر مې د يولک پاکستاني کلدارو په بيه کې ودرول.

د بازار په اټکل دې څلور لکه پاکستاني کلدارو څخه هغه وخت شپاړس مليونه او يا يوسل او شپېته لکه افغانۍ جوړېدې، خو د کور او موټر اخیستونکو سره مې خار (معيا د) کېښود او دوى مې په يو خام

تار وتړل، خدای خدای به مې کول چې دوی پښېمانه نه شي او يا په دې پيسو به زه د سردار او يا د سردار داپه ماران راضي کړای شم او که څنگه؟

سردار په دويمه ورځ بيا راسره خبرې وکړې. دا ځل مې سردار ته وويل:

تا خو پروښه زما ژوند له نږدې نه وليده، زه دومره پيسې چې تاسې يې غواړئ، نه شم پرېکولای، چې ډېر ظلم راسره وکړئ، نو لس مليونه افغانۍ به درته چېرته قرض او پور کړم. يو کور لرم، هغه به د تاسې لپاره خرڅ کړم، نو دلته راته سردار ډېره کلکه ښکښل وکړه چې دا مې هېڅ وخت له ياده نه وځي او اوس هم کله چې دا د سردار ښکښل راياد شي، نو خدای (ج) شاهد دی چې ځوروي مې.

په هغه وخت کې موږ د کابل اوسېدونکي په ښکښلو او ډېولو نه خپه کېدو. دا زموږ ورځنی خوراک وو. موږ ورسره روږدي شوي وو او دومره باک به مونږه گڼله. د لس مليونو افغانيو ژبه راسره سردار قبوله نه کړه، زه يې په ځای پرېښودم. ده په ډېر تاوانه څادر څنډه واهه او روان شو. سردار خو يو څه سوری پيدا کړ، اوس به نو کونښن کوي چې دا رقم راباندې ورو ورو پورته بوځي. بله ورځ (سادو) راپيدا شو او راته يې وويل:

((يو کرټي زموږ کور ته راشه)) زه د سردار د ليدو نه نور موږ شوی وم، خو چاره نه وه، لاس مې د تيرې لاندې و، که لاس مې په زور رابښکودئ وای، نو لاس نه به مې پوستکي اوښتي وای. بيا دده محترم کور ته ورغلم چې کتل مې د (سادو) دوی په کور کې هماغه د هوتيل... چې په اولو شپو کې مې ليدلای و، د سردار ترڅنگ ناست و. نو زما په ځای

سردار ناخاپه ژړا شروع کړه، زه يو څه ټکنی شوم، په زړه کې مې وويل چې الله دې خیر پېښ کړي، لکه چې زوی يې راته وژلی او يا سردار ته بل کوم مشکل پيدا شوی دی.

دا... سردار نو اوس د مکر او فریب له مخې په غټو، غټو ژاړي!! د سترگو څخه يې د اوبنکو دارې روانې دي، زه حيران او هک پک يم، وار او پار مې خطا دی، په ډېر کم وخت کې د ډېرو فکرونو او سوچونو نړۍ ته مې ودانگل، د سردار نه مې پوښتنه وکړه چې سردار صاحب څه پېښه ده؟!

په کور کې دې څوک مړه دي که څنگه؟!

((نه مدیر صاحب!))

زه له يوې خوا ستاسې غريبي او له بلې خوا ستاسې د ځوان او زلمي زوی د سر خطر ته ژاړم.))

ما سردار ته وويل:

کېنه بابا! د پردو په زامنو مه ژاړه، سردار صاحب! په زامنو به خپل پلرونه او ميندې ژاړي، اشاره يې د څنگ ناست سړي ته وکړه نه وينې دا... ده ځواب راوړی چې موږ ډاکتر وژنو.

ما ورته وويل:

اسره څله کوي، زما او دده خو هماغه د هوتل خبره ده ((ژر ژر يې حلالوی چې درنه مردار نه شي!!)) نو سردار پاڅېده او زما پښو ته پرېوته چې د خدای لپاره په خپل ځوان زلمي زوی دې رحم وکړه اخر

ستا زوی دی، ته لږ ښه شه او رقم پورته بوزه پیسې زیاتې ورکړه، چې دې بلا نه خلاص شي، ما سردار ته وویل:

ما هر څه سنجولي. زه په خپل زوی د هر چانه ډېر مهربانه یم. زما ټوله شتمني هغه ستا په وینا چې د کور میخ به هم ځانته پرې نه ږدم ټولټال لس ملیونه افغانۍ ترې جوړېږي. دا پیسې له تاسې نه قربان دي. په دې خبره سردار سور او شین واوښت او هغه بل ځناور هماغسې په وسله سمبال او داسې بد بد یې راته کتل، لکه چې ما دده پلار وژلی وي او یا دده مې زوی تښتولی وي. په وسله بار راته نه یو کړه او نه بل:

((ده این جاه ترا میکشم و ده انجا...))

په همدې اخره خبره پاڅېده، د سالون دروازه یې ماپسې پورې کړه. (سادو) سالون ته ننوت، له ماسره کیناست او سردار د وسله بار سره د باندې ووت. ما هم د تگ لپاره ځان جوړ کړ خو (سادو) راته وویل:

((باش که خسرم بیایه!)) لس دولس دقیقې وروسته چې وسله بار ښه پناه شو، بیا نو سردار سالون ته ننوت. زه پوه شوم په وسله بار... یې رخصت کړ.

څو شېبې نور یې زه هم په سالون کې په دې او هغه بوخت وساتلم چې وسله بار کوم لري ځای ته ورسېږي.

زه به د یو کم پنځوسو کلو یم، کله چې مې ښی او کین لاس پېژندلی، حتماً یو څه ناڅه لوړې او ژورې، تودې او سرې، ډېر ښه او ډېر بد انسانان به مې لیدلي وي، خو د سردار (کوټه) په شان دوه مخی...!!

اول به هېڅ نه وي او که بيا پيدا هم شي، هغه به ډېر کم وي. که چېرې خدای کول په راتلونکي کې به دی او زه د هېواد د محاکمو په لور او ارگانونو کې مخ په مخ سره ودرېږو، خو هر چا چې دا زما ليکل لوستي وي ما د (کوټه) په هکله په کې هېڅ کمی او زیاتې نه دی راوستی، کوم شيان چې ما دده په وجود کې موندلي، تحقيق کونکي او پلټونکي به يې هم بيا مومي. دده ټول کړي جنايتونه به لاپسې بربنډ او څرگند کاندې، په وسله بار گواښ به راته کله په زړه کې پيشو کېنوله چې خدای مکره ډاکتر رانه ضايع نه کاندې، مور ته به مې ډاډ ورکاوه، خبره ما څه چې سردار سره کړه، دوه درې ورځې مې نه سردار وليد او نه مې (سادو) خو زه پوه شوم چې... بل کوم ښکار يې په مخ کې دی، خدای پاک مې دې غاړه نه بندوي، همداسې به هم وه. بله ورځ مې کتل چې سردار د خپلو اشري برېڅو او بې زړه مزدورانو سره د کلوله پشته د ښاروالۍ د بلاکونو په مخکې ولاړ وو، کله چې يې په ما سترگې وښتې هغه خپل اوږد او څو متره خادر يې بيا له ځانه تينگ تاو کړ، دوه سترگې يې ښکاره کړې، زه د يو څه کار نه وروسته په لنډو کې بېرته په همدې لاره راغبرگ شوم. سردار په خپل ځای د خپلو اشرگړندو سره ولاړ نه و، خو د هغه په ځای په عمر يوه نيم زاله مېرمن ولاړه وه او په سورو، سورو يې ژړلې او په سري يې خاورې بادولې او په سايندو کې ويل ((اخ بچه نازنين ام چه شدي کجا برديتان)) ددې مېرمنې آه او فرياد ځمکه لړزوله او اسمان يې ژړاوه، خو د يوويشتمې پېړۍ جنګي جنايتکارانو ترې مزې اخيستي او د يو دوو ټنگو لپاره يې د بشریت او انسانيت په عواطفو خاورې اړولې، ځانونه يې مړول او نور يې شوکول. بيا به يې د کارغانو په څېر مښو کې خنډلې او ويل به

يې چې ((موږ لاهېڅ خوړلي ه دي)) هلته يو چا د مېوو اوبه له ماشين څخه ايستلې، زه دې اوبو ته نږدې شوم او يو گيلاس د گازرو اوبه مې په سر راواړولې. له دې زردک فروش نه مې پوښتنه وکړه چې دا خور ولې ژاړي؟
هغه راته وويل:

((ورورجانه! څه غم پسې گرځې، دا درېيمه ورځ ده چې ددې خوارکۍ زوی چا تښتولی،)) نو زما په زړه کې ټک شو چې دا کار هم سردار کړی، ولې چې سردار مې څو ورځې مخکې په همدې ځای کې ليدلی و. دا داسې حرفوي او مسلکي تښتونکی و چې په هر کورته ما له ده سره ملاقات کاوه په داسې وخت کې به يې زه گير کړم چې زما اواز به هېڅ ځای ته نه رسېده او نه به مې رسولی شو. زه به دوی دقيق څارلم. ما ورته ځان هم نه شو خوځولی. په نوک او ناوک کې به يې ونيولم، ما خپل څارونکي هېڅ پېژندلی نه شول او تر ننه پورې مې نه دي پېژندلي، په دې اختطاف کې ما همدا درې څلور تنه وپېژندل: (دادو)، سردار (کوټه)، (سادو) او هغه وسله وال سپری چې په اول ځل مې د دان باغ د نل مخې ته په هوټل کې ورسره وليدل، مگر که دا وسله وال سپری نن زما مخ ته راشي، شايد زه به يې ونه پېژندلی شم.

سردار صاحب به کله ځان راته ملنگ کړ او کله به يې ځان پلنگ، کله به قوماندان شو او کله به د دولت عادي مامور. کله چې به يې زه وليدم، هسې برناحقه چې د لمانځه وخت به هم نه و، په لمانځه به ودرېده. زما په خپل غالب گومان ده هېڅ د لمانځه لپاره اودس نه دی کړی، دده هر لمونځ زما په مخ کې د تظاهر، فرېب او تفنن لپاره و.

ده به دا لمونځونه بنيايي ددې لپاره کول چې خپل ځان ماته پاک دینداره او سوچه مسلمان وښيي، زما باور دی په خپل ځان لپسې قوي او پیاوړی کړي او یا امکاناً هغه ورځني جنایتونه، ورانکاری او گناهونه به یې پرې رږول چې هغه گناهونه هېڅ وخت لوی خدای (ج) نه چاته ښيي او نه یې رږوي. دده هسې چټي خواري وه، لکه چې متل دی (هندو ستتری خدای ناراضه).

په دې کال په موږ کابلیانو شپې او ورځې ډېرې ترخې وې. په ما خو اور بل و، اسمان لرې او ځمکه سخته وه. په دې کرکجن توپاني وخت کې ټولو خوښیو غمونو ته ځای پرېښی و. د عدالت په ځای ټوله بې عدالتي حکم فرما وه. ابادېدو ټول خپل وخت مکملو وړاندو ته ښلی و، د عالم په کرسی... ناست و د سولې او سلم نه وسله جنگ جگړې اخیستې وه، د ملا نه منبر شیطان قبضه کړی و، د معلم او شاگرد په ښوونځي قوماندان د هغه برېڅو خېټه اچولې وه، د کاریگرو په فابریکو باندې په گاونډیو ملکونو کې تودې سوداگانې روانې وې. په ډېره بېرې او چالاکی ددې ملک پوځي ماشینری اړه کېدې او به جگه غاړه او ټیټو سترگو خرڅېدې، د ښکلو نه ښایست نقاب تر گوتو کړی و، په میکدو کې د رندانو په ځای دیوان ناست وو او د چرسو لوڅرو د کرکې ورېځې جوړې کړې وې. د کوه قاف د ښایپرو ښکلا د ښکلا دوښانو وینځله او د پنجاب د جادوگرو منترونو او د عربو او ایرانیو گورگینانو د دعاگانو به وجه موږ باندې ښاماران نازل وو. دا څومره وږي ښاماران وو چې په هره یوه نیمه ورځ او ان په دقیقه ثانیه او سیکنډ کې د دېرش څلوېښت تنو په خوراک نه مړېدل. دا ښاماران نه

پوهېږم چې په کومه کربلا کې جل وهلي وو، د دوی تنده دومره زياته وه چې زموږ د بڼار د انسانانو وينه يې په ژبه خټله. د دوی جل وهنه نه په توده وينه ماتېده او نه په سره او پرنده وينه، د جگړې شدت زيات و او ورځ په ورځ يې زور اخيسته.

دلته په کابل کې د يزید او د شمر د کارنامو سترگې دې حالاتو ته ډېرې خړې او ټيټې وې، زموږ د ژوند په هديره کې هر چا د نکير او منکر له ډډې ډبول خوړل، زموږ خلکو چنگېزخان او هلاکو ته اورنگ او تيمور لنگ ته دعاگانې کولې، روس او پرنگ لادومره نه وو ځورولي، زموږ د ملت نه عادل نوشيروان وړک و.

په دې شپو ورځو کې مې د ډېرو امنيتي او حکومتي مسولينو دروازې په پټه پټه کې وټکولې، خو چا مې غږ نه اورېده. دوی هم گرم نه و، هغه داسې حالت و چې هر چا خپله پرده کوله او خپل ځان يې ساته. اول خو به د ارگانونو مسولين وړک وو او که به مې کوم يو پيدا هم کړ نو راته به يې وويل:

((برادر جان از امکانات شخصی خویش کار بگیری!))

زه يوشی ته ډېر په اندېښنه کې وم، ما به ويل داسې ونشي کوم ځای کې چې ډاکتر قيد دی، هلته زموږ د زمانې بڼاماران (راکتونه) رانشي او د راکټ په حمله کې مړ نه شي.

بله ورځ مې کتل چې بيا (سادو) راپيدا شو، زه يې بيا خپل کور ته وروبللم او سردار (کوټه) سره مې له ډېر وخت وروسته ملاقات وشو. لنډه دا چې زما او دده په منځ کې د څه کم څلور لکه پاکستاني

کلدارو معادل ديارلس مليونه افغانيو نغدې ده ته او شل لکه افغانۍ نورو لگښتونو چې په ما پورې يې اړه درلوده، بې له دې چې زما زوی (۴۶) ورځې له کاره ووت، موافقه وشوه. د سردار نه مې درې ورځې وخت وغوښت چې تر څو زه ورته پيسې برابرې کړم، کوم خلک چې مې په خام تار تړلي وو، هغوی ته ورغلم. د شپږ لکه پاکستاني کلدارو کور مې په درې لکه او د دوو لکو کلدارو موټر مې په يو لک پاکستاني کلدارو خرڅ کړل. موټر په بلا پسي کړه، خو هغه کور اوس شل پنځه ويشت لکه کلداري ارزوي. خپل جايدادونه مې د يوويشتمې پېړۍ د انساني دلاوتو لپاره په سيند وړې بيه خرڅ کړل. څه کم څلور لکه کلدارو څخه مې ديارلس مليونه افغانۍ د ۱۳۷۳ ال کال د ثور په ۲۱ مه نېټه د سهار په اتو بجو د درېيم پروان په څلور لارې کې وعده کړې وه، غوټه کړې مو وه چې سردار به په تکسي موټر کې ناست وي. ماسره به په بوجۍ کې پيسې وي، د کور نه په داسې مهال حرکت وکړم چې ټيک اته بجې هماغه نښه شوې څلور لارې ته زه او سردار يوځای ورسېږو. په همدې ورځ څنگه چې پنځه دقيقې اتو ته پاتې شوې، ما د پيسو بوجۍ په شا کړه.

زه ناباری^(۱۶) وم خو تنگسي د لومړي ځل لپاره باری کړم. خپله مېرمن مې په ځان پسي کړه، په دې هم وېرېدم چې د پيسو بوجۍ رانه په دې کمه او نږدې فاصله کې بل کوم زورور داړه مار وانخلي او يخ پخ مې کېنوي؟؟؟ پښتو کې وايي: ((هم شرمېدلی او هم زيانېدلی))

(۱۶) هر هغه چا چې د چا خبره په ځان نه وي تېره کړي، پښتانه دا اصطلاح کاروي.

نو کله چې د دروازي څخه ووتم، د کوڅې شمال ته چې مې وکتل، د اخر کور په بهرني گوټ کې زما د څارنې لپاره (سادو) ولاړ و. ژر يې ځان پناه کړ. زما په غالب گومان چې د کلوله پشتمې په څلور لارې په کوم نږدې هوټل کې سردار ناست و. کله چې (سادو) زما ډاډ سردار ته ورکړ، بيا نوزه او سردار کابو شاته مخکې هماغه نښه شوې څلور لارې ته ورسېدو.

دی د ټکسي نه کښته نه شو، موټر په کراره، کراره روان و. ماته يې د يو قوماندان په څېر وويل: «(بالايش کو!)» بوجي مې ورته په ټکسي موټر کې ورواچوله او ورغږ مې کړل:

کي به خير؟!

((منتظر ده ويا يازده امروز!))

همدومره وويل شول او بس کور ته ستون شوم، لس شوې، يوولس شوې، غرمه تېره شوه، مازيگر شو، ماينام راغی، زما د ساده او هفته فهم تشويش او اندېښنه لاپسې زياتېده. زړه کې مې وويل، د هغه هندو کانه درباندي وشوه.

لکه چې (دين دين لار او... لار).

په اندېښنه کې وم، کله به حويلی ته ووتم، کله به د بام سر ته وختم خو چاينکې مې د شنې چايو نه تشې کړې، سگرېتو ته خو مې هېڅ دمه نه ورکوله، يو چې به لامر نه و بل به مې لگولی و، په دېوالي ساعت مې همداسې سترگې بنځې وې، کله چې د ساعت ستن د شپې په ۱۱ او

۲۰ دقيقو ودرېده، دروازه ټك ټك شوه، په ډېره بېره او تادی مې د
کوڅې وره ته ځا ورساوه، غږ مې کړل:

کی بود؟!

((ماهستيم (سادو)!!))

زه لږ څه پښه نیولی غوندي شوم او اند پښنه مې لانوره پسې زیاته
شوه، د دروازې د پرانیستو نه مې ډډه وکړه، زه کې مې وویل، لکه
چې (سادو) په دې ځنگله قانون کې درباندي بله کومه لاره جوړه کړې
که ځنگه؟!

ورو غوندي مې د خپل زوی ډاکتر احمدجان غږ واورېده چې:

((للاور پرانیزه!!))

خدای پاک حاضر او ناظر دی چې ډېر خوشاله شوم. ور مې پرانیست،
گورم چې سردار (کوټه) غلی زما د زوی په خوا کې ولاړ دی. زوی ته مې
تر غاړې وتم، زه نور په ځان نه يم پوه شوی چې خپل نازبین مې په څه
ډول په زینو کې خپرولی او سردار مې ځنگه سالون ته بیولی دی.

ډاکتر مې د خپل مطالعې په کوټه کې کېناوه، مور او خویندې پرې
راتولې، خویندو یې پرې د نوټونو او نقلونو باران جوړ کړی و. د
خوشالی نه ژرېدې او د اوښکو سېلابونه یې په گربوانونو رامات وو،
زموږ د هېچا اوښکې نه ودرېدې، موږ ټولو ژړل. ډاکتر هم ژړل،
نیمايي زما او نیمايي د مور په غېږ کې پروت و. هماغه جامې یې په
تن کې وې چې (۴۶) ورځې مخکې یې اغوستې وې. په لاس کې مې
ورته د راډو ساعت طلايي ځلا ونه لیده. زیره یې ښه بېره شوې وه، د

خيرو پرې نور ځای نه و، وزن يې ډېر کم شوی و. سترگو يې په رڼا کې کار نه شو کولای، خو ورځې وروسته مې د ډاکټر نه تپوس وکړ.

((ډاکټره!

ولې دې سترگې بڼه کار نه شي کولای؟))

ډاکټر وويل:

پلار جانه!

((داسې کېږي، سترگو مې (۴۶) ورځې رڼا نه ده ليدلې، ته خو پوهېږې پلاره!

د سترگو بينايي په نور کې ده. په ټوکه يې وويل: که نور نه وای، خلک به ټول ړانده وای کله چې...!!!))

نو پس بينايي په رڼايي کې ده او ړوندوالی په تورتم کې.

پلاره!

((له ماسره ډېر په تکليف کې شوې، ډېرې منډې او رامندې به دې وهلي وي، د ډېرو خلکو او د بې انصافو خلکو دروازې به دې ټکولې وي))

ما ورته وويل چې هوکې زويه!

ما ډېر بې انصافه خود غرضه او... خلک وليدل. د بې انصافو نه د بانصافو شمېر کم دی.

لکه چې ((پلاره زما په سر دې هر څه له لاسه ورکړل؟))

نه زويه!

ته په هرڅه ارزي، ته لاشه چې د نړۍ هر يو انسان په ډېر څه ارزي، د نړۍ په سر مادي نعمتونه پيدا کېدای شي، که انسانان به ځايه ضايع شي ((لکه چې مور افغانان به ځايه ضايع شو)) دا ډېره بده او تر بدو لا هم بده ده. ضايع شوی انسان بيا د تل لپاره منځته نه شي راتلای. د جهان د ټولو مادياتو څخه د يو انسان ژوند ډېر معتبر دی ((ژوند زموږ انسانانو طبيعي او خدايي حق دی دا حق بايد له موږه هېڅوک وانخلي!))

کله چې مې د ډاکتر سره د خپلې مطالعې په خونه کې لنډه شان کتنه وکړه، بېرته سالون ته کېننه شوم، د تکراري لنډ روغېر څخه وروسته سردار صاحب ډېر او ډېر ځان باتور، پياوړی او بناغل گانه او په ما يې ډېر احسانونه بارول، داسې به يې بنودله چې دا زه وم چې ستا زوی مې د يوويشتمې پېړۍ (خپلو جلادانو) څخه خلاص کړل.

دده هره خبره دروغ وه، دده د دروغو سره زما غوږونه بڼه اشنا وو، د مجبورې ورځې مې هسې ورته سر خوزاوه او بڼه بڼه به مې کول. خبرې يې بې ارتباطه او پيکه وې.

شپه له نيمايي اوښتې او نوره په وتو وه. دوی ته مې ځای واچاوه، زه بېرته وختم او د ډاکتر ترڅنگ کېناستم. دی هم سترې او بې خوبه و، زه هم جو، جو^(۱۷) وم. ډاکتر د خپل خوب کوټې ته لاړ. په خپل تخت کې پرېوت، کوم چې به يې مور ورته کرښ شپه ناسته و او په غټو غټو به

(۱۷) ټوک ټوک او بې خوبه

يې ورته ژپل. خو نن شپه زموږ په کور کې خوشالي او د خوشالي نه په ډکو شپو کې د يوه لنډ وخت لپاره ویده شو. بې خوبې زموږ عادت شوې وه، خو په دې شپه مو يو څه ناڅه خوب وکړ. د سهار له لمانځه وروسته مې د خپل لوی خدای (ج) شکر ادا کړ، سردار ته مو د سهار چای ورکړ، سردار لانورو نزرانو او تحفو ته هم په تمه و او راته ويې ويل:

((که د ډاکتر مور او يا د کورنۍ نورو غړو د ډاکتر د سر نزرانې ايښودې وي، هغه هم راته راکړئ!!) دې ټکي ته لازما هېڅ پام نه و، دې سردار صاحب لکه په نورو نښتونو او اختطافونو کې په زړه پورې نذرانې تر گوتو کړې وې. خیر خو ما خبره په دې او هغه کې تېره کړه. په اخر کې يې راته وويل: ((يوه تفنگچه مې پکار ده.))

ما داسې ورته وويل:

کاشکې تفنگچه مې لرلای، ستا او د (سادو) که د پيشوگانو په څېر اووه ساوې وای، بېگانه رانه ژوندي نه شوای خلاصېدای، خو بيا مې ولاهو کړل او په زړه کې مې د لوی خدای (ج) څخه بښنه وغوښته. بښه ده ای زما لويه خالقه چې تفنگچه دې نه ده راکړې او قلم دې راکړې، علميت دې راکړې او پوهه دې راکړې، که تفنگچه او ټوپک دې راکړې وای، زه به هم د دوی په څېر يو اوباش وای، د چا پلرونه او ميندې به مې ازارولې او جنايتونه به مې کولای. د سردار ټينگار او غوښتنه په تفنگچه د تحفې په ډول ډېره زياته وه.

ما بيا ورته وويل:

اوس پيسې نه لرم، چې تفنگچه درته واخلم، امکان لري چې جلال اباد ته لاړ شم، يو څه پيسې پيدا کړم، بيا به گورو سره. اوس خو دې د پولۍ تق ته کښولو او د هر څه نه دې خلاص کړو. خسر او زوم يې يوځای رخصت شول. بيا مازيگر په څلورو بجو (سادو) هغه د کابليانو د نږدې گاونډيانو او خواخوږو په دود يو شو وچې ډوډۍ زمونږ کره راوړې، اوس دې ظالمانو راسره د کړي جنايت د پتولو لپاره او د ځان د سپيناوي په اړه خبني او خپلو شروع کړه.

دا چې خپل ځان ترېنه راټول کړم او په راتلونکي کې ترېنه نور ضرر ونه مومم، نو د ډوډۍ د اخيستلو نه مې ورته ډډه وکړه، دده ډوډۍ مې وانخيسته دا يو شکل ځواب و چې (سادو) ته مې ورکړ.

سردار صاحب د ډېرو مېلمستياوو او مېلو په تمه (۴۶) ورځې مالگه خټلې وه) چې زه به يې جوړوم او دی به يې خوري. خو دده مې هر څه لنډ تنگ ختم کړل.

سردار په دې پوهېده چې زه په هر څه پوهېږم، زه ده ته په دې سيمه کې خنډ وم.

زما د گاونډيانو او دوستانو سره دې خدای بڼه وکړي، څوک چې به د ډاکټر د پيدا کېدو او خلاصېدو څخه خبرېدل، مبارکۍ ته به راتلل، خو ډاکټر ما پوه کړی و چې هېچاته درست معلومات مه ورکوه، دومره وايه چې په تړلو سترگو يې بيولی وم او په تړلو سترگو يې راوستی يم. حقيقت هم همدا و دومره کفايت کوي.

نږدې گاونډيان مې د کور او موټر په خرڅلاو ډېر خپه وو، په درېيمه ورځ چې کله دواخانې ته لاړم، سردار او (سادو) جان راسره نن بله لوبه شروع کړه، د يو څو بدماشانو په غاړه يې ټوپکې اچولې وې، د دواخانې مخ ته شاته په سړک، کښته پورته د کترو، کنایو او پرزو ويل، بې بندوباري د لرې نه د دواخانې دروازه په کابو ویشتل نور او نور خاص ددې لپاره وو چې ما ددې ملک نه پاڅوي، په هغه وخت کې معمول و چې يرغمل شوی به د سختو سکنجو، زېرخانو او تورتمو کوټو څخه د باج په بدل کې کوم يو بختور به خلاص شو، نو کور ته د رسېدو سره سم په پټه خوله به يې سبا کډه بار کړه او بيا به يې وطن دې داړه مارانو ته پرېښود.

ما حوصله وکړه، وطن مې پرېښود، په دې عمل د سردار کينه هېڅ نه سرېده، د کابل ځمکه لکه چې ځانته دده پلار قبالة کړې وه، زه يې په کابل کې هېڅ خوښ نه وم، ددې لپاره چې دده داړه ماري او غداري رسوا نه کړم، ددې بدماشانو په کترو او کنایو خدای شاهد دی چې ووېرېدم، دواخانه مې وتړله. نېغ د يو دوست کور ته ورغلم. هغه داسې تجار شاتنه و، هغه د ځان سره څلور پنځه باډيگاردان د تل لپاره گړځول. د يو څو ورځو لپاره دوه ترېنه ما ځان سره راوستل.

د (کوټه) زړه د تفنگچي نه، نه صبرېده په لنډو کې يو ناڅاپه دواخانې ته رانوت، د سلام نه وروسته يې چې په ناستو هلکانو او د دوی په کلاشينکوفونو سترگې ولگېدې، په وارخطا او په ډېره بيړه يې رانه رخصت واخيست، بيا مې د طالبانو د راتگه پورې دده ناولې څېره ونه لیده.

دا خود داستان هغه مخ و چې په ما او زما د کورنۍ په غړو تېر شوی، اوس به د داستان بل اړخ ونیسو. وبه گورو چې په ډاکتر څه تېر شوي دي، وبه یې لولو او وابه ورو چې د یوویشتمې پېړۍ جنایتکاران څومره بې رحمه او سخت زړي دي. دوی د بشر پرضد څوره ښکاره او بې پروا تېری کوي، خدای پاک انسان ته اشرف المخلوقات ویلی، خو جنایتکاران یې ورته نه وایي. د خپلو جیبونو د ډکولو او د نورو نامشروع هدفونو لپاره هرڅه ځانته روا بولي.

کله چې ډاکتر پوره یوه ورځ دمه وکړه، په دویمه شپه یې خپل داستان ماته داسې پیل کړ:

+++

پلارجانه!

«په کوم تاریخ یې چې زه نښتولم، په هغه شپه هېڅ خوب نه راته، شپه مې نا ارامه وه ټوله شپه وینم و، ددې اوږدې جگړې په وړانیو زموږ د طب انستیتیوت په تړلو د راکټونو په ورېدو، ترور، اختطاف او اختناق پ هکله کړی شپه په اند پښنه کې وم، خوب مې وتښتېده، دوه درې ځله د باندې ووتم. د یوه کتاب په مطالعه مې شروع وکړه خو لوستلو یې هم مزه رانکړه. د ښار په بېلابېلو څنډو کې خورې وړې جگړې د درنو او سپکو ډزو او اوزونه راتلل، په نږدې یو کال دوو کې بیا په کابل کې د برېښنا پرېچ چا نه ولیدلای. د کرکۍ نه مې ټول ښار ته وکتل، د سر نه تر پښو پورې په کې یوه کامله چوپتیا او تورتم و، کله

کله به جگړه توده شوه، رسام به ويشتل کېدې او کله به سره. د کابل د بنار ژبه اوس د ټوپک ژبه وه. د قلم ژبه يې غوڅه وه، خوله يې گونگه، غابنونه يې رڼېدلي، غوړونه يې کاڼه او کسي يې پرېوتې شانته وو، مشوانۍ يې ماته وه، ليکوال يې په گوليو سوري سوري و. د شعر ژبه يې ټوټه ټوټه کاغذ يې سوي، کلتور يې لوټ او فرهنگ يې تالو، زده کوونکو د مکتب نه مخه بڼه اخيستي وه او ښوونکي لادرکه وو.

ورځ يې هم د شپې په خپر خاموشه غلې پلې او تورتم وه. د بنار په اسمان د باروتو د لوگو تور څادر غوړېدلی و او د لمر وړانگې ورنه نه شوې تېرېدای. موږ نه زموږ لمر او سپوږمۍ هم جنګ جگړو اخيستي وو. په همدې سوچنو کې وم چې چرګ بانګ مهال د بنار شمال لوري ته يوه قوي او درنه چاودنه وشوه، لمبې او دوړې يې اسمان ته پورته شوې چې پلاره په اواز يې ته هم پاڅېدې او د لمانځه په بندوبس کې شوې، زه ويښ وم، خو په هر حال شپه تېره شوه. د سهار چای مو يوځای وخوړې، د خپل پدرانې نصيحت څخه وروسته ته رانه مارکېټ ته روان شوې او ما خپلې جامې بدلې کړې. د تانه لږه شېبه وروسته زه او ذبيح الله جان ورور مې د درملتون د پرانيستو په نيت له کوره ووتو. ما چې د فرعي سرک جنوب اړخ ته وکتل، يو تور فلم لرونکی جيب موټر په موږ پسې روان شو. موږ عمومي سرک ته ونه وتو، د پروژې په منځ کې چېل متره سرک ته مو ځان برابر کړ. متصل چې چېل متره خام سرک ته داخل شو، په هغه ځای کې د خلکو گڼه گونډه نه وه، همغه تور فلم والا جيب موټر زما ترڅنګ ودرېد او څلور تنه ټوپک والا ترېنه راکښته شول.) په قهر يې ماته وويل: ((تا بېگانه زموږ ناروغ ته غلطه

دوا ورکړې ده، هغه د کوما حالت ته تللی و، وخبڙه موټر ته)) ما ورسره مقاومت وکړ، ورته ومې ويل چې: ((که ستاسې مريض زما په دوا کوما حالت ته تللی وي نو تاسې مهرباني وکړئ دلته د فارمسي او بررسي رياستونه شته. دولتي مقررات موجود دي، هلته مې دواخانه ده راشئ، کېنو فيصله به سره وکړو، مگر دې ټوپکوالو زما خبره تالا ترغی کړه. دوه درې کلک کلک قنداغه يې ووهلم. چا د پښو او چا د لاسونو نه ونيولم چې د پښو يو بوت مې همدلته په چهل متره سړک کې پاتې شو، موټر ته يې پورته کړم، زموږ له بده شامته په دې دومره لوی سړک کې په غير له يو واړه ورور څخه مې نور هېڅوک تر سترگو نه شول کوچنی ورور مې په داسې حال کې وليد چې په ما باندې د قنداغونو باران وو او ده په چيغو چيغو ژړل او همدا به يې ويل چې د خدای لپاره کومه گناه مو کړې ده، کله يې چې موټر ته واچولم، سملاسي يې لاس په لاس د موټر شاته تېر کړم، په دې سات کې مې پلاره خو څو ځل په زړه کې تېر راتېر شوې چې کاشکې مې اوس پلار وای.

جيب په ډېره چټکتيا منډه واخيسته، کله چې موټر د بره کي په پېچومي پوخ سړک ته وخوت، زما يې سترگې کلکې وتړلې او دوه تنه راباندې دپاسه کېناستل، په هماغه اول وخت کې د لاس راډو ساعت يې رانه د لاسه وايست، دې دوو تنو چې راباندې دپاسه ناست وو، ژر ژر يې راته جیبونه ولټول. د دواخانې پنځه زره کلداري او درې لکه افغانۍ او کليگاني يې رانه واخيستې، نو کله چې موټر د باغ بالا او يا گردنې په پېچومي وخوت، پوهېدم چې موټر د گردنې په طرف په

حرکت کې دى. کله چې موټر د پوليتخنيک په مخ کې تېر شو، استقامت يې مستقيم و، پوه شوم چې قرغې ته مې وړي، خو کله چې گډاى د قرغې عسکري فاميلو ته ورسېد، د حرکت لورى يې چپ لاس ته بدل کړ، نور نو سرک خامه، موټر يوه بڼه ټوټه په خامه کې هم منډه واخيسته. د فاضل بيک نه بره ځنې موټر په يو خوږ کې د هديرې ترڅنگ ودرېد. زما يې سترگې خلاصې کړې، د موټر نه يې کښته کړم، چې کتل مې پورې کلی د قرغې وو. يو ټوپکمار سمدستي د خپل کلاشينکوف شاجور وايست او خالي ټوپک يې راته په لاس کې کېښود، بل خپل پکول زما په سر کړ، درېمگري راته څه ارتې شانته کلوشې راپېښو کړې، يو تن يې له مانه مخکې يو مې ښي او بل مې چپ لاس ته او څلورم تن زما تر شا روان شول. مخکنى بڼه مخکې لاړ. ده به دې دريو نورو ه اشاره کوله، دې دريو به د هغه يو تن په لارښوونه حرکت کاوه خو بالاخره د قرغې په يوه کور يې ننويستم. هلته يې په يوه خونه کې چې د کرکيو شيشې يې ماتې وې، هسې پلاستيکونه يې ورته نښلولي وو، کېنولم. د لږې دمې وروسته مې د خپلې تېښتې پلان وسنجاوه او د خوشال بابا د شعر دا بيت مې د ځان سره تکرار کړ چې:

که اسمان دې د زمري په خوله کې ورکا

د زمري په خوله کې مه پرېږده همت

((تراوسه خو دې پښې او لاسونه نه دي تړل شوي، د يوې کرکې پلاستيک مې ور وشکاوه ومې کتل چې داږه ماران د حويلې چنې ته پیتتاوی کوي، ماته يې شا ده. پلاستيک مې د کرکې د پلې نه خلاص

کړې د کړکۍ د پاسه د پيک په قسم درې، خلور د لرگو لارې^(۱۸) وتې وو. په کړکۍ ودرېدم او د لرگو لارو ته مې توپ کړل. يو لارې مې ونيو، د کوټې د بام سرته وختم، کله چې مې د بام په سر حرکت شروع کړ، په دې مهال يو داړه مار وليدم او نورو ته يې غږ کړل.))

((هله که گريخت.))

((خو ما نږدې يو کاله ته ودانگل، په هغه کور کې يوې سپين سرې مېرمن کالي وينخل، ما په زارۍ او عذر ورته وويل: «مادر جان مرا پنهان بساز مرا ميکوشن!))

((دې سپين سرې او پتمنې مېرمن سره دې لا اوس هم خدای بڼه وکړي اول يې په يوه کوټه او بيا يې په بله کوټه نويستم. خو ددې فقيرې په کوټو کې داسې د پتېدو ځای او شى نه و چې هلته ما په کې پټ کاندې.

نو ناچاره په تشناب کې د آب دان لاندې يې پټ کېنولم. کله چې دا د عزت او وقار نه ډکه مېرمن د تشناب نه ووته، د دوى د دروازې ټک ټک مې تر غوږ شو، بنځه لاره دروازه يې داړه مارانو ته د ډېر جنجال وروسته پرانيسته. داه مارانو بنځې ته وويل: «ادم از تو ميخايم و نمو خودا د حويلې شما انداخ» مېرمنې په ډېره فقيرانه او ماته لهجه وويل: «ماکسى را نديدم خانه ما پيش شما اس بپالين يافتن بيرين اينجا هيچکس خوده نه انداخته»

^(۱۸) داګې په دري کې ورته دستک يا تير وايي.

«زه نو د دوی جروبحت او شورماشور اورم، خو د یوویشتمی پېړۍ دا سړي تښتونکي او سړي وژونکي او د افغانانو د شرمونو غاړکیو د پتمنې مېرمن د کور په لټولو شروع وکړه، له کوتې نه راووتل، تشناب ته راغلل چې څنگه یې اړولای آب دان ولیده اب دان یې پورته کړ، زه یې د ویشتلې مرغه په څېر د اب دان د لاندې نه راوویستم. زړه کې مې وویل چې ای بدقسمته! کاشکې په هماغه اول ساعت کې په یوه گولۍ ویشتی او مې وای، خو داسې باید نه وای شوی، کله چې یې د حویلی منځ ته وویستم، بیا یې راباندې د قنداغونو باران جوړ کړ هغه زړه سواندې او د عزتونو او پت نه ډکې مېرمنې راباندې ځان واچاوه، داړه مارانو ته یې د خپل عزت، پت او شرافت پورنی ونيو چې د خدای لپاره دا ځوان زلمی مه وهی، چاته وایې؟»

«نه زینن بسیا جوان است، چه بدبخت پدر و مادر خاد داشته باشد!»

«دې جلادانو به همدومره ویل او دا یو غږ به یې کاوه چې: «پدر ازی ادرا کشته!»»

«په رښتیا زه به هم په تشویش کې شوم چې خدانا خواسته پلار مې څوک وژلی نه وي؟»

په وهلو او ټکولو یې بېرته هماغې پخوانۍ حویلی ته بوتلم. په دې غالمغال باندې د کلي خلک پوه شول، زه دلته رسوا شوم، داړه مارانو زه نور دلته نه شوم ساتلی. زما لاسونه یې شاه واپړول او ویې تړل او د کلي څخه یې وویستم. چې کتل مې په هماغه ځای کې هماغه جیپ موټر ولاړ و، موټر ته یې بیا پورته کړم. په موټر کې یې اول زما خوله وتړله، بیا یې سترگې او وروسته پښې. زما په وهلو بیا شروع وکړه. په

موټر کې د دوی د گوزارونو ضربې تندې تېزې او کاري وې، زه همدلته په موټر کې بې هوشه شوی وم، نور په ځان نه وم پوه شوی، بنایي دا شپه به تېره شوې وي، بله یوه نیمه لادوه درې ورځې به هم اوبنتي وي، بیا هم نه پوهېږم چې ددې بې هوشۍ موده به مې څومره وه. خو یو وخت چې مې سترگې وغړولې، ځان مې وبنسور او، یوه ډېره خیرنه کمپله راباندې پرته وه، پرمخې پروت وم، لاسونه یې راته په رسۍ او پنبې یې راته په کېبل تړلې وې، خو ورو ورو مې لاسونو ته حرکت ورکړ، هله چې هله یو څه شانته لاسونه مې سست شول، خو په دې قادر شوم چې لاسونه مې د پړي د ولونو نه خلاص کړل، بیا مې پنبې هم له کېبله خلاصې کړې. پنبو او لاسونو ته چې مې وکتل، بې اندازې پرسوب یې کړې و، وینې جریان پیدا کړ او حوصله مې یو څه جوړه شوه، د پنبو په سر کېناستم، یو لاس او یوې پنبې مې ناکاره درد لاره، درېدم، په حرکت کې په اولو دوو قدمونو کې د ډب ډب له امله پوه شوم چې په کانتینر کې اچولی يم او یو څه کمه زیاته رڼا په کې وه، سترگې مې د کانتینر په لنډې بازو کې یو ادم قد د اندازې نه په ټیټه ارتفاع کې چې په اسانۍ لاس مې ورسېده په پنبه وبنستې، لاس مې ورته ورساوه، پنبه مې رابښکوده، د پنبې خسوکی د کانتینر دواړه سوري نه جدا شوو، د گوتې په اندازه د سوري رڼا کانتینر ته ننوته، په سوري کې چې مې وکتل، شمال لور ته د پخواني امنیت دولتي او د اوسني امنیت ملي د تعلیمي غونډ تعمیر او دده دپاسه په غرو کې مې د رادارو سیستمونه ولیدل، هله زه پوه شوم چې په خوشال مېنه کې بندي يم. ددې سوري نه د خوشال مېنې یوه څلور لارې هم معلومېده یوڅو ښاري ټکسیانې مې هم په سړک کې ولیدې، څه ناڅه مې زړه ښه

شو چې څه لرې خو نه يم. تقريباً د کابل د ښار په منځ کې يم، دې سوري ته ډېر وخت ودرېدم، که گوندې څوک راپيداشي، خو له بده قسمته د هېچا ښکالو نه خته د کانتينر د شا لاره داړه مارانو شاړه کړې وه او امه شمه^(۱۹) په کې نه وه.

بيا مې د خپلې تېښتې پلان جوړ کړ، هغه رسۍ چې زما لاسونه پرې تړل شي وو، هغه مې د کانتينر د دروازې پورې وتړله. زړه کې مې وويل، يو څوک به حتماً ماته راځي، نو کله چې د کانتينر دروازه بېرته کوي، زه يې کړپ کړوپ اورم او د دروازې د بېرته کولو په وخت کې به دروازه بېرته کوونکي ځانته راکاږي او زه به يې ځانته راکاږم همداسې هم وشوه. يو څو شېبې وروسته مې د دروازې کړپا تر غوږ شوه، چابکه پاڅېدم په دروازې پورې مې تړلی پری کلک کړ. داړه مار ځانته دروازه رابښکوده او ما ځانته داړه مار همدا وايي چې: «اينمی چرا ايقه ماکم شده؟»

خو چې زورونه مو سره ښه ووهل، پری مې خوشې کړ، دروازه دومره په شدت شاته لاړه چې داړه مار کوم شپږ اوه متره لرې وغورځېده. سمدستي مې د دېواله سرته تپ کړل او خپل لاسونه مې د دېواله په جۍ کې کلک کړل او داړه مار زما پښې د لاندې نه کلکې کړې. گورۍ! انسان د وېرې او ډار په وخت کې ډېر زور لري، ما څو ځله خپلې پښې دې ځناور نه خلاصې کړې خو داړه مار همدا يو غږ کاوه:

((هله که باز گريخت))

^(۱۹) دا اصطلاح په هغه ځای کې کارېږي چې په کوم ځای کې او يا په کومه لار کې څوک نه وي.

((پ دې کش و گير او بگيرنمان کې د دوی ډله بيا زياته شوه، دوی که هر څومره زور واهه، ما هم اسره نه کوله، يو وخت مې فکر شو چې پرتوگ مې خويږي او مخ په کښته روان دی، زړه کې مې وويل، يوځل خو په شرمونو وشمېږي، د اب دان لاندې نه يې پورته کړې، که دا وار دې پرتوگ ووځي؟ خو ناچار لاسونه مې دېواله د جی نه سست کړل. لاندې د لېوانو په پښو کې پرېوتم. دوی راباندې دپاسه د وهلو اتني جوړ کړي او زه د لاندې نه لگيا يم، خپل پرتوگانس ټينگوم، بيا يې راته لاسونه او پښې وتړل او يو د (شینه کې) نوم مې واورېد چې ورته وويل شول:

((بيا شینه کې))

((زه بيا نور په ځان نه يم پوه شوی چې خدای زده څو شپې ورځې به راباندې په بې هوشۍ کې تېرې شوې وي. يو وخت کې مې ډېره يخني وشوه، دس رو له کبله بيدار شوم، د دوهم ځل لپاره بيا د خپل خالق په مرسته د بې هوشۍ څخه ووتم لاسونه او پښې مې تړلي وو، يو څه مې لاندې پراته وو، خو د بره راباندې څه نه وو، د ویدو خلکو خوارې تر غوږو کېده، پوه شوم چې شپه ده، خو مږه کان مې هم په خپته گرځېدل راگرځېدل، د مږه کانو د وچو ډوډيو د خوراک او چيچلو کړيا مې هم د ډېرې لږې فاصلې نه غوږو کېده، خو دا شپه ډېره سره شپه وه، چې پښې مې وڅوڅولې پښو ته مې يوه شړې پرته وه. په ډېر جنجال مې شړې په ځان رانکوده، خو ساړه مې هېڅ نه درېدل، وجود مې ډېر درد کاوه. سهار شو، بنکنځلې، سپکې او سپورې مې واورېدې، چې داړه مارانو يو بل ته کولې. په يوه مې غږ کړل:

((اوبرادر ما يك مرتبه بيرون ميروم))

د دوی نه يو چا خواب راکړ

((ای وختت بیرون رفتن نیس خو بگی))

((تورتم دی، هېڅ شی نه وینم، خو انسان ته خدای پاک توفیق ورکوي، صبر او حوصله ښه شی دی. که د بې صبری او وارخطایی نه مې کار اخیستی وای نو زاره به مې پړق چاودلې وای او اوس به هېڅ نه وم.

دغه ټوله ورځ مې په نیمه پرېشانی او نیمه بې هوشۍ کې تېره شوه. یو وخت په دروازه کې کړپ کړوپ شو، یو تن دروازه خلاصه کړه، راننوت د خولې نه یې غږ نه خاته. اول یې لاسونه او بیا پښې راته پرانیستې، خو برعکس سترگې یې راته وتړلې په دې مهال په ځان سخت ووېرېدم لکه وژني مې څه؟

پایخولم خو کاواکه شاتته وم. د ځناور په اوږه مې لاس کېښود، چې ونه لوېږم بهر ته یې وایستم حویلی چکره او لمده وه، هوا ډېره سره وه، تازه هوا مې تنفس کړه. هسې یې د دېواله څنگ ته کېنولم او راته ویې ویل: ((بکو))

((تش جواب چای مې رفع کړ، پاڅېدم د لاسونو د وینځلو لپاره مې ترېښه اوبه وغوښتې خو په خواب کې یې راته وویل: ((گپای ډاکتریتان پس کو بندی دس نمی شویه))

((کوټې ته یې دوباره ننویستم، سترگې راته په کوټه کې خلاصې کړې، زړه مې راټول شو، څه که خدای کول، نه مې وژني. په بشقاب کې راته لږې شانته وریجې راوړې، دوه مړۍ مې د اوبو په زور تېرې کړې،

ستونۍ مې ناست او ورغلی و. له دې نه پوه شوم چې ډېر وخت مې په بې هوشۍ کې تېر کړی، زړه مې خواى، خواى کېده، د ضعف حالت ته به نږدې کېدم، خو ومې پتېيله چې ډوډۍ به د يوې يا دوو مړيو څخه زياته نه خورم. څه به هر ساعت دې بې ننگو ته چيغې او سورې وهم په دوى کې به ځينو فارسي کوله بعضو به په کې هزاره گي او ازبکي لهجو خبرې کولې، ټوله شپه به يې په سپکو، سپورو او چټي خبرو تېروله. داسې وخت به راغى چې يو د بل پسې به يې د کلاشينکوفونو گېټونه رابنکودل، بل کوم يو به په ژړا شروع وکړه، يو نيم به په کې په زور او شور وخنډل. د چرسو بوى به يې ډېر تنگولم. کړۍ شپه به يې په قماربازۍ تېره کړه. د قمار په داو کې به يې د پرديو دوکانونه د خيږخاني او کارته پروان کورونه او د شهزاده سراى چورول ايښودل. په کومه کوټه کې چې دا داړه ماران اوسېدل، زه يې د هماغې کوټې په تشاب کې اچولى وم.

ددې لپاره چې د بل ځل لپاره د تېښتې هڅه ونکړم، بندير او فشار راباندې سخت زيات و، پښې او لاسونه به مې د ورځې په اوږدو کې تړلي پاتې کېدل، يو ماښام او بل ماښام به يې بهر ته په تړلو سترگو ويستلم. د پښو او لاسونو تړل مې دومره کلک وو چې د پښو او لاسونو د وينې جريان به قطع و. مړه کانو به راته ډېر اذيت راکاوه. په خپټه به يې راته کړۍ شپه مستي کوله، شپه او ورځ به مې د داړه مارانو له خرار او د مړه کانو له مستۍ نه معلوموله. داړه ماران به د ورځې له خوا وړک شول، مازيگر ماښام به راپيداشول، ډېر نا امله او بې کرکتره خلک وو. دوى ته د انسان شرافت او کرامت اهميت نه درلوده. د دوى

توپير له ځناورو سره نه کېده، کومه موده چې ما په تشناب کې تېره کړې، د لاسونو او پښو سخت او کلک تړل زما د ژوند ترخې او ډېرې ترخې شپې ورځې وې. کوم ساعت نيم که به خوب راغی، خوښه، که نه نو ټول وخت به مې په سوچونو او چورتونو کې تېراوه او ويل به مې چې:

زه به دې سړي خوړو نه کله ژغورل کېږم. د مور او پلار حالت به مې څنگه وي؟

مړه به وي او که ژوندي؟!

دواړه ورور مې په هغه سلگيو، سلگيو ژړا چې زه يې په موټر کې اچولم، له ياده نه وتله. شپه او ورځ به کله اوږد او کله پرمخې پروت وم، لاس او پښې به يې راته په اسې سيستم تړلي وو چې بايد کېنم او تل بايد پروت ووسم. ډډې مې ولگېدې. د لمانځه او اوداسه نه محروم وم. د دوی فشار همدا و چې پلار ته دې ليک وليکه، څه چې موږ غواړو هغه دې موږ ته راکړي، ما د ليک ليکلو نه ترپايه ډډه وکړه او تر اخره پورې يې رانه ليک وانخستلی شو. په تشناب کې مې اخرنۍ شپه وه، خوب مې وليد خوب کې وایم پلاره! ته لگيا يې زموږ د کور د بام نه واوړه غورځوي.

بيا يې په دې سيمه کې په ډېره لږه فاصله په تړلو سترگو يوې بلې حويلۍ ته ولېږدوم. په هغه حويلۍ کې يې هم په يوه تورتمه کوټه کې اچولی وم. دلته راته ډېر زيات سهولت پيدا شو. په دې مانا چې لاسونه او پښې مې نه تړل کېدې، په اوله ورځ د وره په گېږۍ کې يې يو دانه

شمع راکړه او د اول ځل لپاره يې راته يو کتاب راکړ چې، عنوان يې و (ادم فروشان قرن بيست).

زه په کتاب او شمع ډېر خوشاله شوم، لکه چې مې د ډېرې يو وړک شی موندلی وي. ددې کوټې پهره دار ډېر بد سړی نه و.) ده راته ويل:

((زه هم د پولي تخنيک محصل یم، خو شه وکړم د يو سخت مجبوريت له مخې ددې سړيتبتونکو او ادم کشانو په دام کې کېوتی یم، ته مه خپه کېږه. زه به تاته هره شپه يوه دانه شمع او يو تازه کتاب راوړم. ته يې مطالعه کوه، زه په دې شمع او کتاب د خوشالی نه په جامو کې نه ځایېدم. راته ويل به يې چې ته اوس زموږ مېلمه يې.

د کتاب او شمعي کومه وعه چې دې محصل له ما سره کړې وه، هغه يې تر اخري ورځې راسره پوره کړه، زه ترېنه خوشاله یم. خو تراوسه پورې يې راته ځان ونه بنوده.

په يوه شپه او بله به يې د دريو تنو په بدرگه په ترلو سترگو بهر ته ويستلم او خپل احتياج به مې کله ناکله رفع کاوه. ما دلته هم د ډوډۍ د خوراک نه سخته ډډه کوله. خو دې محصل به راته ډېرې زارې کولې او ويل به يې ته او خدای ډوډۍ خوره، له لوږې به مړ شې، زما د زندان شپې ورځې له دې داږه مارانو سره نه پوره کېدې. يوه ورځ مې د داخل نه دروازه وټکوله، څوک رامعلوم نه شول، خو دقيقې وروسته مې دا عمل بيا تکرار کړ، بيا هم چا ځواب رانکړ، بيا مې غوږ کېښود، هېڅ بنکالو مې وانه وربده، په وره مې زور کړل، په ډېر شديد زور مې د دروازې کونډه د بېرون نه والوزوله، دروازه بېرته شوه، منډې ته مې ځان جوړ کړ، خو دا چې ډېره موده مې لمر نه و ليدلی، څنگه چې مې

په انگړ کې پښه کېښوده، دا وطن راته يو د تګ شين شو، هېڅ مې نه ليدل، په پښو کې مې زور هم نه و، د انگړ په منځ کې په تپه تپنی- کېناستم. د پښو پلې مې وتښتېدې او غړي مې خواى شول بيا يو دم د کومې خوا چيغې شوې: «هله که بچه سگ باز گريخت.»

«خو چې مې ځان بيا منډې ته جوړاوه په دغه مهال کې هله هوله شوه خو خطا ډزې راباندې وشوې شپږ اوه لېوان راورسېدل. متېې يې راباندې واړولې، دا ځل يې ونه وهلم، خو د شپې له پلوه هماغه چې ځان يې محصل معرفي کاوه، بېرون نه په نصيحت يې راته شروع وکړه.»

«ډاکتر صاحب احمدجان! وارخطا کېږه مه، له پلار سره دې لکه چې کومه معامله شوې ده.»

«خبره يې اوږده کړه. دلته يو څوک دى، زه يې هم نه پېژم. ستا د پلار دوست دى، سردار (کوټه) يې نوم دى، د هغه په واسطه ستا د خلاصېدو کار نږدې شوى دى. په نږدې شپو ورځو کې به انشاءالله خلاص شي او که چېرې خلاص نه شوې، بيا به زه او ته سره معامله وکړو، زه به دې له دې ځايه وتښتوم، خو ما چې به خومره فکر کاوه پلارجانه!

ستا په دوستانو کې د سردار (کوټه) نوم ماته بېخي نا اشنا و، ولې چې تقريباً ستا ټول دوستان ما پېژندل، د ځان سره مې وويل:

دا محصل ماته دروغ وايي، پلار خو مې د سردار (کوټه) په نوم داسې کوم دوست نه لري. خو دې محصل به راته ډېر تسکين، ډاډ او زړه اينبودل راکاوه. د شپو نه يوه شپه وه چې:

دروازه راپسې خلاصه شوه، هماغه محصل پهره دار زما سترگې وتړلې، په غوږ کې يې ورو شان راته وويل: «مبارك خلاص شوي ډاکتره»

«خو زما باور نه راته، د لاس نه يې ونيولم، يوې بلې حويلې ته يې بوتلم. په دې حويلې کې يو څو تنو په ټيټه اواز په گونگوسې او پسپسې خبرې کولې. د يو څه ځنډ نه وروسته په تتړلو او پلستر شويو سترگو يو بل تن د لاس نه ونيولم، روان شو. له حويلې نه چې ووتو، په يو موټر کې يې کېنولم، کله چې يوه واړه بازارگي ته ورسېدو، موټر ودرېده، سترگې يې راته پرانيستې، چې کتل مې په غير د ډرپور نه دوه تنه موټر کې راسره ناست وو يو څو ببخي نا آشنا و او په دې بل مې لږې شانته سترگې خوږې شوې، کم چې مې بڼي لاس ته ناست و. (ويي ويل: ما سردار کوټه هستيم!)»

او دې بل:

((ما سادو!!))

د سادو نوم او څېره يو څه راته آشنا وه، خو سمدستي يې رانه تپوس وکړ. «اينمې بازار رامې شناسي؟»

ما ورته وويل:

نه

کوټه راته وويل:

((اينمي ميدان بناړ است.))

((خداى شاهد دى چې په زړه کې بيا لږ شکمن غوندې شوم، چې دوى ولې د کمپنۍ بازار ماته ميدان بناړ بښي. ټکسي موټر د کمپنۍ نه په خامه سرک د ديوان بيگي د پاسه عسکري فاميليو ته ووت، دې مکارانو له مانه خوشال مېنه ډېره پټه ساتله. ما خوشال مېنه په هغه ورځ ليدلې وه چې د کانتينر د سوري نه مې پښه لرې کړې وه. اول دې دوو دلاشو د خوشال مېنې نه تر کمپنۍ پورې تړلې سترگې د غرب په لوري ولېږدولم او کله يې چې په کمپنۍ کې راته سترگې پرانيستې کمپنۍ يې راته ميدان بناړ معرفي کړه. ددې لپاره چې دې (کوټه) او ناچل سردار زما پلار ته ويلي و چې زوى دې په ميدان بناړ کې د حزب اسلامي گروپونو سره دى. کله چې د عسکري فاميليو څخه تېر شو، افشار او د افشارو نه پوليتخنيک ته ورسطدو. دکارته پروان د دان نل په ساحه کې د موټر نه پياده شو، د ټکسي نمبر پلېټ ته متوجه شوم، په ټکسي باندې نمبر پلېټ نه و، خو ټکسي روسي زور ماډل موټر و. په خپلو پښو درېيم پروان ته نږدې شو.

په کوڅه کې (سادو) له موږه مخکې شوه اول زموږ د کوردروازې ته ځان ورساوه او دروازه يې ووهله زه سردار کوټه تر شاه ودرولم او راته ويې ويل: ((داکتر! ته اول غږ مه کوه چې پلار دې د ډېرې خوشالۍ نه سکتته ونه کړي!)) هغه و چې په ټک ټک ته دروازې ته راغلې وردې خلاص کړ، ماته راغاربوتې او زه دې د کور په زينو کې پورته پور ته بدرگه کړم.))

دا و د يوه بېوزلي پلار او زوی داستان چې د يوویشتمې پېړۍ سرپټبنټونکو او د جنگي جناياتو جنايتکارانو د کابل د جنگونو په مهال سرته رسولی وو. دا جنايتکاران اوس هم پرسېدلي او ارت، ارت د کابل په بنار کې په دې تمه گرځي چې بيا به هماغسې شپې ورځې راځي او بيا به دا خوار ملت خوروو.

خو دا ځل دې خپل خوبونه اوبوته ووايي.

پلاره!

((زما د تېنټولو نېټه د ۱۳۷۳ل کال د حمل ۶ ورځ وه مگر د خلاصېدو نېټه رانه ورکه وه. د ورځو او شپو حساب مې نه شو کولای، خو د هوا په حساب پوهېدم. په اولو شپو کې به مې خونه ډېره سره وه، مگر په اخرو کې به مې گرمي کېدله. ما د ځان سره د سختې سکنجې او د بې هوشۍ سره سره د بند موده شپېته ورځې اټکل کړې وه.))

پلاره!

((تا چې کله وويل، نن د ۱۳۷۳ل کال د ثور (۲۱)مه نېټه ده، زه پوه شوم چې مور او پلار مې (۴۶) ورځې په ژړا تېرې کړي او ما په سخته سکنجه او د يوویشتمې پېړۍ د بربريت په تورو او ناوړو منگولو کې.)) زړه چې ودرېدې، درد يې په وينا ټکورېږي. دنيا ده کله به مې دا کيسه چاته د خولې نه وتې وي، هغه به بل کوم يوته کړې وي، خو اخر د هغه وخت امنيت دولتتي کارمندانو ته به رسېدلي وي، کارمند به د خپلې شخصي گټې او يا د کوم مډال او يا فوق العاده ترفيع په منظور په ۱۳۷۵ل کال د جوزا په مياشت کې يې (سادو) په اوله حوزه کې

بندي کړې و، يوه ورځ دوه وروسته د امنيت دولتي درېيم رياست ته بيولی و، خو د خسر د شناخت پر اساس په لنډو کې د درېيم رياست نه هم خلاص شوی و، نه پوهېږم چې ده نه به چا تپوس کړی وي او که کړی نه وي، نو ده به په تحقيق کې څه ويلی وي، ولې چې زه چا جلب نه کړم او نه له مانه چا پوښتنه وکړه، په دې کې زه خبر شوم، درېيم رياست ته مې مراجعه وکړه، راته ويې ويل:

((هغه خوشې شوی دی)) ومې ليدل چې حکومت اوس هم د چا پوښتنه نه شي کولای. ځان مې غلی کړ، خو د (سادو)، (کوټه) او د (دادو) پوښتنه مې د لرې لرې په غير مستقيم ډول کوله، د (سادو) د دستگيرۍ په اولو يو دوو ورځو کې (دادو) تېښتېدلې و، سادو د لنډې مودې دوه درې ورځو بند نه وروسته د کابل ښار لارو او کوڅو کې پټ پټ گرځېده. کله به يوځای او کله به بل ځای ته په کډه شو، خو د طالبانو د راتگ پر مهال دی په کډه پاکستان ته وتېښتېده. (کوټه) تايمينو نه کډه وکړه او د چين د سفارت ترڅنگ يو وخت د روغتيا وزيرې سهيلا (صديق) گاونډې شو، نو کله چې د همدې کال د ميزان په مياشت کې طالبانو کابل ونيو. زما خوشبيني زياته شوه، په دې اميد کې شوم، که خدای کول، اوس د سردار څخه مې خپل بدل اخيستی شم او محکمې ته يې رابنسکودلای شم، ولې چې د طالبانو د عدالت ډنډورې به د دوی د ډنډورچيانو به واسطه مور ته غږېدلې او ويل به يې، ((په کوم ځای کې چې د طالبانو نظام دی، هلته يوه اوزه د بلې واښه نه شي خوړلې او حق په حقدار سپاري)).

په همدې هيله مې د طالبانو د راتگ په دويمه ورځ په سردار (کوټه) گوته کېښوده چې ((سردار صاحب! ته مې مدعي يې!!))

خپل زوی او تره يې سردار جوټه ماپسې دواخانې ته ولېږل. په دواخانه کې بېروبار وگڼه گوڼه ډېره وه، خبرې مونه کېدې، د نوي ښار په پارک کې مې خادر خور کړ، پرې کېناستو سماوار نه مې چای راوغوښت ما سردار جوټه ته خپله کيسه سر نه تر پايه څه چې راباندې تېر شوي وو، وکړه نو سردار جوټه^(۲۰) راته وويل: سبته سردار (کوټه) خپل کور کې ختم لري، ته يې هم غوښتی يې، که دې څوک ځان سره راوستل، هم يې راوله. هلته به سره جرگه شو او ټولې خبرې به حل کړو. سبا په يوولسو بجو ما د ځان سره دوه تنه مامورين محمد بشير او صديقي صاحب ملگري کړل. د سردار کور ته ورغلو، کور ته يې ننوتو، په رښتيا چې د ختم د ډوډۍ د پگونه بار وو. دده د کور په انگرې کې شل پنځه ويشت ټيمه غوړي پراته وو، د وريجو د بوجيو خو شمېر نه نيول کېده. په زړه کې مې تېر شول چې د امنيت د وزارت د درېيمې ادارې او يا د يونيسف د سازمان چې کور يې ورسره د پوځي شريك، ټول خوراكي مواد يې خلا په مهال د شپې چلولي دي دده کور د امنيت د درېيم رياست او د يونيسف د سازمان سره په لنډه فاصله کې پروت و. موږ هم د انگرې په يوه اړخ کې د نورو مېلمنو په څېر تېر شو، په مهمان خانه کې کېناستو، د جوټه او (کوټه) سره د لنډ روغېر نه وروسته څلور پنځه تنه ټوپکوال هم رانوتل... دسترخوان خور شو، په ډوډۍ کېناستو، (کوټه) په دسترخوان راته وويل: ((ترانيمې به خاطر خواستيم

(۲۰) د جوټه لفظ ددې لپاره کارول شوی دی چې دا سردار يو وخت پيلوټ و او افغاني طياره يې وټېنوله، په پاکستان کې يې کېنوله جوټه (استعمال شوی، نيمگري).

مدیر صاحب! که دست راس و چپ تان بیینی، طلبه کراما بشناسی، که آنها هم تحت قومانده ما هستند، چندسال پیش هکار شان بودیم!))

دلته ده چې سردار په غور ووهلم او پوه یې کړم چې په هر نظام کې چلبدی شم او توپیک لا اوس هم ماسره شته او که دې ځان وخوراوه نو...

د ډوډی نه وروسته یو څه گڼه گڼه د خلکو کمه شوه. د (کوټه) او (جوټه) سره مې خبره واپولله، خوماته د دوی خبرې پیکه ښکاره شوې، د دوی خبرې د جرگه مارو په څېر نه وې. د دو خبرې هماغسې د ښاري اوباشانو په څېر وې، رخصت شو، خو ځان مې په لمر او سوري کې ساته او هم مې دی د خپلو دوستانو په وسیله په نامخصوص ډول څاره، دې... سردار بیا په ډېره لنډه موده کې د سید... آغا سره تینګ روابط پیدا کړل. (کوټه) به په... آغا په دې حرفوي قاتل څومره افغاني پاک لمنې مېرمنې ژپولې وي او څومره به یې د جنایت نه ډک عملونه سرته رسولي وي او څومره ټیټ او نامشروع خوش خدمتي به یې ورته کړې وي د... آغا په ارتباط به په کابل کې ویل کېدل.

((ډالر د یو نه اخلي او د هغه په نوم او عوض د اعدام په تخته بل څوک څرېږي))

دلته زموږ په ملک کې د هغه ښار ناپرسان کیسه وه. دې داږه مار د هرې جمعې په ورځ د... آغا سره په هغو مېلمستیاوو کې گډون کاوه، کومې چې به غټو تجارانو د بند قرغه په شاوخوا کې تیارولې چې د پسونو د کبانو د بوی پورې به یې د قرغې د کلي بېوزلاو وچه ډوډی خوړه، د ورځو نه یوه ورځ په مېلمستیا کې د جان آغا په نوم زه یو چاپېزندم، چې سردار (کوټه) زم د زوی احمدجان د اختطاف او زما د

مجبوریتونو کیسه کړې وه. ده نه یوازې دا چې په خپل کړي جنایت یې پېښماني بنودلې وای، پرې افتخار یې کاوه او په خپلو برېتونو یې د مېړانې او باتوری لاس رابښکوده، نو بیا چې کله... آغا د افغانانو په ډالرو، مړو او اعدامونو موړ شو، په دې او هغه نامه یې د پوځي مخصوصې څارنوالۍ له څوکۍ نه لرې کړای شو چې تر ننه د هغه اجیر او حرفوي قاتل درک او څرک نه شته، چېرته به په کویته بلوچستان کې د افغانانو په وینو سره لاسونه او زموږ د ښځو په دود پټ مخ ګرځي. بیا سردار د خپل فعالیت ساحه تنګه ولیده، ایل و عیال یې پېښور ته واستول او دی د غله په څېر کله دلته او کله هلته شپې سبا کولې.

زه هم له نیمایي کورنۍ سره د خپلو ځمکو د ابادېدو لپاره کونړ ته لاړم، کال نیم دوه مې هلته تېر کړل، بیا چې مې ادرس واخیست، دده کډه د پاکستان څخه غبرګه شوې وه، زړو مکروریانو کې په (۱۶) بلاک (۸) اپارتمان کې اوسېده او څه موده د پخواني دفاع وزیر جنرال محمد رفیع تر تامین لاندې کور کې چې د کوم قوماندان له خوا ورته ډالۍ شوی و، اوسېده.

د طالبانو له راتګ وروسته مې د (سادو) مشر ورور بیاموند، اوس یې نوم رانه هېر دی. دومره راته ویل شوي وو چې د ملګرو ملتونو د درېیمې کارتې په روغتون کې ډاکتر دی. په تایمینیو کې اوسېږي. دده په کور کې مې ورسره ولیدل. د (سادو) ټوله ناروا مې ورته یو په یو واوروله. ده ماته په ځواب کې هېڅ ونه ویل، خو زما په اورولو د ډاکتر د سترګو نه د رود په څېر اوبښکې راماتې وې. سترګو ته یې خپل دسمال کلک نیولی و، په نیولي، ژرغوني او ډډ اواز یې راته وویل:

((بس، بس برادر که دیگر طاقت شنیدن رانداريم. ما به (سادو) ده سال
پيش گفته بوديم که از سردار (کوټه) دست بگير!))

ما دا خپل آه او فرياد يو ځل دوه د (کوټه) او (سادو) مشرانو، خپلوانو
ته ورساوه چې دوی دې راسره کښي، جرگه به شو سره، دوی زما جرگې
ته حاضر نه شول او غاړه يې کښنوده، زما پور او کوم بشري حق يې
چې راته پيمال کړی، شاته غورز

ته وي او زما د خبرې په پورته کولو دوی د شرم نه ټيټ سرونه نيولي
وي.

د ډاکټر احمدجان د اختطاف په موده کې ما دوه درې ځل سردار ته
خوله جوړه کړه خو اخر يوه ورځ مې وويل گوره سردار صاحب! ته ک د
خپلو پلرونو او نيکونو تاريخ ته وگورې (که رښتيا ته په هغوی پورې
تراو لرې) د امير دوست محمد خان نه نيولې د کندل خان او شپردل
خان پورې او بيا د غازي محمد ايوب خان نه تر غازي امان الله خانه
پورې ستاسې نيکونو زموږ د افغانانو شملې هېڅ وخت نه دي کښته
کړي، تاسې همپش زموږ مشران پاتې شوي ياست. موږ افغانان د تل
او واڼه د جبهې اعلى سر قوماندان محمد نادر خان، مارشال شاه ولي
خان او اعليحضرت محمد ظاهر شاه خان ته د احترام او د وياړ خاص
ځای لرو، نو دې غله ماته نه يو کړ او نه بل، يوازې دومره يې وويل:

((ما از جمله سردارای بدل هستيم!!!))

نو گوره چې ده د پنځو غلا شويو پيسو لپاره ځان بدل سردار ښوده، خو
اوس به دده... په تبرکي هم نه ماتېږي او بېرته به ورنه اصیل او

پدرکرده سردار جوړ شوی وي او ده به بيا ډېرې دروازي د خپلو کړو جنایاتو د پټولو لپاره ټکولې وي. د رباب د غږولو په پخوانيو انډيوالټو لکه... باندي به يې بيا لاس رابنکودی وي.

اوس چې کله کله د چا نه اورم، سردار (کوټه) (سادو) او (دادو) پلۍ په ډانگ ستوني د خپلو جرمونو، شرمونو او تنگدستی له وجې په ښار کې ژوند نه شي کولای او د کابل په مربوطاتو کې چېرته په لړيو کلو کې اوسېږي.

ډاکتر اوس د ملگرو ملتونو فدرېشن په څانگه کې اوچت ډاکتر دی. ناروغان د خدای (ج) په حکم تداوي کوي، معاینات يې کوي، خپل هېواد او خپلو خلکو ته يې د خدمت ملاتړلې، انسان او د انسان لوړ مقام ته په ډېرو ارزښتونو قایل دی. له انسان او خاصکر ناروغ انسان سره ډېره مینه کوي.

هينداره په هيندارو کي

هېنداره په هېندارو کې

(ادبي رپوټ)

د حاجي صاحب دا خوی دی، هر کتاب يې چې نوی له چاپه راو وځي، نو بیا دی په هغه کتاب باندې د کره کتنې غونډه جوړوي.

اوړم کال يانې (۱۳۸۴ل) کال کې د حاجي صاحب دوه کتابونه (زه کابل يم) د دویم ځل لپاره او (اورا پرنگې) په پشه يي ژبه د لومړي ځل لپاره د نبراسکا د مطبعې له خوا دده په شخصي لگښت چاپ شوي وو. د همدې کال د سنبلې په اتلسم تاريخ باندې د ميوند په کلپ کې د کره کتنې غونډه پرې جوړه کړې وه. په ډېر افسوس سره بايد ووايم چې، ددې کره کتنې غونډه ما او ورور مې ذبيح الله ثبت نکړای شوه، چې په دې کې موږ دواړو سخت غفلت کړی دی. خو دومره مې په ياد دي چې ددې غونډې مشري اجمل تورمان کوله. په سر کې محترم محمد حسن ولسمل صاحب، بيا محترم ډاکتر عبدالکبير رنجبر، ورپسې محترم عبدالغفور لېوال، بيا محترم محمد نبي صاحبي او په پای کې د کره کتنې غونډه د بناغلي رازقي نړيوال په وينا او ارزيابۍ سره پای ته ورسېده. پورته پنځو تنو پياوړو دانشمندانو، محققينو او ژورنالستانو په خپل وار سره خبرې وکړې. ولسمل صاحب په خپلو خبرو کې حاجي صاحب ته د يو

زور او د کونړونو د لوړو غرونو باسواده لیکوال لقب ورکړ. لېوال صاحب حاجي صاحب د پښتو او پشه يي ژبو د شعر او نثر د نوې صنف ايجاد گروباله. صاحبي صاحب حاجي صاحب ته د يوه نوبتگر شاعر او لیکوال خطاب وکړ. حاجي صاحب ته پوهاند رازقي نړيوال د جگړې د کلونو د الفت صاحب لقب ورکړ.

همدارنگه (زه کابل يم) په کتاب باندې چې لومړی ځل په پېښور کې چاپ شوی و، د کاوون توفاني صاحب گوتو ته په المان کې ورغلی و او پر (۲۰۰۰م). کال د مې په مياشت کې د (يو ليک او يو پيغام) تر عنوان لاندې (م-ح-حسام) په ادرس يې يو شعر په (۱۱) مخونو (باد په کنډوالو) کتاب کې ليکلی چې ددې ادبي رپوټ په اخرو کې ځای پرځای شوی دی همداراز د حاجي صاحب يو بل پشه يي کتاب (ايم ورگ) تر عنوان لاندې پر (۱۳۸۵ل) کال د قلم ټولني له خوا چاپ ته رسېدلای و. بيا د همدې کال د سرطان پر (۷) مه نېټه د قلم ټولني په انگړ کې د کره کتنې غونډه پرې جوړه شوې وه. د غونډې مشري د خپرونکي محمد نبي صاحبي صاب په غاړه وه. په لومړي سر کې حاجي صاحب ځينې پشه يي شعرونه په پښتو ژبه ترجمه کړل او بيا وروسته د هېواد معتبرو ليکوالانو په پشه يي ژبه د ازاد نظم رامنځته کېدل يې د حاجي صاحب برياليتوب وگاڼه او ټولو نقادانو او کره کتونکو دا ومنله چې حاجي صاحب د پشه يي ژبې ازاد نظم په پشه يي ژبه کې ځای پرځای کړ چې ددې غونډې د يو معتبر ويناوال محترم سرمحقق الحاج عبداللہ بختاني خدمتگار وينا اول ټايپ شوې او بيا د سولې هڅه په مجله کې (د ملي

وحدت ټينګول زما عقیده ده) تر عنوان لاندې د حاجي صاحب په شعر او شاعري يو اوږد بحث کړی دی چې په دې ادبي رپوټ کې ځای شوی دی. حاجي صاحب د (۱۳۸۵ل) کال په اخرو شپږو مياشتو کې دوه د ازاد نظم کتابونه په پښتو ژبه (د سپينې وينې او سرخلاصی لیکونه) تر عنوان لاندې چاپ ته ورسول. په دې دوو کتابونو باندې د تېر کال د حوت پر (۲۷) مه نېټه په تاج محل رستوران کې د کره کتنې يوه لويه غونډه جوړه کړې وه، چې خوشبختانه ددې غونډې ټول جريان مې په ويډيو کيسټ کې ثبت او يو ادبي رپوټ مې ترېنه جوړ کړ.

بايد يادونه وکړم چې د حاجي صاحب فرهنگي کارونه لانه دي ودرېدلې. ده پر (۱۳۸۲ل) کال (يوه شپه دوه خوبونه) کتاب چاپ کړی. کره کتنه پرې هم شوې ده. بل کتاب يې د يوويشتمې پېړۍ انساني دلالان ناول يې چاپ شوی دی. دا شيل منظومه په ازاد شعر کې د چاپ لاندې ده. که د کال په اوږدو کې يې بل کوم کتاب هم چاپ شي بيا به يې د کره کتنو وروسته تاسې دانشمندانو ته وعده درکوم چې ادبي رپوټ به يې همداسې ترتيب او راغونډ کړم او په ډېره مينه به يې تاسې پوهانو ته ستاسې ويناوې د يو کتاب په شکل کې ډالۍ کړم.

په درناوي

ډاکټر احمد همدرد حسام

خپرونکی محمد نبي صلاحي

بسم الله الرحمن الرحيم

د غونډې د مشرانو او د حاجي صاحب په اجازه، نننۍ غونډه پيلوو. د تاسې ټولو قدم دې نېک او مبارک وي، کور مو ودان چې په دې يخه او باراني ورځ کې مو ځان زهیر کړی او دې علمي او ادبي غونډې ته راغلي یاست.

له مور سره په دغه غونډه کې د هندوستان دوه کسه او سپدونکي او د کابل پوهنتون د پښتو څانگې محصلین بناغلی پروین او پرکاش هم گډون لري، د دوی راتگ ته هم ښه راغلاست وایو.

زموږ غونډه د محترم الحاج محمد حسن حسام د دوو نویو کتابونو چې یو یې (سپینې وینې) نومېږي او بل یې د (سرخلاصې لیکونه) په نومونو دي، د دغو دواړو کتابونو د مخ کتنې په باب باندې جوړه شوې ده. ددې په څنگ کې د حاجي صاحب مشرزوی ډاکتر صاحب احمد همدرد حسام هم د حاجي صیب د شخصي ژوند په باب یوه رساله لیکلې ده چې هغه هم ستاسې په مخ کې پرته ده.

حسام صاحب له دغو دوو کتابونو پرته خو نور کتابونه هم په پښتو، دري او پشه يي ژبو باندې ليکلي دي. (زه کابل يم) په پښتو ژبه دی بل کتاب يې (اورا پرنگې) په پشه يي ژبه دی، بل کتاب يې (ايم ورگ) يا (د واورې اوبه) چې دا کتاب هم په پشه يي ژبه باندې د ازاد نظم يو غورچاڼی دی، دوه نور کتابونه يې له (سپينې وينې) او (سرخلاصي ليکونو) نه پرته (د شلمې پېړۍ انساني دلالتان) په نامه يو ناول دی چې اوس زه ورباندې سريزه ليکم او يو دوه کسه نور ليکوال هم ورباندې ليکنې کوي او په راتلونکي کې ډېر ژر غواړي چې هغه چاپ کړي.

يو بل کتاب يې (يوه شپه دوه خوبونه) او (اشيل) نومېږي. له دې اثارو نه يې پرته يو بل اثر په دري ژبه باندې هم ليکلی دی چې د ټولو کتابونو مجموعه يې نهه اثره کېږي.

مور غواړو چې نننۍ غونډه د عظيم الشان قران په تلاوت سره پيل کړو، له دې امله د حاجي صيب منيجر محترم دوست محمد خان ته په ډېر درنښت بلنه ورکوو چې د ستيج سرته راشي او د قران مجيد د خو مبارکو ايتونو په تلاوت سره زموږ او ستاسې نننۍ غونډه متبرکه کړي.

دوست محمد خان:

د لوی او بښونکي خدای تعالی (ج) په نامه

يا ايها الذين امنوا اتقوا الله حق تقاته ولا تموتن الا و انتم مسلمون (۱۰۲).

و عتصمو بحبل لله جمعياً ولا تفرقوا و اذكرو نعمت الله عليكم اذ كنتم اعداءً فالق بين قلوبكم فاصبحتم بنعمته اخواناً و كنتم على شفا حفرة من النار فانقذكم منها كذلك يبين الله لكم اياته لعلكم تهتدون (۱۰۳)

د محترمو مشرانو په اجازه! زه هم په خپل وار سره محترم الحاج محمد حسن حسام صاحب ته ددغو کتابونو د چاپ مبارکي وایم او د خدای تعالی نه دده او د هېواد د نورو تکړه شاعرانو د لار بریالیتوب په هیله یم.

مننه

خپرونکی محمد نبي صلاحی:

((که مور یو له بله پوه شو

نور کارونه ټول اسان دي

قتلوي مو په خپل منع کې

وايي خپل يو غليمان دي

مور په سرو وینو کې رغړو

دوی چک چکې کړي خدا کړي

منتظر دي هغه وخت ته

چې به کله مور تباه کړي))

(لوی احمد شاه بابا)

د غونډې په پیل کې د افغانستان نوميالي پوه محترم سر خپرونکي
الحاج عبد الله بختاني خدمتگار صاحب ته په ډېر درنښت بلنه ورکوو
چې د ستيځ سر ته راشي او زموږ د نننۍ غونډې پرانستونکې وينا
وکړي.

د افتتاحیه خبرو په څنگ کې، محترم بختاني صاحب دا حق هم لري چې
خپلې نورې خبرې په همدغه وار د دوستانو ته واوروي.

سرمحقق عبدالله بختانی خدمتگار:

بسم الله الرحمن الرحيم

درنو او خوږو ورونو مشرانو، ځوانانو، ادیبانو، شاعرانو او ددې هېواد
خواخوږو او په هېواد باندې مینو او زهیرو شخصیتونو!
د افتتاحیه خبرو حق خود صلاحی صاحب و، دا چې په مایې امر وکړي،
زه به په کې څه ووايم؟

حسام صاحب تاسې پېژنئ، کتابونه یې هم توزیع شوي دي تاسې به
مخکې لوستي وي اوس به مو هم څه ناڅه له نظره تېر کړي وي، په هغه
باندې به تبصرې کېږي او په هغه باندې به نقد کېږي.

نقد د یو شي کره کولو ته وایي چې د هغې مثبتې او منفي خواوې
څرگندې شي. کله کله موږ په غلطه نقد هغه څه ته وایو چې یوازې څه
عیبونه ولټوو او ددې په مقابل کې مدح او توصیف ته، نه پوهېږم چې
څه ووايو؟!

مگر که هغه چې د يو شي د مدحي او د توصيف مواد لري هغه هم څرگند شي او چې کوم عيب لري هغه هم څرگند شي، هغه نقد دی.

د مثبتو خواوو څرگندول هغه د اثر خاوند هم تشويقي هم هڅوي هم يې زړه ته ډاډ ورکوي هم يې په ځان باندې ويسا زياتوي او هم لارښوونه ورته کوي.

او ليکوال ته وايي چې:

دغه خبرې ښې دي او همدا کوه او چې عیبونه يې ښکاره شول هغه هم ددې موجب گرځي چې هغه اثر هم اصلاح شي او په اينده کې ليکوال چې په هغسې اثارو باندې قلم چلوي د هغه انتقاد نه استفاده وکړي خپل اثار کره کړي.

دا چې په پښتو کې ورته کره کتنه وايي، دا ډېر په ځای تعبير دی او دا مجلس د همدې لپاره جوړ شوی دی. دې سره ددې موقع نه په استفاده زه د خپل وطن په حال باندې او ددې وطن د شاعرانو او ليکوالو په حال باندې ډېر تاسف کوم. په يوه جنبه او د يوې موضوع په ارتباط باندې چې هغه داده:

دلته شاعر شعر وايي نثر ليکونکی نثر ليکي داستان ليکونکی داستان ليکي، محقق او څېړندوی څېړنه کوي دا خو کوي. په مشکلاتو په دردونو په کړاوونو د کاغذ په مخ دده فکر او دده څېړنه تويې شي. بيا حيران وي چې په دې څه وکړي. بيا گرځي څوک چې څه شی نه لري په دې لټه کې وي، چې يو څوک پيدا کړي چې يو څو روپۍ ورکړي چې دا اثر

چاپ شي او څوک چې جيب کې يو څه لري د خپل جيب نه يې وباسي او
خپل اثر پرې چاپ کړي.

گورئ!

همدې سړي هم د ليکلو کار وکړ، هم د چاپ کار يې وکړ. حال دا چې دا د
يو سړي کار نه دی.

گورئ! بيا مخ کتنه ورته جوړوي، د مخ کتنې مصرف هم ورکوي، د
مېلمنو مصرف هم ورکوي او کارتونه ورته هم لېږي، گورئ چې دا د
ليکوال درېيم مصرف شو.

موږ د کتاب لپاره بايد بازار ولرو، دوکان ولرو، خرڅلاو ولرو، کتاب
باندې پيسې ځي، لږ تر لږه د هغو پيسو اصل هدف بايد څه وي؟! په
جهان کې موږ او رو چې ليکوالان او شاعران د قلم د څوکې نه ډوډۍ
خوري، موټر پرې اخلي، کور پرې اخلي او ټول ژوند يې تامينېږي او
دلته؟!!

ټول ژوند يې پرې ځي، د موټر پيسې هم په کتاب ځي، د عايل د مېوې او
نقې پيسې هم په کتاب ځي.

دا د ډېر افسوس حالت دی، په افغانستان باندې او د افغانستان په
ليکوال باندې.

بڼه! که ليکوال کتاب چاته ورکړ بيا بله ورځ چې ملاقات وشي چې زما
کتاب دې ولسوست، بيا د لوستلو شوق د چا سره نه شته، کتاب هلته په

تاقچه کې او يا په الماری کې پروت وي، بيا حتی کله ناکله د چا پام وي يا نه وي، د بخاری اور پرې لگول شوی وي.

نو دې مجلس کې چې زموږ د علم او ادب مشران او رهبران هم ناست دي، ځوانان او نقادان مو هم ناست دي دا خبره ما لازمه وبلله چې ددې خبرو لږ غم په کار دی، ددې لپاره سیستم په کار دی او ددې سیستم رواجول په کار دي.

نو زما افتتاحیه خبرو کې ما دا خبره لازمه وبلله او دا د حسام صاحب برکت دی او که زما ددې خبرو نه يو سلسله عمل په دې وطن کې رویکار شي. د هغې عمل په وجه زموږ شعر، ادب، څېړنه، ژبه، ادبیات او علم به لږ انکشاف او ارتقا وکړي او زموږ هر څه د مغزو محصول زموږ عام ولس ته له دې ځای نه ورسېږي.

ددې ثواب انشاالله که وشو او زما خبره عملي شوه حسام صاحب ته هم رسېږي.

څوک چې یو ښه دود رواجوي د هغه اجر تر قیامته پورې ده ته هم راجع کېږي او که بد دود رواجوي د هغه بد دود گناه هم ورته راجع کېږي.

زه امید لرم چې موږ او تاسو په دې موفق شو چې د لیک او لیکوالۍ د لارې نه خنډونه ایسته کړو او خپل اثار خلکو ته ورسوو او یوه خوشگواره فضاله دې لارې وطن کې پیدا شي. حسام صاحب! دا حق لري چې د هغه په اثارو باندې سپری د خپل زړه خبره منعکس کړي، نو ما یو څه یادداشت گوتی د ځان سره راوړی کله چې د حسام صاحب دا دوه

مجموعې چاپ شوي دا (دوه اثره) نو هغه وخت کې دا دوه ټوکه ماته را کړي شوي وو.

نو د هغه پر بنا زه به يو څه خبرې ستاسې حضور ته تقدیم کړم.

((منقد هر چه می گوید بگوید

به خون زخم دل نامه نوشتم

منقد هر چه می جوید بجوید

نیابد گل به خارستان کشتم))

جناب حاجي صاحب محمد حسن حسام سره زه سر کال په اوږي کې آشنا شوم. په هغه ورځ کې چې دده د پشه يي ژبې د شعرونو مخکتنه هلته وه. دده له شخصيت سره دده د اثر سره د هغې ورځې نه تراوسه پورې ماته دده د شخصيت او دده د ادبي لياقت او کفايت په باره کې مې معلومات نور هم زيات شو او دغومره اثريې راباندې کړې چې په دې نږدې اوو اتو مياشتو کې لکه دا زما د اوو يا اتو کلونو لايات آشنا وي.

دا يو صميمي انسان دی، يو محترم مخلص او د زړه د مينې والا انسان. ما هغه وخت هم دده په هغه پشه يي مجموعې باندې خپل نظر څرگند کړی و، ده خپل پشه يي شعرونه او پښتو شعرونه هلته واورول او بيا يې په پښتو ترجمه کول هم. نو په هغه بنا ما يو څه ويلې و، بيا دغه زما زوی عبدالرحيم ته دې خداي خیر ورکړي، هلته يې راته ټيپ ايښی و. بيا د ټيپ نه يې زما خبرې استخراج او ليکلې وې چې هغه خبرې بيا (د سولې

هڅه) يوه مجله کې، ماموند د صاحب چاپ کړې ده. هلته هم زما نظر دده د شاعري، باندې مثبت و او چې څه موده مخکې ده دا دواړه مجموعې چې نن د بحث لاندې دي دا يې راته را کړې او ويې ويلې چې په دې باندې شايد کومه غونډه هم جوړه شي. نو زما زړه کې دا و چې په کراره په غور او دقت باندې زه به يو څه پرې وليکم.

مگر ژوند داسې راغی چې دا مسلسل سيمينارونه او دا مسلسلې جلسې راغلې ټول کال تېرېږي، خبره د کال اخرته رسېږي. دا هم يود توجه او د تامل و خبره ده چې مسلسل سيمينار، مسلسل سيمينار، څنگه يې سپړي واورې؟

څنگه پرې ځان پوه کړي؟

څنگه ترې استفاده وکړي؟

نو تاثير دومره وشو چې ما دې کتابونو باندې ليکل څه چې هغه لوستل هم ونه شول کړای، ونه رسېدم ورته، زه خو بوډا او کمزوری هم يم، په عين حال کې ددې دوو نه يو يې پرون ماته فرصت پيدا شو چې د جمعې ورځ وه، مې او تاسې خو داسې خلک يو چې په نورو ورځو کې به يو کار لرو د جمعې په ورځ کې راته شل کارونه وي، مېلمانان وي، مور چېرته ځو مری ژوندی او دا خبرې وي.

ددې سره سره بيا هم ما پرون وکولای شو يو يې مطالعه کړم. دې کتاب باندې يو دوه تقريظونه هم ليکل شوي او په دې کې يو تقريظ ورکونکی وايي:

چې دا په روان او خواږه نثر او په نوي بڼه ليکل شوی اثر دی.

زه ورسره موافق یم.

بل بیا د کتاب له ظاهري شکل، خط و خال نه تېر شوی او د هغه ژورې مانا تل ته یې ځان رسولی او تبصرې پرې کړې دي چې دا هم مستحق و او دا کار هم باید شوی وای او ما چې ولوست دا کتاب یوه شکوه نامه ده شکوه نامه.

په لیک کې د وطن د حالاتو او د ملت د حالاتو په ارتباط په شاعرانه او ادیبانه ژبه شکوي او شکایتونه منعکس شوي او درج دي.

حاجي صاحب په ډېر خلاص مټ د خپل زړه پراس ایستلی، هغه څه چې د ویلو وړ دي یا هغه څه چې شاید ډېر کسان یې د وخت د شرایطو په ارتباط د ویلو وړ ونه بولي هغه یې ټول ویلي دي.

زه ورته شاباسی وایم او علامه اقبال ویلي چې:

بیا ور هر چه اندر سینه داری

سرودی، ناله یی، آهی، فغانی

د حاجي صاحب دوه لیکونه ((سرود)) خو نه دی قطعاً د یو نوع نوي نظم او یا ازاد نظم بڼه لري، خو د هغه نوي او ازاد نظم اهنګ هم نه لري یانې د سرود بوی هم په کې نه شته او که دا بوی په کې وای، نو خوش خوی به یې لا زیاته شوی وای مگر ناله ده ناله!

اقبال وایي:

سرودی، ناله یی، آهی، فغانی

آه او آهونه دي. فغان او فغانونه دي او د فغانستان فغانونه په کې دي.

د افغان ملي اخبار چې د ولسمل صاحب په مشرۍ باندې چلېږي او د قدیم نه دده د اخبار په تندي باندې د حضرت علي کرم الله وجهه یوه مقوله په هره گڼه کې چاپېږي:

چې وايي: ((کلمت تالحدق عند سلطان جابر خیر من عبادۃ ستین سنه او سبعین سنه))

یوه حقه خبره د ظالم سلطان په مخکې ثواب یې زیات دی د ۲۰ کلو عبادت خڅه او په بل روایت کې او یا کاله عبادت دی.

او بل حدیث شریف دادی:

((انصرۃ-اخاک ظالماً و مظلوماً) یانې خپل ظالم او مظلوم ورور سره مرسته وکړه صحابه وو پوښتنه وکړه چې مظلوم سره به کومک کوو، مگر ظالم سره څنگه؟

حضرت پیغمبر(ص) وفرمایل:

ظالم د ظلم نه منع کړی دا د هغه سره مرسته ده، که هغه ستاسو خبره ومنله د دنیا او اخرت د ماخوذیت او مسولیت نه خلاصېږي او د ژوند په سمه لار روانېږي او دا لوی کومک دی، هغه سره مرسته وکړی چې د هغه له لاسه مظلومان آرام شي.

نو حاجي صاحب چاته چې خطاب کړی دی، په دې دوو لیکونو کې خصوصاً په اول لیک کې، دا اشتباه یا غلط فهمي دې پیدا نه شي چې هغه د افغانستان سلطان یا ولسمشر یا جمهور رئیس ته خطاب کړی دی، نه دده خطاب د دنیا او جهان یو داسې قدرت او سلطې ته دی چې هغه ځان ددې جهان واکدار بولي او د جهان د واکدارۍ خوبونه گوري او همداسې بې لگامه روان دی او زما او ستا د حسام صاحب په هولس باندې ناتار جوړوي.

حسام صاحب په خپل اثر او نامه سرگشاده یا سرخلاصی لیکونو کې هغه ته حقې خبرې کړي دي او ځان یې د افضل الجهاد په ثواب کې شامل کړی دی او د ظالم سره یې د کومک حدیث عملي کړی دی او بشر د حقوقو د هغې مادې څخه کار اخیستی چې په هغه کې د بیان ازادي راغلي ده، هر انسان ته.

ده هم د یو انسان په حیث د هغه حق نه پوره استفاده کړې ده، خوده ته دې خدای پاک خیر ورکړي. ده د یو لیکوال او شاعر وظيفه اجرا کړې ده او دغه موضوع ته یې عملي شکل ورکړی لکه چې شاعر وایي:

((څه چې وینې د صیاد د بې رحمۍ نه

څه چې اورې د بلبل هزار داستانه

دغه ولیکه هم شعر دی هم تاریخ دی

وظیفه ده ډېره سخته نه اسانه))

حسام صاحب دغه سخته وظيفه سرته رسولي ده خدای دې ورته اجر او خیر ورکړي.

یوه خبره په کې شته، کتاب کې نه شته شعر کې نه شته زما په نظر حالاتو کې شته حالات دادی:

موربه افغانان عموماً او دا پښتانه خصوصاً په دې جهان کې لاهم او از نه لرو، زموږ غږ چاته نه رسېږي لکه چې شاعر سید حسن مرحوم ویلي دي:

زه د نن ورځې شاعر نه یم پوهېږم

زمانه رسوي غږ تر غوره پورې

زموږ کار هم د زمانې په اوږو باندې روان دی چې زموږ غږ تر کوم غوره پورې ورسوي تصادفاً ماشاالله په قید سره ځکه چې موږ په دې باندې بريالي شوي نه یو چې خپله ژبه د دنیا په خلکو و منو. نو زه د هغه تقریظ لیکونکي خبره او مشوره تائیدوم چې حسام صاحب ته یې لیکلي:

((حسام صاحب!))

خپل لیکونه په سم ادرس ولیکه)) او په سم ادرس باندې لیکونه په هغه صورت رسېږي چې د مرسل الیه په ژبه ترجمه شي چاپ شي او مستقیماً ورته ورسېږي.

ځکه زموږ همدا بدبختي ده چې کتاب به چاپو و هم او چاته به یې رسو و هم او په بله ورځ په تلفون کې او یا چې مخامخ شو، ورته وایو به:

صاحبه!

هغه زما کتاب دې ولوسته دا زموږ بدبختي ده، نو په دې بدبختۍ کې حسام صاحب باندې دا بوج هم راځي چې کتاب يې ترجمه شي او مرسل اليه ته ورسېږي.

نو په هغه صورت کې که په مرسل اليه کې عقل او شعور وي، هغه به فکر وکړي چې زموږ د پيغمبر حضرت محمد مصطفی (ص) د حکم او فيصلې مطابق حسام صاحب ورسره ډېر لوی کومک کړی دی چې هغه يې ملتفت کړی دی، خپلو کارونو او عواقبو ته.

زه جناب حسام صاحب ته مبارکي وایم د زړه د مينې او اخلاص نه ورته مبارکي وایم او دا کتاب يې ستایم، مگر يوه خبره به کوو چې دا په ډېرو ستایلو سرې کله کله مغروره کېږي هم، يوه عربي مقوله ده:

المدح والذبح

مدح چې ده د چا حلالول دي، ستاینه زموږ د پښتو په اصطلاح سرې نه ځان ورک کوي، اګر چې د حسام صاحب شخصیت ددې خبرې نه لوړ دی، نو د داسې رنگ نظمونو یا لیکونو لپاره مبارکي ورته وایم بیا يې وایم او بیا يې وایم او ددغسې اثارو د ایجاد لایات توفیق ورته غواړم او د وطن لیکوالو او شاعرانو ته هم زما دا پېشنهاد دی چې د بشر د حقوقو د اعلاميې د هغې مادې څخه چې د فکر او د بیان د ازادۍ په باره کې دی له هغه څخه پوره پوره استفاده وکړي.

والسلام

څېړونکي محمد نبي صلاحي:

له استاد بختاني صاحب نه ډېره مننه کوو.

((عقل او حکمت يوازې په ناز او نعمت کې نه دي، د پښتنو په غرو او

رغو کې هم پوهان او هوښياران شته.))

((ميرويس نیکه))

د پروگرام په دې برخه کې محترم الحاج محمد حسن حسام صاحب ته په

ډېر درنښت بلنه ورکوو چې د ستيج سرته راشي او د خپلو کتابونو مخ د

غونډې درنو برخوالو ته ورنښکاره کړي.

حاجي محمد حسن حسام:

د هر څه نه مخکې دوستانو ستاې راتگ ته هر کلی وایم هر کله راشئ او بیا هم هر کله راشئ، د کتابونو په هکله نه گږېږم دا د نقادانو حق دی ما فقط یوه زمینه مساعده کړه چې یو له بل سره کېنو او یو بل سره له نږدې نه ووینو او په دغسې دید او بازیدونو باندې طبعاً د شاعرانو او لیکوالو په منځ کې مینه او محبت زیاتېږي او هم فرهنگي نیمگړتیاوې پرې بشپړېږي. زه ددغه کتابونو په باب زیات نه گږېږم خو ماته یو خبره ډېره جالبه او په زړه پورې وه کله چې مې لورې کتاب بشپړ کړ، نو ما څلور خطونه ولیکل البته څلورو لیکوالانو ته چې په ده باندې یو څه ولیکي اول خط مې محترم رفیع صاحب ته بل خط مې ولسمل صاحب ته دوی دواړه دلته ناست دي، شکر دی غونډې ته راغلي دي، درېیم خط مې صلاحی صاحب ته ولیکه او څلورم خط مې لېوال صاحب ته واستاوه.

د پنځلسو، شپاړسو ورځو وروسته ددې خطونو ځوابونه راته د قلمي نسخو سره بېرته راوړسېدل. ما د خپل هېواد په دې شډلو خود لورو

خيالونو ليکوالانو باندې هغه مهال ډېر وياړ او افتخار وکړ چې د کتاب
د قلمي نسخې د مطالعې په نتيجه کې دوی مشترک ټکي موندلي وو
لکه د بڼې، شکل، پيغام او د نورو او نورو په هکله د ټولو نظريو قسم
وو. زه ستاسې ډېر وخت نه نيسم زه فقط د يو کتاب د اخري نثر نه دوه
درې کرښې را اخلم او لولم يې او درنه رخصتېږي:

په يوځای کې مې ليکلي دي چې:

دوسته!

د ټولو پتنو نه دې دا پتنه

ماته ډېره گرانه، سخته او

د تشويش وړ ده.

د وينځلو مغزو بنيادم

نه هېڅ جوړ نه دي

خواهش کوم په هماغه پخواني

گوډ شل په رانده

او

کانه

حالت ډېر خوښ يم

پرې مې ږده د خداي په پار

پرې مې ږده !!

په کومه گنا مې ما غزه پرېمنځې؟!

په همدې حالت هم خپله پنځه زره

کلنه بوږی، مورد اتلس کلنې

پېغلې په څېر د گندهارا

په تمدن د کوشان

شاهانو په دود شم

سینگارولای.

دا به څومره او څومره او بیا هم

څومره نښه وای چې:

ما خپله مورد ((اوستا))^(۱) په پوستینچه

کېنولې وای.

د ماسخوتن لمانځه د ادا کولو

څخه وروسته زما

ټوټه

ټوټه

(۱) اوستا کتاب په پوست لیکل شوی دی.

صورت دده په لمن کې بې له

کوم ډاره او غلو غشه د

شمشاد ، هندوکش او يا

د سليمان د غرونو په کومه

لرې هسکه تره^(۱) او مورگه

کې د يوې مومانيې او يا د کومې

گورگورې ونې لاندې

وروسته خوبولې پروت

واي.

او د سبا ورځې په چرگ بانگ کې

د خپل امام د اذان سره سم

او د مورد قرآن شريف د تلاوت

په خواږه او ازله خوبه

پاخېدلای

نو هلته به ما د يو

خوشبخت

(۱) تامبیره، گرنګ

او

خوش قسمت

انسان، واقعي افغان

او د يو ښه مسلمان

په نوم په ډېر وياړ د

يو بل ځل لپاره ځان

نومولای.

خپرونکی محمد نبي صلاحی:

د حاجي صاحب له وينا نه ډېره مننه.

خوشال خان خټک وايي:

چې دستار تړي هزار دي

د دستار سړي په شمار دي

د پروگرام په دې برخه کې د افغانستان د علومو اکاډمۍ سلاکار، نامتو ليکوال او شاعر محترم استاد حبيب الله رفيع صاحب ته په ډېر درنښت بلنه ورکوو چې د مېز سرته راشي او تاسې ته د دې دوو کتابونو په باب يو څو خبرې وکړي.

استاد حبيب الله رفيع صاحب:

نحمده و نصلی علی رسولہ الکریم اما بعد ،

دوستانو !

تېره دوشنبه حسام صاحب دفتر ته تشریف راوړی و او کتابونه یې راوړي وو ، چې ددې شنبې په ورځ ددې کتابونو مخ کتنې دي ، ما ژمنه ورسره وکړه چې دې ورځې ته ستاسې په کتابونو لیکنه کوم او خپل نظر به بنکاره کوم . دوی چې تشریف یوړ فقط یو ساعت وتلی و چې ما ته د کلي نه تېلېفون راغی ، زما یو مشره خور وه هغه وفات شوې وه ، نو ما د خپل دفتر کتابونه راټول کړل او کور ته راغلم ، لیکن دا مې اخلاقي فرض وبلل چې حسام صاحب ته تېلېفون وکړم . زه د یو داسې مشکل سره مخامخ شوم کوم بار چې تا په ما ایښی و ، د ځینو کسانو خبرول به ته په خپله وکړې هماغه و چې زه ولاړم ، چون ژمنه مې کړې وه چې زه به راځم ما بېگناه ما سخوتن د کلي نه ځان راوړس او د حسام صاحب سره مې هغه د راتلو ژمنه ترسره کړه . لیکن د څه لیکلو ژمنه مې ترسره نه کړای

شوه. نو په دې اساس هغه ليکنه چې ما د دې د سپينې وينې په کتاب کړې وه او فکر کوم چې تاسې به تر اوسه نه وي لوستي هغه به تاسې ته واوروم او په دې شکل به خپل وار تېر کړم.

نوی انداز، نوې خبرې

(منځپانگه) او (بڼه) د شعر دوه ارزښتونه دي که دا دواړه ارزښتونه د پخوانو په پېښو ولاړ وي ((روايتي شاعري يې بولې)) خو که ((منځپانگه)) او ((بڼه)) ((نوبت ولري)) او د نوبت ارزښت پرې ور زيات شي، نو بيا دا شاعري د ((جدت)) او ((ابداع)) پروا ته گامونه کېږدي او د ادبي انقلاب لاره هواره کړي. بناغلي حسام زموږ د عصريو سپين ږيري شاعر او ليکوال دی ((نثر)) هم ليکي.

((نظم)) هم ليکي، خو دا ځل يې د دواړو په گډون څه ليکلي چې ادب پېژندونکي ((نثري نظم)) ورته وايي، ((نثري نظم)) په پښتو ادب کې نوی ((صنف)) دی دا ژانر له ((اردو)) نه ((پښتو)) ته راغلی او په پېښور کې ((هاشم بابر)) دوه کتابونه ((د مېلې هلک)) او ((ورک موندلی)) په همدې نثري نظم کښلي او د ادب په ډگر کې يې هنگامه راولاړه کړې ده.

زموږ شاعر او ليکوال بناغلي حسام نه اردو نثري نظمونه کتلي او نه يې د هاشم بابر ((ورک موندلی)) او د ((مېلې هلک)) ليدلی، ده ته خپل

مبتکر مغز او شاعرانه احساس حکم کړي چې داسې يو څه وليکي او پښتني ټولني ته يې وړاندې کړي، نو ځکه ماته په يوه ليک کې ليکي: ((ستاسو د گڼ شمېر بوختياوو سره سره زړه نازړه د يو څو ماتو گوډو او ناقصو شعرونو يوه ټولگه چې نه يې ازاد شعر د شعر په څېر دی او نه يې مقفا، نه يې په شکل پوهېږم او نه يې په محتوا، خو په هر حال مور ټول په دې عقیده او اند يو چې هر څيز په اول کې خام وي او په کراره ترېنه د پخلي تمه کېږي، نو ددې اصل په رڼا کې په زړورتيا او په خلاص مټ مې د ځان سره وپتېيله چې ټولگه په قلمي شکل کې ستاسې حضور ته د يوې لنډې سريزې لپاره وړاندې کړم، که ټولگه په سريزې ارزېدلې هيله من يم چې هيله مې ترسره کړئ او ټولگې ته به په خپله نوم غوره کړئ او که...))

د مصريو نامتو نقاد ډاکټر مندور وايي:

((شاعر خپل شعر ووايي خو کله يې چې کره کتونکي وگوري نو دومره خبرې په کې راپيدا کړي چې د شاعر اروا هم ترې خبره نه وي.))

همدا سبب دی چې شاعران، هنرمندان او تخليق کاران د الهام په نوراني نړۍ کې ډېر څه وایي او ډېر څه په خوله ورځي په خپله نه پرې پوهېږي چې دا څه دي؟ خو نقاد هغه ته سبک ټاکي شکل او فورم ورته ټاکي، ادبي څېره ورته ټاکي، قاعده او قالب ورته ټاکي او بيا حکم کوي چې دا څه ډول پارچه ده او نوم ورته ټاکي. ادبيات ټول لومړی ويل شوي بيا قالب بندي شوي او نومونه پرې اېښودل شوي ځکه شاعر او هنرمند ازاد

دی هغه د ټولو قیدونو نه د باندې خپل هنر خلقوي او خپل اثر رامنځته کوي همدا ازادي ده چې:

قالب شکنی کوي نوي فورمونه رامنځته کوي او نوي ژانرونه او صنفونه پنځوي حسام صاحب هم دا کار کړی خپل د زړه غږ يې د قلم غږ يې ته سپارلی او له هغې نه دا نوی فورم او شکل جوړ شوی او د پښتو ادب په ورشو کې يې يو نوی گام ايښی دی او له دې سببه دده دا ليکنه د بڼې له پلوه په نوښت ولاړه ده او زه يې يو نوی ادبي گام او انداز بولم! تردې وروسته دده ددې وينا منځپانگه ده، ده د خپلې ټولنې پېښو او بهيرونو ته په غور او دقت کتلي د سياست د لوبغاړو تر زري جامو او پوډري مخونو لاندې يې د دوی اصلي څېرې ليدلي ((د ديموکراسۍ د کوکړيو پرځای)) ((سمسپرې)) ((تمساوي)) ((روي)) ((گورگتۍ)) او ((خپسۍ)) ورته ښکاره شوې او د نورو ويرندو کو کسانو په شان يې سترگې نه دي پرې پټې کړې او پردې يې نه دي پرې اچولي په واز کومي يې د هغه رښتيني ماشوم غوندې چې غږ يې وکړ:

((پاچا لوخ دی!)) د ټولو هغو لويو لويو کسانو د ریا او منافقت پردې څيرې کړې چې په لوخ پاچا پسې روان وو خو ددې جرات يې نه درلود، ووايي چې:

((پاچا لوخ دی!)) اوس نو د چاپلوسو ((پرده پوښانو)) خوبښه ده چې دا غږ ورسره غبرگوي که بيا هم له منافقت او چاپلوسۍ نه کار اخلي! او له دې رسوايي سره سره حال نه وایي.

((چې پاچا برېښو دی!!)) او د حسام صاحب د ليک هغه خبرې چې ماته
يې کړي دده شکسته نفسي بولم! او په پوره ډاډه وایم چې د حسام صاحب
((دا نثري نضمونه)) هم د بڼې له پلوه نوبت لري او هم د منځپانگې له
لوري، نو ځکه يې زه ((نوی انداز او نوې خبرې)) بولم، مبارکي ورکوم
او وایم:

چې قلم يې چلاند قدم يې تپاند فکر يې ځلاند او شعري يې تاند او سه!

په درنښت

حبيب الله رفيع

د افغانستان د علومو اکاډمۍ مشاور

کابل/۲۷/۱۰/۱۳۸۵

خپرونکی محمد نبي صلاحي:

له محترم استاد نه ددغې درنې سريزې له لوستلو څخه چې درنو اورېدونکو ته يې واوروله او په نښه انداز يې ولوستله، يو عالم مننه کوم. استاد ته له دې امله هم کورودانی وایم چې، په دغسې يو غمجن حالت کې چې دده خور وفات شوې ده، په خپله وعده يې وفا وکړه او زموږ او ستاسې نننۍ غونډې ته يې ځان رارسولای. له ټولو دوستانو نه هيله کوو چې په گډه سره، البته په دې به ځان نه خلاصوو او س به د دعاس پورته کړو، کله چې استاد فاتحه اعلان کړه، اشتراک به په کې کوو. استاد ته صبر جميل غواړو او خدای پاک دې دده خور وښيي.

د پروگرام په دې برخه کې د هېواد له درانه ليکوال محترم محمد حسن ولسمل صاحب نه په ډېر درناوي هيله کېږي چې د مېز سر ته راشي او خپله وينا واوروي.

محمد حسن ولسمل:

درنو مشرانو کشرانو د هېواد محترمو شاعرانو او ليکوالانو السلام
عليکم:

ما خو څه شی نه دي ليکلي خو د حسام صاحب په يو کتاب باندې مې يو
څو کرښې ليکلي دي زما خواهش دادی کتاب هر چا مخ ته پروت دی هغه
به ولولي د حسام په باره کې او ددې کتاب په باره کې به زما نظر ورته
معلوم شي.

زه غواړم چې په دې او دغه وخت چې ماته راکړل شوی دی ددې خپل
وطن د غم لږلو حالاتو په باره کې يو څو خبرې وکړم. زه د حسام صاحب نه
مننه کوم چې دغسې يوه درنه غونډه يې جوړه کړې ده او حسام صاحب يو
صفت دادی چې دی سرمايه دار دی، خو د سرمايې ترڅنگ دا بل اړخ يې
نه دی هېر کړی، د خپلو وطندارانو سره په درد باندې درد بدللی دی او
دغه لاره ده نه ده پرېښې، نو دده دغه کار د قدر وړ دی د نورو سرمايه
دارانو غوندې دی نه دی زه ده ته کور ودانی وایم. يو وخت زه په پېښور
کې وم، باچا خان راغی هلته يې مهاجرينو ته يو اعلان وکړ.

چې راشی زه ستاسو او د کابل د حکومت ترمنځ جوړه کوم په پېښور خو
داسې هوا او فضا حاکمه وه چې هلته افغاني تنظيمونه او په افغاني

تنظيمونو کې بيا په خاص ډول د حکمتيار صاحب له وېرې نه څوک ورتللی شول باچا خان ته هېڅوک ورنه غلغل، نو ما پسې يې د سر ډېرو هدايت الله پاچا راو لېږه.

چې ولسمل ته ووايه ته ولې نه راځي؟ نو باچا خان له ما سره جگړه غوندې وکړه چې دا د روس او امريکې جنگ دی ما باچا خان ته وويل:

چې زموږ وطن روسانو نيولی ته داسې خبرې کوي.

ډېر وروسته زه په دې پوه شوم چې دا د روس او امريکا جنگ و. دې کې د امريکې دا مقصد و چې روس ته څنگه شکست ورکړي او څنگه دا راشي چې دغه ستراتيژيکه نقطه ونيسي، او س زه په دې پوهېږم.

موږه د روسانو سره او د هغوی له طرفدارانو سره په دې باندې مبارزه کوله چې موږ به يو ښه حالت راو لو نو د هغوی سره جنگېدلو او ځانونه به مو پرې مړه کول، خو د دوی په باره کې هغسې مبارزه نه کېږي کوم چې د روسانو سره کېدله.

دوی ته څوک حقه خبره نه کوي، حکومت ته هم څوک حق نه وايي، زموږ خلک وژل کېږي، زموږه خلک بنديانېږي، زموږ په خلکو باندې ډول ډول تاپې لگول کېږي، په خاصه توگه په پښتون ولس باندې هغه ذليل ترين حالت دی که لږ ځان و خوزی، نو وايي چې القاعده دی نو وروڼو زه تاسې ته دومره وایم چې ما په دې وروستی شمارة کې يوه کيسه ليکلې او دغه تاسې په غور ولولئ، تاسې ته به د دې امريکايي ماگانو هغه اخلاص او هغه نيت معلوم شي چې دوی له موږ نه څه غواړي؟! !

خو زه به په لنډه توگه دا كيسه درته وکړم. زه دغسې يو وخت امريکې ته لاړم او هلته باچا د کاکا زوی سره مې په يوه رستوران کې ملاقات وشو، ماته يې وويل:

چې ته د امريکا د جمهور رئيس فوق العاده نماينده تاملين سره گوري؟! ما ورته وويل:

زه خو ورسره گورم خو هغه ما نه پېژني، نو څنگه ووايم چې زه ورسره گورم؟! هغه راته وويل:

چې نه هغه تاپېژني، زه دا اوس هم او د هغه سره وخت لرم که ته غواړې زه به تالپاره وخت ترې واخلم. کور يې ودان د تاملين نه يې وخت اخيستی و، نو دی بيا بېرته هوټل ته راغی ماته يې وويل:

چې با تاته تاملين په اتو بجو منتظر دی ته ورشه ده سره به مرکه وکړې. نو زه چې د مرکې لپاره تاملين ته ورغلم ما به يو ډول پوښتنې کولې دی به په دې افغاني تنظيمونو رابرابر شو دا به يې غندل او بل اخره ما ترې پوښتنه وکړه زموږ ستونې خو په دې خبرو وچ شو چې ملي عناصرو ته موقعې ورکړئ که دا روسان او کمونستان شکست هم وځوري، دغه د تنظيمونو خلک افغانستان وړانوي، جوړوي يې نه.

تاسې ولې ملي عناصرو ته موقعې ورنکړه؟

تاسې د سټينگر راکټونه د گلبدين او سياف په اوږو کېښودل، نو ده زما د خبرو په ځواب کې وويل:

چې دوی زموږ د بنسټيزو دي او هغه زموږ په يوه سياسي اشتباه وه دوی د خليج په جنگ کې د خنجر گزار د شاهه خوانه پر موږ کړی دی، موږ به بيا دا اشتباه تکرار نه رو.

دا د خنجر کلمه او دا د بنسټيزو په دې مصاحبه کې پنځه، شپږ کرته تکرار شوې ده، نو مصاحبه خلاصه شوه او د مصاحبه نه وروسته بيا يوه بله خبره يې راته وکړه ته چې اروپا ته ځې دا پيغام به باچا ته يوسي چې هلته يو سړی دی دده په څنگ او دی د K.G.B اجنټ دی او ورته ووايه! چې دا د ځان نه لرې کړه.

نو بيا زما ټکټ يې هم وگرځاوه اروپا ته لارم، باچا ته مې وويلې باچا هم هغه دی ژوندی دی سړی په مړو دروغ وايي. نو اوس د بن په غونډه کې هماغه خلک د امريکا د يو بل فوق العاده استازي خليل زاد په واسطه بېرته رامسلط شول چې کابل يې وران کړی و، چې د افغانستان اردو يې منحل کړې وه، شپېته زره کابليان يې وژلي و، موزيم يې تالا کړی و، پوهنتون يې خراب کړی و، کابل يې په بل مخ چپه کړی و، هماغه خلک يې بېرته په موږ باندې امريکايانو را حواله کړل.

ځانونه مو پرې مړه کړل، يو نيم مليون شهيدان مو ورکړل، اوس موږ بيا وژل کېږو. هغه وخت کې خو به مو غږ جگاوه، هغه وخت کې خو دنيا به هم زموږ خبره اورېدله، مگر اوس زموږ خبره دنيا نه اوري، هغه چې دوی

مړه کړي وايي چې دوی القاعده و او يا د القاعده و ملگري وو، مورځکه مړه کړل. نوزه تاسې ته دا وایم چې وروڼو دا یوه تاریخي مرحله ده، افغانستان یو تاریخي مملکت دی او دغه خبرې ته ملتفت شی، چې دغه ماماگان له مورځه نه څه غواړي؟!

دوی خو زموږ د وطن د ودانولو پرځای زموږ د وطن د ورانولو کوښښ کوي.

نو د لیکوال او شاعر وظيفه ده چې دغه حالت ته متوجه شي او په دغه باره کې یو څو کرښې وليکي. زه ستاسې وخت نور نه نیسم، زه ستاسې یو خدمتگار یم او ما دروغ هم نه دي ویلي، هغه دی هلته اخبار پروت دی، نه امریکایي نه وېرېرم او نه د کرزي نه وېرېرم، نه بند نه وېرېرم، بندونه مې هم تېر کړي دي، د همدې وطن لپاره، نه د چوکۍ لپاره، د عزت لپاره، ما لپاره چې په زندان کې یم د بېرون نه ډېر خوشاله یم، خو تاسې ته مې دغه واقعیت ښکاره کړ چې خبره دغسې ده.

هغه چې دوی اجنټ گانه هغه یې پر موږ وزیر کړ، هغه چې دوی ددې وطن دښمن گانه، هغه یې بېرته پر موږ مسلط کړل، نور قضاوت به تاسې د دوی په حصه کې وکړئ.

السلام علیکم

خپرونکی محمد نبي صلاحي:

د ولسمل صاحب له زړه سوي نه ډکو خبرو، ژورې او هراړخيزې وينا
څخه ډېره مننه.

د غونډې د ټولو پوهانو او گډونوالو په اجازه. د پروگرام په دې برخه کې
زه غواړم چې د پېښور نه راغلو پښتنو ليکوالو محترم استاد همپش
خليل صاحب او محترم صاحب شاه صابر صاحب ته ډېر ښه راغلاست
ووايم. کور مو ودان چې زموږ غونډې ته راغلی او نننۍ غونډه مولا
پرتمينه کړه.

غني خان وايي:

زما بخت د شمعي بخت دی

يا به مرمه يا به سوزم

يا به بېخ ته د درياب ځم

يا به سر په چپو خوځم

عجب زه عجب لاره

عجب کاروان روان دی

ما وروستي پړاو له بيابايي

که زه ځمه او که نه ځم

د پروگرام په دې برخه کې د افغانستان پياوړي صاحب نظر ليکوال او کيسه ليکونکي محترم استاد اسدالله غضنفر صاحب ته په ډېر درنښت بلنه ورکوو چې د ستيج سرته راشي او د حاجي صاحب د دوو کتابونو په باب تاسې ته يو څو خبرې وکړي.

استاد اسدالله غضنفر:

صلاحي صاحب خود حاجي صاحب ډېر کتابونه ياد کړل مایې درې کتابونه لوستي دي.

دوه همدا دي چې تاسې ته په مېز پراته دي او بل هغه (زه کابل يم) چې خو کاله يې پخوا چاپ کړی و.

حاجي صاحب ازاد شعر ته ډېره توجه کوي.

بل دا چې حاجي صاحب ساده کليمې او هغه کليمې چې خلک يې کاروي هغو ته ډېر اهميت ورکوي او زه ددې هم پلوی يم.

او درېيم حاجي صاحب په خپلو ليکنو کې هغو خبرو ته اهميت ورکوي چې د اوس وخت سره تعلق لري او دا شی هم ماته ډېر ښه ښکاري.

نوزه غواړم په همدغو دريو خبرو او په همدې دريو تمايلاتو وگرېږم:

د حاجي صاحب د اثارو دغه نوی شعر چې دی ځينې پلويان لري، ځينې مخالفين هم لري، دوو اړه چې دي خپل دلايل لري، خو زما په نظر د مخالفت بنيادي وجه يې داده چې:

د هر انسان پخوا وخت خوبېږي مور غواړو دنيا هماغسې وي چې مور تجربه کړې ده، خو دنيا بدلېږي، زموږ خوبې ته نه گوري، بلکې د هنر رامنځته کېدو يوه وجه داده چې مثلاً يوه خاطره وي يو مازيگروي، د سين غاړه وي، دېرش کاله پخوا زمانه وي، هغې ته مور بېرته نه شو ستنېدلی، بيا نو څه کوو، بيا نو که د خاطرې څښتن شاعرو وي غواړي په شعر کې هغه خاطره وساتي دا د انسان ارزو ده او ډېره ژوره ارزو ده، خو دا هغه ارزو ده چې که سپرې په عملي ژوند کې ډېر تينگار پرې وکړي نو تاوان کوي.

د شعر له پخوانو فورمونو ډېره دفاع تر ډېره حده پورې دغه اړخ هم لري. پخواني شعرونه چې قافيه په کې شرط و له د څپو برابر والی په کې هم شرط و، دا شرطونه به خپل کمالونه لري، خو زموږ شاعری ته ډېر بنديزونه هم جوړوي.

گورئ!

که د هنر مقصد دا وي او يا د شعر مقصد دا وي، چې يوه انساني تجربه ولېږدوي، نو که د څپو د شمېر اندازه معلومه وي، که د قافيې مشکل وي، که د ردیف مشکل وي، بيا نو هغه انساني تجربه پاتې شي. بيا نو د شاعر کمال دا وي چې خامخا به هغه کلمه راوړي چې قافيه يې غواړي، که زه بهار ووايم بيا به په کومه کلمه پسې گرځم؟!

په سينگار پسې به گرځم. صرف هغه د کلام موسيقي تا مجبوروي چې يوه خبره وکړي، د زړه خبره به دې هغه نه وي، نو دغو خبرو ته چې سپرې

وگوري گومان کوم، حاجي صاحب چې په نوي انداز شاعري کوي دا په ځای کار دی او بهتره داده چې نور هم توجه ورته وکړي. په دې کې په هنري لحاظ ډېره ده، تر تاوانه البته ځينې خلک هسې د فېشن په حساب باندې د نوي شعر ملگرتوب کوي، سړی پرې پوهېږي، دوی گومان کوي چې ډېر نوي او وروستي نظريات چې په شعر او شاعری کې دي. که موږ د هغو ملگرتوب وکړو دا به موږ پرمختللي معلوم شو. خو داسې نه ده په پرمختگ کې موږ بايد تېر نه وځو. يو په علم کې پرمختگ دی، بل په اقتصاد کې پرمختگ دی، بل په هنر کې دی.

په هنر کې پرمختگ هغسې نه دی د دا نورو.

په علم کې پرمختگ کېږي، مثلاً فزيک دی. فرضاً ارسطو د فزيک په حصه کې خبرې کړې دي، ارسطو لوی عالم و، ډېر لوی انسان و. خود ارسطو نه وروسته اوولس اتلس پېړۍ وروسته د فزيک په باره کې اسحق نيوټن خبرې کړې دي، د اسحق نيوټن خبرې ترد ارسطو ډېرې مهمې دي، وروسته انشتين خبرې کړې دي، د انشتين خبرې د اسحق نيوټن تر خبرو هم د منلو وړ دي.

علم وده کوي، اقتصاد هم وده کوي، يو وخت د توليد وسايل ډېر ابتدايي وي، بيا بڼه شي، بيا بهتره شي، دا ناممکنه ده چې موږ ووايو هغه خلک چې په يوم باندې، په قولې باندې، دهقانی او کرکونده کوي، هغه دې په اقتصادي لحاظ تر هغو خلکو پرمختللي وي چې په تراکتور باندې کار کوي.

وسايل بدلېږي، ترقي کوي، علم بدلېږي ترقي کوي، ابن سينا ډېر لوی طبیب وو، خود ابن سينا په نسخه باندې اوس مور علاج نه کوو، هغه د کوڅې د سر ډاکتر ته ورځو ځکه چې علم ترقي کوي. اما د هنر په حصه کې گورئ خبره داسې نه ده او ضرور نه ده چې خامخا نن تر پرون بهتره وي. ځينې خلک د نوي شعريا د نويو طرزونو يا د نويو مکتبونو ملگرتوب په دې خاطر کوي چې دا وروستی خبرې دي. که په دې بنياد يې کوي دوی دا د هنر په حصه کې اشتباه کوي.

يانې دا نوی شعر چې تراوسه منل شوی هم نه دی، علت يې دادی چې اکثره ملگري يې دې ته گوري چې دا نوی شی دی. که يو بل نوی شی راشي بيا به د هغه ملگرتوب کوي. حال دا چې هنر د علم غوندې، يا د اقتصاد غوندې، نه دی چې د پرون تر شې دې دنن شی خامخا بهتره وي، داسې نه کېږي. هنر چې دی، شعر چې دی، د انسان د ارزوگانو، د انسان د جوهر، د انسان د ماهيت بيان دی. د انسان جوهر چې دی، په زرگونو کلونو کې فرق نه کوي او که کوي يې هم ډېر لږ يې کوي.

د پنځه زره کاله پخوا انسان او د اوسني انسان جوهر يو شی و، ماهيت يې يو شی و، په هغه کې تغير نه راځي او که راځي ډېر لږ تغير راځي.

د فرعون د زمانې پخواني مصريان چې دي تر ټولو پخوانی تاريخ د دوی دی که تاسې هغه ولولئ، د هغوی ارزوگانې او زموږ ارزوگانې چندان فرق نه سره لري او بلکې نه يې لري.

هغوی هم مینېدل، هغوی هم غوښتل چې مړه نه شي، هغوی هم غوښتل چې نوم يې په دنيا پاتې شي. حاجي صاحب کتابونه ليکلي دي په دې خاطر چې په معنوي لحاظ ژوند وکړي. دغه ارزو د خوشالخان هم وه، خو دا ارزو د هغو کسانو هم وه چې پنځه زره کاله پخوا يې په مصر کې خائنه اهرامونه جوړول او غوښتل يې چې بعد له مرگه هم ياد شي. دا د انسان د جوهر سره تړلې خبرې دي. هنر د غسې وده نه کوي چې دنن خبره خامخهځ د پرون تر خبرې غوره وي. خو ددې سره سره نوی شعر، د گتې شى دى. د انسان د تجربې د بيان لپاره د انسان لاس او پښې ازادوي. شايد حاجي صاحب په همدې خاطر دې ته توجه کړې وي او دا يې هنر ته يو خیر رسولی دی.

بله خبره داده چې: حاجي صاحب ساده غږېږي، حاجي صاحب داسې خبرې کوي لکه مور چې يې په ورځني ژوند کې کوو. زما په خيال دا د ادب د ودې لپاره دا د فکر د ودې لپاره، دا ډېر لوی کومک دی. زموږ روشن فکر چې دي، زموږ تعليميافته چې دي، زموږ ليکوال چې دي، ډېر وخت اکثره يې فکر کوي، که موږ د خلکو غوندې ونه اوسو، موږ به يو قسم ښه معلوم شو، موږ به لوړ شو، موږ به مهم معلوم شو، دا تېروتنه ده. زه چې تاسې ته ددا اوس خبرې کوم، که تاسې دا فکر وکړئ، چې زه د زړه خبرې تاسې ته نه کوم، که تاسې فکر وکړئ، چې زه ځان يو بل قسم گڼم، تاسې بيا زما خبرې نه منئ. خو که تاسې احساس وکړئ، زه تاسو ته ستاسو په ژبه غږېږم او په خبرو کې مې کومه تصنع نه شته او دا خبرې مې له زړه راوځي، بيا ممکن په تاسې اثر وکړي. زموږ ليکوال، زموږ

شاعران، زموږه روشنفکران کله کله فکر کوي چې که د خلکو غونډې ونه اوسو په ليکنو کې د ليکلو په ستايل کې، نو دا به مولوی کار کړي وي، خو له لويه سره په دې کار کې گټه نه شته دی، هماغه لغاتونه، هماغه کلمې، هماغه طرزونه چې خلک ورباندې خبرې کوي او خلکو خپل کړي دي، هغه خلکو ته ډېر نږدې دي. که شاعر غواړي چې اثر پرېباسي له دې لارې يې ښه پرېستلای شي.

ما چې اول کار شروع کړ، په خپل ژوند کې، له نطاقی مې شروع کړ، او ولس کاله پخوا يا اتلس کاله پخوا په راډيو کې وم، په تهران راډيو کې، هلته چې مې کار شروع کړ، نو اول چې به مې نطاقی کوله تېزې، تېزې خبرې به مې کولې. ما به فکر کاوه چې دا اورېدونکي به گومان کوي چې دا سپری څومره مسلط سپری دی. څومره باسواده سپری دی، دغه متن څومره ژر وايي، وروسته وروسته بيا زه پوه شوم چې زه اشتباه کوم. که زما اورېدونکي فکر وکړي چې زه دوی ته خپل لياقت بنسپيم، بيا زما اورېدونکي ما نه مني، خو که زما اورېدونکي گومان وکړي چې د دوی به ژبه خبرې کوم، ددا د گټې کار دی.

درېيمه خبره چې ما د حاجي صاحب د شعرونو په برخه کې کوله داده چې: دده په اثارو کې د خپل وخت خبرې او رو او په دې کې گټه ده.

حاجي صاحب د خپل وخت خبرې کوي، دا ډېره ضروري خبره ده، مورږيو تصور لرو او زما په خيال هغه باطل تصور دی. مورږ گومان کوو کومې خبرې چې پخوانو خلکو کړي دي او په ډېرو پخوانو زمانو کې کمې خبرې

شوي دي، هغه ډېر ثابت حقايق دي. هغه که بيا بيا کوو، نو موږ به هم د هغو غونډې ابدې شو، موږ فکر کوو چې په شعر کې که د رحمن بابا غونډې خبرې وکړو، که د خوشال بابا غونډې خبرې وکړو، موږ که په فلسفه کې د ارسطو او افلاطون غونډې خبرې وکړو، نو موږ به هم د هغو غونډې ابدې شو. او د ابدیت له کار واپن سره به ملګري شو.

خو دا تېروتنه ده، که چېرته انسان په راتلونکو زمانو کې پاتېږي، نو صرف په یو شرط پاتېدی شي او هغه دا چې د خپلې زمانې خبرې وکړي.

له پخوانۍ زمانې، زه او راتلونکي خلک په یوه اندازه لرې یوو. راتلونکي هم هغومره لرې دی لکه زه چې لرې یم. نه زه څلور سوه کاله پخوا ته تللی شم او نه د سل کاله راتلونکې زمانې انسان څلور سوه کاله پخوا ته تللی شي او بلکې هغوی ورنږدې دي، هغوی ځکه ورنږدې دي چې ممکن وسایل پرمختګ وکړي او هغوی زما په نسبت هغه زمانه بڼه درک کړي د پخوانۍ زمانې خبره خو داسې ده.

او پاتې شوه راتلونکې د راتلونکې زمانې په حصه کې خو خبره کول طبعاً عیب ګويي غونډې ده په هغه کې به خبره نه کوو. لیکن یوه زمانه داسې ده چې هېڅوک زما غونډې نه شي ورسېدای، هېڅوک د تاسې غونډې نه شي ورسېدای او هغه دا اوسنی زمانه ده چې په کې اوسو.

راتلونکي خلک که موږ ته اهمیت راکوي په دې به یې راکوي چې د خپلې زمانې خبرې کوو.

حاجي صاحب چې د اوسني زماني په حصه کې خبره کوي لکه د تېرې توري غوندي ډېر شديد انتقاد کوي او هغه څوک چې د خپلې زماني په ارزښتونو او اقدارو انتقاد نه شي کولای، هغه څوک چې د خپلې زماني په مسايلو باندې انتقادي تبصره نه شي کولای، هغه په حقيقت کې فکره لري.

د فکر خاوندان هغه څوک دي چې د خپلې زماني اقدارو ته د خپلې زماني فکرونو ته د خپلې زماني د خلکو مسلطو ارزښتونو ته په انتقادي نظر وگوري. حاجي صاحب دا کمال هم لري د کتابونو د چاپ مبارکي ورکوم.

خپرونکی محمد نبي صلاحی:

د غضنفر صاحب له ښکلي او ژورې وينا نه مننه کوو. کور يې ودان،
ډېرې ښې او پرځای خبرې يې وکړې. يو شاعر وايي:

يو غنم چې کرونده کې ځان قربان کړي

تک شين بوټی شي بيا زردانې غنم شي

((سليمان لايق))

د پروگرام په دې برخه کې د پښتو تکړه ليکوال او خپرونکي، زما هم
نامي، محترم محمد نبي تدبير صاحب ته په ډېر درناوي بلنه ورکوو، چې
د سټيج سرته راشي، د حاجي صاحب د کتابونو په باب تاسې ته خپلې
خبرې واوړوي.

محمد نبي تدبير:

د دوستانو او مشرانو په اجازه!

زه يوه اوونۍ وړاندې هلمند ته تللی وم، کله چې د هلمند نه بېگناه کور ته ورسېدم، حاجي صاحب کارت کور ته لېږلی و، د حاجي صاحب کتابونه څه ناڅه ما مخکې مطالعه کړي وو. مخکې له دې نه چې زه د حسام صاحب په کتابونو څه ووايم. د دوی خبرې هغه د الفت صاحب وينا له مخې چې هغه وايي: د کليوالو خلکو خبرې دومره سپينې او برېښې وي، لکه د متمدنو خلکو مېرمنې، هغوی هېڅکله د خپلو زړونو سره منافقت نه کوي، څه يې چې په زړه وي، هغه يې په خوله وي.

نو حسام صاحب هم سپينې خبرې کوي څه يې چې په زړه و، هغه يې په خوله ويلې دي، د زړه سره يې خيات نه دی کړی. حاجي صاحب د پښتو خوږ ژبې او روان ليکوال دی، درنې سياسي او ټولنيزې موضوعگانې يې په خوږه ادبي ژبه ليکلي او د ترڅو حقيقتونو ليکلو ته يې خواره لفظونه موندلي دي. ده يو ځانگړی ادبي سبک رامنځته کړی دی. لومړی

بې په همدې خوږه ادبي ژبه (زه کابل يم) ليکلی، ژبه يې دومره خوږه وه چې که د کتاب په لوست به دې پيل وکړ، تر پايه پورې په لوستلو يې مجبورولې، او مطب يې دومره رسا و چې د افغانستان ټول ليکولان يې د نوم په اخيستلو دې ته اړيستل او ويې هڅول چې د وران کابل په کنډوالو او بنکې تويې کړي او څه پرې وليکي او د وران کابل له خولې هغه د پښتو ژبې خوږې محاورې او متلونه او ننگه ولسي وينا په ډېر مهارت او په ښه اندول په ترسکوني ډول ځای کړې، لکه دده په دې درې کتابونو کې سرخلاصي ليکونه هغه د پېښور په اصطلاح بې رنگه ليکونه دي، چې دوه ټاکلې پتې لري، يوه يې د پاکستان او بل يې ې تا جامريکا ده. بې رنگه په دې مانا نه دي چې خدای مکره مانيزرنگ او خوند ونه لري. د چاپسي بېکېت نه دی لگېدلای چې د چا شخصي جبونو ته لار شي، بلکې غوښتې يې دي چې ټول نړيوال د جفا او خيانت دا داستان ولولي او دوستۍ په جامه کې د دواړو له خوا شوې دښمنۍ ورته په ډاگه کړي او د حمزه بابا په خوله دا غږ وکړي چې:

بې شکه ما دغه خطا کړې ده

چې تا جفا او ما وفا کړې ده

حسام صاحب له بلې خوا دې ليکونو کې نړيوالو ته د افغاني احساس هغه هېنداره هم په لاس کې ورکوي، چې افغانستان په دې هر څه پوه دي او هر څه يې درک کړي دي او بې شعوره نه دي، خو دوی د دوستۍ په احساس کې دا هر څه زغملي او منلي دي او اوس چې چاره هېر وکوته

رسېدلې او د حوصلې او د زغم کاسه يې نوره ډکه شوې ده، نو د حسام صاحب همدغه سرخلاصې ليکونه يې ښه څرگندونه ده.

مطلب دا چې د حسام سرخلاصې ليکونه، د افغانستان د دريو لسيزو، هغه ټولې ناخوالې په خپله غېږه کې رانغاړي، چې د دوست او دښمن، خپل او پټو، د افغانانو سره يې کړي دي، او په افغانانو تېر شويدي، ټولې يادې کړي دي او خپله افغانانو ته هم د پند او عبرت درس دی او د رالتونکي لپاره د بدو پېښو يو دردناک داستان.

حسام صاحب په سرخلاصې ليکونو کې دومره وړاندې تللی دی چې ده په خپلو ليکونو کې ټکي ايښي، چې دا د سپينو ويناوو او ښخ په ښخه هغه وروستی ټوله کېدای شي. د حسام صاحب د لاهسکې شملې په هيله.

مننه

خپرونکی محمد نبي صلاحی:

د تدبير صاحب له دغې بنايسته وينا نه مننه کوو، کور يې ودان.

خوشال خان خټک وايي:

ازادي تر پاچهۍ لا تبری کا

چې د بل تر حکم لاندې شي زندان شي

د پروگرام په دې برخه کې د حاجي صاحب يو انجنير زوی محترم ذبيح
الله حسام ته په ډېر درناوي بلنه ورکوو چې دلته راشي، تاسې ته د سايل
صاحب يو شعر ووايي.

حاجي صاحب په کور کې خپل کتابتون لري او ټول زامن يې له ادبياتو
سره بلد او اشنا دي. دوی ټول د شعر او ادب مينوال دي. په دې برخه کې
کار کوي د دوی په کور کې کتاب او قلم لاس په لاس گرځي.

انجنير ذبيح الله حسام:

بسم الله الرحمن الرحيم

چې په خندا ورتنه د خوږ زړه پر هرونه، نه شي
چېرې دې هم ستا د بنايست غوتې گلونه، نه شي

راشه مظلوم زړه مې په يو نظر لمبه لمبه كړه
چې په ظالم زړگي دې پاتې ارمانونه، نه شي

بياد جنون مستي خواني غواړې د مستې مينې
بيا چېرې خيال د تورو زلفو زخېرونه، نه شي

په دعاگانو مې د خوږ زړگي دردونه، نه شي
خو چې بېرې د شونډو ترم ټكورونه، نه شي

وړي مې د روح جنازه چېرته د خندا په اوږو
په وینو سره دې ترې شینکي شینکي خالونه، نه شي

د نظر غشي مې په زړه باندې په پام اوږو
چېرته زخمي په کې دا ستانازک یادونه، نه شي

خاموشي شونډې مې لوستې بيدارلې؟ ويلې
اورونه مه چېرته لوهگي دې پرې فکرونه، نه شي

ويده دنيا ای د سايل قلمه مه لـرزوه
د فريادي او بنکو مات ستوري تندرونه، نه شي

خپرونکی محمد نبي صلاحی:

دی انجنیر دی، اوس د ملگرو ملتونو په یوه اداره کې کار کوي، ده د کمپیوټر ورډ-وینډوز-اکسل او نورو برخو په باب تدریسي پروگرامونه جوړ کړي دي. له دې پرته ده د پښتو او دري یو دوه زره لغات لرونکې ډکشنري لیکلې ده، له مور سره یې دا ژمنه هم کړې ده چې: دا به د پښتو، دري او انگلیسي ډکشنري وي. دا به پنځه زره لغاتو ته ورسوم، نوزمورډ دا کوبښن و چې تاسې له ده سره اشنا شئ. د سایل صاحب شعرونه او د نورو اشعار په ډبره مینه لولي. دی له سایل صاحب سره مینه لري او خاص عقیدت ورته لري، نو ځکه موده ته نوبت ورکړ چې تاسې ته د سایل شعرو وایي.

غني خان وایي:

ته لېونی نه شې لېونتوب ته جلال پرېږده

کېنه افلاطونه فلسفه دې سنبال پرېږده

ای د ریا زویه دلته لږې او خوبونه دي

ستا تله قطرې تلې او دلته دریا بونه دي

د پروگرام په دې برخه کې د پشه یی او پښتو ژبې پیاوړې لیکوال
بناغلي ممد زمان کلماني صاحب ته په ډېر درنښت سره بلنه ورکوه چې د
ستیج سرته راشي، تاسې ته د حاجي صاحب په دې نویو چاپ شویو
کتابونو باندې ریا واچوي.

محمد زمان کلمانی:

بسم الله الرحمن الرحيم

د درنو مشرانو په اجازه!

اگر چې ما هېڅ تياری نه درلوده، دا چې صاحبي صاحب لطف وکړه زه يې دلته راوبللم، يوازې دومره ويلى شم چې: دغه د حاجي صاحب حسام کتابونه که شعر بولئ، که نظم يې بولئ، که نوی شعري يې بولئ او که هر رقم يې بولئ، خو هغه کاري يې وکړ چې:

ټولو ليکوالو او ټولو خلکو ته يې چې په زړه کې څه احساسول د ويلو لاره يې ورته پرانسته کله چې شعر منځته راغلی دی. هغه وخت کې د شعر قالبونه نه وو. هر چا چې شعر جوړ کړی بيا پس له هغه نه نورو پرې څېړنه کړې ده، چې دا په کوم ډول او کوم قالب کې دی!

حسام صاحب دا قالبونه مات کړل او واقعاً دا ډېر لوی جرئت دی او د ستاينې وړ خبر دی. دې ته په دې برخه کې مبارکي وایم او واقعاً حسام

صاحب لوړ شخصيت لري، ډېر زړور دی او ډېر شهامت لري او د عالي غرور څښتن دی. نور استادان چې دلته ناست دي او خاصتاً رفيع صاحب او غضنفر صاحب کومې خبرې چې د حسام صاحب په کتابونو کې وکړې، ډېرې په ځای خبرې وې. زه له دې نه نور زيات ځانته اجازه او جرئت نه شم ورکولای چې څه ووايم.

بيا هم حسام صاحب په ډېر جرئت سره واقعيتونه ليکلي دي، په سپينه توگه يې حقيقتونه برملا کړي دي، مبارکي ورته وايم او له صلاحې صاحب نه مننه کوم.

خپرونکی محمد نبي صلاحي:

له محترم کلما نبي صاحب نه يوه دنيا مننه.

د خبرو لکی

چا وويشتو په کانو

خوک شوو مړه

خوک په سرو وينو کې خولگی راته وهي

يوه خبره کم، بله لکی راته وهي

اې ارمانه د بابا!

ستا جانان هم خوانيمرگ ش

اوس خيسکی له ماتو ستنو بيا مانی راته وهي

يوه خبره کم، بله لکی راته وهي

د بنکلا کلی برباد شو بلبلان شو بي وطنه

اوس بيزو په لنډه پزه کې نتکی راته وهي

يوه خبره کم، بله لکی راته وهي

د هر چا په لاس کې اور دی، د جانان حسن پرې سوځي

اوس ملخ لويو بڼارونو کې، کېږدی راته وهي

يو خبره کم، بله لکۍ راته وهي

زموږ له لاسه جام نسکور شو، شيدې گډې شوي په خاورو

يتمان په تورو خاورو کې، سلگۍ راته وهي

يوه خبره کم، بله لکۍ راته وهي

ای خالقه د دنيا، موږ يې خو واري پهانۍ کړو

اوس جلاد په سرو لاسو کې بيا رسی راته وهي

يوه خبره کم، بله لکۍ راته وهي

يوه خبره کم، بله رکۍ راته وهي

((د محمد نبي صلاحي طنزيه شعر))

د پروگرام په دې برخه کې د افغانستان يو لايق عنصر، پياوړی شاعر او ليکوال محترم سلیمان لایق صاحب په ډېر درنښت سره خبرو ته رابولو. تېر ځل چې لایق صاحب بېرته خپل هېواد ته راغلی و، ویل به یې چې زه غواړم ډېرې خبرې له تاسې واورم، خو دا واري موږ غواړو چې یو څه خبرې له لایق صاحب نه د حاجي صاحب په کتابونو او یا نور څه چې په زړه کې لري، موږ ته یې واوروي.

لايق صاحب:

بسم الله الرحمن الرحيم

نحمده و نصلی علی رسولہ الکریم اما بعد:

گرانو عزیزانو! زه نه پوهېرم چې دلته د فرهنگي ټولنو داسې ناستې به په لومړي ځل نه وي، ډېرې به دايرې شوې وي. د دوی عرف څرنگه دی. یو چا چې د هېڅ په باره کې فکر نه وي کړی او دلته غږ پرې وشي، چې دلته لږ وغږېږه نو دا یو ستونزمن کار دی. که څه هم په ادبي مسایلو باندې غږ بدل هغه د فارسي ژبې شاعر صاحب اصفهاني خبره ده چې کوم مشکل کار نه دی.

وايي چې:

در بند آن مباش که مضمون نه مانده است

یک عمر می توان سخن از زلف یار گفت

لیکن په دغو پېچلو اوضاعو کې چې په افغانستان کې روان دي، کوم پېچلتوب، کوم پرابلمونه، چې د سولې او امنیت په باره کې موجود

دي، هغه طبعاً په ټولو عرصو باندې خپل تاثير واردوي او ټولې اجتماعي ستونزې او پرمختگونه يو په بل باندې متقابل اثر لري، بلکې گډوډ کړي دي. ټول سُنن يانې پخواني دودونه يې تر سوال لاندې راوستي دي. چې دا دودونه هماغسې چې پخوا وو او جامعه يې کنټرولوله او اداره کوله يې او د هر چا مکلفيت يې ټاکه، هغه ټول له منځه تللي دي.

نو په دې ځای کې په داسې غونډو کې، نن چې ما دغه غونډه وليدله په ويناوو کې دا څرگنده شوه چې په هره غونډه کې چې ډېرې خبرې دي يوې غونډې د موضوع سره ارتباط نه لري، طرح کېږي او طرحه کېدای شي.

زه ډېر وخت دباندې پاتې شوی يم، بناړ تغيير کړی دی، ولسونو تغيير کړی دی، دودونو او عنعناتو چې مخکې ما تاسې ته اشاره وکړه زما له نظره بدلون موندلای دی او زه کله کله که رښتيا تاسې ته ووايم چې اوس ما پښه په اوه او يا کلنۍ کې ايښې ده، په خپله بې موازنې شم او په خپلو قضاوتونو کې حتی د شعر په ليکلو کې زه نه پوهېږم، کله داسې مطالب زما قلم ته راځي چې زه يې په صحت باندې ډېره عقیده نه لرم او لکه چې مخکې غضنفر صاحب په ښکلې تحليل کې او په ډېر وار د تحليل کې ددې ورځې په مناسبت وويل: چې ښه ليکوال هغه دی چې د خپلې زمانې په باب وغږېږي، د خپل وخت مسايل توضيح او تشریح کړي، دا هم ډېره ستونزمنه خبره ده، هغه سړی چې د جگړو له کتارونو او سختيو نه دلته راځي او دلته مور سره يوځای کېږي، د هغه وخت جلا دی. له بده مرغه

کاشکې د ټولو انسانانو غږيو وای، يو لا تراوسه هم په ډېرو پخوانيو پېړيو کې اوسېږي.

يو ل ده عفوه غواړم له غضنفر صاحب څخه ده وفرمايل چې سپرې د خپل وخت ن مخکې مسايلو باندې نه شي غږېدلای، معلومه نه ده، د قران شريف آيت دی: ((وما تدری نفساً تموت)) هېڅوک نه پوهېږي چې چيرته به مړ شي.

يانې د اينده په باره کې څوک خبرې نه شي کولای، دې کې اوس موږ داسې خلک وینو د علم او ټکنالوژۍ په باره کې هغه انکشافات په جهان کې وینو چې د څلورو پنځو پېړيو اينده محيط او طبيعت په باره کې او د انسان د اټکل شوي خصوصياتو په باره کې خبرې کېږي.

عفوه غواړم لرې لارم، زه د يو بل محيط نه دلته راغلی يم په دې هم خوشاله نه يم چې هغه ځينې کسان دي په اروپا يا امريکا کې هستوگنه د يوې جلوي په توگه نورو ته وړاندې کوي، چې زه هغه جنتي يم چې هلته وم، تاسې جلا خلک هستی، او موږ جلا خلک يو، نو شرمېږم چې کله وایم چې ما څوارلس يا پنځلس کاله د باندې کې تېر کړي دي، ځکه ددې خاورې د هر وگړي سره دا سوال پيدا کېږي، چې نو دا لافې دې ولې وهلې او په هغه شېبو کې دې دا خبرې ولې کولې، هغه وطن چې په تاگران دی هغه چېرې دی؟ هغه څه شو؟ ته خو يو سپرې يې، تاته فرق نه کوي چې دلته يې او که هلته يې (هر ملک، ملک ما است که ملک خداي ماست) په هغه پرنسيب باندې روان يې:

صحيح ده چې ټولې ميندې، ميندې دي، ولې په سرې باندي خپله مور
گرانه وي، دا خود طبيعت حکم دی. بې له دې نه هغه دقيق مناسبات د
ميندو او نسلونو ترمنځ او د بچيانو ترمنځ، دا نه شي طبيعي کېدای او
دا غير طبيعي دی په هر حال.

ورونو! دلته د بلل کونکو نه چې زه يې ستېج سرته راوبللم، مننه کوم او
زه د دغو ورونو په مخکې د خپل اوږده غياب لپاره احساس د شرمنده
گۍ کوم، زه رااغلی يم چې تلافی وکړم، که په ادبياتو کې وي، که په
سياست کې وي، کوم مسايل چې په يوه ټولنه کې انسان و هغه سره
مواجهې کېږي، په مقابل کې د يو اکشن يو عمل الزام و ترغاړې وي، زه
غواړم هغه وظيفه په ځای کړم.

نه پوهېږم تاسې به ووايئ چې:

په سپينه رېږه لېونی شوي

د لنگوتي پورې دې بنگ ترلې دینه

زه ډېر نن خوشاله شومو ما ډېر څه دلته زده کړل، ما د خل يو استاد خبرې
دلته واورېدې چې بختانی صاحب دی. په ځينو به درنېږي عفو غواړم
شاید دا وړ صفتونه به يې نه خوښېږي. ددې مانا هماغه د غضنفر صاحب
خبره ده چې هغه په خپل زمان کې ده او لکه زموږ نسل زه او بختانی
صاحب له دې دروازې شاید ووځو، ليکن زموږ په دې خوارو خبرو کې به
زه فکر کوم چې د ځنځير د يوې کړۍ مانا پرته وي. موږ هم د يوې زمانې
خلک يو وایږئ!

هغه په عربي کې يو متل دی چې وايي:

خو سما صفا و داما کا

واخله هغه شی چې دې ښه ايسي او درته پکار دی او پرېږده هغه چې هغه تاته ښه نه ښکارېږي او په درد نه درته خوري.

زموږ په خبرو کې د بختاني صاحب په خبرو کې د هغو په تشو خبرو کې چې زموږ استادان او زما په نظر او زما په تله کې ډېر لوی کسان دي، لکه الفت صاحب، الفت صاحب د پښتو ژبې يو لوی شاعر دی، ساده سړی نه دی ډېر لوی سړی و، لکه ښنوا صاحب يو گرم طبيعته شاعر چې هر شي ته به ښه سترگه گوري، د يو سړي چې سترگې هم ښکلې دي تفکر طرز او ليکل يې هم ښکلې دي.

موږ د هغوی شاگردان يو، ليکن يقين لرم چې نوی سنل نه شي کولای چې زموږ نه پرته استادانو ته سترگې په لاره ودرېږي او فکر وکړي هر څه چې دوی درلودل هغه واورو او په مخه لاړ شو، هره زمانه خپل وخت لري، لري لاړو وښی.

موږ سپين ږيري شو، کله چې موضوع تعقيبوو راڅخه خطا شي، عرض مې کاوه چې دلته ددې خبرو نه مې ډېره لويه زده که وکړه، ما د بختاني صاحب خبره کوله، بختاني صاحب د هغو استادانو په رديف کې يو سړی دی، لکه د الفت صاحب سره، د ښنوا صاحب سره، د حبيبي صاحب سره، د رشتين صاحب سره، د خادم صاحب سره، د هغوی سره يې وخت تېر کړی دی او دا چې هغوی مړه دي، د پښتنو يو خصوصيات دی چې مړو

ته احترام کوي، ژونديو ته په بله سترگه گوري، بختاني صاحب د هغه خلکو هم ردیفه سپری دی او زه ډېر احترام ورته لرم. زه ډېر زلمی وم، دا سیاستونه دلته روان وو او موږ به د مشرانو خبرې د الفت صاحب دوی د وینو زلمیانو د سیاست رهبران وو، یانې یوازې ادب یې نه پاله، یوازې حکمت یې نه پاله، یانې د خپل زمان روان سیاست یې پاللی دی.

دوی نه به موږ زده کړه کوله، هغوی کې د بختاني صاحب نوښتې هم وې او ما به لوستلې، چې داسې یو عجب سبک دوی ایجاد کړی و. چې هغه سبک له بده مرغه زه فکر کوم چې هغه ډېر یو مهم ادبي ژانرو، ې دوی ولې خوشې کړ، هغه یو به مبتدا وه او ورپسې به صیب په سلهاوو او حتی ویلی شم د سلهاوو نه زیات خبرونه به پسې لیکل کیدل. زه معذور الذهن نه یم، زه غواړم چې د اکاډمیک له مخې وڅېرم، چې دا څنگه سبک و، که موږ او تاسې دلته وو او عزرايل موږ ته مهلت راکړ، نو انشاالله زه به په زړو خبرو باندې م په دې لحاظ چې د یوې لوی زینې یو مرحله ده او هغه به زه تاسې ته توضیح کړم. زه دلته که د ولسمل صاحب په باره کې یو څو خبرې وکړم، بیا هم هغه فرمول وړاندې کوم دا ما کدا.

یوه ورځ ولسمل صاحب ماته راغی ما په هغه وخت کې یوه شعبه کې کار کاوه، ډېر زلمی وم، د څلرو ویشتنو یا پنځه ویشتنو کلو به وم. دی نوی د فاکولتې نه فارغ شوی و، د شلو کلو به و، له اسمانه چې به کانی رالوېده ده به ورنه لاندې سر نیوه. چې هر څه به مې ورته عذر ووک چې:

ای ولسمل صاحب! د ژوند دا لاره نه ده، ته به خراب شي، ما هم دا لاره
خه پالنه او دا خپل تجارب به مې ورته ويل. دی به بیا بله ورځ راغی،
چې هغه وزیر نه گوري، پلاني ځي کې يې رشوت اخیستی، په پلاني
ځای کې خپلوان يې مقرر کړي ي. نن پس له ډېرو کلونو که څه هم په هره
نقطه د جهان کې چې وم، ده خپل اخبار ماته رالېږه.

مور د دوو متضادو جبهو کسان وو، دی يو جهادي مبارزو او زه په يوه
سره نهضت کې صيب ورگډ شوی وم، ليکن زموږ ترمنځه يوه نقطه
شريکه وه.

ده ولې دا کار کاو؟

دی زما په شخصيت معتقد و، دی که هره عقیده پالي خو داسې درک
لري د هغه په سرتجارت نه کوي، په هېڅ جهت او سمت نه ځي. په جهادي
سنگر کې دی يو سپری دی، چې د پيسو ټولولو ته او د خلکو د ووينو په
قيمت، د لاتری، ټکټونه نه گټي يو سپری دی. کله چې زه دا خبره کوم او
هغه وروڼه چې دلته ناست دي فکرونه کړي چې زه جهاديان په دې مفهوم
او په ډېر مهارت سره د ولسمل صاحب د خبرو د يادونې پر اساس په
جهاديانو باندې حمله وکړم.

دا لاره بني خواته نه وځي، مور په تياره کې د وروڼو سره جنگېدلي يو
او وروڼه د مور سره جنگېدلي دي. په هغو کې هم داسې نه ده چې ټول له
مخې غله دي. په مور کې هم داسې نه ده چې له مخې کافران دي. دا يو
غلط برداشت دی، دا د هغو هلو ځلو چې تاسې ورته انقلاب وایاست، يا

جهد او اياست امکانات پيدا کړي طبعاً هلته داسې حوادث رامنځته کېږي چې علمي نوم يې انقلاب دی. کله د ما نه څوک پوښتنه کوي، چې تاسې خپلې کودتا ته ولې انقلاب وایاستئ؟! او دې کې لاهم اختلاف دی او زه بيا دوی لپاره په داسې ځايونو کې چې څوک ترې بده اتنباه وانخلي، نوزه يې پاڅون گنم. پاڅون هماغه انقلاب دی چې هغه يې عربي ده او دا يې په اصطلاح پښتو کلیمه ده.

انقلاب بل څه نه دی ورونه د ارامو شرايطو گډوډ بده دي، که دا په نظامي کېږي او دا که په ملکي کېږي، يانې متخاصم طبقات يو د بل سره جگړه کوي متخاصمي منافعې يو د بل مخې ته راوځي، متخاصم فکرونه يو د بل سره د تبارزه په حالت کې کېږي، په ارامو حالاتو کې دا نه شته دا خبرې چې نن دلته ولسمل ووکړي، که دا خبرې پنځلس کاله مخکې زموږ د دولت او يا د هغه نه مخکې او يا وروسته يې کړې وای، ويښه ولسمل صاحب! بې ادبي کېږي، دده خوله به يې تر غوږو پورې ورڅيرلې وای.

ليکن نن يې وايي راځئ چې په دې اعتراف وکړو، د ټولو بدبختيو سره نن موږ يو انکشاف هم کړی دی، لايې تراوسه موږ دده پرمختگ او انکشاف نه منو، يانې د دهقانانو او کليوالو زامن راځي، ساده خلک چې چا د دفتر په خوله کې هم نه پرېښدل او په تاج د قدرت باندي حمله کوي دا ښه خبره ده.

ما دغسې يوه بله زده کړه هم وکړه، تاسې گورئ غضنفر صاحب چېرته دی، زه رښتيا درته وایم زه غضنفر ته خپله ټوله مینه تقدیموم، چې ده په څه مهارت سره چې دی د زلمي نسل نماینده دی او زه ددا انتباه اخلم چې اوس زلمیان څنگه فکر کوي. ده په هغه چوکاټ کې ځان وساته چې نه سیاست نه ترې ووت، نه اقتصاد نه ترې ووت او نه د حسن حسام صاحب د لیکنو او نه ددې مطرح موضوع دی ووت. په دغه چوکاټ کې د یو عالم یو دانش مند، یو پیاوړي صاحب نظر په څېر وغرېده. زه ستاسې نسل ته مبارکي وایم، تاسې له مور نه واقعاً ښه شوي یاستی، تاسې له مور نه پیاوړي یاستی تاسې مه ډارېږئ.

په هر حال ددغې فرصت څخه به استفاده وکړم. د پراگنده خبرو چې ما هېڅ د خبرو کولو لپاره سکېچ نه درلوده او نه آماده وم، له تاسې نه مننه کوم، چې زما د پاشل شویو او غیر منظمو خبرو ته مو غوږ ونيو.

مور به د خپلو حکومتونو په وخت کې دومره خبرې کولې، چې چاته به مو واره ورکاوه، نننۍ خبرو زما کاږه اشتهایو ځل بیا زیاته کړه ډېره مننه کوم. ابد صاحب^{۱۲} سره زه دلته نه غږېږم ځکه چې پخوا دده کتابونه ما نه دي لوستي.

پخوا چې به ایران نه څو ژانره نوي شعرونه دلته ورسېدل، زمور ډري ژبو ورونيو په کابل کې د پارچه های ادبي ستون لاندې یوشی ولیکه، چې گویا قافیه او وزن به یې ضرور نه و، مفاهیم به یې ټول شاعرانه و، چې

^{۱۲} - حسن حسام پخوا د (ابد) تخلص کاوه، نو لایق صاحب هماغه پخوانی کلیمه کارولي ده.

اح، اوخ کله به داسې کېدل چې هېڅ مانا به يې نه درلوده. (اح تومرا دیدی، و من سرگردان شديم.) داسې قيصې به وې، بيا به يې يو څو ټټي پسې و. بيا به يو سواليه پسې وه او زه تاسې ته ووايم چې ددې خبرې مانا دا نه ده چې غلط برداشت ونه کړئ، چې د فارسي د بنکلي ژبې چې ددې وطن ژبه ده چې زه په دې باندې کوم انتقاد ولرم او غواړم طنز پرې ووايم، او يا تمسخر وکړم، موند فارسي نه ډېر څه زده کړي دي او زه ډېر افسوس کوم چې د فارسي او پښتو په نوم ددې ملت د تفرقي لپاره کار روان دی.

مگر نن زه په هغه مسلې نه غږېږم، زه تصميم لرم چې د خپلو ځوانو، شاعرانو او ليکوالو سره په دې باره کې په دغو سازمانونو کې چې دي. لکه بهير، لکه قلم يا لکه نور يا ډېر مکتبونو او يا په فاکولتو کې. دا فرصت پيدا کړم چې يو درسگي واخلم او خپل نظريات وړاندې کړم، دا هم نه ورته ووايم چې دا به دقيق او صحيح وي، خو د يو مسول سړي په حيث باندې چې د جامعي په مقابل کې او د پښتو د بنکلو او ځوانو ادبياتو مقابل کې احساس د مسوليت کوم، په دې ټولو ساحو کې به زه خپل نظريات ووايم.

ما ددغو افکارو تر تاثير لاندې مورې هم ځوانان وو، زه نوی راډيو ته راغلی ووم، يو پراخ ميدان کې مې خپل اثار خواره کړل او زه تاسې ته اعتراف کړم چې دومره لوی شاعر نه يم، لکه خلک چې ماته په دې سترگه گوري. ماته فرصتونه په لاس راغلل، او ما د هغه نه وسيع استفاده وکړه، نو په هغه وخت کې صيب چرت راته راو لوېده چې راځه ته

يو نوى شعر وليکه، د ځوانو معلمينو له طرفه دا ور شعرونه، غزلې چون
د اروپا نه به راتلل او د هغه د فرهنگ د تاثير لاندې و، ما نو لومړنى
شعر دا وليکه:

سپوږمۍ د لوړو غرو له شانان

راخته، راخته

سپينه رڼا په لويو دشتو

خورېده، خورېده

وږمې د گلولو له عطرونو سره

شپې د شپنو د اوزونو سره

او نشې د ميو د جامونو سره

زما په لاس کې ځنځيرونه د گونا اچول

او توبه و ماته

د غسې شيان به ما ليکل، کله به قافيو ته تلم، کله به مې رالندې کړل، ما

فکر کاوه چې دا نوى شعر دى.

او په دې اخته شوم.

زه بايد ووایم:

چې ايراني ازاد شعر په کوم نامه چې زموږ ادبياتو ته راننوخې، زموږ له

ژبې سره سره خوري، زه اوس هم د غسې فکر کړم. زموږ ځينې ليکوال

لگيا دي، هماغه سبک دغو ژبو ته رانقلوي زه ددې په مقابل کې تعصب نه لرم، ليکنی نظر لرم چې دغه مجلس ددې لپاره ډېر وخت نه لري او خت تنگ دی، د نوي شعر د بحث د باب نه د اوس لپاره تېرېږم.

په دې وروسته کلونو کې ما يو کتاب هم ليکلی، چې هغه ټول بې قافيې او ازاد شعر دی او يو به يې د تبرک لپاره په اصطلاح سره تاسې ته ولولم: مور د اختر گډوډي نه يو

چې په سپينو چرو

بې له فرياده قرباني شو

او د چا لپاره؟

په دوزخونو باندې لاره د جنت

وباسو

مور وژل شوي غلامان يو

د لرغوني مهال

چې پاڅېدلي يو د غچ لپاره

زموږ له ټپه چې بهېږي

دا هغه وينه ده

چې سپار تا کوس درم په

تور مخ باندي وشيندله

نودا وگورئ مطلب په کي راځي، عفوه غواړم که ما په ډېر مهارت سره د ځان صفت کړي وي، زه هم انسان يم، مور په خپلو خودخواهيو، خواري ځانونه ډوب کړي دي او لا معلومه نه ده چې کومې خواته به وځي.

نو نوي شعر کي قوت شته، ژبه شته، زه فکر کړم چې ښه شاعر باندي حکم کول، چې نوي يې ويلى دي او که زور يې ويلى دي، زه ددې طرفدار نه يم. زه وایم چې خپل مطلب يې څنگه افاده کړي دي، قالب يې چې هر څه ددي، شاعر که په نوي سبک وايي لکه په غضنفر صاحب چې لږ په قهر شوم، چې اورم له هغه نه لذت اخلم، ټول مهم دي، چې دلته پورته ياد شول، ماته يې نومونه نه راځي، دغه احسان يې چې په ما کېښوود خپلې خبرې يې واورولي، ټولو ته شاد باش وایم.

او حسن ابد صاحب ته له خدايه دا غواړم چې په دې لاره کې نور گامونه هم واخلي او وعده ورکوم چې ددې اثار به مطالعه کړم او هغه به بې طرفانه بې له کوم رعايت نه وڅېړم.

خبرونکی محمد نبي صلاحي:

له محترم لايق صاحب نه د هغه د لنډې، د ادبي څيرکۍ او فرهنگي بصيرت نه ډکې وينا نه يوه دنيا مننه کوو او خداى تعالى دې زموږ دغه سپين ريږى اکاډميسين شاعر او ليکوال د ډېر وخت لپاره روغ رمټ ولري.

روهي صاحب ويلى دي:

((شاعران بې ازاره موجودات دي، دوى پرېږدئ چې خپله لاره ووهي، هغوى د هېچا د خوشالۍ او نېکمرغۍ جام په لغته نه وهي.))

د پروگرام په دې برخه کې د حاجي صاحب لمسي ته چې يو ماشوم دى، بناغلي امين الله حسام صاحب ته په ډېر درنښت بلنه ورکوو، چې دلته راشي او تاسې ته د ماشومانو يو دوه بيته شعر ووايي.

که کوم پيغام لري، هغه هم ويلى شي، دا ماشومان له تاسې ليکوالو نه څه غواړي. دى په سبق کې هم ډېر تکړه دى، له شعر او ادب سره هم مينه لري.

امين الله حسام:

بسم الله الرحمن الرحيم

محترمو مشرانو السلام عليكم.

ستري مشئ.

خوښ يم چې موږ ماشومانو، تاسې مشرانو ته د خپل بابا کتابنه درکړل. زموږ هيله داده چې پس له دې نه، تاسې مشران موږ ماشومانو ته کتابونه وليکئ او په موږ ماشومانو باندې يې وويشئ. تاسې زموږ پوروي ياست. گورئ چې موږ هېر نه کړئ. دا چې نن باران اوري نو زما د شعر عنوان هم اوري دی.

اوري، اوري باران اوري

د پيشې لکۍ بنوري

موږک په غونډۍ ناست دی

د مستو بدلې بولي

خپرونکی محمد نبي صلاحي:

له بناغلي امين الله حسام نه ډېره زياته مننه کوو چې په ډېر جرئت سره يې د لومړي ځل لپاره د سټېج پر سر باندې قدرمنو ليکوالو او شاعرانو ته خپل پيغام ورساوه.

ده په پيغام کې دا ليکلي و چې: شاعران او ليکوالان، ټول زموږ پوروري دي، نن ما ځکه په خپل لاس باندې کتابونه په دوی ووېشل، چې په راتلونکي کې دا ليکوال او شاعران موږ هېر نه کړي، موږ ته کتابونه وليکي، موږ ته د ماشومانو کيسې وليکي، موږ ته شعرونه ووايي، تر څو په راتلونکي کې ددغو ماشومانو له منځ نه، د افغانستان د ادبياتو لپاره يو څوک را اوچت شي.

د پروگرام په دې برخه کې د امين الله حسام پلار محترم ډاکتر صاحب احمد همدرد حسام ته چې د حاجي صاحب مشر زوی دی اوس فکر کوم د سره صليب په يوه روغتون کې کار کوي، ډاکتر دی او په ضمن کې د حاجي صاحب د شخصي ځانگړتياوو په باب باندې يوه (رساله) هم ليکلې ده، چې دلته راشي، خوښه يې چې خپله رساله وايي او که تاسې ته څو خبرې لري.

ډاکټر احمد همدرد حسام:

د ژوندي ليکوال ځانگړنې دانشمندانو ته دده د زوی له خوا د مينې
ډالۍ.

ددې غونډې اغلو او بناغلو درنو مشرانو دانشمندانو، اندېش مندانو
ليکوالانو د قلم د بلې ډيوې تل پاتې مشعل دارانو او مخورينو!
السلام عليكم ورحمة الله وبركاته!

په سر کې اجازه راکړئ چې د مقدمې يو څو کرښو په ليکلو بس والی
وکړم.
دوستانو!

زه يوازې نه، بلکې تاسې به هم په دې باور ياست چې که د پخوانيو
مشتو ښو دودونو سره نوی ښه دود يوځای شي، نو ژوند او ماحول ته
ښکلا ښيي، زاړه چوکاټونه پراخوي او کله ناکله يې ماتوي او د نوي په
لور گامونه اخلي.

مشرانو! زموږ اندېش مند مې شي، دانش مند مو خاورې شي، د ليکوال
په مړي مو کلونه او پېړۍ تېرې شي، تاريخ زموږ نوم ورکي شاعران،
هنرمندان او حتی نوابغ لاپسې هېر کاندې.

بيا نو زموږ محققين، مورخين او څېړونکي ورپسې سرگردانه او
لالهنده گرځي چې نه يې کورنۍ ومومي، نه د هغه د شخصي ژوند په

ارتباط کوم سند پيدا کړي، هسې خوشې د خاورو ډبريو ته يې ليکوالان راتول شي، څوک يې ښه ليکوال و بولي څوک يې ښه شاعر او هنرمند، څوک يې څنگه او څوک يې څنگه؟!

دا به لومړی ځل نه وي، نورو به دا کار کړی وي، خونن د يو بل ځل لپاره د زاره دود سره دا نوی دود يوځای کوو، حاجي صاحب شکر ژوندی دی او ستاسې په منځ کې ناست دی.

تاسې محترمو دانشمندانو د حاجي صاحب په ليکوالی، په شعر او شاعری، د هغه د نثر او نظم په شکل او محتوا ډېرې خبرې وکړې. دا تله او کانی ستاسې په لاس کې دی، څنگه يې چې تلئ هغسې به يې تلئ خو:

درنو ليکوالو! زما پلار په خپله کورنۍ کې په لالا بابا شهرت لري. زه د طب او طبابت ډاکتر يم نه پوهېږم چې زما پلار څه قسم ليکوال دی، د نظم او نثر په هکله يې هېڅ نه شم ويلاى، خو دومره ويلاى شم چې:

زه د هغه د مشر زوی په صفت وياړم او ستاسې په موافقه نن دده د شخصي او کورني ژوند په هکله دده ځينې ځانگړتياوې درڅېړم، حاجي صاحب په پښتو، دري او پشه يي ژبو پوره مسلط دی.

د خپل اولاد په تربيه کې چې زه ډاکتر او بل زوی يې انجنير دی، ښه مثال کېدای شي.

حاجي صاحب که تاسې ته ښه ليکوال او شاعر دی، مور ته ښه پلار او نورو ته د مېلمنو ښه مينو جوړونکی، په خپله رشته کې حاکم معلم او د وخت ښه اداره چي، طالع مند او بي باکه سوداگر دی.

د پيسو سره يې مينه کمه ده، د محترم ولسمل صاحب خبره زه دلته بالکل تائيدوم چې دی د نورو په څېر د سرمايي د ورپېښمو په غوزو کې نه دی ننوتی.

حاجي صاحب! په خپل کور کلي ولسوالۍ او حتی په خپل ولايت کې يو کلک دهقان ښه ملک او د ملک زوی دی. دی چې په خپل ولس کې جرگه او مرکه کوي، دده د جرگې فيصلو ته هر څوک په درنه سترگه گوري او هېڅوک دده مخې ته نه وځي، د مظلوم حق يې هېڅ وخت نه دی تلف کړی.

زما په پلار د دهقان قشر د پرگران دی او دهقانان يې ښه ايسي، د خلکو په ځمکو کې د تراکتور په ځای، حلتې او چابکې د سرو (اچو) غويانو قولبې او د شيدو غوگانې يې ډېرې خوښې دي.

حاجي صاحب د ۱۳۷۲ل کال نه راپه دې خوا، د دريشۍ اغوستل پرېښي په لنډۍ او سپينو جامو کې گرځي، خو د معمول په خلاف اوس په دې اخرو کې حاجي صاحب دوه درې جوړه دريشانې ځانته گنډلي، خو اغوستي يې نه دي.

نه پوهېږم؟ يا کوم لوی ماموريت ته يې پتيا لې او يا د کوم لرې هېواد د سفر په تکل کې دی.

حاجي صاحب د ډېر پخوانه د تورو پېښورو خپليو او د عادي وړکوتي کورلا گاډي شوقي دی، ډېر پوران لري خو ډېر پوري په خپله کوي.

حاجي صاحب هېڅ وخت ځانته خواړه نه خوري، د ناستې لپاره هوجره، ډېره او جومات غوره گڼي.

خير، خيرات زياته برخه يې د جوماتونو او د مکتبونو په جوړولو پېرزو ده.

حاجي صاحب د تل لپاره په يو خياط ځانته ډېرې د غاړې جامې گڼي، خو د يو يا دوو جوړو نه زياتې نه اغوندي او خلکو ته يې بښي.

حاجي صاحب په کور کې په بنسټو باندې درې وخته تاوده خواه د خپلې اندازې نه زيات پخوي، خو خپل خوراک يې يو مشقاب سابه او يا کوم (شومی) شوروا ده.

حاجي صاحب مشاق او خطاط نه دی، خو خط يې ډېر ښه دی.

دی په عام ډول غير شعوري، په بعضې وخت کې املايي غلطي کوي، د خپلو اثارو خطي نسخې په خودرنگ توررنگ او په گيا کاغذ ليکي، په داسې مواردو کې د بل رنگ قلم او کاغذ نه کار نه اخلي. د حاجي صاحب نه ما تراوسه کمزورې او کمزېرې خبره نه ده اورېدلې.

حاجي صاحب د ژوند په ټولو لورو او ژورو کې کلک زړی سپړی دی، خو دی ما په دوو وختونو کې په ژړا ليدلی، يو د کابل په تنظيمي جنگونو کې او بل د باميانو د بتانو د وړانولو په ورځ.

د حاجي صاحب د خوشالۍ ورځ هغه وه چې ده خپله ټوله شتمني او دارايي زما په سر په يو (داو) کې کېښوده او زه يې د يوويشتمې پېړۍ د انساني د لالانو د (۴۷) ورځني اختطاف د کوټه قلمۍ نه خلاص او د مرگ نه يې وژغورلم، زه چې کله کور ته ورسېدم نيمايي دده په غېږ کې او نيمايي د خپلې مور بې بي حاجي په غېږ کې دوه ساعته پروت وم، د ډېرې خوشالۍ نه نږدې و چې دده زړه ودرېږي.

حاجي صاحب د لمانځه قوي او کلک پاندي خود نورو په څېر تظاهر نه کوي د جومات د ملا مصارف په پټه خوله په غاړه اخلي خو چې مړ يې کړي د جومات د ملا و عظه غوږ نه ږدي او نه ورته کېږي.

دی تل لپاره د ماسخوتن د ډډې وخته ویده کېږي او چرگ بانگ وختي د خوب نه پاڅېږي، خپلې ليکنې د شپې د دريو بجو نه وروسته تنظيموي، دی په خپلو کارونو کې د سهار له مخې ډېر اکتيف او فعال وي او په همدې وخت کې په پخواني چيني چاينک او پياله کې يو يا دوه ځل تريخ شين چای څښي.

خپل ورېرونه او خوريونه پرې ډېر گران دي. د خپلې کورنۍ د بنسټو په هکله د نرم زړه خاوند دی. په مور نارينه وو کلک زړی، سخت گير او منضبط دی، په کومه خبره کې چې منطق موجود نه وي، د مخاطب په هکله زر جدي کېږي.

د اخرو څو کلونو د قوماندانانو، وزيرانو، اتلانو او قهرمانانو د نومونو سره حساس دی.

حاجي صاحب کله کله په وړو وړو خبرو د کورنۍ غړو سره سلا او مشوره کوي او کله بيا په ډېرو لويو خبرو، د هېچا پروانه ساتي او په خپل سر هغه کار سرته رسوي، انجام يې هم بنه وي. خوزه په دې اخرو کې لږ څه پرې شکمن شوی يم، د لويو کارونو سرته رسولو په موقع، دده ترشا زما د مور بې بي حاجي لاس وي.

په حاجي صاحب باندې داسې وخت راځي چې د چا سره په لکونو حساب نه کوي، کله ناکله بيا د يوې روپۍ پورې نښتی وي.

گر چې مور ټول د معاشونو او کاروبار خاوندان يو او په خپلو متو متکي يو، خو حاجي صاحب د کورنۍ د خوشالۍ په ورځ په اخرونو او جشنونو کې مور ته او زموږ ماشومانو ته په خلاص لاس پيسې او سوغاتونه راکوي. حاجي صاحب ډېر سفرونه کړي دي د عادي سفرونو په هکله يې ماته دومره ډېر څه نه دي ويلې، خو د حج د ادا کولو د سفر نه يې ډېره مزه اخيستې او په دې هکله يې ماته ډېرې ژورې او فلسفي خبرې کړي دي.

حاجي صاحب ډېر څه له ما او د مشر وراره نه يې نه پتوي او خدای شاهد دی چې مور د واره پرې ډېر گران هم يو، خو دده په خو رمزونو زه هېڅ نه پوهېږم.

حاجي صاحب خپل ورېرونه، خوريونه او نور خپل خپلوان تجارت، دهقانی او مالدارۍ ته هڅوي خو شخصاً د خپل کور غړي، که نارينه

دي، که بنځينه که زامن يې دي او که لوني، د سرکار کار ته يې تشويقي.

زه په دې نه پوهېږم چې حاجي صاحب ولې په يو وخت کې په يوه وره او کوچنۍ خبره له موږ ټولو نه مشوره اخلي او ډېر سوچ پرې کوي. کله ډېر لوی کار به له سوچه او بهي مصلحته سرته رسوي.

حاجي صاحب وولې کله په لکونو ډيل نه وي او کله د يوې روپۍ پوښتنه کوي.

د حاجي صاحب د وينا او د اورېدو توازن يو قسم دی، څومره چې د چانه اوري هغومره ورته وينا کوي.

د حاجي صاحب د خبرو د تلفظ طرز په اول کې ځيگ او تريخ، د نورو انسانانو برعکس، خپله وينا د يو جالب او ورک ټکي نه په ډېره تېزۍ او تندي شروع کوي او په کراره کراره خپله وينا خوږوي او سپروي چې نابله سپرې ورته په اول وخت کې وارخطا کېږي، بيا وروسته د نا آشنا سپرې ورنه زړه نه کېږي چې جدا شي، په دې هکله موږ هېڅ نه شو ويلای، دا به د ارواپوهانو کار وي.

حاجي صاحب د هر چا سره د هغه په سطحه خبرې کوي د مخاطب د پوهې او دانش په هکله ډېر ژر پوهېږي، خو حاجي صاحب د خپلو يو څو ډېرو نږدې دوستانو لکه د رئيس صاحب سيد محمد خان سره، جنرال صاحب اختر محمد خان سره، جنرال صاحب عبدالواسع خان سره، حاجي صاحب ورث خان سره، گل اقاخان او اکبر شاه خان سره ډېرې پټې او ظريفي

توکي تبادلہ کوي، دوی چې کله په خپلو منځونو کې ناست وي، د پخوانو عربو په دود یو بل ته د نوم پرځای د پلرونو نومونه اخلي.

حاجي صاحب په اول کې په اسانۍ د چا سره خوی او بوی نه اخلي، کله یې چې د چا سره خوی واخیست هغه سرې تر اخره پالي.

د حاجي صاحب سلیقه ساده ده، بعضې تزینې او تشریفاتې کارونو ته ما مخامخ کوي. د غم او بناډۍ په ورځو کې یې حالت عادي نه وي، خوب یې کم وي، د کورنۍ بشځینه وو سره یې ملاقات قطع وي، ده ټوله توجه راغلو مېلمنو ته اړولي وي، له مانه او له مشر وراره نه یې حاجي صاحب نعمت الله خان نه ډېر جدیت او اکتیف والی او د مېلمه خدمت په هماغه وخت او زمان کې غواړي.

زموږ د لږې تنبلۍ او بې پروایۍ په صورت کې مور ته د مېلمه نه پسیشا، سخت گورېږي حتی خوله لاکله ناکله بنکنځل ته هم سازه کړي، خو زه او حاجي صاحب نعمت الله خان دا موقع ده ته نه ورکوو په داسې اوقاتو کې زه او حاجي صاحب نعمت الله خان ډېره بې خوبی گالو او د ډېر فشار لاندې یو.

دده په مخ اړولو مور ډواړه ښه پوهېږو، چې دی څه غواړي؟!

حاجي صاحب په دې وختونو کې د بل هر کار نه خپلو فرهنگي کارونو ته لومړیتوب او اولویت ورکوي او په خپله کورنۍ کې خپل ځای ناستی لټوي، خو تراوسه یې زړه په هېچا اوبه نه دي څښلي، د انتخاب په لټ کې دی، چې خپله لنگۍ به د چا په سر ردي.

حاجي صاحب چې کله د مېلمه سره ناست وي، دده خای د هوجري د وره په خوله کې وي.

له مور سره نه خو د خپلو لمسيانو سره کله ناکله لاندیکولې (غېرې) نیسي او مستي ورسره کوي، یو د بل سره همزولي لمسيان په خپلو منځو کې په غېره ننه باسي او دی په کې پر او اوړ معلوموي.

حاجي صاحب د کوور په سودا کې غله او غوړي په خپل لاس د بازار او یا د خپلو ځمکو نه په دومره ډېره پیمانته کورته راوړي چې زموږ د دوه دريو کلونو تکافو کوي.

حاجي صاحب د خپلې ټولنې د هر قشر خلکو سره ناسته او ولاړه لري، یا د غریب سړي ډوډی، خوري او یا په خپل کور کې.

ډېر لري نه شپېتمې لسيزې ننه راپه دې خوا کله چې زه په بنو او بدو پوه شوی يم، زه مې د پلار سره د ژوند په ټولو لوڅو پوڅو، تودو او سړو کې یوځای پاتې شوی يم.

حاجي صاحب د ژوند په ټولو لوړو او ژورو کې قانع، صابر او شاکر سړی دی، خو دده قناعت ما په دوو وختونو کې نه دی لیدلی، یو په شپېتمه لسيزه کې چې ده د قومونو او قبایلو په وزارت کې فعال کار کاوه، زه په هغه وخت کې داسې هلک وم او دده د ځوانۍ جوش و، د ماموریت په یومیه کار یې قناعت نه کاوه، دی به د سهار په شپږو بجو دولتي کار ته، ته او د ماسخوتن په نهو لسو بجو د کار نه کور ته ستنېده، خو بیا به یې

هم سوړ اسوېلی وويست او ويل به يې چې نن ما د خپلو خلکو لپاره هېڅ
مشر کار ونکړای شو.

په شپېتمه لسيزه کې ده چې کوم د ډيورنډ خط دواړو خواوو پراته
پښتنو قومونو ((باجوړ د سالارزو د لرامدک او برامدک د لرسدين او
برسدین نه نيولې د کمرالدين کارېز، د مندو خپلو پورې)) او بيا د
همدې کارېز نه نيولې د ((چمن د اخکزو او د رباط پورې د بلوڅو
شيرانيو، براهويو، مينگلو مرعيو او بگتيو)) قومونو په اړه پوره
متخصص، د هر قوم په دود، دستور، تره، تيره، برمه، ناغه، نرخ او د
هرې قبایلي تپې جغرافيو موقیعت او د هغوی په کرونولوژۍ د
قومونو د موثره مشرانو په بيوگرافيو باندې ډېرې قلمي ليکنې کړي
دي، زه نه پوهېږم چې ددې ليکنو په ترتيب او تنظيم کې ولې سست او په
چاپولو کې يې متردد او زړه نازړه دی او بل دا اوس اوس د روان کال په
اخرو څلورو مياشتو کې د دوو اثارو پنځونې يې وکړې، خوبيا هم قانع
نه دی.

حاجي صاحب په اويايمه لسيزه کې چې د دولتي کارونو نه فارغو، په
اولو پنځو کلونو کې په ډېره حوصله مندی، په پشه يي ژبه کې درې اثار
ولیکل، چې په يو شعري اثر کې يې پشه يي ژبه د ازاد شعر په چوکاټ
کې او يا ازاد شعري په پښه يي ژبه کې ځای پرځای کړ، دا اثر يې ډېر د
قدر وړ دی.

خوشبختانه د پشه يي درېواړه اثار يې چاپ شوي دي. د حاجي صاحب د
څلورو پښتو اثارو د جملې نه جاويدان اثر يې (زه کابل يم) او په دې دوو
نورو يې نن تاسې مخ کتنه لرله، نتيجه به يې وروسته معلومېږي، چې
لوستونکي او علاقمندان پيدا کولی شي او که نه؟

د يويشتمې پېړۍ انساني دلالان چې زما د اختطاف ژودۍ او تراژيدي کيسه ده، په خطي شکل کې حاجي صاحب يو شمېر ليکوالو مخې ته ايښودې چې دا ځل يې د چاپ نوبت دی، که ژوندي وو سره همدغسې يو مخ کتنه به پرې ونيسو او کومه کتابخانه چې ما حاجي صاحب ته په کور کې جوړه کړې ده، د بل ځل لپاره به په تاسې دانشمندانو باندې پرانيزم په اخر کې وایم ددې وياړلي او سرلوري هېواد محترم دانشمندانو، اندېش مندانو څېړونکو او محققينو زما په اند چې ستاسې څېړنې او تحقيق ځانته د مرو ليکوالو پورې محدود نه شي، ژوندي ليکوال هم بايد د تحقيق او څېړنې لاندې ونيسی، د هغوی په هکله همدا سې د هغوی د فاميل د غړو پواسطه مواد جمع کړئ، که د رسالو توان يې نه رسېده، مواد يې په قلمي شکل په مشخصو دوسيو کې قيد کړئ، د اوس او د راتلونکي دانش مندانو او محققينو کار به اسانه کړي، څه چې ما پورته ستاسې د ليکوال په اړه چاپ کړي ومې ويل، چون زما پلار دي، په بعضې مواردو کې به مې ورته اسره او لحاظ کړی وي خو تاسې ورته لحاظ مه کوئ، بې اسرې يې کنټرول کړئ.

چې زما حاجي لالا بابادا پورته صفات لري او که څنگه؟!
په درناوي

خپرونکی محمد نبي صلاحي:

زموږ ننۍ غونډه د پای ته درسيډو په حال کې ده. يو بل سپين ږيري ليکوال محترم شادمان صاحب غواړي د عبدالغفور لېوال صاحب هغه سرريزه ولولي چې د حاجي صاحب په کتاب باندې يې ليکلې ده.

شادمان صاحب:

په کوم وياړ؟!

د قهرمانيو او اتلوليو، لاپو، پرلوړو غرونو قسمونو او پرتوري او مېراني وياړونو، له پېړيو پېړيو راهيسې، لکه د بنگو نشه او لکه د چرسو دود، زموږ عامه ذهنيت تخدير کړی دی.

يوه ورځ تنکي نسل وپوښتل، پلاره! بابا! زما په کتابونو کې توره شته، اتلان شته، وينې شته، خو ډوډی نه شته دا ولې؟

کوچني نسل بيا وپوښتل، پلاره! بابا! دا وړان وطن ولې پرتا گران دی؟ او که گران دی نو ولې وړان دی؟

هېچا ځواب ور نه کړ، له کوم ځايه غبراته:

دا مو د بابا وطن...

... توره لرم، زغريې لرم

... سترگې به دې وباسم

او...

زما تخليقي ادب، زما هنري ادب هم د همداسې افراط او تفريط ترمنځ سرگردانه و، کله به چې له التزام او تعهد څه تنبسته نو می، میخانه ساقی، بادامی سترگو او... ته یې پنا ورپه، صوفیانه او عرفاني سولېدلي اصطلاحات یې د تېبنتې فکري دروازه وه، خو کله به چې تعهد او التزام ته راوگرځېد نو داسې به د تورو په وهلو بوخت شو چې سترگې به د وینو په ډنډې بدلې شوې او یا به د وطن د لوړو غرونو په ستاینه کې داسې ورک شو چې خبره به یې جغرافیې ته ورسېده.

هېچا ددې وطن د وړې ماشوم له اوبښکې څخه غمی جوړ نه کړ او پر دغه الماس یې کونډې ته د ډوډۍ گانیه وانه خيسته، د قهرمانیو نظمونو همداسې دوړې بادولې چې سترگو رو ویناوالو حقیقتونه وموندل او هغو ته یې د ویلولارې ولټولې چا په کیسه، چا په شعر، چا په تحلیل او چا هم په شاعرانه طرحو کې یوه نیمه سپرغی وموندله، چې زموږ حاجي صاحب حسام هم له همداسې ویناوالو څخه دی له هغې ورځې څخه یې چې په یوه نوي قالب کې ددغو طرحو لیکل پیل کړل، یو شمېر یې ماته لوستې او دادی اوس یې بشپړ کتاب زما ترمنځ پروت دی چې ده ته او درنو لوستونکو ته دې مبارک وي. بساغلي حسام صاحب هغو ترڅو حقایقو ته متوجه شوی چې زموږ ډېرو هنرمندو ویناوالو لاتراوسه پرې څه نه دي لیکلي، وگورئ:

موږ هغه ولس یو

چې سوله په

سوال غواړو

جنگ ختو په ژبه

بيا له جنگه

وبال غواړو

هسي تش خانونه

ستا يو

په تېرو خان تېر باسو...

تر پايه..

يا:

مور هغه ولس يو

چې د بنمن نه دوستي غواړو

بيا هم د ابو په خای

د وینو لښتي غواړو

بڼه خانونه کاندو ستري

شیروارو شاربو له شگو

تر پايه..

د بناغلي حسام په وينا کې د شاعرانه تصوير جوړونې هڅې شته، استعاره، سمبولونه، تشبیهات او د بلاغت يو شمېر فنون لري خو تر هر څه مهم د پيغام له اړخه زموږ د پېړيو، پېړيو معتادو وطنپرستو (!) ناظمانو ته هغه د استاد شپون خبره غاښ ماتوونکې ځواب له ځانه سره لري ځکه خوزه دده وينا ته د پيغام وينا واپيم او دا ارزښت يې د قدر وړ گڼم.

د بناغلي حسام په وينا کې هغه ترينخ اجتماعي درد ترسترگو کېږي چې په حقايقو رنگ تمثيلونه له ځانه سره لري په ليکنو کې ولسي متلونه، اصطلاحات او ترکيبونه د وينا وال له خپلو ترکيبونو او تشبیهاتو سره په يوه ساده او ټ، لوته د پوهاوي وړ ژبه داسې ښکلې طرحې رامنځته کوي چې هر لوستونکي ته ددغې ټولنې د بدمرغۍ، ځانځانۍ او وروسته پاتوالي عوامل او ځانگړتياوې معرفي کولای شي، زه د خپلو دغو گډوډو کړنو په پای کې خپل درانه دوست حاجي صاحب حسام ته وایم، چې راځه په يوه سوځېدلي مکتب، خپل کنډر ښار او خپل وران ويجاړ ژوند ټولو افغانانو ته ور وښيو او بيا د ماشوم نسل په شان ورڅخه وپوښتو چې:

پلاره! بابا!

په کوم وياړ!!؟

عبدالغفور لېوال

کابل-ميرويس ميدان

۸ ليندۍ، ۱۳۸۵ل کال

د ملي وحدت ټينګول زما عقیده ده:

د ۱۳۸۵ل کال د چنگاښ په اوومه نېټه، د افغانستان د قلم ټولني له خوا د همدې ټولني په انګر کې، د بناغلي الحاج محمد حسن حسام د شعرونو د مجموعې مخ کتنه وه، چې يو شمېر ليکوالو شاعرانو په کې برخه اخيستي وه، د شعرونو دغه ټولګه په پشه يي ژبه ده او (ايم ورګ) نومېږي په غونډه کې د افغانستان د علومو اکاډمۍ مشر، علمي غړي او د افغانستان د سولې د جايزې وړونکي استاد عبداللہ بختاني خدمتګار يوه په زړه پورې شفاهي وينا وکړه چې لنډيز يې دلته وړاندې کوو.

سرمحقق عبداللہ بختاني خدمتګار

بسم الرحمن الرحيم

الحمد لله وكفى والسلام على عباده الذين اصطفى

اما بعد:

ګرانو وروڼو السلام عليكم ورحمة الله وبركاته

شاعر وایي:

هر دم از این باغ بری می رسد

تازه تر از تازه تری می رسد

پرون هم د قلم د ټولني له خوا ادبي غونډه وه. د افغانستان د بنځو د ادبياتو په باره کې هلته بحثونه روان وو او نن هم دا غونډه ده ادبي غونډې دي چې روانې دي. نن د پښتو کتاب مخ کتنه ده او صبا د پښتون شاعر لمانځنه، نن د دري کتاب مخ کتنه او صبا د دري شاعر لمانځنه او سنی غونډه د پشه يي شعرونو د کتاب مخ کتنه ده. شابس! ددې کتاب نوم (ایم ورگ) دی. لکه چې وویل شو، مانا يي (د واورې اوبه) کېږي دا نوم پرما ډېر ښه ولگېد. د کتاب پر لومړۍ پښتۍ واورې زه د ننگرهار د سره رود یم.

ننگرهار په تېره بیا په دې موسم کې ډېر تود دی. سور رود بیا کله کله سور اور کېږي. د سپین غره د ویلي شویو واورو یخې اوبه زموږ تنده ماتوي. د کتاب نوم او د پښتۍ انځور زما دا احساس راوینښ کړ:

پر لویو غرو د خدای نظر دی پر سړيې واورې وروي پای کې گلونه، د کتاب د چاپېدو له امله دهغې شاعر جناب حاجي محمد حسن خان حسام ته د زړه له کومي مبارکي وایم. الله پاک دې ورته ددغسې اثارو د لیکلو او د وطن د نورو خدمتونو زیات توفیق ورکړي. روغ رمته دې واوسي. د اوږد عمر خاوند دې شي. د ډېرو خدمتونو افتخارات دې ور په برخه شي.

همدارنگه د دې کتاب د خپرولو لامله د قلم ټولني ته هم مبارکي وایم. د قلم ټولنه نن سبا داسې ځلېږي، لکه چې واقعاً د قلم ټولنه وي. قلم نازوي د قلم ايجادات ځلوي او خپروي. الله پاک دې دوی ته هم خير ورکړي.

دا چې د بناغلي حسام د شعر دا ټولگه په داسې وخت کې د قلم ټولني له خوا چاپېږي چې د افغانستان د قلم ټولنه، د قلم د نړۍ والې ټولني يوه برخه يا يوه څانگه ده، د داهم د خوشالي ورځ ده. دې سره زه يو خو خبرې کوم:

کله چې جناب حسام صاحب دلته خپل شعرونه په ډېر فصاحت او بلاغت سره واورول او هره مصرع يې په پښتو ژباړله، د شعرونو رنگيني او د هغو هراړخيزې محتوا، زه ځانته ډېر کش کړم. زما احساسات يې ځان پلو کش کړل او زه يې د تېرو خاطر و يو لوی جهان ته بوتلم. ماته هغه وخت رايا د شو چې زموږ د وینس زلميانو حزب، په خپل مرام کې يوه ماده لرله چې هغه په هېواد کې د ملي وحدت د ټينگولو لپاره موږ ته دهڅې او وظيفې ماده وه. په هغه وخت کې د ملي وحدت د ټينگولو د عملي شکل په باب موږ سره يوڅه برداشتونه وو. زموږ يو تحليل دا و چې افغانستان د دې خاورې د ټولو اوسېدونکو کور دی، نو د دې هېواد ټولې ژبې د هغه د ټولو خلکو ژبې دي. د افغانستان د ټولو قومونو ادب، فرهنگ او مدنيت د افغانستان د ټولو خلکو افتخار دی او د افغانستان ټول خلک ټولو ته د خدمت دنده لري.

په دې لړ کې زموږ هڅه دا وه چې پښتو او دري ژبې چې زيات تر کار لاندي دي په مساويانه توگه پرمختگ او پراختيا ومومي. نورې ژبې هم په علمي، تعليمي، ادبي او فرهنگي ډگر کې درکود او سکوت حالت څخه ووځي. په دې لار کې بايد کار وشي، موږ په خپله هم کار وکړو، خلک او دولتي مقامات هم ورته متوجه کړو.

له نېکه مرغه، په وېش زلميانو کې زياتره پوهان، ليکوال او شاعران شامل وو. په هغه دور کې زه په خپله په ننگرهار کې وم. ددې حزب د ننگرهار د ولايتي کمېټې منشي هم بدلېده، مگر زه مجدداً انتخابېدم. رئيس به کله الفت صاحب او کله به خادم صاحب انتخابېده. له دوی څخه به هر يو چې په ننگرهار کې تشرېف درلود هماغه به انتخابېده، تصادف داسې وشو چې د دوی ترمنځ وار او نوبت غوندې جوړ شو.

زه په ننگرهار کې تر هر څه دمخه دې خبرې ته ملتفت وم. په دري ژبه مې هم مقالې او شعرونه ليکل. د مرکز او ولاياتو هغو خپرونو ته مې لېږل چې په هغو کې دري مضامين خپرېدل. په ننگرهار کې پښتو ژبه عامه وه. تقريباً د ټول ولس ژبه وه او ده. څوک چې هلته او سي که بله ژبه ولري هم، په پښتو غږېږي. که باسواده يا ليکوال او شاعر وي پښتو ليکي. هلته پښتو عامه ده. يو شمېر کسان په دري ژبه هم غږېږي او بيا هلته نورستاني او پشه يي ژبې هم موجودې دي. په هغه وخت کې دا څلور ولايتونه، ننگرهار، لغمان، کونړونه او نورستان، يو ولايت و. دمخه د (سمت مشرقي) يا (مشرقي ولايت) بيا وروسته ((ننگرهار ولايت) په

نامه يادېده. هلته يو شمېر سکھان او هندوان هم وو او اوس هم شته موږ د هغو ژوند او کلتور ته هم متوجه وو.

د پشه يي ژبې په برخه کې بايد ووايم چې موږ زياتره په ښار کې گير او بند وو. د کارونو له امله، د مېزونو او چوکيو ترمنځ بنديان وو.

پشه يي وروڼه په غرونو کې او سپدل تماس ډېر کم و، يا نه و. يوازې ما به کله کله د سندرو په محافلو کې لټه کوله چې کوم سندرغاړی د کوز کونړ دی؟ څوک د دره نوري يا کلمان يا د لغمان او کونړونو د هغو درو دي چې پشه يي يا نورستاني ژبه په کې رواج لري؟

هغه هنرمند نه به مې پوښتنه کوله چې هلکه! يا استاده! د پشه يي ژبې کوم شعر دې زده دی او که نه؟ ډېرو به ويل: نه! ځينو به وويل: هو! په محفل کې حاضر و ځوانانو به د خپلې خوښې کړيو سندرو او فرمايشونه ورکول او ما به سندرغاړي ته وويل: ماته يو يا څو د پشه يي ژبې سندري ووايه!

په دې کې د کوز کونړ د شگې تکړه سندرغاړي، استاد هنرمند، وطنپال هنرمند، استاد بسم الله زما دې فرمايش ته ډېر خوشالېده او هغه يې په ښه توگه ترسره کاوه. ورو ورو خبره دې ته ورسېدله کله چې هغه په کوم مجلس کې چېرته سندري ويلې او هلته به يې زه وليدلم چې چېرته د نندارچيانو په... کې ناست يم نو بيا به يې زما د فرمايش انتظار نه کاوه او په پشه يي ژبه يې سندري وويلې..

اوس کله چې په مجلس کې زه د بناغلي حسام د شعرونو په اورېدو مست شوم هغه وختونه رايا د شول چې زه به د بسم الله استاد په پشه يي سندرو مستېدم. نور ناست کسان به هم مستېدل. د امير حمزه شينواري يو بيت، د شعر په باره کې رايا د شو چې وايي:

خوک پرې پوه شي په يورنگ

خوک پرې پوه شي په بل رنگ

که خوک پوه پرې نه شي هم

شي پرې مست لکه پتنگ

زه هغه وخت هم، د پتنگ په شان مستېدم او اوس هم مست شوم. هلته د خواني مستي هم وه او اوس د تجربې او د شعر د ژباړې د پوهېدو مستي ورسره شوه...

بل قدم چې موږ واخيست هغه دا و چې زه د (۱۳۲۲ل) کال په ميزان کې د (ننگرهار) د ادبي ثقافتي پښتو مجلې د مسول مدير په توگه وگمارل شوم او دوه کاله مې دغه مجله وچلوله. د ننگرهار د مطبوعاتو د مديریت د مطبعې آمر (طباعتي مامور)، د کوز کونړ د قلعتک او سپدونکي بناغلي عبدالحسين په پشه يي ژبه پوهېده. هغه ته ما وويل: راشه يو کار وکړه. زه غواړم چې په دې مجله کې د پشه يي ژبې يو مخ پيل کړم. يو څه شروع کوو. هغه د الله پاک ارشاد دی چې ((والذين جاهدو فينا لنهدينهم سبلنا)) يانې ((خوک چې زموږ په لار ځي مجاهده کوي موږ ورته لار

نښيو)) هر څنگه چې وي مړد پشه يي ژبې لپاره يو کار پيلوو. کېدی شي چې عکس العمل پيدا شي.

ملگري پيداشي مور په سمه لار سم کړي او يا په خپله څوک مرسته وکړي. هلته سيد محمد طاهر بينا، د پښتو ولسي شاعر د مجلې مسلکي غړی هم و. د کار نقشه مې داسې جوړه کړه چې بينا صاحب به د پښتو ساده الفاظ د ورځنيو مسايلو، د سلام، ادابو، ستري مشي، د کورو کلي، هوجرې او جومات عادي الفاظ وليکي او د هغو سمه ترجمه عبدالحسين خان ووايي او بينا صاحب يې د پښتو الفاظو په مقابل کې وليکي. د يو ((خود آموز)) غوندي کار پيل شي. په اخر کې به يې زه هم وگورم او نشر ته به يې وسپارم... کار مو پيل کړ.

په دې صورت د پشه يي ژبې څېړندوی، ژبپوهان حق لري چې وليکي: خدمتگار هغه خدمتگار دی چې پشه يي ژبه يې د افغانستان د مطبوعاتو په پاڼو کې لومړي ځل لپاره چاپ او خپره کړه.

ماته خو په ياد نه راځي چې د هېواد په بله خپرونه کې تر دې دمخه دا کار شوی وي. له بهر او بهرنيو څېړندويانو څخه خبر نه يم چې هغوی داسې کار کړی دی او که نه؟ که نه وي کړي نو زما کار د ټولې نړۍ په مقياس لومړنی کار دی دا زما لپاره افتخار دی او زما د خوشالۍ خبره داده چې د حسام صاحب له خوا د خپلو شعرونو د لوستو په وخت دا ټولې خبرې او خاطرې راياد بدلې او دا خبرې مې ځکه وکړې چې د پشه يي ژبې د چاپ هغه ډېر ورکوتی کار يا د پشه يي سندرو په ارتباط هغه ډېر ورکوتی

احساس يو منشا درلودله. هغه منشا د وینې زلمیانو مرام او د هغه مرام د عملي کولو لپاره زموږ تعهد و چې موږ به د ملي وحدت د ټینګولو لپاره تبلیغ کوو، کار هم کوو، هسې خبره نه وه.

اصولي بنیاد یې درلود. دا زموږ عقیده وه او دا زموږ ژمنه ده چې د ملي وحدت د استحکام لپاره خدمت کوو. په خدمت کې خو دغسې خبرې راځي. د خولې په تشه وینا خو څه نه کېږي. لکه نن ورځ چې د هر چا په خوله کې ((د ملي وحدت)) نارې ده، مگر په دې کې ډېر داسې کسان هم وي چې په دې نامه او نارې، ځان ته کړېدې غواړي ولې هغه بنیاد ته هېڅ توجه نه کوي، په دې نامه او نارې په ټولنه کې ځان وړاندې کوي مگر کله ددې مخالف عمل هم ترې صادرېږي، متاسفانه چې دا کسان دروغ وايي. منافقت نه باید لاس واخلي. ملي وحدت چې ټینګېږي، دا یوازې د یو قوم یا یو شخص لپاره ګټه نه ده، دا ددې وطن د ټولو اوسېدونکو او ټولو قومونو په ګټه ده. نو په دې کې د منافقت هېڅ ضرورت نه شته. دې موضوع سره باید ټول مینه ولري او ټول د خپل همت او قدرت په اندازه ورته خدمت وکړي.

اوس چې هغه وخت رايادېږي، چې په پشه یي ژبه د بسم الله استاد د خولې یوه سندره مې هم غنیمت ګڼله او د مرحوم سید محمد طاهر بینا او مرحوم عبدالحسین په ملګرتیا، د ننګرهار مجلې په یو مخ خپرنه هم خوشالېدم او زړه مې باغ باغ کېده او اوس شکر داسې وخت راغلی دی چې پشه یي ژبه د ژورنالېزم په ساحه کې داخله شوه. پشه یي ژبه د خپرنې او لیکوالۍ په ساحه کې فعاله شوه. پشه یي ژبه د شاعری، حتی د ((نوي

شعر)) په ساحه کې کتابونه لري. په داسې حال کې چې په پښتو او دري ژبو کې لاهم ((نوي شعر)) نوي دي اوږد تاريخ نه لري. د همدې زمانې او همدې کلونو پيداوار دی. پشه يي ژبې هم ځان ورسولي دي او په ډېر ښه معيار يي ځان ورسولي دي.

د حاجي صاحب دا شعرونه چې ما واورېدل، اوچت معيار لري او شاعر يې حق لري چې په دې لار کې نور پراخ او گړندي گامونه اوچت کړي.

په پشه يي ژبه داسې کتاب، د داسې ټولني له خوا چاپ شو، چې دا يوه نړيواله ټولنه ده. پشه يي ژبه د قومي ساحې نه ملي ساحې ته ننوتې وه، دې کتاب سره نړيوالې ساحې ته هم ننوتله، مبارک دي وي!

زه دې ته ډېر خوشاله يم، ځکه چې دا زما د مرام او عقيدې د گلونو خوشبويي ده زه ستاسو په حضور کې اقرار او اعتراف کوم او که د شهادت ځای راغی، تاسو په دنيا او اخرت کې راباندې شاهدي ورکړئ، چې د ملي وحدت د ټينگولو خبره زما د عقيدې خبره ده، زما د وجدان خبره ده او زما د ايمان خبره ده. زه د الله پاک له درباره په دې باندې اجر غواړم او که اشتباه مې کړي وي، ترې د عفوي هيله لرم. او فکر کوم چې اشتباه مې نه ده کړې ځکه چې دا د الله پاک د بندگانو د خير خبره ده.

دې عقيدې لاندې ما ژوند تېر کړی دی او ژوند تېروم او کوم کار چې زما د عقيدې سره سم وي زه په هغه خوشالېرم او واييم:

اخر شکوفه کردنهالی که کاشتيم

دې غونډې ته زما راتگ په ظاهري دنيايي حساب ضرور نه و. ځکه چې زه په پشه يي ژبه نه پوهېږم، نو زه څله راغلی يم؟ زه ځکه راغلی يم چې زموږ د مرام او عقيدې او تحليل له دغې پشه يي ژبه هم زما ژبه ده او نورستاني، ازبیک او ترکمني د وطن نورې ژبې هم نو زه د خپلې ژبې لپاره راغلی يم، نه د بل چا د ژبې لپاره او د خپلې عقيدې له مخې راغلی يم نه د کومې پالیسۍ يا ديپلوماسۍ په خاطر دلته يوه بله خبره هم راياده شوه، هغه هم ستاسو په اجازه کوم.

په ځينو ويناگانو کې پشه يي او د وطن ځينو نورو ژبو ته (وړه ژبه) وويل شوه. زه دې اصطلاح سره موافق نه يم. زما په نظر يوه ژبه هم وړه نه ده. که لږ خلک پرې غږېږي او که ډېر.

ژبه اصلاً او اصولاً د انسانانو ترمنځ د پوهېدو وسيله ده. ژبه د يو انسان تفکر بل ته لېږدوي. انسان خو اشرف المخلوقات او د کرامت خاوند دی. انسان د ژبې په واسطه د خپلې عقيدې اظهار کوي او الله پاک يادوي نو ژبه، هره ژبه چې وي لويه ده، وړه نه ده.

زموږ په هېواد کې (اورمړي) ژبه ډېر لږ ويونکي لري، مگر زه ورته وړه ژبه نه شم ويلي. (تيراهي) ژبه له منځه تللې ده. بيا هم زه يې وړه ژبه نه بولم. شل دېرش کاله دمخه د ننگرهار په (تيراهي کوټ) کې يوازې يو سپين سړي بنځه پاتې وه چې دا يې ژبه وه. الله پاک دې ډاکټر مجاور احمد زيار ته خپل ورکړي چې د افغانستان د ژبو د اتلس د جوړولو په

ترخ کې يې د هغې بوډۍ وينا هم ثبت کړې ده او ددې ژبې يو بېلگه يې د ژب خپرونکو لپاره محفوظه کړې ده.

سانسکریت ژبه اوس نه شته خو چې وه د مندرونو د ديني مسايلو او مناسکو ژبه وه او مقدسه گڼل کېدلې همدارنگه سورياني ژبه يوه لرغونې ژبه ده چې ډېر پخوا له منځه تللې ده. دا هم ديني او مقدسه ژبه وه. د هغې په باره کې ويل شوي دي چې هغه ډېره لرغونې ژبه ده چې ډېر پخوا له منځه تللې ده. دا هم ديني او مقدسه ژبه وه د هغې په باره کې ويل شوي دي چې هغه ډېره لرغونې او زړه ژبه او د ټولو ژبو مور ده. که سانسکریت، سورياني او نورې له منځه تللې ژبې زړې ژبې وې، بولو، بولي يې، مگر ورې ژبې يې نه بولو. ځکه چې ژبه د انسان د تفکر او عقيدې اظهار او انتقال وسيله ده او انسان په خپله د کائناتو ((لويه هستي)) ده چې زموږ صاحب دلو عارفانو ((عالم کبير)) بللی دی. زما خبرې پای ته ورسېدې، يو ځل بيا د (ايم ورگ) کتاب د چاپ او خپرېدو لامله د هغه شاعر ته د عقيدت گلوڼه او ناشر ته يې شابسي وړاندې کوم. مننه

د (زه کابل يم) د کتاب ليکوال، بساغلی م. ح. حسام په ادرس بننډې کاوون توفاني په دوه زرم ميلادي د مې په مياشت کې د باد په کنډوالو کې د ((يو ليک يو پيغام)) تر عنوان لاندې په (۱۱) مخونو کې يو شعر ليکل چې ما هماغه شعر دې ادبي رپوټ ته رانقل کړي.

کاوون توفاني (باد په کنډوالو کې)

يو ليک ، يو پيغام:

يه د وطن د ارمانونو ياره

يه د ولس د فريادونو ياره

زما د غم او د قلم شريکه

يه د کابل د ماتمونو ياره

+++

تا مې د زړه په سوځېدلي دښته

بيا د يادونو اغزي وټوکول

تا مې د ذهن رږدلي باغ کې

بيا د غمونو گلان و غورول

+++

تا مې د سترگو د اسمان لمنې

بيا د ماتم په ورېځو ولرلي
تا مې بې وسه بې فرياده اوبنکې
بيا د ارمان په مزار و شيندلي

+++

تا مې د ذهن وزر ماتي مرغه
بيا د کابل د کنډوالو مېلمه که
تا مې د ژوند د اميدونو قاصد
بيا د وطن د هديرو مېلمه که

+++

لارم د خيال په وزرو والو تمه
په سوځېدلي کابل وگرځېدم
د ورکو هيلو د لتون په تمه
په نړيدلي کابل وگرځېدم

+++

پيدا مې نه که هغه بنکلی کابل
د افغانانو نازولی کابل
زما کابل، زما منلی کابل

بنکلی کابل، د گلو خلی کابل

+++

د بنایسته کابل د زړه په سر مې

د سپپرو خاورو ډېری، ولیدلې

په هر قدم او هره لوبشته کې مې

د سوو هیلو غونډۍ، ولیدلې

+++

هغه د مینې په شور مسته سیمه

لکه خاموشه هدیره بنکار پرې

دا کاسې او نسترونو باغچه

له گلو تشه ده، سپپره بنکار پرې

+++

چا بې هوس د سوزېدلو کاوه

چا بې ارمان د نړېدلو درلود

چا بې په زړه یو زر زخمونه غوښتل

چا بې امید د پرزېدلو درلود

+++

چا يې په خيرې گربوان اور پوري که
چا يې لمن چا يې لونگي پته کړه
چا يې تاريخ تر بنه حولي کې يو ور
چا يې د هيلو ناوه کې پته کړه

+++

چا يې وياونو ته کتلاي نه شول
چاته يې جگ سره د منلو نه و
خوک يې رانده و عظمونو پسې
چاته يې برم د ليدلو نو

+++

چا يې پگړي له سره کوزه کړله
چا پرې لمبې د انتقام بلې کړې
چا يې گربوان ريښې ريښې که ورته
چا ورته شمې د انجام بلې کړې

+++

نه يې سهار دی د شغلو ملگری
نه يې ماښام، رنگين رنگين ښکارېږي

نه يې سپورمى د لمر په مينه مسته
نه خو يې ستوري گلورين بنسکار بږي

+++

نه يې باغونه په گلابو سينگار
نه يې د بنستونه په غاټولو بنسکلي
نه يې مانيو کې پرتم پاتې دى
نه يې جونگرې چا په ننگ پاللي

+++

په وينو سره بنسکاري لمنه د بنار
پرهر پرهر يې مړه ننگونه ژاري
له زخمي زړه نه يې خخېږي وينې
ويرژلې سا يې تاريخونه ژاري

+++

د شنه اسمان مخ يې په وريخو ککړ
شپه يې بهېږي په کوڅه کوڅه کې
هر لور اوږده دي د ستم لاسونه
مرگ يې نخېږي په کوڅه کوڅه کې

+++

په هر خپک خاوره يې وينې پر تې

په هر قدم يې رږد لي گلان

په هره لښته يې زموللي غوتې

په هره خانگه سوځېدلي گلان

+++

اسه ما يې، دغه زخمي پهلوان

نور د رزمونو افسانې نه وايي

دغه د تېرو پرتمونو راوي

د سترو سوبو ترانې نه وايي

+++

نور يې (مهراب) او (رودابه) هېره ده

نور يې د (زال) زاړه رازونه نه شته

اوس يې په ذه کې (شغاد) پاتې دی

نور يې (رستم، رستم) يادونه نه شته

اوس په کې مړه دي د مردۍ رسمونه

اوس په کې ماتې دي سپېڅلې تورې

اوس په کي ورک دي د دستار سرو نه

+++

نور يي (اکبر، اکبر) غيرت ويده دي

نور يي (امان، امان) ننگونه نه شته

نور يي (مشکي، مشکي) شملې ټيټې دي

نور يي (طرزي، طرزي) فکرونه نه شته

+++

حسامه، تا خود کابل په لوتو

د اوبنکو ډېرې ډيوې بلې کرلې

تا د بي گوره شهيدانو په ياد

د خلکو هېرې شمې بلې کرلې

+++

تا د قلم په هنرمنده ژبه

وطن، وطن سندرې وويلې

تا د سرو وينو د درياب په غاړه

د مرغلرو مری وپييلې

+++

تا د قدرت د لېونو له مخه
د دين (سپېڅلي) نقاب و غورځوه
تا د منکرو زاهدانو جرم
په خپلو چيغو چيغو ولېز او ه

+++

ته د ريا خرغه پوشانو پسې
د ننگ پېلوڅي په لاس وگرځېدې
ته له دروغجنو اتلانو سره
د خپل قلم په توره و جنگېدې

+++

دا هورا په نوم راغلي ياران
گوره زامن دا هر يمن وختل
د پرېستو جامه کې پټه شيطانان
وحشي سرتېري د دېنمن وختل

+++

د شپې برېڅي د رڼا دېنمنان
د زرو غله دي هنر څه پېژني

داله کتاب او له قلمه پردي

د علم او پوهې سنگر څه پېژني

+++

له غلو نه تمه د انصاف مه کوه

له قصابانو قضاوت مه غواړه

د بې عزتو، عزت نه خوښېږي

له بې غیرتو نه غېرت مه غواړه

+++

داد سرو وینو د ثروت سوداگر

د محبت په ژبه، نه پوهېږي

داد مرگونو د بنامار قاصدان

د ژوندانه په مانا څه پوهېږي

+++

داد پرون د معرکې (اتلان)

د خپلو خلکو قاتلان وختل

داد (وطن د ازادۍ) جنگيالي

خپله د نورو غلامان وختل

+++

داد بريندو پربنتو مينان

د دنيايي جنت خوبونه ويني

داله هيندارونه بېزاره شيخان

تورو کوودرو کي مخونه ويني

+++

راخه چي لوخې کرو ناولې خبرې

راخه رسوا کرو درواغجن اتلان

داد گناه او د ثواب مالکان

داد جنت او د دوزخ واکداران

+++

راخه په چينغو کي لمبې وکرو

راخه تاده کرو بيخ وهلي زړونه

راخه د هيلو غوتی ونازوو

راخه چي ايل کرو خزاني بادونه

+++

راخه ورمه شو باغ په باغ وگرځو

په سپېرو لښتو کې غونچې وکړو

راځه د پوال د سکوت و نړوو

په وچو شونډو ترانې وکړو

+++

راځه د تور ماښام په توره دړه

بنکلي تصوير د سباوون وکارو

راځه د مرگ د هيولا په تندي

ځلانده ليکه د ژوندون وکارو

+++

باور مې نه شي چې د ورېځو مور به

د شنه اسمان په مخ خپره پاتې شي

باور مې نه شي چې دا توره شپه به

د لمر په کلي کې دېره پاتې شي

+++

دا د سرکښو توفانونو وطن

سر د ستم مخې ته نه ټيټوي

دا د رزمونو په بټيو کې پوخ

د بې ننگيو زنجير نه قبلوي

+++

بيا به راپاخېږي دا ستړی ولس
بيا به راوېښ شي دا ويده ننگونه
بيا به پخلا شي مرور اشنايان
بيا به تازه شي پخواني هوډونه

+++

بيا به نو تورې تلانگړې خپري
په تکو سپينو جامو نه پتېږي
بيا به لوټمارې ستمگړې ډلې
د عدالت په گدی نه برېږي

+++

بيا به د لمر گلونه وغورېږي
بيا به سحر په ځلېدلو راشي
شپه به، د شپې کلي ته کډه وکړي
بيا به سپېدې په برېدلو راشي

+++

بيا به مو تاج شي د غنمو وړي
بيا به سپرلي شي د بابا په وطن
بيا به جارېړو يو له بله ځنې
بيا به راپلنه شي رڼا په وطن

+++

بيا به کابل شي د تنگونو کابل
د تل ژونديو پرتمونو کابل
د ټول افغان د اميدونو کابل
د برياليو ارمانونو کابل^(۱)

(۱) جنرال اختر عبدالرحمن له ۱۹۷۹ څخه تر ۱۹۸۷م کال پورې د پاکستان د استخباراتي سازمان ISI رئيس و، چې لوی ارمان يې د کابل سوزول او ويجارول و او د (زرگونو زخمونو...) تر نامه لاندې د جگړې نقشه يې په سر کې درلوده.
(۲) وزير محمد اکبر خان
(۳) اعليحضرت امان الله خان
(۴) ملامشک عالم
(۵) محمود طرزي

لړليک

مخ	سرليک
۱.....	زه کابل يم
۲.....	پيلامه
۹.....	قومندان صيب
۲۰.....	د پساتونو مور
۲۸.....	لوونه
۳۲.....	د قلم ملگري ته يو ليک
۳۵.....	خوب
۴۱.....	جگړه، جگړه وه! جگړه وه!
۴۷.....	نړيوالو!
۶۶.....	زموږ مشران څه وايي؟
۷۳.....	زموږ پوځونه
۸۵.....	قومندان ملک
۹۱.....	د فکر ازادي او سوله
۹۴.....	بېوسه کوچی
۹۶.....	زموږ د زمانې بناماران
۹۹.....	دلته د ټوپک قانون حکم فرما دی
۱۰۲.....	زورور او کمزوری
۱۰۸.....	اوس څوک ديوث ((دووس)) شو
۱۱۱.....	يو بازار او دوه نرخه
۱۱۴.....	درې فقره بيز اساسي قانون
۱۱۸.....	مرکه
۱۲۲.....	د شاعر واک
۱۲۵.....	بنکلي دوه ځل مري
۱۲۸.....	د شلمې پېړۍ جلا د
۱۳۳.....	پېښې
۱۳۶.....	زه کابل يم!
۱۵۶.....	مبتکر، مخرب او که بت شکن

۱۵۹	کابلہ.....
۱۷۰	پاخون ته.....
۱۸۵	انساني دلالان
۱۸۶	د يوويشتمې پېړۍ انساني دلالان د يوه جنايي ((ناول)) په توگه.....
۱۹۱	سريزه.....
۱۹۴	د جگړې له ناخوالو نه.....
۱۹۸	لنډې خبرې.....
۲۷۲	هېنداره په هېندارو کې
۲۷۳	هېنداره په هېندارو کې.....
۲۷۶	خپرونکي محمد نبي صلاحی.....
۲۷۸	دوست محمد خان:.....
۲۸۰	سرمحقق عبدالله بختانی خدمتگار:.....
۲۹۲	حاجي محمد حسن حسام:.....
۲۹۸	استاد حبيب الله رفيع صاحب:.....
۳۰۴	محمد حسن ولسمل:.....
۳۱۱	استاد اسدالله غضنفر:.....
۳۲۰	محمد نبي تدبير:.....
۳۲۴	انجنير ذبيح الله حسام:.....
۳۲۸	محمد زمان کلمانی:.....
۳۳۲	لايق صاحب:.....
۳۴۶	امين الله حسام:.....
۳۴۸	ډاکتر احمد همدرد حسام:.....
۳۶۰	په کوم وياړ؟!.....
۳۶۴	د ملي وحدت ټينگول زما عقیده ده:.....

د تحريك يادښت

د افغانستان ملي تحريك د (۱۳۹۳ ل) كال په پيل كې له خپلو گرانو هېوادوالو سره ژمنه كړې وه چې د دې كال په بهير كې به (شل عنوانونه) بېلا بېل ديني، علمي، ادبي او ټولنيز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې كوي. ملي تحريك دا ژمنه د ياد كابل د كب پر (۲۸) مه نېټه پوره او د يوې پرتمينې غونډې په ترڅ كې يې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې كړل. ملي تحريك په ياده غونډه كې ژمنه وكړه چې د (۱۳۹۴ ل) كال په بهير كې به انشاء الله د خداى (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې كوي. طبيعي خبره ده چې دا اسانه كار نه دى، ډېر زيات زيار او زحمت ته اړتيا لري، خو ملي تحريك ټينگ هوډ كړى چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملى كوي. دا اثر چې ستاسو په لاس كې دى د همدې (سل عنوانونو) ژمنه كړو اثارو له جملې څخه دى، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحريك هيله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې گټه پورته كړي. ملي تحريك له ټولو هغو ليكوالو، ژباړونكو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندويانو او چاپ چارو څخه چې ددې اثارو د چاپ په دې ټول بهير كې يې يو بل سره مرسته او ملگرتيا كړې او دا فرهنگي بهير يې بريالى كړى، د زړه له كومې مننه كوي او كور وداني ورته وايي.

د هېواد د فرهنگ د ښېرازۍ په هيله

د افغانستان ملي تحريك فرهنگي خانگه

د الحاج محمد حسن حسام نثري كليات

۱۳۹۴ ل کال

د کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم: د محمد حسن حسام نثري کلیات

لیکوال: الحاج محمد حسن حسام

خپروندی: د افغانستان ملي تحریک، فرهنگي خانګه

وېبپاڼه: www.melitahrik.com

کمپوز/ډیزاین: ضیاء ساپی

پښتۍ ډیزاین: فیاض حمید

چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

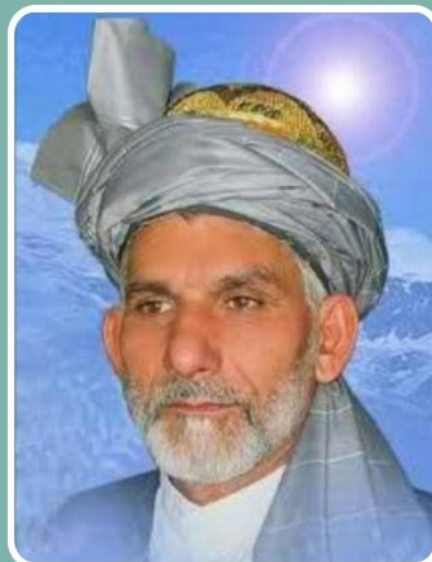
چاپکال: ۱۳۹۴ ل کال / ۲۰۱۵ م

د تحریک د خپرونو لړ: (۱۰۱)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

چاپ شوي اثار:

- زه کابل یم
- اورا پرنکی
- تاریخنا لوشه
- ایم ورگی
- سپینې وینې
- سرخلاصی لیکونه
- یوه شپه دوه خوبونه
- دیوویشتمی پیری-انسانی دالان
- اشیل
- یو خوب دوه انخوره
- خار

الحاج محمد حسن حسام

د خپرونو لړ: ۱۰۱

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**